

1935 cıdan peer „Šbn“ solunıun redaksiyazın corudup kelgen azylnıñ tugajında eş Lyndıptyn iletkelin tıñnaş, ARN TK-nıñ prezidiymynı temdeq-ıeri polza:

ARN-nıñ TK-nıñ xyn pyryny-yn udurtulga paştalgazynıñ xaraazı-pile „Šbn“ solun TAR-nıñ nam, cazaanıñ negeeskinin kyyssedir, ajttıışkın şitpirin arat conun orttuzunga nepteredip, ol ajttıışkın şitpirni kyyssedirin teskindir organizastar tugajında murnukkuzın podaarga uluq cediışkinniq polgan. Enir cıln „Šbn“ solunıun sanı 2.000 xire turgan polza, am 3.000 aşkan, aratkorlarnıñ sanı 700 cetken, paza TAR-nıñ azy-agıj, kultur-unun cediışkinnerin polgas arat conun xyn pyryde corup turar pıjdalın cırdıp turar talazı-pile pottuq cediışkinniq polgan tep ARN TK prezidiymı temdeq-ıedi.

İndıq polza-taa, ystynde ajttıkan cediışkinnerden kadyıa, „Šbn“ solunıun azyında cetpes cyylderı am-taa koncuq köbej.

1. „Šbn“ solun ARN TK-nıñ organı polza-taa, uk solunıun aıñga namnıñ massalıq-politiktıq azylnıñ cediışkinnerin polgas cetpes cyylderin ileredip, ol cetpes cyylderni cok kılır azyldı teskindir xamık namnıñ organizastarın polgas oon tus-tus kezıgynnerin organizastar tugajında corutkan azylnıñ koşkık pırdı turgan, namnıñ podunıñ azylnıñ tugajında pızeen cyylder cyq-le 2.23% pırdı turgan-ıandan todargaj xerecıl pırdı turar tur.

2. „Šbn“ solunıun aıñga azy-agıjnyñ, xej niittinıñ polgas kyrynenin organizastarın cetpes cyylderin ileredip, podunıñ aıñga podunıñ cidiq kyzy-pile şoleelıq şygımcıyeldi kalbaa-pile salıp turgaş, TAR-nıñ nam, cazaanıñ toktaalı saavıyn yreer, tyrym saavıyn toovas, kyrynenin polgas xej niittinıñ xorengizın samcıqdaar, azyıl saadadı, tyzymetsilr coruktarnı murnu-pile ileredilr am-taa koşkık polgas nam, cazaatın negeldezinge cedip şıdavaan.

3. „Šbn“ solunıun aratkorlar 700 azyr turar polza-taa, ol xej sanıñ aratkorlarnı namnıñ yyrleri, kozkomnarıñdan polgas „Šbn“ solunıun redaksiyadan xyn pyryde udurtup paştalga, plizir talazı-pile olarnıñ piliin pedider tugajında pottuq azyldı corudup turar koncuq koşkık, ol xire cugula namnıñ politiktıq azylnıñ am-taa cugulalap körbej-in turar cyyıl kady köbej. Eä ılangıja Kaa-xemnin, Cöen-xem-ciktıñ, paza Uluq-xemnin kozkomnarıñdan. Po coruk-pile kady nam organizastarın xana solunıunı udurtup, paştalga koncuq sula. Xana solunıun cugulalap körbeşin cıldagaan-pile namnıñ uzur tyrymıñge taar-ıspas cyyilder ynyr turgan. Tıp kooptın canında arevenin yyr-ıyn yndyrgeñ № . . . xana solunıunı cangı şınarıq, cangı cyyıdy kök saavıñnaş koza cırdı-ıyır, Kızııl-xooraıñ cagırga-zylnıñ canında solunıun 8 ajnıñ pırdıñ xynıñ taavıştıy yndyrer-de, cyq-le paazında lozunun

solıaş, pygy podun erge xeverı arttıgan, oon-taa eşke namnıñ curumıñga karı cyyılder ynyr turganıñ ap kerge, xana solunıun cugulalap körbejın turgan-ıñ pottuq xerecıl ol pırdı tur.

4. „Šbn“ solunıun aıñga iji cangı nam kezıgynnerinın cetpes azylnıñ ileredip pızip turgan polza-taa, ol ol solundan iletken cetpes cyy-ıyn ol kezıgynnerinın pıktıap turar nam organizastar kergeş, cıguur xemceeni ap, xarışsaıga kergezyr, solunga ej şaanda xar-ıy pırdı turgan koncuq sula. Ol coruk cyay ajttıp tur teer polza, parılalga polza, nam, cazaatın cidiq revolustuq cemze-polur tep cyvıñ camdıq kezıgynner amdıga cedir pılip aı-ıanı sulazın polgas toovazın ajttıp turar ol tur.

5. Koncuq-la cetpes cyyıl pol-za, solunıun taradılgaş, cagık-cılarga ej şaanda cedirip, ol kiziniñ solunga sonuırgalıñ pedider talazı-pile „Šbn“ solunıun redaksiyazın polgas TAR-nıñ pošta xarılzaazınıñ xerek kırıñga corudup turar azyıl am-taa koncuq cetpes, camdıq cagık-cılard cıldın turguzında cagıyn aiaas cyyıl kady köbej kazyıge.

Ystynde ajttıkan cetpes cyyi-ıderin ynyr keir cıldagaan cydel teer polza, ARN TK II tu-ıaar onza plenumunı . . . TAR parılalgazın kol sorulgaş polza, kabaak xej arattarnı politık ta-lazı-pile kızııder, kultur tepşil-ıezin ıryledir, nam, cazaatın toktaalı saavıyn taavıştıy aldardıdp, ol corudılgalarnı xerek kırıñga corudarına kystıy cem-zek polur uzırlıq . . . tep ajttıışkınıñ namnıñ organizastar am-taa ekki pılip şıdavaanında pırdı turar.

Ystynde ajttıkan cetpes cyyi-ıderin uzıtkaar tugajında ARN-nıñ TK-nıñ prezidiymıñden toktaalı-dıy polza:

1. Pygy nam organizastar polgas oon tus tus kezıgynneri solun cagılgaş polgas taradılga azylnıñ namnıñ massalıq azylnıñ cugula keze tep pılgış, ol azyldı tap-tarjı pottandıy cor-ıudar tugajında podunıñ kyzyñ salır uzırlıq. Po sorılgaş kyyssedirin parımdalaş, nam, arevenin yyrlerinın canıga, nam, arevenin kezıgynnerinın solun cagık-cılarga aıñ parımdalap, solun taradıp peer tuskaj eşter-den turguzup, olarnı eşke xej niittinıñ namnıñ yyrge cyktelge-zinden xostarın nam yyrlerin-ıe şıut taqzyr.

Solun cagılgaşın kalbaa-pile corudarın podaş, 1937 cıldın solunıun ırtıen amı turgan-

ıñdan cılgıdır. Nam, arevenin kezıgynneri solun cok turbaıl tep massalıq azyıl corudarın nam, areve yyrlerinıge taqzyr.

2. „Šbn“ solunıun redaksi-zyıga polgas xamık nam orga-nizastarına 700 azyq aratkor-larnıñ polgas oon-taa köbej xanakorlarnı pottuq udurtup paştalarnı, olarnıñ polit polgas tex-niktıq piliin pediderin parımda-laş, olarnıñ tyr surıuıdarın polgas azylnıñ tugajında kat-tıışkan konferenzi xuraldarnı, kozunı, sumuga yrgıcy coru-dar polgas Kızııl-xooraıga 1937 cıldın egezinde aratkorlarnıñ uluq xuralın ırtırerin „Šbn“ solunıun redaksiyazın taqzyr.

3. „Šbn“ solunıun şınarın ulam-na pedider, pızeen cyyi-ıderinıñ utkı şınarın arat conga pıldingir kıldır saıyradarın kadyıa, ol solunıun aıñga namnıñ politiktıq-massalıq azy-ılnıñ tugajın polgas azy-agıj-nyñ, kulturıñ cerlerinde azyldıp turar tus tus kezıgynnerinın cedar cetpes azylnıñ tugajında şoleelıq şygımcıyeldi jozugaar pı-ıip, „Šbn“ solunıun aıñ namnıñ jozulıq cidiq revolustuq cemze kılır alır tugajında, ol solunıun aıñga pızeen cyyi-ıder ılyq ees tıñq, tyrgen-tyrgen xarılalap turar kıldır cedip alı-ıyn nam organizastarına, tus tus kezıgynnerinıge şıut taqzyr.

4. ARN-nıñ TK-nıñ 4 tugaar pl-enımunıñ, yndıyır turar solunı-nıñ şınarın saıyradar, uk cagık-cılarnıñ sanıñ kövydedir, cagık-cılarnıñ cagıyn pyryny-pile cedirip peer, solunıunı ileredip pızeen cyyi-ıderinıñ tugajın xamaar-ıy cerler ol yjezinde xarılalır polgas uk solunıunı arat conga moon-taa artık pıldingir kıldır paza kozunı, sumularda polgas pydyrylgelerde xamık aratkorlar-nıñ eıledir paştıarın ARN TK-nıñ Cırdıışkın kıldızınge, ko-zıunıñ nam komitetlerinın tarılalarnı, paza tus tus solunı-nıñ redaksiyazın plenumıñdan taqzyr tur“ teen ajttıışkınıñ xamık namnıñ organizastar tap-tarjı kyyssedip corudarın saıñ-dıy tur.

5. Po toktaalı alıan-na toraın ARN-nıñ kozkomnarı pottıarın prezidiymıñ cıgaş, solun taradılgaşın, aratkorlar polgas xanakorlarnıñ paza xana solunı-nıñ azylnı saıyradar tugajında pottuq xemceılerin corudarınıñ tugajında toktaalı yndıyır, en ılangıja 1937 cıldın cagılgaşın kalbaartır tugajında pottuq xem-ceı alıyn şıut taqzyr.

ARN TK largazı Toka.
ARN TK xerek
ergelekci Taqva.

ARN-nıñ murnundan, Slernin surıuul tooskanıñga pol-gaş Slernin kompolit udurttukularıñga podumun revolus-tuq pajıyın cedirip tur-men. Meen najttaarın polza:

Şkolaga-ıerenip alıan tajıncı polgas polit piliinerni py-ıyny-pile azyıl, TAR-nıñ tuskaj togunnaan kamkalaar-ınga polgas arat conun angızyın tajıynnarı taştık-kıyn imperialisterinıge eres xarılın peeringe podunarnıñ xamık kyzyrniñ perip, caagaj attı alır pırdı-ıler!

Slernin TOKA.

Po ystynde cyyıl polza, Aratın revolustuq şerinde „Seleme“ tep xana solunıunıge ej Tokanıñ pızeen pajıy tur.

Tees-xem kozunıunıñ namnıñ 9 tugaar konferenzin, 1936 cıldın 9 ajnıñ 26-da azytkış, ARN TK prezidiymıñ pyryny-pile myn konferenzinıñ xıydylyq prezidiymıñge calaaş, xıydylyq paştı-cılarnıñ eşter Toka, Pajır Sierge iziq pajır cedirip tur-pis.

Kozunıunıñ 8 tugaar nam konferenzinın peer, ARN TK-nıñ paştalgazı-pile uluq cediışkinerni cedip alıan-pis, ılangıja ert-ken kızıñ pygy kozunıunıñ ıstinde 16.679 paş mal cutka alıyır ılgın turda, nam kezıgynnerinın malı 19,5% eşken, areve kezı-gynnerinın malı 10,33% eşken.

Pygy arattarnıñ kesken sigeni 12% ızyr turda nam kezıgyn-nerinın sigeni 25% eşken.

Pygy arattarnıñ tarılgaş ıspejin turda, nam kezıgynnerinın tarılgaş 11,70% eşken.

Pygy arattarnıñ pızik pılrı 59% turda, nam kezıgynnerinın 86,36% eşken, areveıılernin 97,18% pızik pılrılerlıq pırdı turar.

Moon songar ystynde cyyıderin ulam-na xarılalap, pygy ko-zıunıunıñ malıñ paazyñ ıstıyır tugajında xyleelge pıste tur.

Mıñdınıñ teleezinde myn konferenziden todargaj toktaalı yndıyır alıaş, onu pottandıarda namnıñ politık, massalıq azy-ılnı kalbaartır, namnıñ politık şerıncılelin pızdıp alır-pis.

ARN polgas oon Tıp komitedi telgerezin!

ARN-nıñ udurttukuları eş Toka, Pajır telgerezin!

XURAL PREZIDIYMY

Parıñ-xemcık kozunıunıñ Xel sumuzunda namnıñ 11 tuga-ar yry şıelgy yjede cedıgelıq azyıl temdeıleı-ıaan, namnıñ am polur 10 tugaar Uluq xural-ınga uktıştı corudar azyıl tem-deıleı tur.

Tus yrynyñ kezıgynneri 90 azy-q. Namnıñ azy-agıjnyñ xıñ-aldazı polgas bılet soluıskunı ertkenden peer 3 aj azyr turar, namnıñ ol uluq azylnıñ yjezin-de tus-tus kezıgynner xyleenip alıan xyleelgelernı po yjede ele-en cedıgelıq kyyssedip turar. Cyl-tize: ol yjede 90 azyq kezıgyn-den 10 azyq kızı pızik pıbes tur-gan polza, am yjede parık şıptu-pızikıtıq polgan. Paza pıř pızikıtıq kezıgyn iji pızik pıbes ar-attı ıeredir tep xyleengen pol-za, am şıut pızik pıbes 43 arat-tarnı ıeretken. Oon ıñaj aal pol-yate cırdıışkın kicceıderin nam kezıgynnerinın paştılap, oon azyıl sularatpajın coru-dup kelgen.

Am 6 kezek cerde cırdıış-kın polgymnerin turguzup turar. Olarnıñ paştıalarnı şıdamık-kaj 2 nam kezıgynnerinı tomıj-ıaan. Olar 1937 cıldın maj aj-nıñ 1-ge cedir 180 pızik pıbes arattarnı ııajap-la ıeredir xyleel-

gelıq. Polgymnerge ıeredir cyyi-ıder polza, tıaa pızik, san-podal-ga, toktaaldar, Sovet Eıilelınıñ yndeızın xıojluzunıñ teleıllelı.

Tus tus paştıalır polgas xam-ık kezıgynner cırdıışkın pol-gymnerinın azyıl ıeretık coru-dup, paza kırıp ıerenir şkolaga uruqlarnı xej-xejy-pile kırıp, oon azyılga pottuq tuzalaşsa cıguur.

Malıñ paazyñ ıstıyır sorul-ga-pile po cıln peletkep alıan sigenıñ kırınga 5050 puut tar-aa pıgu, 3050 puut saıan, 24 puut celıeen taraz tygy, 60 puut şaj şaarın nemej peletkep alı-ıyn namnıñ 10 tugaar Uluq xur-alıñnıñ pettinde kyyssedip alır-pis.

90 azyq kezıgynnerde parılal-ga cagılgaş am yjede cyq-le 50 azyq turarın cetpes azyılın tep sanaaş, namnıñ 10 tugaar Uluq xuralıñnıñ pettinde 150 cagılgaş ııajap-la cedip alır-pis. İncagaş cagılga tugajında Kıp-sıek sumuzunda namnıñ 12 tu-gaar yryñ kıjıgar tur.

Namnıñ kezıgynnerinın polit-piliin ıryledip sagılga curumun şıngıy tudar-pis.

Nam yrynyñ sekreteri
Tilgizek.

Tozu kozunıunıñ Uluq-taq sumuzunda namnıñ 4 tugaar yry bılet soluıskunıñdan peer namnıñ 10 tugaar Uluq xural-ınga uktıştı eleen azyldarnı corutkan.

9 ajnıñ 1-ge cedir 20 ga sı-genni kezıp alıan. Kezıgynner-nıñ pızik pılrı polgas politık medereli kadyrlyp turar. 36 kezıgynnyñ ıstinde pızik pıbes kızı-cok.

Kysky paıktaar, tooruktaar, ajalaar, annaar azyldar polgas kelir kıştın cudunga udur pel-etkel azyldarnı corudup turar.

Mal ızyıldezi:
Maj adı 1934 c. 1935 c. 1936 c.

1. İvi	378	407	711
2. Cılgı	69	72	93
3. İnek	39	43	57
Kattıkaş	486	522	861
Solun cagaanı:	„Šbn“—22,		
Xostuq arat—	14, „Areve şı-		
nb“—4, „Cazaatın kol me-			
deezı“—5, şıptı—45.			

35 cılda namga cangı-taa kızı kırıp alıaan polza, 36 cılda 4 kızı kırıp alıan. 9 ajga cedir terıilekci kezıgynnerinın xuralı 5 udaa polgan. Ol xuraldarga azy-agıj, kultur tugajında pol-gaş ıstıkkı curum tugajın cugaa-lazıp turgan.

Myn yrymıñ azyında cetpes cyyılder polza, namnıñ 4 tugaar plenumunı toktaalıñ jozugaar pıř nam kezıgynı iji pızik pıbes arattı ıeredir tep cazy-na xyleenip alıaş, am oozun kyyss-etpeenner. Tus sumuda areve, xerezenner, RTO, OKTE azyldarına paştalga pırdı turganı sula.

Moon songar myn yyr ekki eıilelderinın azyıl ekki paştap, olarnıñ iletkelin ap, arat tımen-ni olar-ce xandıyır, olarnı tamcıp arat tımeninın ıstıñge pot-tuq azyıl corudarın cugulalaza cıguur.

Areve kozkomunıñ
largazı Cyldıy.

Elegeste „Toka“ kyrekonomnun kysky azylynyň pайдaly

Elegeste „Toka“ atly kyrekonomnun kysky tarazynyň alyşkylynyň 9 aýnyň 23 xynynde ar kőerge, agaarnyň ças poran-taa namdaany-pile, paza sölgy yjede azylynyň idepkejliligini azyldaan-pile 600 ga azylynyň tazyý saraattap algan.

Po kysky taraz alyşkylynyň tugajynda, nam, çazaklyň xyn pyry ugaadyp turar alyşkylynyň tarazga tajangas, azylynyň kaadylarynyň iştinge tanyşlyga azylynyň corudup, kyrekonom podunun murnunga xyleengen kol sorulgalarynyň parýmdalap eleen azyldy corutkan.

bncaarga, paastajgy yjede, azylyga şaptyk poor turgyn cetpes cybe polza, azylynyň kaadylarynyň ekki peletkep albaanynda polgan. Cizeeleerge, taraz pastryar maşinalarynyň iştikli şimceeskinin ekki pilir kaadylar cetpes polgaş taraz pastryar coruk cys xuu ewes corup turar. Oon angý targannar paza cetpes.

Pir ewes kyrekonom podunun iştinge peletkep ar polur kaadylarynyň murnundan tura peletkep ar turgan polza, taraz pastryar maşina taraz arýqlar sorttrofka-pile tömej-le tur-ýnaan ol.

Mýndý cetpes cyyl turza-taa, anaa çanyş-şyňşyş cok erestiq azyldap, taraz alyşkylynyň kysyn salgan idepkejlilik kaadylar koncuq köbej.

I. Brigat targarly:

Calbaa, Tarzaa, Teleq-oöl, Koncuk—po eşter polza, azylynyň taraz azylynyň ekki ebileldap, uýgu cýdyň cok azyldap turarlar.

II. Traktorcular:

Mendi-pajyr, Sulaan, Çavýdak, Pastaa, Xendenek, Şemýyl, Tilgi-ek, Kök-sal, Şiriin-oöl, Güşkof, Arzakof, Çamzý, Sebeen-oöl, Torzu—po eşter polza, çaský tarlagadan egelees, traktor, taraz kezzer maşina, sigen kezzer maşina-pile ekki azyldap, olaryň xedeldirip corudaryga öörenip, idepkejlilik kyzmak azyldap kelgen.

ner.

bnđý polza-taa, camdyk eşterde picce cetpes cybe par, cyl tize, eş Şiriin-oöl epti aragalap-kan coruur, eş Çamzý paza bndý. Eş Sebeen-oöl camdykta aragalap-kan coruur, azylyntaa koşkadý peer tur. Ol curumun tulpas coruun edip çazar alýr polza, jozulug piliqlik kaadylar polgan eşter tur. Am ettinze coguur.

III. Ekki maşinakçylar:

Telger-oöl, Sula, Pilcit, Sonam, Kombu, Mijdok, Mañzırçy, Padşyryn, Tespizek, Sagaan-oöl—polur polza, sigen, taraz kezilşkinige traktorcular-pile pir tömej ekki azyldýq maşinakçylar tur.

IV. Ekki azyldýq en teere idepkejlilik kaadylar:

Torzukkoj, Sebeen, Seren-clmit, Şannaj-oöl, Tojbuga, Torzu-lama, Pyrby, Kidispej, Sarýq xurak, Syyr-oöl, Smcit-oöl, Occur-oöl, Arakcaa, Karitaş, Mıny, Kuşkaştan, Syryn-oöl, Mañzırçy, Adýqçy, Cimis, Sekpit (xer), Kyrgyl (xer), Sedip-lama, Para, Çaş-oöl, Tokpak, Taryma, Torzu, Pyrbyzer, Soj-syryn, Öşky-saar (xer), Pajyrwan (xer), Torzu, Pazyr-oöl, Sebek, Seden, Tazy-tavaa, Lopsan-aşşak, Pyştak-oöl, Serce-syryn (xer), Örtleel.

Tus kyrekonomga 150-den ewes eşter kaadylar azylynyň uýgyl-cy turarý kancaar-taa aa-cok negettinip turar. Mýndýqnyň töle-zinde, po adý yngen idepkejlilik kaadylar azylyga ulam öörenip, kysy polgaş alýr coruk cugula, paza çaa kelgen azylynyň öoredir uzurlug.

Am pygy azylynyň kol sorulgaşy cyl tize, kysky taraznyň niitti azaalgaşyň sook şaqga cedirajin, ertie tyrgen, şynarlyq tooskaş, ARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralyga tolu cedişkinilik uzutazy sorulgaşy. Po sorulgaşy kysyşsedirde, kym kizi kylan azylyny coguur xemceenden azyr kysyşsedip, azyldan eelecki-

zi kysyşkileri poor, pydyrylge plenn toldurar coruk cugula.

Pydyrylge ceringe camdyk kiziler azyldar tees kelges, poltaranyň sorulgaşy kysyşsetpes, azyly amadyraly-taa kudu, kelgan azyly şynar cok, kysy, piir cybezi xoozun aský polur, yrgylcy araga-xymyzaan coruur, aas-tyl, oor-suk kysy, azylynga ynmek, azyly xyn yzer, uduritulga paastalga pilbes, paak şirtaal kysy, oon tendeerge, xyligaannaar poor tur. Po coruktu kyrekonomda uylgedip turar kiziler polza, Käl maader, Saadak, Kangarof suqlar polur. Targan ceringe Xunan-kara paza turgan. Po ulustar polza, po ystynde adap paikan cyyldernin şuptuzun uylgedip turar ulustar tur. Polar 40 xonukta azyldan polza, 20 akşaa tawar. Ol akşaaşy tony ce cedir lji karaa kiza pergen aragalaar. Pir aýnyň 15 xonuun aragalar ertirer, pir 15 xonuun paakka-sokka azyldap ertirer turgan.

Po mýndý coruktar azyly agýga şat totkar polgaş paak yleger polur cybe töleede, xamk azylynyň mýndý coruktar in cajiap, yleger cizektik arýq azyldary cugula.

Kaadylarynyň maktalga ыгызы

Kadar ooltuq Elegesten Kara-tal-teq taraz-la yngen. Kaadylar arazynda Kapşagaj-la Calbaa-la par. Oituk-taştyq Elegesten Orgu sarýq taraz-la yngen, Oritun kara Tarzaa-la akkym O ura la kaadýr polgan.

Elezinniq Elegesten En-ne tergiin taraz-la yngen, Erge kara Koncuk akkym Erttemniq-le kaadýr polgan.

Teren suqluq Elegesten Tendii çagaj taraz-la yngen, Temir traktor azylynga Tergiin polgan Teleq-le oöl par. Areve yyrynde M. Torzu.

Uluq-xem kozuununda sigen, taraz azylynyň medeeleri

1936 cýldýn 9 aýnyň 25 xynynde cedir Uluq-xem kozuununda sigen kezilgezini medeezi:

№	ORGANIZAS ATTAR	KEZER TEEN PLAN		AM KEZIP ALGAN	
		ga	puut	ga	puut
1	Tyba connuq	3253	702000	3879	611126
2	MAE, CAE-Iermin	101		139	1894
3	Kyr. fondu	2750	2312000	475	38900
4	Kyrekonomnun	1100	10,000	90	9042
5	Xamaatly connun	350	35000	370	37003
Şuptu tyny		4554	789000	4953	697064

TAJBLBBR: medeezi kelbeen azaatlyngan sigenner polgaş xyleep albaan kyr. fonda sigeni am-taa par. ыncangýş sölgy medee elek.

1936 cýldýn 9 aýnyň 25 xynynde cedir Uluq-xem kozuununda taraz azaar alyşkylynyň medeezi:

№	TARAZ ATTAR	Pygy taraz gýs	Am Kezip algan (ga)	Am pastryar algan (ga)	Oon paud
1	Kizil-tas	322	242	1—25	30
2	Sula	712	443	1	19
3	Cinge-taraz	2824	2757	486	34985
4	Arasj	156	129	—	—
Tyny		4041	3571	487—23	45034

TAJBLBBR: cinge-taraznyň kezeri par-k-la tegerilgen, pastryar-taa eleen appargan-camdyk sumalarynyň medeezi cecce kelbeen.

Kozuun targazy Tamdyn-çap.
K/A Erglekci Samsaj

Xana solunun kancaar yndyreril?

„Kyzyl-xoorajda xana solunarynyň şynarynyň tugajy“ tep cyyldy moon murnunda yngen № 74 (175). Şyn solunda parlap yndyr-gan polgaş. bada polza, xoor-jda camdyk xana solunarynyň cetpes cyylderni mýndý todragaj aýsikan. Xana solunarynga bndý cetpes cyylder po xyige cedir turup turgyn tur tep nomcukular pile pergen poor.

Xana solunary am cyny kyzla coguurun podyyn pajdal-pile mañaa topculary;

1. Nam, areve, profes yyrlernin polgaş pydyrylge, a ban certerinin xana solunary ceder, cet-es azyldarni yrgylcy ileredip, nam, çazakly sorulgalaryň talylyrlap nepteredir talazy-pile ol cerlernin cidik cepsee polur uzurlug. Po sorulgaşy kysyşsedirde xana solunarynyň ergelekçileri en xaryşşalgaşy azyldar uzurlug.

2. Xana solunun pir ajda kaaş uday yndyrer teen-ijik, ol yndyrer polcaanda ыjaap-la yndyrer turar. Xana solunun ergelekçileri kelir solunga cyny kodap yndyrerinin tugajynda plan kysy uzurlug. Cizeeleerge: kym kymnardan cyny cyny pizidip alza coguurl, paza ol-po ekki, paak cyylder tugajynda xanakorlardan kandyk-kandyk materialdar kol xerek poor turar—po tugajynda xanakorlarga alyşkylynyň peer polgaş eske eşterge pizidip alýr cyylderni paş udur sagandylyp tilcer uzurlug.

3. Xana solunun yndyrerde, cýl, aj, xyn, tugaaryn polgaş kaly cernin organ poor turar-ly, ol cernin adýn tugaaryn ыjaap-la paazynga pizip turar. Onu polza, pir azyly-uzung kazyly-

bes kalyr pizilejtin, kysky puduk-pile ulgattar çaraşar pizir uzurlug. Oon ыjaş solunun paşyn ol turup turar cerlinin pajdalga tarazlyr coruk-pile xandaryn turar. Cizeeleerge: parlag ceri polza, parlaganyň talazy-pile kol taazyr coruk kysy, Mal-cerjamaşylynyň çanynga polza, mal, çerazylynyň talazy-pile kol coruk xerek. Oon ыjaş iştinge kaaş cyyl curuktar curaan turar.

4. Xana solununga yndyrer materialdarni ege attar-picci kazylybes kysylyjtin, kysky puduk-pile uluq çaraş kalyr curuur, argalyq polza, parlap, cok polza, koncuq çaraşlyr pizir.

5. Pir solunga 4-5 erengej materialdar yndyrbein, coldak, topcu, pildingir janzy-janzy materialdar yndyrze coguur. Cizeeleerge, pir solunga 10 kezek material yndyrer polza, camdyk nam, areve, profes yyrlernin, xerezennernin, azyly, şeleeliq sygymcylyder, ыr, şyl-yk cergeliq cyylder polgaş oon-taa eskeler yngen turza coguur. Ol cyylderni mañinalaaş solunga yndyrerinin murnunda ыjaap-la şyyp koor uzurlug. bncaamas polza, xej ыşkandyqlar unyp polur.

6. Pizeen cyyldernin adaanga solun ergelekci adýn ыjaap-la pizir.

7. Xoorajda xana solunary yndyrer solunun pir xuzun „Şyn“ solun redaksylyny-ce perip turza coguur.

Xana solunarynyň tugajynda moon sonaar solunarga sagandylyq cyylder unyp turar töleede, mnaa cyq-le solunna kancaar yndyrerinin tugajy pizeen tur.

Arattar tarazynyň savaşny kamnap saraattaaş kyzyn malynga peer xerek

Po cýly arattarnyň cýzyn-paazy taraz taraz 16.100 ga. Moon azaar alýr koncuq cugula. Camdyk kozuunnar taraznyň alyşkylynyň tooskulap-kan, am oon savaşny koncuq eweşti saraattap algan poor tur. Savaşny ыradýr oktapas, şanga cýdynda tarazlyr azaar alýr cugula. Pir ewes savaşny ekki azaar alýr polza, kysylyň yjezinde maldy ekki tuzalaar cem polur uzurlug. Savaş camdyk cerlerde ezi cok cýklyar poor tur. Po koncuq kogaralydy polgaş pagaj pajdal polur.

Kordynepel! Pir ewes po kysyly, ertken kysylyşşak cut polu peer polza, cecce savaş azaar algan arat cok turar koncuq pagaj tur. Ertken kysylyny cudu pikke kezemceni korgysken polgaş, cyl tize, arattarnyň mal cudad peerge, kyrekonomnar polgaş kolxostardan koncuq sooktun yjezinde savaş seörttyr tuzalap turgan ewezik-pe. Pir ewes arattar taraznyň savaşny ekki kamgalap azaar alýr polzunarza, cuika tarazly-taa peer polzunarza, ertken kysyly-teq eleqder ыrak cerge cybe seörttyr tyrewes-pis. Pir ewes kysyly algan savaşny azylylylyny perza, mal kazaazylyny kysyly-taa cýlyqlar xoor algaj. blangýja anajak maldarga savaş koncuq azylylyq. Ol tugajy arattar py-

ygydezi cugaalap turar tur.

Savaş cugula xerek tep, kysylyka udur arattar cyge savaşny kamgalap albaşyn turgany? Arattarnyň köbej kezil savaşny azylyny pilbeenini xaraazy tur. Savaş koncuq cugula xerektik tep, cer-cernin namnyň, arevenin polgaş kyrynenin organizastarynda azyldap turar azyldakçylar, paza kozuunnarda sovet azyldakçylar aratarga talylyrlap perip turar tug-jy koşkak tur.

Taraz alyşkylynyň koncuq tizlik yjezi turar tur. bndýqnyň töle-zinde arat massalar ebileldap algaş savaşny kazaalap kamgalap ar polur tur. Savaşny çangas arat kazaalap şadawys xire polza, kaaş kizi kattylyr algaş pir tem-pile kysy ar polur polgaş. Savaşny sigen-teq kazaalap, Xat-taa ыjik-pe, suq-taa tawary perbes cerge turguzar uzurlug. Pygy arattar tus curtun iştinge 1.000 000 (pir million) sandan ewes ewes puut savaşny peletkep alýr polza, ewes ewes koncuq uluq sanga cedip algan ol polur tur. Şak mýncaar peletkep alýr polza, blangýja maldy kysylylynga koncuq tuzalaar polgaş cut-pile şyngý temisseşkeni ol polur tur.

Mal-cer ministerinin maldy tuskaş erttemdeeni Smotrof.

Azylylyşka nemere tuza xaldattý

Uluq-xem kozuununda Ejliq-xem sumuzunda „Lenin“ tep CAE-nin kez gynneri, maldy cemi sigenin po cýldýn 7 aýnyň 28-ten egelep kysy 9 aýnyň 9 ta xoldan yndyrp tooskan. Söelgy yj-de 15 ga cernin sigenin pölpy, alýlynga kys cetpejin turubusta, eş Mönge-pajyr kelges, tus sumunun arattaryndan 58 kiz ebileldap algaş, ol 15 ga cerden 358 xoppeen turguscup perdi.

Po kyzyn pistin CAE-nin kezilgynneri 56 ga cer kesken, oon 6800 puut sigen aigan. Xuu malylyş 537 paş, ertken cýlga temejlerge 174 paş mal nemeşken. Moon ar kőerge, pistin azylylyş eleen saşyrap ezyo turar tur.

CAE skreteri! Tanaakkaş.

Xynar pajssaar Şibit-tambara.

Taraz kezilgezin polgaş tazylygaşy tooskan

Kaa-xem kozuununda Pelbej sumuzunun arattarynyň kysky taraz kezil alyşkylynyň en sölgy medeezin moon adaanga san-pile korgyzerge polza: Taraz algan taraz 81% ga turgan polza, am kezil algaş—ak-taraz 48% ga, sula 18% ga, kök-taraz 1% ga, arasj 1% ga, cinge-taraz 13 ga polgan.

Şak mýndý pajdal pile tarazny kezirin 9 aýnyň 12-de toozup, pölpy saraattap alýr 9 aýnyň 28-le tegerip tur-pis.

Sumu targazy Mönge.

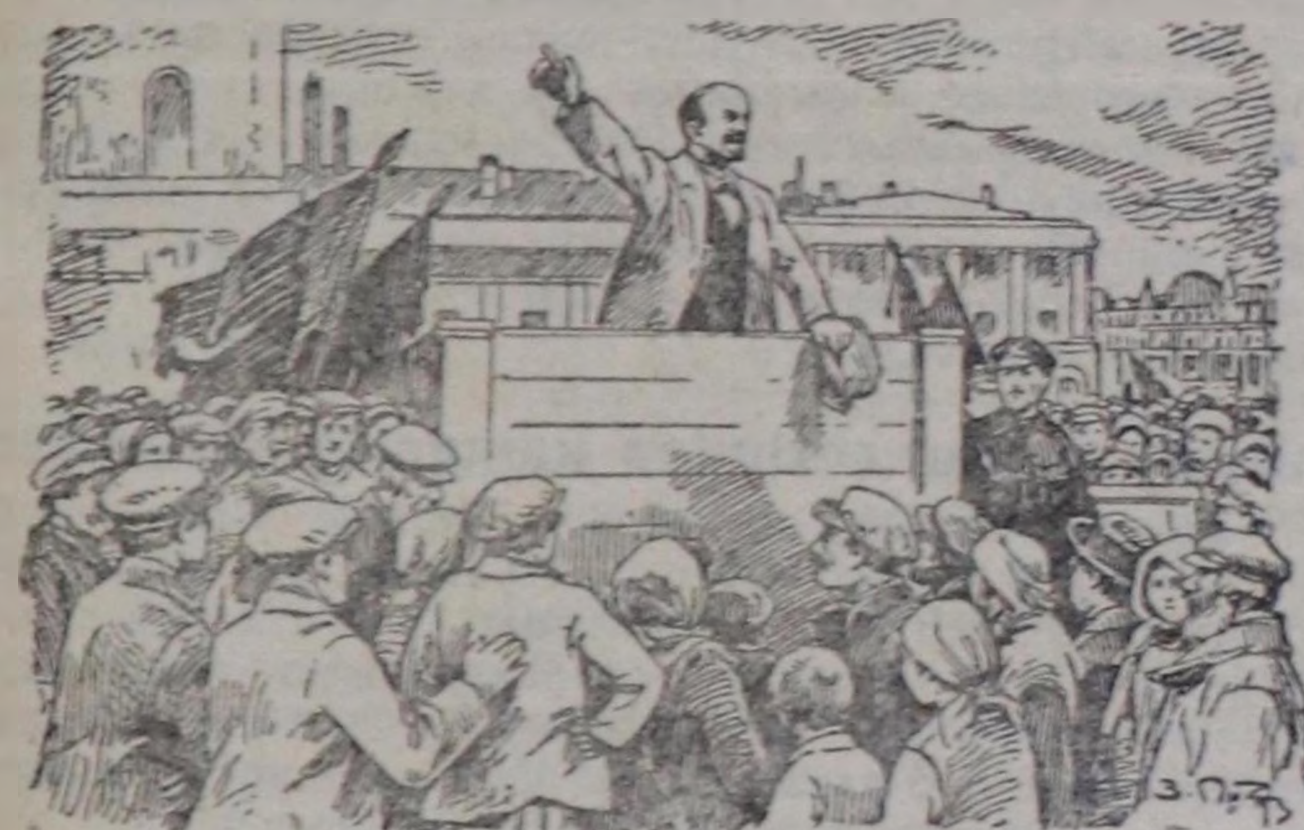
Pir tugaar Internasional tьvьlganьndan peer 70 cьl polganьnga

Pir tugaar Internasional'dь—Marks, Engels yndezilep turguskan. Yь tugaar Internasional'dь paьь Lenin paaьtap turguskan polgaь eь Stalin Komunistьq Internasional'dь paььkьzь

Proletar diktaturunun pir tugaar xebiri polur Pariь komunu pir tugaar Internasional'dь paaьtalgaьzь-pile poop turgan.

Paььkь Leninin paaьtalgaьzь-pile Oktabr revoluzu ooskeeь, pir tugaar Internasional'dь ьncarda salьp turgan sorulgaьzь am telegejnьn aйдьn pir xuuzunda pottangan

Pir tugaar Internasional tьvьlganьndan peer 70 cьl polganь

Pir tugaar Internasional'dь Marks polgaь Engels 1864 cьlda yndezilep turguskan. Ol yje polza, Evropa kapitalizm kancaar-taa cok eьzьp turgan polgaь proletarnьn revolustuq ьmceeьkьni eleen saьzьrap turgan eьj polur.

Marks, Internastional'dь organizastarda manifes tep uьuьlga pizik pizeeь, anaa yletpyrcinnernin aar-perge pajaьn ileretpi-ьaan, kapitalistlar pajaьn tudum, yletpyrcinnernin jadaarь ulgadьp turarь temdeqlees, yletpyrcinnernin xostalga alьr olarьn pottarьn xeree polur, proletarьnь ekonom polgaь politiktьq sorulga, ьimceeьkьni polza, ьjaap-la kadь xolbaalьq turar uzurluq polgaь eьke ьimceeьkьnnerni polza, temgl sorulga-ga cagьrtkan turar uzurluq, aьzьlьn xostalgaьn alьr coruk polza, pygy currtarnьn yletpyrcin, aьzьlьnnarьnь xeree polur teerzin ajttьp, paza Internastional'dьn kolduq sorulgaьzь, oon uьaannьq tugu polza, proletar diktaturun turguzarь polgaь oon organizastьq turguzunun kol yndezini demokratьq sentralizm (teьylep cagьrар jozu) polur teen.

Po cyьydy 2 tugaar Internasional jreen polgaь cyq-le Lenin (bolьseviktar) paaьstaan 3 tugaar Komunistьq Internasional 1 tugaar Internasional

Oruk tuduu teger-lir cьgap turar

Kьzьl-pile kьzьgaar arazьnda oruk tuduunun tegerlir yjezi cьgap olur. Oruk tuduunga perge cyьlder tabarьp-taa turgan polgaь po yjege cedir-taa tabarьp turar polza, po cьlьn oruk tuduun tooskaь, tuzaap peer tep oruk tuduunun murnunga salgan oru'lga polza kьyьsettiner tur.

Pygy cьl istьnde aьzьcьn oruk cedьpzei (ortuuzu-pile alьr oruk tuduu aьzьcьn kьzьy-pile cyq-le 10% xandьrtьngan); maj, lьyn jlaьda kьbar cye cok turgan, tus oruktun songu talazьnga seьlgy xьnnerni pyrgeq poranьnьq (caas, xar caap) turganь—polur, upuzu perge cyьlderni nemeьj irip turar polgaь po cьlьn oktar eьjьn caritьnga cedir oruk tuduun toozupar teerge saada-dьp turar tur.

Am yjede oruk tuduunda ьngьzь aьzьldap turar cerler polza: turgan-pile ьibitьq arazьn grejder-pile teskileer, Tajga-pile Oek arazьnga s j tekheь, taptadьrь polur tur. ьncangьs ol kezektirni po yjede cugulap turar polgaь ol kezektirni oktarnьn 10-20-de toozupar tees, kol kьsterni ьnar kiurgen.

Tus tuduqda taptap teskileer kьlьr orukta polgaь erter-tyzer cerlerinde kьlьr kol aьzьldarnь kьyьs-tpi-ьaan, uk oruktu cogur korumnuq kulturluq xebir kiireri-pile pygy oruktu cazap kьlьr aьzьldarnь egelej pergen: kilometir cagьlarnь, paza ajttь remdekterni turguzar, oon ьn j istar eьqqlaar aьzьldar polgaь oon-taa oekeler.

Pygy aьzьldь xar caarьnьn murnunda toozar, ьncanmas polza, oruktu xyleep alьr—tuzaap peler pergedej peer, ьndьqnen telezinde oruk tuduunun pygy kolektivin mobilzastap turgas, aьzьcьn kьstь polgaь maьna cepsekti cьvy-pile taarьstьr turguzup turgas,—tuduu saь-xee planьnьn teьlebieen xamьk aьzьldarnь kьyьsekeь, oruktu pyryn kьyьsset kьlgaь, tuzaap peer coruktu cedip alьr xerek.

Oruk tuduunun targazь ьnzener Kurbatof.

Orannьn oruk - ciriin saьzьbradьrьnga a rat condan pottuq kirziri cugula.

Mool arat respublik-pile Man-zougo arazьnda tutturgan-narьn soluьkan

Ulaan paadyr. Sentaьrньn 18-te. (Svet Evilelinin temir udayьn medeezi xuraar cerin medeezi).

Mьnda aйдьngan medeeden ap kьerge, MAR-nьn teьiskeeringe japon-mancuular xaldap turgan tьsta tutturganarьn Mool-pile Mancuurnun kьzьgaarьnda, Kerlyn-xemnin kьdьngь Sentaьrньn 16 da soluьkan turlar.

Tutturganar solur tugajьnda Japonun Miazaki tep generalь

paaьstaan japon-mancuurnun kьmizь po cьlьn kьzьn Moolduu teьiskeeringe xaldap tьsta tutturgan 12 mool ьeritqirni mooldar-ga tuzaap pergen tur.

Mooldar paza po cьlьn mar ajda MAR-nьn teьiskeeringe tudap alqьn japon-mancuurnun 12 soldat ьeritqirni japon-mancuurlarga egidip perip tur.

(„Pravda“ solundьn uьstь pizeen).

Ispannьn xereezenneringe tuzalaarь-pile Ulaan-paadyrda akьsa cьbьkьnь

Ulaan-paadyrda „Pravda“ solundьn medeelekcinin 9 ajьn 19 ta medeelel polza:

Saьgy yjede Ispanda xamaattь tajьnnьn cidiqlenip turar tugajьn tannaьs, Ulaan-paadyrньn curtakь conu xural, mitingini kalbaa pile coruda pergen. Xej kizi saьnnьq mitingini xuraldarga Mool arattьn revolustuq namьnni iletkeclerinin cugulap turarь polza, Moolduu uluzundьn xej mun kilometir ьrak polza-taa, Moolduu xej tьmen arattarьnьn setkil-sagьzь Ispannьn maadyrьlьq arattarь-pile cok polgaь terel polur, cyge tize olar polza, pottarьnьn nasioal xostalgaьzь, xamaarьspazь tees, ulustun ergezi tees, feodal polgaь ьzьnnьn kargьs coruunga paza faьstarga udur temissezup turar. Oon ьn j iletkeclerinin

mitingilerge cugaalap turarь polza, pis Ispannьn xej tьmenin talazьnda-pis, cyge tize, Japon-mancuurnun tajьncьlarьnьn pistin curttubuska xaldap turgan xaldasьkьnni cedilgelitq aьzьp, feodal polgaь lamalarnьn kontrevoluzunun poe-cepseem tyzьrgeь, revolustuq kьrynege cagьrtkan-pts. Ispannьn uluzu pottarьnьn nasioal xamaarьspazьnьn xostalgaьzьn polgaь demokradьnn aza-arьnga kadьq xarьbьn perip ьbdaar tep pis koncuq idegep tur-pis—tep cugaalap turgannar.

Ulaan-paadyrda mitingilerge Ispannьn faьstarga udur xereezenneringe tuzalarь-pile xerengl cьldazьn corutkaь 15 mun togerik cьldьrgeь.

Karrio.

(„Pravda“ solundьn).

Ispan ulusta faьstistьq yjmeen am-taa yrgylcylebi-ьaan

Curukta: Ispan ulustun cazaanьn ьerinin aar yger-pooluq polьy songu cykte tajьldazьp turar cerin-ce aattanьp corup turlar.

ap, ol tugaьnda cangьs Marks pezin cьs-cьs cagaalarnь curt-curttar-ce corudup turgan.

Pariьtьn komunu pastьrgan soonda pygy telegejnin xerengitnen! 1 tugaar Internastional udur temisseldi kalbaritьp, camdьk curttarda oon salьylarьn cok kьlьr, paaьstьncьlarьn tudup, kara-pazьnnar turza-taa, orta ьnmajьn podunun aьlьn corudup, arat connun ortuzunga aldarь alьp turan.

Ыlangьja 1871 cьlda Londonga polgan en seelgy konferenz xuralьng Internastional'dьn organizas, uьaan talazь-pile pьzьdar sorulga-pile Internastional'dьn uduurtu gazьn xyleeas tuskajaksьraar, temgl-le prudonist, bakunist ezeleer salьylarьn Internastional'dьn yndьrьp, proletarnьn politiktьq namьn organistastarьn toktadьp, ol cyьydy taraazьnda polgan kongrezinge pьzьktьrьp turgan.

Ыncalza taa 1 tugaar Internastional paksьrap, 1876 cьlda en seelgy kongrezi poop, Internastional'dь taradьp tep toktatkan. Internastional cok polganьn kolduq cьldagaannarь polza:

Yletpyrcinnerni paaьstaar politiktьq nam cok turgan. Pariьtьn komunu pastьrgan soonda, Internastional-ga udur telegejnin xerengitnenin xьrezi koncuq cideen tep ystьnde ajttьbas, ol paza uluq xaldamьrьq polgan, prudonist, bakunist-pile temisseldi ulam cideeni-pile kadь eьke alankistlar teer cerginьn xerengitnen yzeldiqler-pile temissezup xьrьs ulgadьp, Ыlangьja Anglinьn yletpyrc-

cinnernin ortuzunga opportunistьq pьerenge yzel telgьr^p, Internastional'dьn revolusci aьlьn arajemlin erter cye tar teer sagьstьq coruktar ulgatkan—po pygy cyьlder kattьzьp, paza eьke-taa cьldagaannarьn xarazь-pile Internastional turup ьbdaas ьpparganьn Marks, Engels suqlar pil geь, taradьr ajttьrьqньn turguskan poor tur.

1 tugaar Internastional cok polgan polza-taa, oon ylegeri am-taa elbeen. Oon politiktьq uzur utkazь polza: 1 tugaar Internastional podunun yndezing^e, yletpyrcinnernin xostalьr coruu olarьn pottarьnьn xeree polur, oon kьyьseldirde proletar diktaturu xerek, taraaccьnnar-pile proletarlar eьile kьlьr, profetilel cerigeliq xej niittin^in organizastarь aьlьn revolustuq xerec pile xarьlzaьrtar, proletar podunun caa xebirliq namьn turezuu—karacangьs po cyьlder tiilegelitq sosializmga cedirip polur polgaь organizastьq turguzunun yndezini demokratьq sentralizm polur tep cyьni koldattьrgan.

Engels polza, pir tugaar Internastional cok polza-taa, am yletpyrcinnernin politiktьq namьr pьzьp peerge, caa „arьq-la komunistьq“ Internastional turar poor teen, oon 2 tugaar internastional ьzьzktьraajьn, xarьn revolustuq xerenden ьrakьp, opportunistьq pьerenge yzeldirni taradьp, ьbьnda-la kapitalizmga tuza-lazь pergen.

Karacangьs Leninin (bolьseviktarньn) turguskan 3 tugaar Komunistьq Internastional, Marksizm-Lenini-

zьnnьn surttaalьn yndezilengeь, Engelsin ol sozyn ьzьzktьrgan polgaь pir tugaar Internastional'dьn ьnap-la ьzьguuru, oon ulamcedьkьzь, arьq Komunistьq Internastional poop ьbdaar.

3 tugaar Komunistьq Internastional organizastangas, oon peer telegejnin yletpyrcin, aьzьlьnnarьnь revolustuq ьimceeьkьnin sudurьg uduurtup kelgen.

Am-taa polza, faьizm polgaь caa tajьnga udur, podunun 7 tugaar kongrezin^in ajttьbьkьnn^in jozugaar proletarnьn polgaь ulustun cangьs frontuzun turguzar argalar-pile erestiq temisseldi corudup turar, oon kьyьseldezin Franzь polgaь Ispanda ulustun frontuzu tiileen coruk todargaj kьrgьzyp turar. Moon ьn j-taa Kom-interna podunun telegejnin tarlatkan-narьn paaьstaar oruunga eь Stalin polgaь eь Dimitroffka paaьstakьs, pygy telegejnin protetarlarin tiilegelitq sosializmga cedirip ьbdaar.

Pist^in Tьbanьn Aratt^n Revolustuq Namь Kominternanьn kьzeer erigeliq salar namь polur teled^e, 1 tugaar Internastional'dьn 70 cьl poop turarьga turaskal kaldr podunun aьzьlajьn, kulturun saьzьradьp, erittege eьrenir polgaь paza namьn 10 tugaar Uluq xuralьga caa-caa cedil-geler-pile cedir, 10 tugaar Uluq xuralga cedir am-taa 1 aj par teled^e, am cetpes cyьlderni orta cedir cok salьp alьr cugula tur eьe-pe.

Pygy telegejnin proletar revoluzun ьtaab—3 tugaar Komunistьq Internastional telgьrezn! Samьa-lyndьp-

Kultur jaambyzynyň saýdy eş Sedip-ool Taspyda şkolaga coraan

Kultur jaambyzynyň saýdy eş Sedip-ool, Kyzyl-xoorajda Sovet xamaatlylarynyň komitediniň targazy eş Tavajef suqlar Taspyda şkolaga turguzar tep turar Karaaak tep cerge kelges, şkolanyň oran-pazyňyň polgaş eske cyylder-pile köryp tanyşkan, oon Taspy polgaş Sesserliq — po iji sumalarynyň cagyrgalarynyň ter-gillekci xuralyň kadry xuraldatkan, anaa 40 xire aratlar olurşkan.

Myn xuralga Kultur jaambyzynyň saýdy eş Sedip-ool iletkel kылган.

Eş Sedip-ool podunun iletkelinge, TAR-nyň kultur talazy-pile koncuq uluq cedişkiner cedip algaňyň pir-piree cokka todargajlap cugaalaan-pile myn azyt-lynar tep turar şkolanyň moon songaor corudar azydaryň polgaş arat condan anaa idepkej sonuurgalyň salyp tuzalazyr tugajyň cugaalap, cer-le örtlekliq ekki sanaldaryň peerge pygy oluruşkannar sumalarynyň murnundan kyysediri-pile xyleep al-dylar.

Oon taraazy-pile Kyzyl-xoorajda Sovet xamaatlylarynyň komitediniň targazy eş Tavajef cybe cugaalap, Sovet xamaatlylarynyň komitedinden, Taspyda tawa con-

ga şkola azydyr tuzalap turaryň cugaalaan. Eş Tavajefnyň kňaj cugaalap temdeqlep turgany, —myn şkolanyň azylyga moon songaor moon-taa aritk tuzalazyrbyst picce-taa utpajyň, xaryň ulam yrgylcyler-plis tep temdeqlep turdu.

Ol condan onu koncuq paj-lylar öörp xyleep ap. Sovet xamaatlylarynyň komitedinge pajyr cedirip turdular.

Coguur cerler po xire sagb salyp, tuzalamcy körgyzyp turdu pistin sorulgaby polza, nam, cazaktyň ajtybşkynondan picciitaa xazybajyň corup, blangja aratlar pottarynyň kultur pistin öy-ledip, uruq-taryň şkola-ce ekki xandyryp, uruq-tarynyň öere-dilgezinge tuzalap tetkizip, şkolanyň xamyk azydaryga aratlar pottarynyň cygynden sagb-onalyň salyp conuk koncuq cugula, oon kňaj xamatly con-pile arazynda ep-najralyň kылbnaдыр, internasional xarabazzyň tany-dar, azy-agaj polgaş kultur talazy-pile pot-pottarynyň ylegerin alcyr cugula, paza Sovet xamaatlylar komitediniň şkola azydyr tuzalazyr turar tuzalamcyzyň cövy-pile azyqlaary koncuq cugula tur.

Şkola ergelekci TORZU.

Sumu, arban cagyrgalary solun taradyrny-ce sagb salyp

Kozuun poştazy solun taradyr-gazyň ekkiidip azy corudup ke-erge, oon aarylyq saldar kö-dee sumu, arbanard paza tee pergen turar poor cybe tur. Cyl teerge, kozuun poştazyň solun tazykcyz kizi, poştadan solun cagaany pyryny-pile ap algaş, oozun sumu cagyrgazyň targa-zyga polyy-pile cedirip peer po-or cybe, sumu cagyrgazy arban-naryň xamaatlylary-ce ol sol-unun ylep peerde, englin coru-mal ulustan corudar ijk-pe, azy öenge yş-tört xonuk cытырғаш am taradyr. Oon xaraazy-pile ar-artlaryň cagaan solunu tudaj peer polgaş pir aaldy xanazynda yştan pergen turar. Ol pu-dulgan solunnegeldezini şut kozuun poştazyndan keep ne-geer, oon „po paza-la siernin aarylyq pajdalary tur“ t-eş, poştada azyldap olurgan kiziniň kulaan amyratp cyylder yner.

Todargaj cizekten algaş köer-ge, pošta tazykcyz Tamdyň, po cыдыň 8 ajnyň 1-de Uluq-xem kozuunynyň Temir-suq sumuzu-nun targazy Occurga, solun, ca-gaazyň tuzalap perges, xolunun yzyyn sa-dыrр a gaş kelgen, oon soonda 18 xongannda tynnaar-ga Paldan tep kiziniň aalynda pernektej şaryp k-aan cыkan pol-gan, ol solunnegeldezini ar-attar şut kozuun poştazyndan keep negeer turgan.

Po mandy cyyldernin saldar kozuun poştazyga keep turar poor tur.

Moon xaraazy-pile poştanyň aarylyq cyyly kezeede cidip polbas, yrgylcy-le negelde-pie turar todargaj tur. Po cetpes pajdaly moon sonaar cок kылыр алыда, xamkyt murnunda su-mularda solun taradyr-gazyň ek-kizidip, kozuundan cedirgen so-lunnyň ej şaanda taradyr perip turar coruk cugula tur.

Şagaan-aryqda pošta

ergelekci Maazyk

Uluq-xemde OKTE azyly sula

Uluq-xem kozuunynyň cagyrgazyň ceringe, po cыдыň 9 ajnyň 20-de, tus kozuunda OKTE telerzi eş Pazyr-ooldun iletkelin tynnaan. Myn OKTE telerzinin corutkan azylynyň iştinde cetpes azydary koncuq xej polgan, cyl teerge, kozuunda 20 yyr par, ol yyrlerini cadybzyň targalary cок polgaş 1936 cыда 1912 ke-zigynnyq turgan polza, olaryň am po cыlgь san tyny-taa pil-dinmes, kezigynneriniň tadab-ryň-taa xabyrvaan, cer-le OKTE talazy pile pottuq corutkan azyly cок polgan.

Po tugajynda kozuun cagyrgazyndan todargaj toktaaldy yndyryp, pottuq ajtybşkynny per-gen. Eş Pazyr-ool, moon songa-ar OKTE talazy-pile azydarda kede yyrleri-pile tuduş xarab-zaalyq turar poigaş yrgylcy kö-dee yndyp, yyrleriň udayygaan azyly xereen caarttyr, caa kezi-gynner elzedip klirer tugajynda xerek kыrғаа azyly corudar uz-urlyuq.

Moon-pile kadь, sumularda nam, areve yyrleri OKTE-nin azyly uttup polbas. OKTE-nin azyly sularap paksyaa polza,

Revolustuq şeriqde M. Najdan.

CAZALGA

Po cыдыň 9 ajnyň 16-da yngen № 72 (573) „Şyn“ solunnuň 4 tuga-ar amnyň 3 tugaar oduruunun ada-anda „Polyy-pile kelges tetkimce kergystiler“ tep cyyldyn iştinde 4 ga cernin sigenin polcyr perges pa-ardь tep puruu pizittingenin, am 26 ga cernin sigenin polcyr perges pa-ardь tep cazaj nomcuurun tynnat-lym.

Revolustuq şeriqde M. Najdan.

Feodaldyň kurgaan toskaaryga suq kudup, seni-taa aar

Pil-xem kozuunynyň Tarlaq sumuzunun targazy, nam kezi-gy-ny Tybaa seni, tus sumunun ar-at conundan podunun idepkej-liinni kergeş, pilishkinlini par-m-dalaş, aldarlyq aika tepsidip, sumu targazyga songaan polga. Ol xire xarabşsalgalby alban kiz-i podun-pile turgaş, arat con-nun angzyňnyň tazyňny feodal Silrindikke xandyr, oon po kys-ky kezer sigenin podunun aat-taryň-pile kozuundan arattaryň adyga kelgen sigen maynazy-pile 7 ajnyň 19-tan egelees, 9 ajnyň 22-ge cedir tuzalazyr kel-din.

Seen po coruun sumu targazy kiziniň sorulgazyga kancap taa taaryşpas polgaş jozuluq aza per-ip tur-sler targa! Oon onunga arattaryň azylyga pir ajnyň tur-guzunda yncaar tuzalaşkan pol-zunarza, at-aldaynar ulam algyr, arat conga idegeldiq eş poor turgan ijk-sler.

Am kancap, aza pergen tar-gaga arattar ideger ebes, kozu-un cerinden Tybaanyň po tugaj-nda xemceq albyň tarabatsa coguur. Paza nam talazy-pile şyn-gbь xemceq albyň kulak salyp olur-men.

Kök-şyk.

Xerekten Cinzak pyt- pes Ideget myn tur

Cöen-xemcik kozuunynyň Şemli sumuzunun 8 tugaar arban-nly xamaatlyz, am yede edip cazaar pazynda turar Xibil-meer-en tep kiziniň oqu Cinzak tep kizi, cajn 7 ajda uk cerinden şelee algaş kelges, 8 tugaar ar-bannyn targazy eş Cambyanga ar-aga izip algaş calcyr cugaalap turgany polza: „Sler meni po xyn kara-pazynda şlidip algan turar tur-sler, alyz paryp arzylyň at-şolalyq arban targazy Cambyan suqlar slerlernin nam, cazak, pot-ergener kedi cок, men yşkaş ul-ustun xolunda tep podap coru-nar, orta anaa coruur polzunar-za, kedizinde podunarga xerek ebes-pe“ tep calcyr şaar turgan.

Po polza, nam, cazak, pot-erge kedi cок tep, pistin arattyn er-geliq nam, cazaanga udur, kon-trrevolustuq ideget myn tur e-s-pe.

Po pytpes idegettin po coru-un todargajlap xemceq alza co-guur poor tep xamaarzy cerin-ge medeqlep tur-men.

Şolban.

Namzarynyň pyzaa pastyrgany şyn polgan

Po cыдыň 6 ajnyň 18-te yngen № 56 (557) „Şyn“ solunnuň 4 tuga-ar amnyň 1-2 tugaar oduruunun ada-anda „Namzaryga xarabşsalga kergyzer“ tep aratkor „Xynap coruur-nuq“ pizeenin xynap köerge, ol cyyl şuptu şyn polgan.

Cyl teerge, Namzary uk şaanda San jaambyzynyň murnundan Uluq-xem, Cöen, Paryň-xemcik kozuun-naryga kede azy-agajnyň cize-py-rytkelderin ajtyr corudary-pile yngeş, myn azylyň toozup algaş, oon ulaş-tyr coguur cernin cөşpeereli jozuga-ş şelee algan. Oon 6 ajnyň 16-da aalyň-ce coruur tees, ol cer curtuq: Subancыk, Şoncuuruk, Namzary, So-dunam suqlar kozuundan 2 şil sad-lyq aragazy ap algaş, oozun orukka işpi-şaan coraaş, Edegej curtuq Xen-zelik tep kadajnyň aalyga xaldyp cede perges, ol kadajnyň caş pyza-azyň aady-pile pastyrgany şyn pol-gan. Bncas Namzarynyň po puruu-luq cyylyn arbandan Xooraj cagyrga-zyň-ce şilciktin.

Kyzyl-xooraj cagyrgazyňnyň 7 tu-gaar arban targazy Mönge.

Peletkelci kövydees, azylynyň şynary paksyady

Uluq-xem kozuunynyň pelet kelcleri kövydees azylynyň şyn-ary paksyap turar, cyl teerge, majgyň, tergi sadycylaryndan mal syryp ekkelgen ulus byar-la iji-yş xonar, kuzkooptun 4 pel-etkelcizi pot-pottarynyň kыrың-ce cyqzap, „ol maldь sen xyleep al“ tizip, „men caj cок men-teer ijk-pe „po xyn tьştanьr xyn cybe“ tees olurar cyylder-i kөstyp turar.

Oon xaraazy-pile ölyk-algyr ke-

eş, tyk-xyl teen yşkaş cyylder-i korum cок, uыр-şavьrлаңыр par-gan, peletkel cernin azylynyň paza-la „ergelekci“ appargan, tyzymetsij pergen kылаştap tu-rardan paşka, kылыр cybezi cок.

Kozkoop paaştar cerinden pel-etkel ergelekci Klonvoj, pelet-kelci Pady, Kurbanof polgaş Gur-janof olaryň azylyň xynap kөr-geş, cetpes cyylderin taraj edip cazaary cugula.

Ezir

Oor xereen teler-sady tьrttyr kajyn polur

Paryň-xemcik kozuunynyň Xendelen sumuzunun targazy Torzu-lama teerzi, alban azyly kыrда өң-tala, teler-tөrgyl tьrt-tyr turar cyyl par, cyl teerge, podunun cistezi Şozut 1936 cы-da Kөkkej tep kiziniň pir xura-ganyň oolap ceen, oon-pile ka-dь Xaazy tep kiziniň pir algyzın oorlaanь i terep yrgen, ol tugajy coguur cerleri sumu cagyrgazy-ga taraazy-pile medeqleeni, ol-la olcaan suraq cок cidip pargan. Oon angda 1935 cыda Torzu-lamanyn tunmalary Yndek, Ak-sal, kydezi Kancыr, paza Pal-cыj ool olaryň arazynda ep naj-yraly paksyaşkaş, „2-3 xoj oor-lap ceen sler“ tep şes-tomak ynyr turgan cyyl par. Ol cugaa-nyň tugajyň paza-la sumu cerin-

ge cedire peerge, kancangan-taa cybe cок, anaa-la xerek poor ertip kaan.

Am po 1936 cыдыň 8 ajnyň 15-te Şozuttun xojunga Pydym tep kiziniň tenen irtti kattyzyp keerge ölyrп ceen tep cybe par, po tugajyň paza amdyga cedir istep xnaan ceri cок turar tur.

Ystynde oor xereenge xolbaq-dazyr turar id-getternin xereen sumu targazy Torzu lama teler-sady tees, kaaş cыдыň eccizinde kamgalap kelgeni todargaj tur. Ol xerekterni kozuun şygyzyn-den xynap kөrgeş, kaj puruu-luunga xooj'u tyrym-pile xemceq kergysyn tep kulak salyp olur-men.

Tьnnaksaan.

Araga işkende aaryx hajnyrlaryň pir janyz көөр

Kyzyl-xoorajnyň adaanda ijaş tiler zavotta azyldap turar Padar-cы polza, araga izip algaş uzur-tyrkok cyylderni yylgedip turar appaardь.

Cyl teerge, araga izip algaş, xejnyň et-xөrcingizinge kogaral cedirip, zavottun songazyň kar-aktaryn puza şarkylan, kadajyň uluq ijaş tudup algan şabyr, işt-xynы uluq kadajyň şabyr-p turgaş Uluq-xem kыдыnga 23

uda xondurup turgan cyylder par, oon kňaj cyq-le podunun kadajь ebes, coogunda pazyňnar eezi xerezen ulustary, iji pile-en şabyrп kaapkan „kelze kel-inerl menee kыş cedar şaanan par ebes“ tep xap turgulaar poor tur.

Po Padarcыnyň şik mьndьq tyrzok coruun coguur cerinden pir şiidin tьp, xemceq albyň tьnnadyr tur-men.

Tьnnaan-kulak.

Ol öskysty coguur cerinden kamgalap көrзе-aar

Paryň-xemcik kozuunynyň Kөp-şөk sumuzu 3 tugaar ar-bannyn xamaatlyz Seren tep ka-daj 1934 cыda-la myn sumu 2 tugaar arbannyň xamaatlyz Se-remadaş tep kadajdan 6 xarlyq Picce tep uruun podunga uruq kыдыr azyrп algan cybe tur.

Am ol Seren tep kadaj, ol az-yrar algan uruun paaktyn paagy-pile ap coruur, cyl teerge, ooz-unga öqyn şimceer azyly py-gyzy-pile kыдыrttyr, pagaj cybe

kылыпkan polza-la eitees turup peer, ekli-xynыň pir көrbes, el-ber-samdar kыдыр edilep coru-ur. Xөökkyj caştyň amьdьrалың pooqdap, ala karaa-pile көrbejin turar ulustun xooj'u tyrymynge kancap taa taaryşpas tur.

Bndьq telerde, po Seren ka-dajnyň uruq pakka azyrп coru-ur tugajyň sumu cagyrgazyndan көrзыn tep kulak salyp olur-men.

Teeli-taa

Pistin xarabşs

Paj-xaakta „Karandaş“—ege cada şkolazyň paşkyz Kaşyk-ooldun tugajyň pizeen kizi slernin şyn adnar cок poldu. Bndьq telerde, monu kozuunnu xana solununga plizip polur.

Tandy kozuunnu Mezegejde „Kuduk“—Şьrappaj, aaryp elgen malyň eedin cip turar tep pizeenin tak-ryr polgan.

Eerbek majgynda S. Tanzyň—sler 4 cyyl cybe cidirgen telerde, oon xelezi 8 akşa polur uzurlyuq. Bndьq telerde, am 7 akşa xerek tur.

Kыдыла „Tартық tьnnaan“—Өөrt şerinde Ak-sygeni, ol cerde xana sol-ununga pizi.

Өөkte „Toktaal“—Castytyň tu-gajyň sumu cagyrgazyga medeele.

Өөkte „Toktaal“—Trofinnin tugaj-yn kozkoop paaştar ceringe medeele.

Pelaejde „Cangbь-tьt“—Tudanmaj-ny kozuun cagyrgazyga medeele.

PXK Xөndeliende „Ajangattь“—nam kezgyny Aqşannyn tugajyň, ында nam yyringe medeele.

Cadaanada „Өtkyt-kulak“—Pedy-rykkyň yrgylcy aragalaanь ында xana solununga plizip көryner.

Uluq-xemde nam komizь Tar-

şaa—şuptu sumulanyň azylyň xarab-şlaar kыдыr kozuunnu alban xaar-larь xubaazyр algaş, oozun am kyys-setpejin turar tep utkalyq pizeen cy-lynerde kыmnar kandyq azyly kyys-setpejin turar todargaj ebes polgaş erengej cyyl polgan telerde ynmdd.

Şagaan-aryq kyrekonomunda eş Tөngyr-ool—slernin, tarlga tugajyň pizeeniner uzuru pildinmes poldu.

CXK Xөndergejde paşky ldam-syr-yn—Symykykejin ekki azyldap tur-aryň tus sumuda xana solununga pizi.

Xarabşsalgalby redaktor

Lyndyp.

Gidirim 1936 cыдыň 8 ajnyň 15-te Koptu aldyň uurgajyga mьndьq billetterim cidirdim: areve kezigin billedi № 5525, profes kezigynyn billedi № 807 paza tugaaryň plibezim OKTE, RTO billetterin kat-taj cidirdim, am kыş cок poldurar tur. Koptuda Tarttanmaj.

Xaraal aldyň uurgajynda azylyň Xunaşpan men, po cыдыň 8 ajnyň 24 xynynde 1206 tugaarlyq profes kezigynyn biledin cidirdim, am kыş cок poldurdum.

Xaraalda azylyň Xunaşpan

TARN TK polgaş
Profes Top cöyleli-
nin organy

„ШБН“ solunga piziderinin өртте:

Xuuzunda pizidikcilerge:
1 celda . . . 5 a. — 3 ajdan kudu
6 ajda . . . 3 a. — pizidishin
3 ajda . . . 1 a. — 8r albas

Solun pizidder arlar: Top xarizaa kontoru, oon
kadee salabrlary polgaş postaceylarga pizider.

Albas polgaş yletpyr cerleringe	Taytkkly coradar cagylgylar:
1 celda . . . 8 akşa	1 celda . . . 10 akşa
6 ajda . . . 5 akşa	6 ajda . . . 8 akşa

„ШБН“ solun redaksyazyn adrezi: Kyzyl-xooraj,
Bevotus solv. Setnikin kudumcuzy pazyn № 2.

1936 cылдың
oktabr 7 xynynda
sreda № 78 (579)

Uluq-xemnin nam kozkomunun xerek kыrında politiktoq aldaıdalybın tugajında ARN TK prezidiymy toktaal yndyrge

Uluq-xemnin nam kozkomu xerek kыrında politik talazы-pile uluq aldaıdal kыlgan tugajında po cылдың 10 ajnyn 5 xynyn de ARN TK prezidiymy toktaal yndyrge. Ol toktaaldy po solunnn murnukku arnady parlap yndyryp turar. Myn toktaaldy egezinde cyy tep ajtkanly teerge:

„Uluq-xemnin namnyn kozkomu TAR-nyn nasional revolutuq cazaanyn polgaş ARN TK-nyn malga sigen peletkeer azıldy tynzdar, 1936 cылда 70% östyryr tep salgan sorul-gazy, mal sadыр albyşkыnnyn tugajında polgaş kyrekonomnarga azılcynnar cыр tugajında pergen ajttıbşkыnnyn kyyssedir teeş kызыр azıldap, san talazы-pile mal sadыр albyşkыnnyn 90%, sigen kezer teen pottarynnyn podalgazy 87% kyyssetken polza-taa, ol sorulgalarny cedip alырda, xerek kыrında koncuq uluq politiktoq aldaıdaldarny kыlgan.“

2 tugaar onza plenum-pile 3 tugaar onza sessini ajttıbşkыnnyn jozugaar nam, cazaktyn ornannyn pajdalınga taarışыр salыр turar sorulazыnga taarışыр mındyq cyyiderni yndyrge tur:

1. Sadıqnnyn politin xazıjtır, tuzaaldyn argan-pile connun malyn sadыр ar, cizeeleerge, myn kozuunda şygy targaş Tavaa Kyzyl-taq sumuzung kelgeş, pir aşşaktyñ azı kыlp olurgan şar-зыñ sat tep tuzaap, şıider-torga-aryga cedip turgan. Oon enıj araga sennip turgaş, maldy sadыр ar, paza nam azıldakylar sadыр albyşkыnga şuut xol kir-зіp turgan.

2. Sigen kezer talazы-pile arat tymennin pot-sonuurgalyñ kызыр, camdyk arattarny ыleşten algaş, kezıp algalak turgan cerlerin eške kizilerge perip pılaaştırıp, paza tyr pelymner turguzar tep pildinmes ajttıbşkыñ yndyryp, arat connun setkilinge cybe kiir-іp, murnaj azыln toozup algan arattarga camdyk calga, araga-ccы ulustarny taraa, sigenin kыldыр, olarnyñ setkilin xom-udadyr turgan tur.

3. Kyrekonomnarga onaalga-nyñ argazы-pile azыlcyn cыр, paza kalbak şitkel corudup, pir sumudan pezin 20-30 şaa kizil

torgap-şıidip turgan. Moon xaraazы-pile ol kozuun-da şygy azıldakylar uzur-mazyr cokka ulus pajssaar, pa-зыnnaar, şıider-torgaar, mыrnaj iziy pergen.

Po tugaş ARN TK prezid-lymynden ileretkeş, eder tugaj-ında todargaj ajttıbşkыnnyn yndyrge. ARN TK prezidiymyn-yn xuralınga Uluq-xem kozko-munun prezidiymy: Tazы, Tam-dыñ-cap, Tarazы, Surukpan suq-lyr keep oluzup, pottarynnyn ş-kyngan aldaıdalyn minnip tur-gannar. Paza po cyylderге kol-dap turgan eş Tancaj podunun pruzun minnip turgan

Po coruktun tugajın ARN-TK-dan toraan pilgeş eiken tur. Pir eves ARN TK ol toraan edip cazaan polza, po coruk ulam kыlennap, arat connun setkil sag-зыnga cybe kiirip, nam, cazak-pile arat connun arazyñ xozadыр, temgi tılyñ kызannadыр, ti-zin şalyр cыdar kontirevolustuq feodal-teokrat idegetternin ol-p-xovunga azыqlal polur turgan.

Nam kozkomunun prezidiymy 2 tugaar onza plenumun ajttıbşkыnnyn 100% şıirip tanyşыр albaan tur. Nam kezıgynneri, ы-angşya nam azıldakylar oran-nyñ po yjede corup turar polit-in ekki xandыр pilip albas, polit-ik talazы-pile pottaryñ cemzek-ebes, ol-po talazы cetpes cor-uruga mındyq polur tur. ARN-nyn paştıncызы eş Toka, nam kezıgynneri polit. piliin eryl-dır, onza xuraidarnyñ toktaaldar-yn ekki eö enir tep piske cys-taa kattap cugaalыр kelgen polgaj.

Uluq-xemnin kozkomunun po-aldıdalı eške kozuunnarnyñ nam organizastaryga paza xam-aarılgaıq tur. Cyge teerge, ol-ar pottarynnyn azыln xыnap kы-geş, moon songar politik tal-azы-pile cөp, kyysselde talazы-pile ekki cedilge iq azıldaaryn-ga kызar uzurluq.

Mındyqnnyn teleezinde, pygy-le nam kezıgynneri 2 tugaar onza plenum polgaş 3 tugaar onza sessiniñ ajtkan şıitpirleri-pile ekki cөp tanyşыр, pottarynnyn polit. piliin erylėdip, ol tugajında cыrdıbşkыñ pelymnerinin azы-lyñ ekki corudar. Nam polza, arat tymennin politiktoq paazы polur teleede, nam kezıgynneri polit-pili kudu corup cer-le pol-bas.

Кызыл-хоорайның аныжктарының kalbak xuralы

1935 cылдың 10 ajnyn 5-te „Şaqdyr-syryn“ attıq klupka Kы-зыл-хоорайның аныжктарының kalbak xuralы poldu.

Myn xuraldın pir tugaar ajttıbşkыnnyn Ispanda pajdal tugajın-da ARE TK targazы eş Pazyr-satın iletkele polgan.

Eş Pazyr-sat, podunun iletkelinge Ispanda pajdal tugajın me-deelep iletkeerge аныжктар pottaryñ tus tus sanal yndyryp akşa xөrengi cыр tuzalaar tugajın koncuq idepkejliq, kajgamcыkты-pile akşa-mөngynyn aazar, kыgyrзыр turdu.

Myn xuralga aazar, kыgyrзыр turgan polza, ysty-le 50 ak-şadan kudu 10-20 ler 30-40-ner aazar tuzaladylar.

Ol xural poop turar tuşta аныжктарның aazar tuzalaanь 1279 akşa cetken.

Myn xuraldan аныжктарның ot ыkаş yныр kelgen idepkej sonuurgalyñnyñ jozugaar myn azıldy ыrgylcyledip corudaryñ tus-tus areve yyrleri taqдыыр algan.

Aныжктарның cыgan xөrengizin Komunistıq Internasionaldın Kyyssекci komitedin tamcыşыр Ispannyn аныжктарыnga tamcыдыр perin, ARE TK targazы eş Pazyr-sat xyleneip aldy.

Namnyn TK-nyn 2 tugaar onza plenumunun ajttıbşkыnnyn yreeringe cedip turgan Uluq-xemnin nam kozkomunun tugajında ARN TK prezidiymynyn toktaalı

(1936 c. 10 ajnyn 5 xynynde yndyrge).

Uluq-xemnin namnyn kozkomu TAR-nyn nasionaldın revolutuq cazaanyn polgaş ARN TK-nyn malga sigen peletkeer azıldy tynzdar, 1936 cылда 70% östyryr tep salgan sorul-gazy, mal sadыр albyşkыnnyn tugaj-ında polgaş kyrekonomnarga azılcynnar cыр tugajında pergen ajttıbşkыnnyn kyyssedir teeş, kызыр azıldap, san talazы-pile mal sadыр albyşkыnnyn 90%, sigen kezer teen pottarynnyn podalgazy 87% kyyssetken polza-taa, ol sorulgalarny cedip alырda, xerek kыrında koncuq uluq politiktoq aldaıdaldarny kыlgan.

1. Sadıqnnyn şugumunda azıldap turar xamыk cerlernin azıldı eeldek corudup, sadıqnnyn azыln kulturluq kыlp algaş, connun ortuzung nam, areveniq organizastaryñ tamcыр, arat connun ekki turann idepkej sergeleninge tajanыр algaş, mal sadыр ar, kozkooptun podunun murnunga salыр algan planyn kyyssetcip, idiq peerinin orun-ga namdan şaqda-la şyn eves teen argaga şıidip, tuzaaldyn argazы-pile connun malyn sadыр ar (Kyzyl-taqga coraan Tavaa) erginin cazyş sadıqylarыnnyn argazыñ xereqlep, araga sennep turgaş, maldy sadыр ar, kozuun, sumunun namnyn azıldakylar sadыр albyşkыnnyn azыnga or-ganizastıq, massalyq azıldyn argazы-pile tuzalazыnnyn uluq, xar-ыñ sadıqnnyn azыnga şuut xol kirip uk azıldy pottary-pile cor-udar, kozkooptun azыcylyarыnnyn sulı xarыssaıga cok coruung idiq perip nam, cazaktyn şug-umunga okta taarışыр azıldy kыlgan.

2. Paaş u d u r organizastıq-massalyq azıldy tamcыр turgaş, arat connun idepkej kicceelinge tajanыр algaş, malga cem suur-nu 1936 c. 70% көbydedir pel-etkep alыrnıñ ornunga paza-la ol sorulgan albas-pile namdan şanda-la soksaıkan arganь xere-qlep, arat connun xuuzunda pot-sonuurgalyñ kызыр turgaş cedip alыр arganь xereqleen. Arat connun ыleşke algan cerlerin janzy-pyrynyn cыdagaanь - pile kezıp ar şыdavajyn, am kezer tep turgan polza-taa, eške kezer cer cok cybe ыkаş, ыjaap-la ol cerni pılaaştırıp eške aratka perip turgan polza, pir cyylynde, arattarnyn algyş-kырыş yndyr-eringe cetken polgaş iji talazın-da connun pot-sonuurgalyñ kыs-kan.

...Taraa, sigennin albyşkыnnyn tyrgededir tyr pelymner turgu-zar tep pildinmes ajttıbşkыnnyn conga pergeş, connu tuzaal jan-zyşы-pile taraa, sigennin albyşkы-nnyn aajы-pile pelymneştirip turganь kancap-taa polbas. Ol polza, pir cyylynde, podunun taraa, sigenin murnaj kezıp algan

idepkejliq arattarga calgaş ara-gaccы polgaş taraa, sigenin xo-zudatkan idegetternin cybezın xalas kыldырıp turgan tur. Iji cyylynde, calgaş aragaccы ideget-terge ulam-na calgaarap aragal-aarına cemzek perip, men ar-agalazыmza-taa, calgaarap cыt-şymza-taa sigen, tarasam kezıp peer-le tur... tep podaarыnnyn arga cыdagaanь tıptırgan pol-gaş aragaccы calgaaralyn coru-unga idiq pergen. Paza ыş cyy-lynde, ol pelymnerge connu al-badap kыrgen, „yner polza şıider“ tep ajttıbşkыñ pergenin ap көe-ge, connun ekki turazыñ parым-dalabaan, tuzaaldyn jozuzu-pile turguzup, connun paza-la xuuzun pot-sonuurgalyñ kыskanь namnyn şugumun yreeni toda-daj ilden tur.

3. Massalyq surttaal azыln kalbaa-pile corutkaş, paza kyre-kononarnyn azыk-tuzazыñ arattar-ga tanyştırıp turgaş, connun ekki turazыñ parымdalap, kyrekonom-narga azıldaar arattarny corudar-ыnnyn onunga paza-la onaalganь argazы-pile azыlcyn corudup tur-ganь okta taarışыр. Kyrekonon-mun azыln saşырadыр coruk arat connun podunun xeree cyee tur. Ol tugajında connun mee-zinge pilindir surgaaş, corudar poordan kadyña, tuzaal kyzyn xereqleerge namnyn curumunga okta taarışыр.

4. Xojnyn curumun yrep, odar-celcirin pastырıp, taraa-pыdaazыñ malga pastырıp turgan arattarny paaş udur tajılyar-organizastıñ azыln nam yyrleri ekki corut-pajyn turda, kozuun, sumunun cыgyrға cerleri xep-xenertten kal-baa-pile şıider argaga kiirerge nam organizazы eres xyreşpeeni okta polbas. Ol tugajında onza-lap ыlerettingen, ol paaş azıldy paştan idegetterni torgap şıi-der, eške connu surgap kaar uzurluq turgan arganь xereqle-ı-jin kalbaa-pile şitkel corutkany şyn eves.

5. Ergi feodalizmnyn pydyyl-yk surttaalynñ artıbşkыnnyn sam-ыñ-sadar coruk-pile xolbaalyq, ajttılaşka kыrkşken connu pol-bas tep mederedip surgaarыnnyn ornunga paza-la 5-6 kizini şuut paзыnnap turganь okta polbas, cazaktyn revolutuq tyrymynge okta taarışыр turda, nam ko-zkomu ol coruk-pile erestiq tem-lisşekeni cok cybe teleede, cөp-şereşip turganь todargaj tur.

Ystynde ajtkan politik talazы-pile uluq puruuluq, namnyn şu-gumunga taarışыр coruk cam-dыk sumu, arbannyn iştınge yn-yp turganь kozuunnun nam komitediniñ, kozuun cagyrgazы-nyñ targalary eşter: Tamdыñ-cap, Tazы, paza en ыlangşya ARN TK-nyn murnundan pargan eş Tan-caj ederinin uluq, xarыñ san syr-geş, ыndında namnyn şugumun

yreer tep cyaeni podaaajyn, xar-ыñ ol puruu azıldy cөpşerep, sol arganь ulam-na tınyzдыр, şыtap turganь okta polbas, ARN TK-nyn 2 tugaar plenumundan ajttıp pergen namnyn şyn cөp-tyq şugumunga şuut taarışыр tep ARN TK prezidiymy tem-deql di.

Ystynde ajtkan cyylderni par-ымdalaaş, ARN TK prezidiymyn-den toktaadыр polza:

1. Uluq-xem kozuunnun nam komitedin udurtukularы eşter: Tamdыñ-cap, Tazыñ polgaş pa-za en ыlangşya ARN TK-nyn sur-gakcыzynga coraan eş Tancajın ystynde ajtkan puruu cyylderi şyn eves. Ol cyylder ARN TK-nyn 2 tugaar onza plenumunun ajtkan namnyn şugumunga kar-зыñ tep pygy arat conga polgaş nam organizastarynga toktaadыр carladы.

2. Ystynde ajtkan puruu as-ыdy Uluq-xem kozkomunun udurtukularы eşter: Tamdыñ-cap, Tazы, paza ARN TK-nyn surgak-cызы eş Tancaj ezegeer yndyrbe-en, xarыñ nam, cazaktyn toktaal-ыñ kyyssedirin kызыр turgaş, pur-u arga corutkan. Ol puruun pyryny-pile minnip xyleep algaş, eder tugajında todargaj toktaal-ыñ yndyryp, xerek kыrında edip egelej pergenin parымdalaaş, tus-kaj xarыssaıga көrgyspejin, ol-arınn ystynde argalarыñ puruu tep toktaadыр sanaaş, tap-tarşy Uluq-xem kozuununga şuut taq-зыr. Eş Tancajın tugajında mo-on murnunda-taa polza, am-taa polza, kыlp kelgen uluq puruu-luq coruduşkun polgaş aldaı-daldarnyñ ederin aas kыrında e-ес, azы kыrında көrgyzerin ARN TK-n prezidiymy şuut taqзыр tur.

3. Uluq-xemnin ARN kozkom-unun polgaş en ыlangşya eş Tan-cajın ystynde ajtkan aldaıdal-ıdy azıldar cыny ajttıp tur te-er polza, namnyn camdyk kezi-gynnerinin polit. piliin koşkaan polgaş namnyn organizastarendan ol koncuq cugula namnyn mas-salyq azыln ulam-na pedidip, nam kezıgynnerinin politiktoq polgaş teorluq piliin ulam na pe-didip turgaş, namnyn teor şugu-mun xazıjtır yreerler-pile eres-tiq xyrezir coruktu tynzdarыñ negez turanь todargaj tur.

4. Po coruk-pile kadyş ARN TK-nyn prezidiymy, Uluq-xem kozuunnun namnyn camdyk or-ganizastary polgaş camdyk kezi-gynneri ыndыq kedergej puruu azы kыlgan tur, ol tugajında ARN TK kadyş xarыssaıga кө-rgysken tur teeş, na nınn organi-zastary sularap, azыln oozumna-dыр paza cagyrgыñnyñ curumun sularдыр turup peer polza, okta polbas tep temdeqlidi.

ARN TK-nyn po toktaalyn al-gan toraan Uluq-xem kozuun-nun polgaş eške-taa kozuunnar-nyñ namnyn organizastary pol-gaş oon tus-tus kezıgynneri pot-tarynnyn xamыk azыln xыnap kы-geş, am-taa tudap turar azıldar-ыñ coguuz sorulazыnga cedip ar, ARN-nyn 10 tugaar Uluq xural-ыnga cedilşkinniq uktuzar talazы-pile pottuq xemceqni alыrn nam-nyn xamыk organizastarynga ARN TK prezidiymy taqзыр tur.

ARN TK targazы Toka. ARN TK xerek ergelekciş Taqaa.

Koncuq uluq көk pery uzurgan

Pil-xem kozuunnun Sesserliq sumuzu Najdın teerzi, tus sum-unun tebiskeeringe corup turgaş pir kulun, pir kыzaalan aat ceen polgaş adak soonda 9 ajnyn 25-te pir moldurga tuttular turgan көk peryny kyayr er poolap ka-

ap tur-ijin.

Ol peryzyn kozkooptun pelet-kelcizinge appagaş, өrtte 13 ak-şa pezenil albyşaan, şannalыnga 10 akşañ algaş xap cana perdi.

Turanda Kancыр.

ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralynga

Revolustuq xoojlu tyrym tugajy

Тыванын арат тымени полза, 15 cылдын мурнунда podunun xereen uſtar paaſtaar tuskaj kyry-nezi polgaſ cazak cagyr-gazy cok, taſtkkynny ezeergek kargy-tar-lynga polgaſ curttun iſtinde feo-dal-teokrat idegetterge iji takpyr tarladyp coraaſ, Uluq Ohtaar-re-voluzunun accy xavyjaazy-pile 1921 cылда pottarynny naſional xostalgalby revoluzun tiilep yndyrgeſ, podunun xamaaryſpas tuskaj pot ergeliq kyrynezyn tur-guzup algaſ, po 15 cылдын iſtin-de politik, erttem kultur, et-ca-zaaſny talazy-pile kancaar-taa aa-cok pyzyp ſajzypar kelgen.

TAR-ny tuskaj togunnaaſ xamaaryſpas pot ergezin pyzyp-lap, oon kapitaliſtyq eves oruk-tap ajaar ſilciiriniſ xamyk pelet-kelin ereſtiq kyyssedirde revol-ustuq xoojlu tyrym polza, nam, cazaktyſn polgaſ arat tymennin pir tergiin cidiq cepsee polur, cyn-yn uzurundan teer polza, piſtin arat tymen pottarynny kyzyl ky-zy-pile tpy tiilep algan ergezinge polgaſ kyrynezinge taſtkkynny araattan jozuluq kargyſ ideget-teri, curttun iſtinde feodal-teok-rat idegetter polgaſ olarnyſn ebi-leldekcilerinden kalcaaly-pile ſa-ar xaldarynga kyſtyq cылca ſa-abyſkynny peer pir cidiq cepsee —revolustuq xoojlu tyrym polur.

Тыванын revolustuq xoojlu tyrymy tep cyl teer polza, naſional revoluzunun tiilelgezin ecci-linge cedirer, caglybyſ cok, tar-latkan angynny erge-azyſn par-ymdalaſ, naſionaldyſn revolus-tuq Cazak, Namny pyzylaaryn-ga polgaſ onu purungaar xeq-zydyp, oon toktaal ſiitpirlerin xerek karynga kyyssedirin pelet-kenip, xoj niittinin arazynda xar-lyzaazyſny iſtinden yner taaryſ-pas coruktaryſn curumcudup, an-gynny tajzynnaryſn xajra cok pa-zarynga cajaadyr cogaattyrgan revolustuq xoojlu tyrym tep ad-aar.

Piſtin xoojlu tyrymneribisn revolustuq xoojlu tyrym tep ad-aar, cyge teer polza, piſtin xoojlu tyrymneribis, tus ulustun purun-gaar xeqzyr coruunga moondak polur erginin cancy xebiringe udur, feodaldyſn xarlyzaa pajdal-yn yndezini-pile uztukap, tus or-annny kapitaliſtyq eves oruktap ajaar ſilciirin-ce uqlangan polgaſ orannny iſtinde xoj niittinin xar-lyzaa curumun revolustun azyk sonuurgalynga pyryn taaryſtyr corudar ſorulgalyq teer xire uzurundan yncap ad-aar tur.

Aratyn revolustuq nam, caza-

anyſn izliq paaſtalgaſy-pile xooj-lu tyrymny pottandyr corudup turar, piſtin ſygyy, prokurorlar-abyſty xorengittennernin ſygyy, prokurorlarynga kancaar-taa tem-ejlep polbas, xaryn jozuluq ar-at tymenin xoojlyculary polur. Cyge teer polza, piſtin ſygyy, prokurorlarynnyſtan corudup tur-ar azyly polgaſ kol ſorulgazy polza, arat tymennin kyzyp cor-aas tpy algan erge ſeleezin pol-gaſ et-xorengizin, erttem kultur-un, caagaj curttalga pajdalyſn tyrym jozugaar karaktap kamgalaar, cazak, namny ajtybyſkynny par-ymdalaſ, arat connun kyzel ne-geldezyn xandyr kyyssedip jo-zuluq.

Kem-xerek kылган arattaryſn xoojlu tyrym jozugaar edip ca-kap alyrnyſn xemceqlerin kergy-zyr, olarny Tыванын kapitaliſtyq eves oruktap ajaar ſilciiriniſn pelet-kelinge idepejliq kirakcilir kылb alyr ſorulgalyq, po tugaj-lynda piſtin ſygyybyſ xorengit-tennery ſygyzynden onza elgal-dyq, piſtin ſygyyleribis polza, massa tajzylarbyſn azyldy kol pol-durup, xerektenneryni alyaccylar kizizider azyldy tamcylarbyſn tur-gaſ, ol kizinin angynny polgaſ politiſtyq mederelin ſegidip, co-guur xuussaanyſn iſtinde kajy pir azyldy kылb ſydaar kылдыr eor-edip; kino-curuk, ojun-ſiini yndyryp perip turar polgaſ nam, cazaktyſn toktaal ſiitpirlerin tajzylarbyſn perip turar.

Xorengitten curttaryſn ſygyy-leri polza, azylyſn tymennin erge-azyſn kamgalaar pajtyga, xaryn olarnyſn revolustuq ſimceekiniſn kam xajra cokka pazay, olarny tarlaaryſn pir kyſtyq cepsee polurden angda, kaaſ-la xorengit-ten idegetternin erge-azyſn kam-galaan ſygyyler polur telege, piſtin ſygyyleribis-pile temejeſ ceri cer-le cok.

Piſtin respublik turup kelgen-inden peer, po 15 cыл turguzun-da xoojlu tyrym talazy-pile kon-cuq eſkerilgelik polgaſ cediſ-kinlik polgan, cyl tize, revolus murnunda polgaſ oon soonda-taa polza, tus ulustun erge cagyr-gazy feogal-teokratyn xolunga tur-ar ſaqda (1924 cылga cedir) tuskaj xoojlu tyrymy cok, cyq-le Kydat polgaſ Mooldun ſazyſn jo-zuzu-pile yndezileen tarladyq xoojlu tyrymnerin cecce pilbes xir-ezinde, oon suraa-pile arattarga kergyzyr turgan xemceqleri pol-za: manzydaar, ſagajtaar, kым-cылаар, saaktaar, karaan tezer, kы-ry-codazyſn ſygar teer xire, cy-zyſn-paazyſn teſkezirli perge tujul-

dun uluq tarladaryſn, piſtin cin-gire arat tymennin azyk ergezin kamgalaan aratyn telegeri erge cagyr-gazy pottarynny xolunga al-gaſ, ol coruktaryſn yndezini-pile uztukaas, jozuluq revolustuq xoojlu tyrymnerin pajdaly toktaat-kan.

Ulustun 3 tugaar onza sessizli polgaſ ARN-ny 2 tugaar onza plenumundan tus orannny yje-cadazyſn polgaſ purungaar teſpiir ezylyde xeqzylydezin todargaj ajty-kanny parymdalaſ, yndyryq ta-dybyr tyrymnerin ciigediri-pile eſkerttip, xerektenni pazynnaary 10 cыл turgan 8 cыл cedir ku-duiatkan, jala torgaar 5000 akſa cedip turgan 600 akſaga cedip ciigetken polgaſ murnunda turgan uzur utkazy pildinmes kon-cuq xoj cyylderliq erengej tyry-mneri ſuptuzun eſkertkeſ ſozy eves, uzur utkazy pildingir kылдыr taaryſtyrgan.

Cazak, namdam xoojlu tyrym xaragalzap pottandyr cerlernin azyly-agylyſn ſajzypadyr, ol cerlerge ſurguulduq, azyldap ſydaar, ide-gemciliq yndezin kaaderylaryſn perip turar.

Piſtin arat tymennin revolustuq med-reli kancaar-taa aa-cok ul-gatkan, cyl tize, murnunda feodal-dar polza, kandyq-taa kem cok arattaryſn xan-cinlin togyldyr ettep ereedep turda, anaa-la cyny-taa pilbes calaaryſn tejelep coraan arattar, am ol xamyk tarlady ſup-tu pilip algan, xaryn tarladyn ajtylyſn polgaſ revolustun uzur utkazyſn pot-pottarynga tajzylarby-lyzyp, pottarynny erge ſeleezin py-zyq kamgalaar telege, naſional revolustuq nam, cazaan tolgandyr ſyryj ebileldezip algan turar tur.

Po cynyn uzurunda polganly teer polza, karacangyſ Uluq Sovet Ebilelinin xa-tunmanny izliq tur-a-lamcyy polgaſ piſtin nam, cazak-tyſn ſny udurtup paaſtaany-pile arat tymennin revolustuq idep-kejin den polgan.

Piſtin nam, cazaabyſtyſn polgaſ arat tymenibisn po cediſkinin kым-taa margyzyr ſydaabas. Piſ po cyylderibisn namny 10 tu-gaar Uluq xuralynga cediſkinibis tep cyrctliq temdeqlep ſydaar-pis

Piſtin ſygyyler polgaſ xoojlu Xaragalzar cerlerin azylynda xerek ſadadyr ijk-pe, araj eel-dek eves xire aap-saap ceder cet-pes cyylder par-la, ol coruktaryſn piſ moon songaar cok kылb alyrnyſn namny 10 tugaar Uluq xuralynga tangraqlaar-pis

ARN-ny 10 tuzaar Uluq xuraly telgerezin! TAR-ny prokuroru Pirinlej.

Konferenzinin toktaalyſn tanbyſtyra peruibis

Kaa-xem kozuunun Pyren sumuzunda ARN-ny 4 tugaar yy-rynge, po cылдын 9 ajyny, ſeol-gy yjezinde, nam kozkomunun 2 tugaar konferenzinin toktaal-yn tanbyſtyrany-pile surgakcylap cordum.

Myn toktaaldyn iſtinde tarjy kyyssedip azyldaryſn arat tymen-nin orttuzunga, aal pelyk azyly-pile xuraldar corudaryſn yrynny tergiilekciler xuralynga ſiitpirlep algaſ, ol yrynny targazy eſ Sanca-t-pile kad 4 kezek cerge xural kылдыbas, anaa nam, areve kezigynneri polgaſ arattardan 104 kizil oluruſkan, oon iſtinde er kizil 74, xerezen kizil 30. Ajtyrlyq ſalghan kizil 34, ſanal pergeni 36. Pelyktyn xuralynga cangyſ-la konferenzi toktaal-ynny iſti-pile tanbyſkaſ, oon iſtinde onzalap kyyssedip cyylderni toktaadyr algan polza:

1) Kysky taray alybyſkynny tyrgededip, pyſkan taraalaryſn tyrgen culgaſ, oon ſavanandyſn cangyſ tudumnu-taa kaqbaſyn aldyſn-mengyn bykaſ kamgalap alar, oon ulaſtyr annaar, tooru-ktaar corukka peletkenir tiqgen.

2) Maldyn ergi kazaalaryſn ſepteſ ſeliir polgaſ caa kazaalaryſn tudup alar, amdagaſtan arattar ottuq-sigenniſ cer-ce koſkeſ, malny ſemirtip alar, kызыſn tal-aby, xyyrek-pile xar ezer orgu-teski oottuq cerlerni amdagaſtan tpy, algan turar, cer-le mal cemizinge xamaaryſn cyylderni kызыgaar cok peletkep algan turar tiqgen.

3) Kыкы kultur cыдыbyſkynny azylyſn 10 ajdan egeleer, tus sumuga 9 kezek cerge piſtik polgymneri turguzar, anaa eoren-lerlaryſn tagalary tarjy pyryt-keer, paſkylaryſn nam, areve yyrlerinden tomujlap peer pol-gan.

4) Tus sumuda kirip eorenir ſkola turgustungan polgaſ oon azylynga, eoredilgezinge arban-nardan pottuq tuzalamcy kergy-zyr, uruqlaryſn kыs-xyneziſni, ottular byazyſn kyyssedip perip turaryſn xyleengen.

5) Ancylar tiin ojnide annap

„Toka“ kyrekonomny 2 tugaar brigadyſny azyly

Eiegeſte „Toka“ kyrekonom-nun xobuda 2 tugaar brigadyſny kysky taray alybyſkynny kirgeſ azyldap kelgenin manaa topculaar-ga polza, myn brigat 9 ajyny 16-da taray paſtyranynga kirgeſ, 9 ajyny 27-ge cedir 179 toon 823 kilgrom taraany maſyna-pile paſ-tyrgan.

Caas-porannyq ijk-pe, xat-sal-gynnyq xynner poor turza-taa paſtyrar maſyna xynde 10 toonny paſtyrar cizektliq turda 15 toondan ory 20 toondan kudu paſtyr turar. Ol brigat ſepteſ kelgenner-

aattanyr polgaſ kooptun alyk sadyp alybyſkynny xandyr cor-uktu cugulalaar tep toktaalynda ſylyp algannar.

Moon angda ARN-ny 4 tugaar yrynny iſtikki azyly-ny curumu-pile tanbyzyp keer-ymge mandyq poldu; 36 cылда yrynny tergiilekciler xuralyn 6 uday kылган, pygy kezigynnerin xuralyn 3 uday kылган, arattar pile kad massalyq xuraldaryſn 14 kattap kылган, xana solunny pir uday yndyigen, po cылны bi-let soluſskunu-pile 2 kizil nam-dan yngen, 6 caa kezigyn elzi-dip algan.

Myn yrynny piſtik tanbyzyſny enve-curumu koncuq ekki.

Mal azyly

Mal ady	1935 c.	1936 c.	Eſkeni	Kudul-nam.
Jnek	146	172	26	
Cылы	139	153	14	
Xoj	284	252	—	32
Eſky	336	201	—	135
Supn	805	778	—	127

1935 cылда turgan 36 cылда temejeerge 127 paaſ mal kudu-lap kelgen tur, mal cemil ſgen-pile taraazyſny azyly, 1935 cыл-da 15 ga cerden 2300 puut sig-den kesken polza, po cылны 39¹/₄ ga cerden 3860 puut sigen kezip algan, 18 ga taray tarayan.

Cetpes azyly, 4 kezigyn solun cagvaan, onza-la mal paaſy kudul-aan coruk nam kezigynnerin sulazy tur. Po cetpes cyylderni cok kылb alyr tugajynda yyr targazy eſ Sanca koncuq idep-kejliq azyldap turar.

Cyl teerge, cannda ARE-nin 6 tugaar yrynge todargaj pot-tuq paaſtalgan perip, ol yryn-yn corudar azylynga tuzalamcy kergyzyr turar.

Eſ Sanca idegeerim polza, po ekki azyldaryſnaryſn ſynar-yn cer-le koſkatpajyn turgas, myn yyrlerin azylyſn am-taa ſajzypadyr poor tep idegedim.

KXK areve kozkom targazy Tamba-tarzaa.

Sumu targazy

Taſ-ooldun xarabyzyna xarbym

1936 cылдын ijun ajyny 24-te yngen № 50 (551) „ſып“ solun-nun 4 tugaar aranda „sumu tar-gazy Kyry-pazyr azylynga xar-abyſsalga cok“ tep aratkor Parym-za meen pizeen pot ſygyrcylel-imni, po cылдын 9 ajyny 16-da yngen № 72 (573) „ſып“ solun-nun 4 tugaar aranda sumu tar-gazy Taſ-ool teerzi, uzamtyktyr turup-turup, Kyry-pazyrnyſn cyq-le arabyſn kergeſ, meen pi-reen cyylymny kongys mege tep xarabylaan tur.

Meen pizeen cyylym yndyq-la mege coolgan polza, ol taraazynda tyvy-talaſ-pile cyge xarabylaan? Kyry-pazyr ertken kызыſn xajja podunun aat-xelyn munup algaſ cut-pile temisſeſken kizil poor

corup turza-taa, oon aſſak-kadaj-larga cugaalap turgan polza, „sa xalak, kandyq aadyſn, podum covaa teer, men ſalybnyq eves men, atsık-ſalyſn ap turar sumu targazyſny azylyſn men xej-le kылb turar kizil turu menijin“ tep turgan polgaj. Po cugaa polza, azylynga xarabyſsalga cok, arat tymennin murnunga ak setkili-pile azyldaryſn podavaan kiziniſn cugaazy tur.

Po cyyldy iſtep xыnap turgas, xemceq alyrnyſn uluu, xaryn Kyry-pazyrnyſn arabyſn kergeſ, meen pizeen cyylymny ſып eves tep xarabylaan ыдыrlanb, ul-uq xomudap olur-men.

Parymza

Sesserliq sumuzu arat Jondanny azyly cedilgelik corup turar

Pii-xem kozuunun Sesserliq sumuzu Xyt-xemde 11 tugaar ar-banny xamaattyz Jondan ter-zi, myn arbannyſn iſtinde en te-re ſalyrby azylynga ſanadyr turar. Cyl teerge, 1935 cылда malnyſn paaſy 80 turgan polza, am po cылны 107 paaſ maldyq polgan, malnyſn cылby kazaazy ertken cылны 4 turgan, kasken sigeni 440 puut turgan polza, po cылны 6 kazaalyq, 600 puut si-genniſ.

Eſ Jondan podunun po azyldaryſn kyyssedip alar teſy tyn-xyn cok azyldap turar tur. Eſke arattar moon yleger alynar.

Revolustuq ſeriqde

M. Najdyn.

Taanda tyzymetsiq tur-am

I'ii-xem kozuunun Sesserliq sumuzun oralakcy targazy Cыs-ſynmaa teerzi, sumunun paaſ-taar kizizi podu-pile turgas, arat connun karaanga taanda kon-cuq koſky tyzymetsiq eſ-tur-am.

Cyl teerge, arat connu paſtyr parlaar polgaſ, olarnyſn aat-xel-yn ulaqga yndyryp munarda, aralay koer, pagaj edik-xeptiq kizini paſtyr toramcylaar, araj cygeer mal-magannyq, edik-xep-tiq uluska capſyſ mandyq tar-ga tur.

Oon plr todargaj parymdaazy polza, Sesserliq sumuzunda 4 arban par, ol arbandan aat ulaq yndyryp munarda podunun ter-

eli polgaſ kudalarandyſn aat ulaq tibeſ, eſke ulustan ſy-tuzaap tur-gas, ap munup alar. Cyge-le piſten tangaar-la aat ulaq teer cybel targa teerge „cyny pill-sler, men teedi ergeliq kizil-men Sesserliq sumuzunda 500 aattyn paaſyn men cagyrar ergeliq kizil-men, slerler meen adyzyſn iſtin-de sler“—tep cugaalaar mandyq kizil tur.

Cыssynmaanyſn po coruu pol-za, jozuluq tyzymetseen idegel-myn. Moon po coruun kozuud cerinden xemceq alyr irgli-pe tep kulak ſalyr olur-men.

Korgen-karak.

Pis tiileer-pis!

„Pravda“ solunga ibarruri (Pasionaria) Dolorestin pizeen cyuly
(Madrid-xoorajdan telegraf-pile siloidip pergen)

Ispannyn uluzu polza, temiseldin paastajgy xynynden-ne egelees ulustu ertken yjeden tura xemdip tarlap, kelir yjede paza onu kuldanyr tarlap pazar kargys kara kyshterni tiileerin idegep turgan. Ol kargys kyshter uluska fašizmnyn tengyzyn kedirer tees kedyrlyp ynyr kelgenner.

—Pis olarny tiileer-pis!—tep ulus polza, yjmeezinnin paastajgy xynynde-le temisseldi egelep corudarda yncu tiizip turgan.

—Pis olarny tiileer-pis!—tep, ulustun asky-taa yncu cugaalap turgan, cyree-taa yncu sor turgan.

Kargyslar-pile ertken yjeden peer-le tutcup kelgen tulcuşkunnamy pilir uluq nazymnyq ulustar-taa, uruqlar-taa, aşşaktar-taa, ulustun şaqdaazy-taa, pygy-le respubliktyq kyshter polza, cangys sagys soruktuy, cangys idegeldiq poop kattyza pergen.

—Kaj paar olar!

Kizi pyryzy-le ol temisseldi pygy podunnamy-tynyr pergen. Pis oda-cadaarda tulcuşkunnamy ook-cemzees cok egeleenishti utpanar, cyge teerge, eskerilgenner polza yjmeen ynerinin murnukku carabnda pygy ook-cemzekti pistin tajyznarynyska şilcildip peripken polbas ijk-pe.

Ol xynnerde Ispanga turbaan kizil polza, pistin uluzubustun xamyk kajgamyktyq maadaryn potka pilip alar koncuq perge polur tur.

Olymy-pile tulcup uzurazyr tees corup turgan azy-telyn olarny iljeleri ydep turgas cer-le yqlabas turgan. Xereezenner polza, pottarynny aşşaktarandan am-tyr xajra cok maadaryn coruurun negep turgannar. Ol xereezenner polza, korttuktarny kurjaktar poorunyn ornunga maadarynny tulgujaktar poop-pis tep turgannar.

Bucaarda, ulus caaga paarda poo-monguzu cok parap, atkyl-

Eş Dolores

azynda eigen ezeln xolundan tutkan poozu saldanyr tyzerin manap, xereezenner polza, şeriq-nin kazer emelgeleringe kelges ogylep turgan aşşaktarann karaan tuqlap şapkaştyr pottarynny uruqlaryn xaragalap azyr cerlerge perip kaas, pottary şeriq-ler-pile kad caaga parap, oon eske xereezenner kaqgaş pargan uruqlaryn pottarynny uruqlaryn pile pir temej azyrap kamgalap turgan ol koncuq korguncuq temisseldi—kizi şaptuzu cangys podal podap turgan, cangys idegel idegep turgan. Ol cyu idegelil teerge pygy telegej karyndan ep sagys kattyştyranga polgas tuzalaaryn idegep turgan.

Badyq polza-taa pis, paazyr azyr cepseqlengen, pygy telegej karynda demokrat jozuga kazyap turgan, pygy telegejnin fašizmpile olymnyq tulcuşkun corudup turgan polzuusa-taa, xynner ertip-la turgan, burzuas demokrattardan tuzalamy kelbedi. Pygy Evrop-tun cookku kelir yjezi polgas ep tajyznny kamgalaarynny argazy oon eleen xamaaryp turgan tuzalamy, pis temissezip turgas, eleen-ne yjede korbejin turduvus. Cyq-le tajyznny ook-cemzee-

taa ebes, xaryn ol yjede izer, clir aas-cem-taa tenyp turda, pistin iştibiske tadagalzaa turguzar tees xop-mege surttaal taradaryn oraldazy turgannar.

Şnap-la şak ol tušta, pistin cer curtun arazy brak polza-taa, pistin uqabys ıkaş piske cook curt—Sovet curtundan corutkan tuzalamy cedip keldi.

—Sovet xa-tunmalyrnys pisti kaqbas—tep, caalazyr turgan şeriq-ler-taa, songu aal-curtunda olurup kalgan olarny tergyt-tereli-taa yncu tiizip turgan. Olar kancaar-taa xel-cok amyar ooryvy-şaan, tiilep şdaar-pe, şdabys-pe tep tadagalzap turgan kym şuptuznaga mncu tep cugaalap turgan:—Pistin xileebis cetelir par appaar. Pistin picce uruqtarynny izer sytyq appaar. Pistin şeriq-leribis artyska xynezin-nip ap coruur porbak eettiq appaar, cyge teerge Sovet Ebeli-nin xereezenneri pisti saktap turgan polga.

Sosializm curtunda uqabarynny! Sler toozanar eşter, Uluqynak Stalinga paastatkaş, xamyk aşşaldaryn polgas pergelerni azyr tiilees, sosialistyq niittilgeni turgustunar,—fašiznga udur temissel corudup turgan slernin eş-ooryner, Ispannyn azylycn tym-enneri Slerge iziq calabyştyq, ooryşkylyq pajr cedirip tur!

Ispannyn uluzu slernin tuzalamy-narga setkil sergees, Slerge idegedir polza, uk temisseldi corudarda setkil sagys sularap paksyabas-pis. Fašizm caza-tep ynyr şdabys ebes-pe, pis onu caza-teptirbejin tutkaş, yncu ok-taptar-pis!

Ol tugajnda idegep cybe polza, pis caaskaan pottarynny ebes, sovettin xereezenneri Sler paza par sler. Pistin temisselis ulam cidir polgas tajyznny kalcaalyq xaldaaşkyn ulustun cangys ebelin kan ıkaş xeriminden caş-tyr peer.

Dolores Ibarruri (Pasionaria).

SSRE-nin xereezennerinden Ispannyn xereezenneringe tuzalamcyz

SSRE-nin Profes ebilederinin Tep cöylelinin medeelep turar polza, Ispannyn xereezenneringe polgas piccil uruqlaryn tuzalaar tugajnda SSRE-nin xej tymeninin cabydrgan akşaz 10 ajnyn 2-de 14.610.162 akşaz 18 kopejek cedip turar.

Ol cabydrgan akşaz xerengi-pile janzy-pyry aas cem cyulyr satkaş 2 paroxot pile Ispan-ce corutkan, 1936 cabyd 9 ajnyn 18-te „Neva“ tep paroxot pile corutkan aas-cemi polza: sarcaq 30.000 puut, ak cigir 95.500 puut, konservy tep palak-taa ilik-pe eske cyuldyn temir xarzaktp kaan cem 17.000 puut, polbaazyra-

dap kalyr kaan sarcaq 18.000 puut, janzy pyry pşkan talgan 12.000 puut—şak mncalidat corutkan.

1936 cabyd 9 ajnyn 27-de „Kuban“ tep paroxot-pile corutkan aas-cemi polza: talgan 30.000 puut, sarcaq 27.000 puut, ak cigir 61.000 puut, kadyrgan palak 11.000 puut, konservy 250.000 xarzak polgas 1.000 xarzak taga cuurgazy—şak mncalidat tus tus sadap corutkulaan.

Ispannyn uruqlary polgas xereezenneringe tuzalaar akşaz xerengi cabyşkyn am-taa yrgylcylem-şaan. (Agaar mdeezi-pile).

Ispanda faşistyq yjmeen yrgylcylem-şaan

Angli ulustun parlagazyrn medeelep turarandan tynnar kerge, Ispan ulustun cazaan şeril Ulevskij tep rajonda (Madrid-xoorajdan cöen-songu cygynde Aragon tep taqny caazynda) myn Aragon tep taqny polgas oon coogunda xobunu ezelep apkan. Cazak şeril 800 kizit udup algan polgas şeriqnin tıka xej material xerekselin pılap algan tur. Ueski tep cer-ce oylaj pergen faşistyq yjmeenciler-ni cazaktn pir kezek coraan şeril yze kiripken. Toledo tep rajonda (Madrid-xoorajny murnukku cygynde) cazaktn şeril xep-xenertten koncuq tuluşkan-ny soonda Toledo-ce 4-5 kilometir xire cookşulap kelgen.

Yjmeencilerin murnakky keze Madrid-xoorajny parny-murnukku cygynde 56 kilometir cer-

de iljesxas tep cerde celken. Ispannyn Madrid-xooraj kamgalanyskynğa kancaar-taa aacok peletkenip turar. Xoorajny cagyra cerleri cem-xynezin xandarylgaşnaga 20 milion (şaja) teze akşaz yndyryp pergen. Tus tep xoorajny kabyqlaryn pıalyqlap egelej pergen. Cazaktn şeriqleri polgas şaqdaş şeriqleri coortu-coortu toktaamal şeriq poop turar.

1932-33 cabydarda şeriqge turgan peletkel şeriqleri am şeriqnin albanynğa yr xuussaalyq turarınğa kabyrgan. Angli solunnarynny pızip turar polza, yjmeencilerin şerinde cyq-le Germanyn, Italinin uzar-xeme colaaccalary azyldap turar ebes, xaryn ol nasionaldarny mexalikar paza azyldap turar tep pizeen. SETA.

Ibarruri (Pasionaria) Dolores

Ibarruri Dolores polza, Ispannyn Komunistyq namynny Tep komitedinin polgas Komunistyq Internasionaldy Kyyssekci komitedinin oralakcy kezigyny kizil tur.

Ibarruri Dolores polza, Ispannyn cangys frontudan songutkan cazaan parlament (Picce xural) kezigyny polgas am yjede faşistyq yjmeenciler-pile temissezir xyreşte idepejlii-pile kirap turar.

Dolores polza, şak mndyq Ispannyn azylycn angzyrnny uruu tur.

Kydattyn komunistyq namynny azy corudulgazyryn caa argalary

Po cabyd 7-8 ajlar arazynda Kydattyn komunistyq namynny 15 cıl oju polgan. 1921 cılda pir tugaar xuralnaga komnamnny kezigynneri ebes ulus turgan. 1925 cılda polgan revolus yjezinde pezin muu cetpes 900 kezigynnyq turgan. Revolus mrajl-la koncuq xajnyr turar yjelerde 1925 cıl, 1927 cıldar arazynda am-na kaas-kaas muu poop osken (60.000 cede pergen).

Am yjede polza, Kydattyn komnamy cyq-le muu-muu şaa kezigynneri poop, Kyzl şeril udurtup, curtun pir kezek cerinde Sovet erge-cagyrgan tudup turardan kadyna, xaryn Japonnyn ezelekclerinden curtun kamgalap alar temisseldi pygy Kydattyn arat conunyn sagys kyzyn cangys kalydr kadyna xamyktn tergiini paastak-cyş poop turar nam polgan.

Kydattyn komnamy 15 cabyd iştinde komizmnyn eccistin xany italyn salap turar kaas-kyja polykterden yrelenip oskes, uluq, politiktyq nam poop pot-tangan.

Kydattyn namy şak-ındyq tiilel-pes kyccyny kancaap tıpkan?—teer polza, ol nam Kydattyn arat tymenin azyk tuzayn şuut kamgaiaar, eres maadyr temisseldi xojge kazylyş, olarny idegep xandaannda tur.

Kydattyn komnamnny pygy-le temisseldi, azy corudulgazy-

pygy arat tymennin revolustuq şimceşkinin yje-yjenin oskerlişkin cada-cadazynga tarıştır-yp kelgeninden şak-ındyq kysşaldyq, arat tymenge idegeldiq poop turar todargaj.

Mncang-ş blangya 1935 cılda polgan Kominternyn 7 tugaar kongrezinden sengaar namnny azy corudulgazyryn xevir majby caartınyr kelgenin top-cu tanyzyp koreeli.

Japonnyn ezelekcleri Mancyn ezelep ap, oon ulam olarny ezelekci podalgaz Kydat-ce ulam xanlyaanyn urzuundan Kydattyn komnamnny azy corudulgazyryn arga majby koncuq oskerilgen. Cy! teerge, japonnyn xaldaaşkyn-ce pygy-le Kydattyn kattyşkan kyzyn ebilelder, kandyq-taa janzy pyry polykter namnar cangys temniq kys-pile curtun kamgalaar ulustun cangys frontuzun ebiledeer coruktu kol poidurup egeleen. Po tugajnda komnam pygy-le Kydattyn uluzun kabyrşyp, kadynny cangys temniq kys-pile curtun kamgalaarynny programy co-gaazyp kabyrgan. Şak po arga-pile Kydattyn curtun kamgala-bas polza, eşşeel cok polurun podaan. Po caa politiktn kol podalgaz cy! teerge polza:

1. Kydattyn arat conunyn ene olymnyq tajzyn polza, am yjede japon polur toleede, en-ne cidliq pygy ulustun nasionaldy

cangys frontuzun japon ce udur corudar, ol polza, nifti imperializmge udur cangys frontu ebes tur tep Kydattyn komnamy azy-pile carlaan. Ol polza, Kydattyn arat conu am yjede cidliq-le temisseldi japonnyn aşşaldyq ezelekclerine ce udur corudar teeni ol.

Moornmunda Kydattyn komnamnny temissel corudup turganyn argazy, lozunu amgy yjeden brakta oske turgan. Cyge teerge, ol yje amgy yjeden brakta oske turgan. Cizee, namnny 6 tugaar Uluq xuralnaga pygy-le imperializmge udur temisseldi corudar tep turgan, an polza, kol-la temissel cangys japonga udur pygy ulustun cangys frontuzun corudar tep turar. Şynnda Kydattyn komnamnny sorulga lozunu pygy-le imperializmge kazaan-taa udurlanr sorulgalıq, a po xynny cepsekti q temisseldi şjaap-la japon-ce udur salar cugula polganyn pilgen tur.

2. Kydattyn komnamny polza, nasionaldy cangys frontuzun corudarda, komnam-pile gomindan polgas oske-taa organizastar arazynda Kydattyn kyznezin tus-kaj turguzarynny temisselin corudarynny politik uq-şlin cangys poidurup kattyşar coruk cugula tep sanap turar.

Camdyk ulustar Kydattyn komnamy, kydattyn kargys gomindan namy-pile kattyşar japonga udur pygy ulustun kyzyn kadar tep turar podalgan ekki pilbes, komnam polza, xaryn uqda şuptu eştyqler-pile udurlanza coguur tep puru pilir coruktar-pile surttaalyn salap temisseldin komnam paas udur sagandyr turar.

Gomindan nam komnamnny ol sanalyn kajyn xyleer tep podap polbas, cyge teerge, olarny arazynda Kydattyn kyznezin tus-kaj ergeltiq turguzarynğa koncuq sonuurgaldyq xej surguuldar, şeriqler tıka xej. Gomindan namnyn iştinde koncuq şynş pişekki Sun jat-sen-pile kad nasional revoluzunyn xere tees, 10-10 cabydarda xyrezip kelgen revoluscu yzeldiqler xej. Olarny iştinde komnamnny kezigynnerin kydattyn ooldar, kydattyn conu tep pilir polgas japon polza, Kydattyn tus-kaj erge-şel-eezinge udurlangan ezelekci xar-idegetier tep pilirler xej. A pezin Gomindan namnny talazyndan komnam-pile kad japonnyn xaldaaşkynnaga udur temissezip turar cerler par turar.

3. Nasionaldy cangys frontuzun turguzar coruk Kydattyn Kyzl şeril-pile politik cöşşeezilgeni corudup turgas, Gomindan-nin şerilnin kyzyn kadyp, japon-ga udur pygy Kydattyn şeriln turguzaryn podap turar. Kydattyn komnamnny sorulgaş polza, pygy Kydattyn japonga udur cangys şeriln turguskan şaqda Kyzl şeriqnin pişekki tajynş maadyr sorulgaşn picce-taa koşkatpas tugajyn xyleenir uzurluq tep temdeqlep turar. Ol iji şeriq kattyşarda xamyktn murnunda olar pottarynny arazynda caalazyr coruun soskadyr uzurluq, oon paşka ol kattyşkyn cerle poop şdabys. Kydattyn komnamnny lozunu polza: „Kydattar, kydattar-pile caalaşpas!“, „Kydattyn şeril, kydattyn şeril pile attılaşkan xere cok“, „Japonnyn

ezelekcler Kydattyn yndyr şebraal!“—tep salap turar.

4. Nasionaldy cangys frontuzun turguzar coruk polza, nasional kamgalanyskynny, pygy Kydattyn cazaan turguzar. Ol cazakka pygy-le namnar paastadap algaş pygy Kydattyn conun ezelekclerinden kamgaiaar cazak polur azurluq. Ol nam polza, kajy pir cangys namnny erge azy-pile-taa turup polbas tep sanaldy negep turar. Şak mndyq janzy caa arga xemceqler Kydattyn komnamy corudup egelep turar tugajyn po 15 cıl ojunda ol namnny pir udurtukcu, Kominternyn prezidiym kezigyny eş Yan-Min todargaj pildingir tajylarlap pizeen.

Po cyny ajtıp tur teerge, Kominternyn 7 tugaar kongrezinin teogylyq ajtışkynnda—ca tajynny kysşakclary, faşistyq imperialister-pile temissezir kad-dyq-taa organizastardan ceshinip, xaryn oon-pile xyrezip, massa-dan xooru pergen cıtpajyn faşizmge-le udur men teer cybe pygydezin podun-ce tırtkaş, cangys frontunu corudar uzurluq tep ajtışkynny xerek karynğa pottanderp, Kydattyn komnamy murnap, japonnyn imperialisterinin ezelekci azy kadalyr cookşulap kelgen toleede, murnunda caalazyr turgan Kydattyn kargys gomindan namy-pile amdzynda caalazyndan turak, xaryn ol caan soskadyr, ol iji pottary kattyşar algaş, taşkynny aşşaldy uzur şabaryn pottanderp turar ol tur.

Redakcyda Sarbaq-pol,

(Ergi şaqrnyň toolu)

Kyrynenin 1 tugaar tipogravy

TARN-ның 10 tugaar Uluq xuralynga TAR orannyń Mal polgas Cer azybnyń cedilgezi

TAR-ның 3 tugaar onza sessizi polgas namnyń 2 tugaar onza plenumundan orannyń azy-aby-nyń kol adyry—mal polur, oon pir tugaar tuzalaksyzy—cer azyb polur tep ajttıyskynyń undyrgeń. Oon tarazy-pile Ulustun 8 tugaar Uluq xuralyndan orannyń azy-aby-nyń kol adyry polur maldyń paazyń TAR-ның 20 cıl polur ojunda 2 saja cedirer tep ajtkan.

Po ajttıyskynnaryń parımdalaş, nam, cazaıtan arat tymennin orttuzunga koncuq uluq azydarnyń corudup, mal eıtyreringe polgas cer sajzıradıynga pottuq ajttıyskyn, tuzalamınyń kergyzıp kelgeń. Mal azybnyń sajzıradıy tugajynda cazaı, namdan undyrıp turar şııtpırlerni arat coraın koncuq izii-pile xyleep algaş, malın eıtyrerin oraldazyr turar. Oon xereccizi cıl-cылда sigen kezilgezindeń peziń ilden tur. 1934 cылда respublikıń kesken sigeni 2.086.851 puut. 1935 2982.970 puut, eıskeni 42.94%. 1936 cылда kesken sigen 3.263.1948 puut. 35 cылga tım-eıjeerge 9.4% eısken.

36 cылда sigen kezilgeziniń talazy-pile telebilelin azyr kyysetken kozuunnar polza: Kaa-xem 29%, Pii-xem 5.68% azyr kyysetken.

Mal eıtyreringe arattar kara-cangıy maldı cem-pile xandıar-ıyn oraldazyr turar eıes, xarın cılyq kazaa-pile xandıar polgas odar-pelciıni cır azyqların oraldazyr turar.

Arattarnyń malın eıtyreringe cazaı, namdan polgas Uluq Sovet Sosia ıstıq R-spubliktarıń Eıileliniń pottuq tuzalap turarın 1936 cылдын kazyńynda mal cudaj peerge todargaj kergysken. Cıl teerge, Cazaıkan cutka udır 300.000 azyq akşanyń suları arattarğa tuzalaın, cazaı, namnyń paazyńcılar kazuın, sumuga pargas, pottuq ajttıyskynyń perip turan. SSRE-der 1000 toın suları, 768 toın sigenni xalaska tuzalap, onu Tıva cuttun-ce se-ortty-y-pile pottarın teleelerin corutkaş, 200 azyq maşınalarnı eıileidep, kaaş sannıq xonuk iştinde tooskan.

Po uluq tuzalarnı arat con-dan amıyap xyleep algaş, cut-pile erestiq temisseşkeniniń xaraazy-pile cutka şooluq mal alıspajın, maldı kamgalap ar şıdaın. Cıl-cылда mal paazyńyń eıyp turanyn ar kerge, 34 cылда—990.578 turan, 35 c.—1.153.462 arparan. Oon eıskeni 16.44%. Po 36 cылда 1.135.486 paaz. 35 cылga tım-eıjeerge, 1.56% patkan. Po polza, cyq-le tıva conun mal tur, pygy respublik-tyń malıńyń paazyń ar kerge, 35 cылdan 36 cылда 2,15% patkan tur. Respubliktyń malıńyń paazyń niıtiizi-pile ar kerge, po cılyń 2,15% kudulaan polza-taa, camdık kozuunnar eıyldeliq: Cöen-xemcik 3,5%, Parıyn-xemcik 0.19%. Tozu kozuunı 6,4% eısken. Niıti maldıń paazy patkan polza-taa, cılyğ 1,72%, inek 6,26% eısken. Ertken kыskı cuttan şeer maldıń paazy kudulaan, cizeeıerge, xoj 4,75%, eışky 4,51% kudulaan. Oon cылdagań polza, eriken kызыń koncuq sook polgas şeer maldıń

caş tely koncuq kыылган. bncas cer-le poda maldan şeer mal araj xeerek poor cyas tur.

Şaında maıy aazıy peerge, la-malarga calıyır coraın arattar am po yjede Evroptuq polbaa-zyń emi-pile emnedip turar pol-g-ş kozuunnarga mal emciziniń tyr surguuldarınga eergenip al-gaş, maldı pottar emner coruır arparan.

Mal emciziniń caa kaadırların peletkep turar. Cizee: kozuunnar-da mal emciziniń sanitarlar tıva kiziler eleen xoj poor turar. Oon kadına Malcerminden kozuunnarga tyr surguuldu azytkas, maldı kıncaar emner tugajynda arattarnı eıeredip turar polgas 37 cылда Kızılда ortumak mal emciziniń surguulun toozar tep turar 15 kizi par.

Malemcilerin polgas mal azybnyń ertemniqlerin SSRE-den calap ekelgeş, kozuunnarnı xandıyır turar.

4. Şaında xıjırak-pile kыстаq-nyń kыjar sigenin culup coraın arattar, po yjede polbaazyń ka-dıy, maşına-pile sigenni keskeş, malın azyrap turar arparan.

Şaında arattarnıń malıńyń cılyq kazaazy eıes turan polza, am po yjede maldıń cılyq kazaalarıńyń sanı eıyp turar.

Malcerminniń taaskanı-pile Cadaanada „Cyrmıt-tazy“ tep at-tyq ylegerliq stanzy cılyq kazaa-nyń tudar argazyń polgas xem-ceciliń tugajynda nom pizip undyrgeń, ol ylegerliq kazaan xerek kыrınga kergyzer tees. 16 tugaar sessiden ylegerliq malcın arattarnı ekki kazaa-pile şaınnaar teenin jozugaar Parıyn, Cöen-xemcik, Uluq-xem kozuun-narda ylegerliq 3 malcın kizilerde uk kazaalarnı tudup egele-een.

Malдын paazyń 33 cыл-pile 36 cылды tenneerge, 23,19% eısken.

Şaında Tıvanıń malın ertlem talazy-pile kым-taa şincilep eergenmejın turan polza, am po yjede Tıvanıń malıńyń şınar seegyn, azyk-şimizin, aza ar eıtyrerin, cem-pile xandıarın, kazaa tudarın, odar-pelciıni taarıştararın polgas oon-taa eıkezin şincilep eergenip turar ylegerliq stanzylyq polgan tur-pis.

Feodalizmnyń yjezinde arat-tar malın eıtyryzyn tees, tuzalaar xamaan-cok culup cır coraın polza, po yjede arattıń revolus-tuq nam, cazaandan mal eıtyr-eringe pottuq paazt-ıgany perip, arattar malınga cılyq kazaa tu-dup alzyń, k/a. agıjnyń xerek-seiın sadıy alzyń tees, akşa

TAR-ның тарығазының шөлінін cы-цылда eıyp, padıy turanb:

Cылдар	Tıva conun (ga)	Xamaatı conun (ga)	Kyrekonom-ınyń (ga)	Pygy tarı-l ga şely	Cıl-cылда eısken xauzu
1929 cылда	7096	10878	295	18219	100 xauzu
1930 cылда	5810	8583	345	14738	80,89 xauzu
1931 cылда	6535	9574	830	16938	115,01 xauzu
1932 cылда	12156	13115	2161	26432	156,04 xauzu
1933 cылда	14754	9876	3108	27738	104,92 xauzu
1934 cылда	11668	10060	3140	24668	85,65 xauzu
1935 cылда	13458	10757	2511	27132	109,10 xauzu
1936 cылда	16101	11465	2510	30134	111,06 xauzu

menyynny cediledip turar.

Mal azybnyń talazy-pile top-culaarga mındıq janzy cediliş-kinniı polgan tur. Am po ced-işkinınerni ulam pyzyqlaar uzur-luq:

1) Mal azybnyń tugajynda moon songaar corudar azyldar cem pile xandıar, 2) cılyq kazaa-pile xandıar, 3) cyzyn paazyń maldarın xalyştırar kampanizıń ekki organizastaar, 4) odar-pelciıni ekki taarıştar, 5) maldıń seek şınarın sajzıradıy, 6) cem produktuzın cer azyqlaar polgas sajzıradıy. 7) mal azybnyń tuskaj ertemniql-eri polgas mal emciziniń kadırların peletkeer. Blıngıya 36-37 cылdarıń kызыńy cudınga udır peletkel azybın amdıagaştan corudar.

Mal azybın moorttan songaar corudarınga cugula xavaalyq ajttıyqlar po polur tur. Po ajttıyqların 100% kyyssedip alır polzubussa, Ulustun 8 tugaar Uluq xuralınyń toktalın am kyyssedip şıdaar tur-pis.

Тарыға азыбның tugajy

Revolus yneriniń murnunda Tıvanıń iştıngı taranıń azyb sajzırawajın turan. bncangış taranıń erttee uluq turan. Cizee: Pir şılapca taraa pir xoj erttektiq turan. 1921 cылда Tıvanıń nasional revoluzı yngenden peer SSRE-nin uluq tuzalamızy-pile arat tymen pottarınga xere-qleer taranı tarıy cır turar polgas taranıń pot-ertteen murnunda-zynga podaaıga, oran-cok ciıgetken tur. Oon uzur cылda-gan polza, tarı azybnyń cedil-gezinde polur. Şaında şış pa ş-lyq bjaş-pile taraa tarıy coraın aratır am temir adazyń-pile tar-ıy arparan, murnunda xaragan cuduk-pile taraa ilirtı coraın aratır am temir ilirtı-pile ilirtteş taranıń pyrtıtan eı-eıtedip şı-daın. Taranı tarıyryń arga teıniın arattar pilir arparan. Po yjede k/a. agıjnyń polbaazyń maşına xerekselin kyrekonomnar polgas kolxostar azyldar, sadıy turar polgas onu şımcedir nasional kaadırlar kerydep turar.

Tarıyға azybınga cazaı, nam-dın uluq sagış salıy kelgeń polgas salıy turar. Ulustun 8 tug-ar Uluq xuralından taranı taşkaarttan klirerin eıeıetkeş, curt iştıngı taraa xereqlelin xandıarın cedio ar şıdaar uzurluq teen. TAR-ның 16 tugaar sess-zinden 36 cылда tarıyganıń şölyn 35 cылga udır 10% eıst-ıyer teen polza. am 11,6% eıstıy-gen. Taraa şölynyn cıl pyryde eı-py padıy turanıń curagaj-pile kergyzerge polza:

Taranı şöly am seelgy cı-larda eıyp turar polgas taranı-nyq taraalır cıl-cылда-la kery-dep turar. blıngıya kyrekonom-narın kyrynege taraa tızaar cı-l-cылда-la eıyp turar.

bndıq polza-taa, cetpes azyldar cer taralan azybında am-taa xoj. Cizee: taraa tarıyry-pile am-taa pedyın agroteknikiń arga-zynga cetpeı-pis. Taraa-pile curt iştıniń xereqlelin xandıyır şıd-avajın turar, xarın taşkaarttan taraa talgan klireribis kerydeı-şan turar. Camdık arattarnıń cugaazyń tınaıarga, taranı cy-zyn xıncektenı tarıy turar, ko-optun ciik erttektiq talganıń sadıy albas-pe tep turar. Ol polza, şın eıes, pis curt iştıngı taranı xojny taraaş, taşkaar undyrıy tur arparan polzubussa, curtı-bustun pydryıgeligı kyzyn ped-idip turanıyş ol polur. Taşka-artıan taraa sadır akşa-pile eıske polbaıyń parazın sadıy alır uzurluq. Agronom ertemniq nas-ional kaadırlar am-taa-cok turar. Mındıq cetpes azyldar am-taa xoj tur.

Moın songaar taraa azybın saj-zıradıy tugajynda cynı cedip al-

za coguırul:

Mal azybnyń tugajynda coru-dar azyldar

1. Taraa tarıyryń pedyın agroteknikiń argaların cedip al-ır (taranı kazaın tarıyır, kazaın sugarır, kandyq janzy andarar, yrezinni azyqların argaş, con-tar eıke).

2. 36 cылда algan taranıń ek-kizin 37 cылда yrezin kылды ar-ıyqlap şıqıyır alır.

3. Cer taralan azybnyń ert-temniqlerin peletkeer.

4. Taranı ertıe taraaş, xorat-pajın aazap alırın cedip alır pol-gas mal ciiriden kamgalap alır.

5. Taraa-pile curt iştıniń xer-eqlelin xandıarın cedip alır uzurluq.

Po ajttıyqların cookku kelir yjelerini iştinde cedip algaş, Ul-ustun 8 tugaar Uluq xuralınyń şııtpiriń kyyssediri cugula tur.

Am po xyn sorulga polza, am aazıy ar turar taralanı, şaban pogundan eıy 100% aazıy al-gaş, am polur ARN-ның 10 tu-gaar Uluq xuralınga cedilişkin-iq uzurazyı cugula.

Mal-cer ministeriniń sekreteri Torzu.

„Шың“ solun azybnyń tugajynda ARN TK prezidiymynyn toktalın tanışkan „Шың“ solun azybılarınyń cöylel xuralı (1936 c. 10 a. 8 x.)

ARN TK-ның „Шың“ solunınyń tugajynda ARN TK prezi-diyminyn, № 77 (578) „Шың“ solunda parlap undyrgeń toktal-ınyń kol cyilderin eı Lyndypten tanıştırganı tınaıaş. „Шың“ solun azybılarınyń cöylel xuralıdan temdeqlep alır polza:

1. „ARN TK-ның xyn pyrynyń udurtulga paaztalgaşyń xaraazy-pile „Шың“ solun TAR-ның nam, cazaınyń negeeskinin kyyssedir, ajttıyskyn şııtpiriń arat conun orttuzunga nepteredip, ol ajttıyskyn, şııtpiriń kyyssedirin teskindir organizastaar tuga-jynda murnukkuzun podaaıga uluq cedilişkinniı polgan“—tep ARN TK prezidiymynyn ajtkanı koncuq şyn tep xyleep alır tur.

2. Oon-pile cergeleştir, solunga namnyń podunıń azybnyń tugajın eıes pizip turarın, pot-şygımcıyeldiń kыzan turarın, ilerettingen cyılderniń xarıyş eıes poor turarın polgas xana solunnarında, aratkorlar azybında cetpes tudıı cyılderni ileredip temdeqlees, moon songaar corudar azyldar tugajynda todargaj ajttıyskyn undyrgeń. ARN TK prezidiymynyn toktalın cedilge-liq kyyssediri-pile redaks azybıların pyryń xyleep alır tur.

3. „Solun cagılgazyń kalsaa-pile corudarın podaaş, 37 cыл-dıń solunınyń ertteen amgy turanıntan ciıgedir“ teenin parımd-alaıaş, 37 cылда „Шың“ solunnu cagıyır ertteen toktadıy polza.

I. Xuuzunda cagıkcıylarga:

a) pir cылда—3 akşa;

b) aldy ajda—1 akşa 50 көр.

II. Albas polgas yleypyr cerleringe:

a) pir cылда—6 akşa;

b) aldy ajda—4 akşa.

III. Taştıkky-ce corudar cagılgalarnı:

a) pir cылда—8 akşa;

c) aldy ajda—5 akşa.

Тајылыр: Pir eıes taştıkkyda tıva surguuldar solun cagıyır polza, iştıkki xuuzunda cagıkcıylar-pile pir tımey

Solunıny ertteen po xire ciıgetkeniń polgas solunıny taradylgazyńga suq uluq pudulgak ynzegin parımdalaıaş, 6 aйдan kudu cagıyır cok poldırar.

4. Solun tamcıştıy polgas kedeıge solunıny azyk-tızaıyń arat conga taıylyrlap tanıştıyır turgas, paза aratkorlarnı solun cagılgazyń-ce udurtıup paaztap turgas, kelir 37 cылда „Шың“ solunıny cagılgazyń 7.000 cedirer sorulganı salır.

5. Kızıl-xoorajdan egelees, xana solunnarın azybın ekki udurtturın, solunga şöleliq şygımcıyeldi kalsartıyır, oon xarıyşyń eı şaında negeı undyrerin, nam azybın xojy pile cıryda-rın, solunıny şınarın sajzıradıy polgas oon-taa eıske cyılderni nam, cazaıny negeeskinin jozugaar kyyssedirin redaks azyb-ıların uluq sorulga kolgas, azyldıń curumun şıngıy tudup, kizi pyryzy xyleengen azybın eı xarıyşsalgalıy-pile kyyssedir uzur-luq.

6. ARN TK prezidiymynyn toktalınıń kol ajtkan cyıl-deriniń tugajynda po solundan egelep solunnarga topcu pildingir cyıldir piziır.

**Рарьн-хемцикте козуун шы-
ыгызы полгаş сумулар шы-
ыгылериниñ массалық азыл**

Koryp-turgan.

Хоорайлarga polgaş suurlarga ыjaş тарыырынын саавыры

Хоорайларны, суурларны (хөй ниттинин церлерин polgaş пазынар-ын) ноганандылар тер cybe polza, onza cugula polgaş ханыс-салгалық corudulga полур. Оон ынај ноганандылар coruk, ага-ар-салгалық тиргизип cытандылар, ынасага тирің агаар кизинин ка-дын пызқлаар узурлуқ. Хөй-ле cyyl аарысқыларны cок кыль узуткаарыга төгым полур, хо-орайлар polgaş суурларны культур-луқ poldurар. Үндезин cонун polgaş Совет хаматтыларын со-рулгаз cyu полур теерге, po cыль кызын калбаа-pile нogan-андылар азылды corudup, ol аз-ылды шынарны екки хандыры, no-ганандылар азылды corudarda, ыjaş өйнде тарыыры-таа, ону moon songaar ааары-таа uluq ханыссалгалық pile corudar.

1. Кандық-кандық ыjaşтарны тарыыры polgaş тарыырыга peletkeze coguuru

1. Кызыл-хоорайны polgaş суур-ларны-таа ноганандылар-pile тарыырыга en таары ыjaşтар polza: terek, x a r a g a n, cызы-гана, tal, coduraa, xady, şibi, peş.

2. Ыjaşты тарыыры peerinin мур-нунда, ыjaş тарыыры ceringe uurgaj казыр алыр cugula. Ыjaş тарыыры uurgajны хемceezi polza, узуну pir метир, калбаа pir метир, хан-ызы pir арşin полур. Uurgajны ындық хемceezi cyge cugulal теерге, тараан ыjaşтын тазылы cы-мак cer iştinге ханды, калбаа-тыр тазылды-şan, özyr yrgyl- cyleeringe ton cugula.

Uurgajны kazarda kaskan то-ураан ији cыль-це ezer polza coguur, cyge teerge, ыjaşты ол-уртурда cernin kudukku каады-ын тоураа кырыга, ysylykky ка-адынын тоураа адаага cыдыр polza coguur. Pir eves pir арşin хире kazarga uurgajны tyvynде таş par polza, uurgajны tyvynге хојууқ тоурак ургаş тарыыры уз-урлуқ (uk urar хојууқ тоурактын каадынын кылы 10-15 sm. po- op полур). Uurgajны kattap хө-мерде saj xereqlep cer-ле poi-vas. Uurgajны tyvynге тарыыры ыjaşтын тазылынын алдыга анаа хереqleri-pile ekkelgen кара то-ураан uurgajны pyryzyнge ½ kuv. metirni urar узурлуқ. Ol ekkel- gen тоураан, uurgajны kazarda yndyrgen тоураа-pile xolup полур.

3. Ыjaş тарыыры uurgajны kaza- da kudumcu unnundan 3 метир кедерледир kassa coguur. Uur- gajларнын аразы 4 метир полур узурлуқ.

4. Тарыыры каан ыjaşын хат узур şavaryндан paaş удур камгалар турар. Анаа узуну 2 метир, co- ону 6-7 sm. 3 өрген peletkep алыр. Örgennerге ыjaşты cыpşыр paqlaарынын argaзын aadanga айт-ыр-пис.

Ыjaş тарыыры кызын polgaş cазын corudup полур. Кызын та- раан ыjaş тарыыры теерге tep sa- naar. Kysky тарыыры corudarda тарыыры ыjaşтарны ыjaş pyryzy tyş- ken soon-тары peletkep алыр.

6. Ыjaş тарыыры uurgajларны pe- letkeeri-pile cergeleştir, тараан ыjaşтарны тазы-тамырын, ханы camdyкта оларны pottарын хал салғын şыр yreerинден paaş уд- ur камгалаар sorulga-pile myн ыjaşтарны cыpşыр paqlaар өрген- ner peletkeeri-pile cergeleştir, та- раан ыjaşтарны mal ciirинден po- lgaş өске-таа cyyl yrelişkiner- den камгалаарыга cugula po- dal салган terza coguur. Ыjaşтар- ны камгалаарынын ынаыстық ар- газы polza, оларны kazaalaар полур.

II. Тарыыры ыjaşтарны турup ал- ыры polgaş paaş удур polgam- cылалдын хемceeqleri

1. Тарыыры ыjaşтарны турup ал- да en кургақ cerинден турup алыр, cyge teerge, ындық ыjaş кан- на-ашкына en пызқ полур. Тарыыры- pile ыjaар-ла кадык pydyn ыjaş турup алза полур, cyl teerge: kart- ын, cөyreezin karttap сојур каар- кан ыjaş polza xorak, unauuga кургақ puduktар cок, paazyн po- lgaş puduun cыккан ыjaş xorzok.

2. Турup алыр ыjaşты ојада оон тазылы толганды 1 метир хемcee-pile cidiq темір-хырек- pile odura keskeş ојур алыр. Ы- jaşтын тазылы pyryn турup алыр төледе ыjaşты толганды төгерик- теј oja казыр kiiripter. Ol pug- anь ханыладыр kazarda, ыjaşтын pygy toora тазыдыр одурлу- ce cedir kazar polgaş karacangas оон soonda özek тазылы odura kezep.

3. Pir eves пығын тазыдыр тькка coon polza, оларны cidiq paldy-pile odura şaar алза cog- uur. Ыjaşтын тазылы teski pir aaj одурлуқ төледе, ону kezep paldy ijik-pe, temir-хыректи koncuq ci- didir canaan турар узурлуқ. та- зыдыр kezepde kattap-kattap kagar polza, pygy-ле тазылы sistemin şim- cedip, piccii-piccii (en өрттеktiq) көктерни yzyr каaptар, олар- нын тоураа тоқлап tyzyr каар polgaş coon тазыдыр carlyp sap- şarap каар.

4. Тарыыры-pile казыр алган ыjaşтын тазылы moon адаанда ne- geldelerni хандыры узурлуқ:

a) оон unnu тарыырынын pelet- kep каан uurgajны хемceezi-н- ге таарып турар;

b) coon тазыдыр polza, ыjaар- ла арық екки kestingен турар po- lgaş carlysaan, sorbulanmaan тур- ar узурлуқ, cyge teerge, ындық cerler par polza, оон irij peer;

c) тарыыры ыjaşтын тазылы-pile ка- ды ојур алган ceri (şireezi) ar- galby polza, şimcettinmeen тур- ar polgaş oon-pile кады piccii- piccii тазылы cыгаштар (көктерi) y- elbeen турар узурлуқ.

5. Ыjaşтын тазылы cecir sannыq тазылы cыгаш көктерлиқ турар узур- луқ. Ындық ыjaş polza, tamce- dyр олуртурун pelen ерттирер po- lgaş tyrgen тын кире peer. Pir eves ыjaşты oja kazarga, 2-3 le coon puduktuq, piccii puduktар eves ijik-pe азы мырнај cок polza, ol polza, koncuq pagaj temdek полур polgaş ындық ы- jaşты oktapca coguur, cyge teer- ge ol ыjaş турup тарыыры şydaş- pas polgaş олып каар.

III. Тазыдырны кадыр кур- гаарындан paaş удур камгал- аары

Турup алган ыjaşты ol toraan- na хоорайлар, суурлар-це cөoritы- ry- pile cydyrer ceringe тазыр ce- dirip алыр polgaş салыр алыр ce- ringe appargaş, şis paazyн öy кыдыр тургузу салгылаş, тазы- ын ol cingis-pile ijik-pe азы ol сојундак-pile şыр каaş, тарыыры cerin-це тазыы-це cedir ol хө- eer artтыр каар. Ыjaşты кызыр алырда ijik-pe азы тазыдырда та- зылынын тоураа тектыр калган polza, ol тазыдырны сууга suk- kaş, оон soonda ыjaşты pele ka- ap каар. Pele каар ыjaşты салыр-

da, оон cangas-таа тазылы таşын- ga uştunmas polgaş katpas кы- дыр салыр.

IV. Ыjaşты тарыыры cerin-це тазыыры:

Тазыырынын теерге argaş po- lza, aftomaşina полур (хоорайга polza), ындық polza-таа, aat-pile paза тазыыры xerek. Турup алган ыjaşты maşina, tergee cydyrerде maşina ijik-pe tergenin pygy те- iskeeringe teski салыр алыр. Uk tebiskeerinin tyvynге ol тобу- ракты teskilej төр алыр polgaş та- зыдырнын кырын ol савап, peş- pile şыр тоқлап алыр. Ыjaşты kes- ken cerинден cydyrer ceringe cedirerde, paза maşinadan, ter- gedен тарыыры ceringe cedirerde iji kizil xolga argaşыр kedyryp алгаş cedirer. Maşina-pile тазы- ыдыр ыjaşтын puduu şынар po- lgaş тазылы yrelip ystyr coruktu poldurvas төледе ыjaар-ла „ooz- um coruur“ узурлуқ. Ыjaşты та- рыыры ceringe тазыдырда хамыктын мурнунда турup алган хыннде- ле тазыа coguur, ынасага 2 хон- уктан ерттирер cer-ле poi-vas. Ы- jaşты тазыыры ceringe cedirip алган toraan олуртса coguur.

V. Ыjaşты олурттуру, sugarь polgaş хаттан paaş удур кам- galaары

1. Pir eves олурттур uurgajны хемceezi олурттур ыjaşтын таваан- ын хемceeziинден piccii полур polza, uurgajнын tebiskeerин, ы- jaşтын тазыдыр иттикеş кыдыр, тазыдыр узунунун хемceeziн- ge cedir алгыдыр албан. Оон uurgajнын tyvynге cernin кырыга cыккан тоураан urupтар, cyge teerge uurgajнын iştinde олур- кан ыjaşты sinip кире peer кы- ызын, urgan тоураа-pile тыр- tapтар каар. Ыjaşты олурттурда оон тазылынын тоураан адаанда cernin тоураа-pile tuduş- turup каар. Pir eves ыjaş- ты тарыырыда тазылы mojnun cer iştin-це emin-це еттир киір хөp- ter polza, oortтан ыjaş екки yne- albas polgaş ханы олып-таа полур.

2. Ыjaşты олурттурда ыjaşтын тазыдыр mojnun kaskan cer е- tiинден iji verşok хире öy көд- yrypter. ынасага ыjaşтын тазылы тоуракка хөмдыне peer, cer eritiин tenинден piccii pedik po- lur. Cernin хөзыны ulam sin- gen tudum ol piccii pedik cer erii- pile tennezi-peer polgaş ынасагаş ыjaşтын тазылынын mojnu cer кырынын erii-pile ten- nezi, coguur pajdalyнга кире peer. Pir eves ыjaşты тарыырыда piccii ынаар pedik кылас po- lza, seelyнде sinip олурup keer- de sinip kireri cer кырынын tenинден kudu appaar, тазылы- ын mojnu-таа cer кырынын ten- инден kudulaj peer, ol polza, yныске koncuq xoralby.

3. Тазыдырны аразынга cer- nin ysty каадынын тоураан urarda, myн тазыдыр аразынын куруқ cerлерин polgaş uurgajнын pulannарын toldurар-pile кады, piccii тазыдырны cыkpas төледе, xol-pile urza coguur. Ol tugaj- ында тькка eves koşkak-таа тыр- ысқынын кылы poi-vas, cyq-ле xol- pile азылдыа coguur tep cығын- дыр тур. Ыjaş тарыырыда iji kizi азылдыа узурлуқ—pirezi ыjaşты тазылы mojnunun cogundan tut-

kaş, оон unnun тоорт öy уқ- луқ кыдыр кааарын (polgaş та- зылынын unnun) хынар көрүр турар, pirezi ыjaşтын тоорзун хөмер узурлуқ.

4. Ыjaşты олурттур алгаş, cer- nin хөзыны cөy-pile sinip тылыр төледе ыjaар-ла sugarar. Pir uurgajга 6-dan 8 podyree cedir суқ хереqlettinip кирер. Pir eves sug- argan soonda uurgajнын iştinde ханды ongalcşk par apparza, ону paза caa тоурак-pile toldur urgaş, kattap paза суқ-pile sug- arыр каар.

5. Pir eves олурткан ыjaş оон ынај sinip patpas polgaş cer хө- зынун-це суқ оон ынај sinip кир- ves polza, ыjaş олурткан cerинин кырын хојууқлар тыраaş, кадык тоурак-pile şыр тоқлап каар; ir- ik-kydyree тоурак, cingis, irik saван polgaş oon-таа өске cyyl- der-pile тоқлап каар тур. Кадык тоурак ијик-пе хөзын cyge хө- egil teerge, хөзынын кырындан оон şығы pustanыр yner coruk- tu evezedir cybe тур. Кылыр pir santimetir irik тоурактық хөзын polza, анаа азык cыкан хөзынге көерде хөзынын şығы pustanыр coruktu 5 kattap evezedir cybe тур.

6. Taraan ыjaşтарны хат елен-

nedirинден камгалаар төледе uur- gajнын pulunnарыга өргенner каар алыр (өргеннин хемceeziн 1 tugaар polykтын 4 cyylyнден көр). Taraan ыjaşтын оритузунун ystyнден cымак peş-pile tol- gandyр oraagaş, şaryşkын - pile тынық eves кыдыр paqlaas, am temgizin өргенnerинге пызқлап paqlap каар. Uk şaryşkын po- lza, cымак polgaş пызқ полур ындық şaryşkынын хојууқ хөндир, polgaş oon-таа өскелер-pile pe- letkep ар полур тур. Myн şaryş- kынын хы, cинге хөндир, cинге temir-pile кылыр poi-vas.

7. Совет хаматтыларын ком- iteдинден суурларны nogaannan- дырар tugajында, ыjaş тарыыры- pile екки тағы ulustan 5-7 kizi- liq komis томужлар poза cog- uur тур. Ol komistyн soralgazy polza:

1. Ыjaş тарыырынын саавыры- pile хаматтыларны тағытыр.

2. Тарыыры мурнунда peletkel азыдырын хынар көер (uurgaj- ларнын хемceezi, peletkeen то- ураа, yнысты cыpşыр şaryşыр ыjaş- тары, ыjaşтарны kazaalaар teen inaterialь, pelen kazaalarын көер).

3. Тарыыры удурттур, тараан ыjaşтарны көер, ol ыjaşтарны ka- zaalarын хынар көер.

Komls.

Хоорайнын pot-cagyrgazyнын тузаалы

Хоорайны nogaannандылар polgaş ону 1936 cылдын кызынынде екки tuduşлуқ caraş хөврилиқ poldurар tugajында 1935 cылда Minis- terler cөylelinin toktaalын paşymdalaaş, Хоорайнын pot-cagy- rgazyнын

tuzaary polza:

Kyrynenin pygy-ie албан cerleri, pydyrylge cerleri, хөй niti- tinin organizastары, амь-хуунун paзын kazaа eeleri polgaş kom- unal paзыннарда олурарлар p/c okтавр ајнын 4-ten egelecş pottар- ынын турup турар cerлеринин туштарыга хамарысқылаар kol kud- umcularнын polgaş paза pottарыга хамарыс тоора kudumcularнын pygy turguzungа ыскаş тарыыры egelep corudar тур.

Ыjaş тарыыры corudarda, хоорайны nogaannандылар tugajы- да tuskaj ертtemniqlerнин cogadyр азылдаaş, „Şın“, „Purun- gaar“ solunnарда parlap carlaан турар саавыры ederip corudar.

Ajtkan азыды p/c okтаврнын 15-ti ертtirbeјin тоозар тур.

Pir eves po tuzaaldы ajtkan хууssaзында кyyssетpes polza, telgiirде corup турар өрттеkti paşymdalaaş, ystyнде ajtkan kizi- lernin хуузундан telediri-pile хоорайнын pot-cagyrgazy podun- un хөреngizi-pile ыjaş тарыыры corutpy-şan, oon-pile кады 15-ten 25 akşa cedir şiider тур, ынасага pir eves sagьşты-pile кyyssетpeenner турар polza, 50-den 100 akşa cedir şiider.

Хоорайнын pot-cagyrgazyнын targazy Seren.

№75 (576) „Şында“ aratkor „Ak-taldы“ pizeeni şын polgan

Улуқ-хөм козуунунун Хөндерге şimuzunda majғын ергеlecizi еş An- gьrакты арагалаар polgaş азылынга koşkak tep pizeenin todargajлар кө- öryvyske „Ak-taldы“ pizeeni kon- cuq şын polgan, оон ағы uk maj- ғынын тағылы еş Taqbaldayн ette- eni şын, 2-3 хонукта азыл cок cы- кань paза todargaj, ol tugajында еş Taqbalday podu şыны cugaalap тур- ган.

Еş Angьrактын tyzok pajdaly can- ғыс ol-таа eves, oon-таа ағы matri- аль хөй, cyl teerge: podunun kadaş Şyncыk-маань yrgylcy etteer polgaş екки-paak cөqleri paза todargaj тур. Оон ағы po cылы 500 akşаны cerge kaggan tep pizeeni paза şын polgan.

Еş Angьrak moon мурнунда paза мындық coruktар кылгаş, areve ko- kumunga pir udaа хөмceq алдырган polza-таа, ol coruun каqбаан, kaitap tyzok pajdalyн kedeldirip, туразы ul- gadby турганы todargaj төледе are-

ve kozkom prezidiymynden еş An- gьrакты areve хyreelenинден yndыр şыbьrgan.

Areve kozkomunun targazy Eritine.

Pistin ханыыыыы

Pii-xemnin Öekte „Toktaal“—Jon- zaktын tugajын pizeenin şынар cок poldu.

Kызыда „Cagyкcy“—Poştada Tas- taj-ooldun tugajын ol cerin-це şilcit- tiais.

Tozuda Cyldym—calgy өөredilge tugajын pizeen cyvener piske kon- cuq ozaldap kelgen polgaş öy erte pergen тур.

Улуқ-хөмде Menge-pajыр—6 ktr- ip өөrenir calgy şkolalar tynneli tep pizeen cyylyner piske 10 ajda kelgen төледе öy еrtken тур.

Paşкь M. Idam-syryn—Pyрayнын екки азылы ында хана solunnаga pizi.

Ханыссалгалық редактор Lyndyp.

Kyrynenin 1 tugaар upogравь

TARN-нын 10 tugaar Uluq xuralynga

TAR arevezinin cedilgezi polgaš moon songaar corudar azylдарь

(ARE TK-ның Organizas kildizinin targazь eş Pazır-saltın cyyly)

Areve pygy azyl corudulgazьn şuluudadyp saşzradarda cemzek polur pelen cyyider eleen xej, olar polza:

1. Areve podunun xyreeienin pytpes idegetterden arьqiar, politik polgaš organizas talazь-pile cangьs eptiq, malcьn polgaš taraccln connun anьjak eskeninin politiktq, organizastq, massalyq kizizidip polbaazradarь organizazь polgan polgaj.

2. 1926-27-28 cыldarga temejleerge, am yjede areve organizastarь ARN-нын xyn-pyry udurtulga tuzalamcьz-pile paj polgan polgaj.

3. Myn ol yjeler-pile temejleerge, areve polgaš arattьn anьjak eskeninin kultur pilliškini kancaar-taa aa-cok pedeen, blangьja areveciler pottarьnn pizik yzyk pilbes pajdaly 96% azьq uzutkarьp algan.

4. Arevenin kizizidip polbaazradarь massalyq azьlьnn kьştyq cemzee polur, — „Areve şbn“ solunnuq po gan.

5. Arevenin kizizidip polbaazradarь massalyq azьlьnga tapьq azьqlarьp alyr cybe polza, ege cada şkolalarь, k'lip eorenir şkolalar, kьzyl puludnr, likpuntular, kəzerəqler, oon-taa eske kultur mas-salyq azьldarьn xejy-pile azьqlarьp ar polur polgaj.

6. Blangьja soelgy yjelerde areve yyrlerin suuzunpajdaldan ustup, keşkyn mal azьldq connun pajdalynga tarayşarьp caracara turguskulaan polgaj.

7. Ol ьşkaş pioner polgaš piceci uruqlarьn kizizidip polbaazradarь azьldarьn şьnarazьdp, xerek kьrьnga pottandьrарьn parьmdalaş, oljratarьn keşkyn pajdalga eptiq keldər organizastan polgaš organizastap turar.

8. Pir eves cecce azьqlarьp polza, xooraj-kedee janzь-pyry surguul tooskan areve idepejliqleri murnukku yjelerge temejleerge koncuq kəaydeen polgaj.

Şak po xire arevenin azьlьnga idiişkin peer cyylder turьce camdьk kozuun, sumulardьtaa polgaš azyl yletpyr cerlerinde areve organizastarь polza, arevenin amgy yjede azьlьnn xevir pajdaly polgaš utka şьnararьn xyn-pyrynyn azyl xereenin kьrьnga şьnarazьdarьn tanьvajan turar cyylder kəjь xej. Cizee: camdьk areve kozkomnarьndan yyrlerge cedir ajttьşkьnn peerde oran curttun pajdaly polgaš yje-yjenin azьl-agьj, kultur polbaazradarьn coruduşkьnnarьn tavaryşarьp corudarьn pilbes, şuntla Areve TK-нын kandyq pir ajttьşkьnn ol xevier xoolgьlarp toktaal pizip yndyrer poordan paşka, cogum ol toktaal kьncap kyyssediril, adaa kьm xarьşsalgalьq polurul, todargaj talagalьq, xonuk xuussalyq ajttьşkьnn perip şьdavьjьn turar.

Oon xaraazь-pile areve kezignynnerinin azyl kyyssedir xarьşsalgalьq polgaš sagьlga curumu koncuq kudu polgulaar tur: areve kezignynnerinin camdьktarь xuralga pir kattap kelges, pir kattap kelbes, areve yyrnyn xana solun ergelekci kezigyn, yyrnyn xana solunun pir cьl eccizinde ьnda kajda ekki tura-zь cetse yndyrer, turazь cok polza yndyrbes, solun cagь teerge, „caa adьr ьncaş polzun“ tep

kaar, tadьvьrьn tьle teerge, „caa xarьn kancaar coor ala targa, podumda cyy-taa cogul, tьptьn-ьp kərejьn“ teer, cьrьdьşkьnn polgymy paşkala teerge, cьldьgaan cok cerge-le aa poqda men şьdarь kizi poor men-pe, eske ulustan tьp alza kandyq“ teer, araga-xьmьs izer, oon-suk kьl-ьr, samьnn-sadar coruk kьlьr, oon-taa eske.

Şak mьndьq cetpes cybeliq kezignynnerin pot-syymcylel jo-zugaar sagьndьrьp, edip alьr teeş eske ylegerliq ekki kezignynnerden xuralga syymcylel ijikpe, xana solununga pizeen polza, ol yleger cok kezignynnerin ezirik-eleer temgi ekki sagьştyq eş-əəryn əze podap, ekki-paak seq-leer, picce-pacca cyylder-pile kьzar, xire kezignynner kajь xej polgulaar, ol pajttьgaj yyrnyn udurtulgaşyn toovas polgaš cetpes azyl talazь-pile yyr xemceq alьrga anaa şunt udurlanьr cor-uktar par.

Po-la pygy aarьqlьq cyylder-nin uzurundan camdьk cerlerde areve organizastarьn arattьn er, xereezen englin anьjaktarьnn ortuzunga corudar kultur massalyq kizizidilgenin azьl koncuq ud-aan polgaš sularap pakьsraan.

Ij talazьnda areve azьlьn şu-udadьr corukka şaptьk poor polur pergezigeşter paza par-la, olar polza:

1. Keşkyn mal azьlьnga cagьrtkan kedeenin anьjak eskeni-nin amьdьr talazь-pile cangьs aaj eves polgaš olarьnn pydylyk karangьzьn pir uqda uzutkarьp, pir cizektiq azyl corudar teerge perge polur tur.

2. Areve polgaš pioner uruq-larьn azьlьnn talazь-pile azьldap turar kudukku azьlьnnarьnn pilii pir teski eves polgan uzurunda, Areve TK ajttьşkьnn cer-cernin pajdalynga tarayşarьp kyyssediri koncuq pergedep turar polgaš camdьkta kyyssedir-timnejin suq pargьlaar poortur.

3. Amga cedir areve azьlьnda toktaamьl eves coruktar şuptu uzutkattьrьp şьdavьnn, arevenin camdьk kezignynneri pezin mьndьq podap coruurlar: „areve am murnakьş (avangart) poivas te-en cybe, ьndьqnn uzurundь pis cygeer-le cyge-taa kьrişpes organ-izaz pis“ tep puru pilii pilii coruurunun uzurundь camdьk areve organizastarьnn azyl corudu-şkьnnu polgaš sagьlga curumu salьna pergen cyylder par.

Bcalza-taa mьja pergezigeş-terni pistin moon murnunda yj-elerde azьp tiilep kelgen perge-leribis-pile temejleerge, am kizi tiilep şьdavьs xire cyylder eves tur.

Areve organizastarьnn am pol-ur caa-caa cedi geleri cogum cy-yden xamaazьrьl teerge:

Pireede, arevenin ystykykьy or-ganizastarьndan kudukku yyrler-ge cedir paza olarьnn tus-tus ke-azignynneringe cedir todargaj ud-urtulga polgaš paştalgadan pol-ur. Cyge teerge: paazьndan kudu udurttur, adaandan ьry azyl kyyssedir coruk—areve-nin organizastarьnn kol cu-gula tьzy polur.

Ijide, areve kezignyn pyryzy podunun sagьlga-curumun kaq temir-teq pьzьdp turgazь, areve

TK-dan yyrlerge cedir yndyr-gen xamьk ajttьşkьnnarьn pol-gaš toktaaldarьn ьt cokka-la xer-ek kьrьnga kyyssedir cykteeşki-liq.

Yşte, arevenin politik polgaš organizastq cangьs evin pьzьq-laar sorulganь parьmdalaş, are-ve organizastarьndan kizizidilge-nin kultur massalyq azьlьn en-ne tergiin kol sorulga poldurar. Cy-ge teerge: areve azьlьnn kol şьnarь kizidip polbaazradarь azyl po ur uzurluq.

Tertte, medereldiq ekki tura-ga cagьrtkan arevenin temir-teq sagьlga-curumunga tajanьp algaş, areve kezignynnerinin əərenir-taa polgaš azьldarь-taa xarьşsalga-zьn tujulunga cedir pьzьdar. Cy-ge teerge: olarьnn əərenirinin şьnarьn kədyrerde-taa polgaš azьldarьnn şьnarьn pedider-de kolduq idiişkin peer.

Peşte, ystynde tьri cyylge ta-janьp algaş, areve organizastarь podunun kezignynnerin tamcьşar arattьn er, xereezen anьjak es-kennerinin ortuzunga kizizidil-genin kultur massalyq azьldar-ьn kalbarьdp turgazь, olarьn are-vege polgaš xej niittinin ekki turanьn ьileiderin-ce xandьdar. Cyge teerge: Arattьn anьjaktar-ьn alebeşten kizizidip polbaa-zradarь coruk polza, areve or-ganizastarьnn organizaz tala-zь-pile ьzyr pьzьgarь polur polgaš areve kezignynnerinin sagьlga-curumnuq şьnarь sa-jzьraar coruk polur.

Aldьda, ARN-нын paştalga-zьndan areve azьlьn angьldarь-vas tьleede, areve yyrleri, koz-komnar aj pyryde-le areve azьl-ьnn tujulunda nam organiza-zьnga coguul iletkelin perip, oon coguul paştalganь ap turar. Cy-ge teerge, ARN paştalgazь are-ve azьlьnga kezeede saavьr polur polgaš ol cokka areve azьlь ьşkys appaar.

Areve organizastarь paza oon xamьk kezignynneri areve azьlьn, ьlar azyl xerek kьrьnga saşzra-darda, arevenin sagьlga-curumun pьzьdar coruk polur polgaš areve azьlьnga tuza-təmek polu pergi-teq azьktьq cyylderni arevenin-taa, pionerinn-taa azьlьnn kizi yrylycy xajdьrьp coruul uzurluq.

Cedide, 1937 cылда „Areve şьnn“ solunnuq cagьlgazьn kal-barьtda 1936 cылdan 2-3 kat-lap kədyrer xerekliq. Cizee: 1936 cылда 3.000 azьq turgan polza, 1937 cылда 6.000 cedir cagьdar polgaš cagьlganьn şьnarьn solun erteenin kudu-laanь pile kadь saşzradarь.

Kargьda xuuccularьn ьrьzь

Kargь xemnin ununajda
Kaaş caraş korzazьs-par,
Kazьzьnda arat pisti
Xandьrьp şьdaar paraanь-par.
Əayr xemnin ununajda
Ətkyt sadьşş korzazь-la par,
Ərgyn connu, kalsak connu
Əəryşkьlyq xandьrьp-la tur.
Şaandakьs cazьj sadьq
Cadardьp cip-le turdu,
Canьşka korzazь turgazь
Cadamьkьs tьtkip-le tur.
Kədat, orus cazьj sadьş
Kəzədp-la xunaap turdu,
Kəşşşş korzazь turgazь
Kəljattьr-la tьtkip-le turar.
Arattarьnn ьrlap turganьn tьpnaaş
tarayşarьp cogaatkan
Kargьda Tondar.

ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralynga—Parьnn-xemcik kozuununda kultur cedilgezi

Pistin kozuunnu 18.000 azьq arat tьmeni cazak, namnьn sal-gan lozun sorulgaşyn kyyssedip, podunun kozuun cagьrgazь, ARN kozkomunun şunt paştalgazь-pile coraaş, am poor tep turar ar-at tьmennin manlajь ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralьn ukтуştur cedip algan kultur cedilgezin manьa ilergejleerge:

Pygy kozuunnu arat conu-nun pizik pilir xuuzun TAR 15 cьl ojun tavayşarь 6 ajda-ty-neerge 55.71% turgan, oon iş-tinde 8 xardan 40 xarga cedir coguul nazьlьqlarьnn pizik pilir xuuzu 75.8% turgan polza, am po 10 ajda kəerge, pygy kizinin pizik pilir xuuzu 57.2% polgan, oon iştinde 8 xardan 40 xarga cedir pizik pilirlerinn x u u z u 78.3% polgan.

Moan-pile kadь po ertken caji-nь cazak, namdan kulturluq caji poldurar teen lozunun parьmda-lap, Kulminnin pergen paşklarьn pisternin azьqlanьvas pol-gaš olarьnn ereştiq azьldanьn kəerge, po cəjьn tus kozuung 6 cəjlaq şkolazь turgan, olarьnn ьored r planь 220 kizl teen polza, orta əərengen surguuldarьnn sanь 252, cəjьn 14 sumuga 9 likpuntu kezip turgan, 91 cer-ge cьrьdьşkьnn polgymyn turgu-zup algaş, orta 2289 pizik pil-besterni əəretken. Kozuunnu

ege cada şkolazь po cьlьn co-guul ьjynde azьttьngan polgaş Ajangattь, Ak, Xel 3 sumuda kirip əərenir şkolaga 100 kizl əəredir teen polza, am yjede Ak, Xel 2 sumuda şkolalar coguul xuussazьnda 72 surguuldu cьq-gaş azьtkan.

Ajangattь şkolazь ol cerde kai-bak ulaanot tep tьmaa aarьqnn urzuu-pile azьttьnmaan polza-taa, Parьk-askь sumuzung ьnn şko-lanь azьldarьnga peletkenip tur-pis.

Po ystynde cyylderden algaş kəerge, kozuunnu arat tьmeni orannn ezi 8 tugaar Uluq xur-alayn salgan lozun sorulgaşyn kyyssedip, ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralьnga uzurazьp turarь ol polgaš kozuunnu iştinde py-dylyk arat connun karaan azь-dar şkola, likpuntu paşklarьnn polgaš xamьk sumu, yyr targal-arьnn ereştiq azьldanь polur tur.

Am polur ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralь polga-ce, kultur cьr-ьdьşkьnn tujajьnda azь-saar cet-peşterni cok kьlьp, koncuq tyr-gen tьn-xyn cok efestiq azyl cor-udaalьnar tep xamьk sumu, yyr targalarь, şkola, likpuntu paşklarьn koncuq idegep kьjьrьp tur-men.

Kozuunnu kultur sektoru idam-syryn.

Parьnn-xemcikten

telegram

ARN TK-ga

Parьnn-xemcik kozuunnu namnьn 2 tugaar konferenzi xuralьn 10 ajьn 11 xynynde azьtkaş, Təp komitetin prezidi-myn pyryny-pile xyndylyq prezidiymge calap songaaş, xyndylyq paştynclarьvas TOKA, PAJьR Slerge iziq pajьr cedirdibis.

Kozuunnu namnьn pir tugaar konferenzizinden peer kyyssedip algan azьlьvьş tьnnes, cetpes azьlьvьş tem-deqləş, tus konferenzinin toktaalьn tujulunga cedirip, cetpes azьlьvьş cedip alьrьn tangьraqlap tur-pis.

ARN polgaš oon Təp komitedi telgerezin!

ARN-нын udurtukularь eşter Toka, Pajьr telgerezin!

XURAL PREZIDIYMY.

ARN 10 tugaar Uluq xuralьn-ga azьlьvьş tьnneli

Pii-xem kozuunnu Tarlaq sumuzunnu Tunuqda 3 tugaar arannn pygy malьnn paazь—667. Oon iştinde—142 paaş mal eske arazьda silceen. Ol maldar-nь tus tus angьlaarga: cəlgь—55, lnek—192, xoj—296, əşky—124. Po maldarga peletkeen sigen-nin xəppeeni—1810, moon angь-da koopka satkanь—300 xəp-peen.

Myn arannn ьregezi 14, ol-arьnn taran tarazь: kьzyl-tas—6½ ga, sula 2½ ga, cinge-taraş—2 ga, katьşkaş—11 ga. Pistin 3 tugaar aran po cьlda peletkep kьlьp algan azьl-agьjьnn tьnneli ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralьnga tavayşarь mьncar tьn-nep kərgystayys.

Arann targazь Xuurakpan. Aratkor A. Ojdup.

Eş Əner 4 cьlьn sumu targalaan

Cəən-xemcik kozuunnu Kьzyl-taq sumuzun targazь eş Əner, sumu targalaanьndan peer am 4 cьl cedip tur. Eş Ənerinn po arazьnda azьldap kelgeni kon-cuq ekki. Myn eştin azьldap kel-geninin ekki polganь-pile sumu-nun arat connun azьl-agьjь, ert-tem kulturu saşzrap kelgen.

Eş Ənerinn idepejli ulam-na tьnzьp turar, cyl tize: po cьlьn kysky taraa, sigenin mal-ga cirtpes teeş ol-po carьkta kazaalarnьn yrelgen-puzulgan ce-

rin septep kьlьp turgan polgaş taraa arazьnda mal-magannьn yndyrp xynzeeş, tьne podunun am 4 cьl cedip tur. Eş Ənerinn po arazьnda azьldap kelgeni kon-cuq ekki. Myn eştin azьldap kel-geninin ekki polganь-pile sumu-nun arat connun azьl-agьjь, ert-tem kulturu saşzrap kelgen.

Əske eşter paza şak ьncar azьldarь polza, nam, cazaanьn ajttьşkьnn ekki kyyssedip şь-daar.

Areve yyrnyn targazь Lama.

Mal kыш азырагына peletkel ең хары- ьssalgalyq sorulga polur

Kыш-таа тызыр кел cor. Mal polza, am udavajyn kышкы азыра-
at-tezeelge kirer appaar polgaj.
Oran curtun pygy arat tymeni
polza, maldы kышкы азырап алын
ekki evileldeer polgash kышкы са-
da malyn xoralpas teeş oraldayar
uzurluq.

Ertken kыш polza, koncuq aar
perge kыш poop eriti. Oran curtun
arat egeleleri, ol kыш cut
polganyn xaraazы-pile 150 000
paş azyq janzy-pyry malыndan
kogaraan.

Moon xaraazы-pile po cылы
mal азылынын ezyldezin enir cы-
ple tenneerge, eleen kudulaan.
Keltir cылы mal ezyldezinge uluq
idiq peer teleede, maldы cылы азы-
р алыр tugajynda ekki pelet-
kenir polgash ereştig азылдаар хе-
rek. Arat connun maly caska ce-
dir pyryny-pile arttyr, xoraаan
tutar kыдыр азыл corudarы cы-
gula.

Monu kыssedir teleede, cыny
kыла coguul? Monu kыssedir
teleede, moon adaanda en pe-
dyun polgash cugula хемceqlerini
pottandyр corudarы cugula tur.
onza cugula xerek eves turda,
eiekke sigen polgash savanny mal-
ga yreqdeipes. Mal podu oot-sig-
enni tьp ciir turda peletkel cem-
isti carыqdaan xeree cok. Cugula
cyyl tabaryssa, karacangыs maldы
kышкы caş tely polgash aaryq
maldы cemgerip азыраары cugula.
Maldыn азыралы kышкы en per-
ge polgash sook şaanda xereqler
kыдыр kadagalap алыр uzurluq.
Arat kizi pyry-le cut poldurbaş
teleede, peletkel cemisti turar
uzurluq. Peletkel cemisti turar
polza, cutun азылы picce, pir
eves arattar ынды cemis pelet-
kelin peletkep albaza ertken cы-
da polgan cutun азылы kattap
tapkыlar appaar.

Moon munnunda pizeen-men,
am paza arattarga kattap sanal
kiirip cugaalap sanaarm polza,
kышкы pygy savanny peletkep
alyr. Savan polza, maldы kышкы а-
зыраары pergedep, en ыlangyja cut
polu pergen tuşta sumu, arban
targalarы polgash pygy nam, are-
venin idepkejlil-polza, tajyly-
vyr азылы corudup turgash, arat-
tarnы pygy savanny kadagalat-
tyrары cugula. Po tugajynda olar
pottarnы savanny uluska yleger
kыдыр pelyp azaar алыр uzurluq.

Maldы cылы азырагына cы-
лыqan kazaа pir uluq uzur-tuza-
lyq. Yleger turzulganы stanzyş,
mal kazaаzyn kancar tudar tu-
gajynda arattarga tuza kыдыр pir
tepter yndyrgen. Cer-cerde or-
ganizastarnы sorulgaş polza, ol
tepterni oqlerge cedir, хамык-ла
arat con-pile kattaj nomcup tan-
зырары cugula.

Ol tepterde sagyndyрlar pol-
gash ajtyşkыnnarnы parымdalap,
maldы kыштан азыраар tugajynda
uluq азыл corudarы cugula. Mal
ekki cылыq kazaаlyqda ekki cы-
azar polgash aazyр-азыр еве-
zeer paza cemgerer cemi eves
xereqlertiner. Arat kizi pyry pol-
za, kышкы cedir artkan yje istin-
de malyga sagyş-setkil salyp,
malyn cылыqan kazaа-pile pol-
gash en eptiq kышкы-pile ханды-
ары cugula. Ylegerliq stanzyş pol-
za, arattarnы malyga koncuq
padyun, ciik ertektig, malga ep-
tiq kazaа tudarы sagyndyр
tutar.

Kышкы cылы kышкы egeleen

Xaraal aldyn uurgajynga picce
piziktig uluq uluş skolazy pol-
gash maly polit. cылы kышкы-
нын азылы 10 айн 1-de азы-
дары-pile oorenikiler-pile paş-
kыly kышкы хураы polgan.
Myn xuraldan nam, cazaktyn

Am po yjede koncuq uluq pol-
gash хамыssalgalyq sorulga polza,
xoj, oşky хамыssalgalyq kampani ol
polur tur. Po kampani arattar
kыш хире corutkыndan cызы
şeer maldыn pyryn ooldaары pol-
gash mal paazyşyn nemeziри oon
polur. bndыq-taa polza, camdyk
arattar po kampani koncuq ert-
te egeleeniden şeer maly sook
ajlar yjezinde ooldaары teleede,
maldыn caş telynge, en ыlangyja
anaj, xuraganga cылыq kazaа pe-
etkeerin cugulalap sagyş salza
coguur. Maldыn хой caş telyn
oqler turguzarga malga-taa азы-
eves polgash arattarnыn pottar-
ыnga tar pыkтыş polur. Mandyq-
нын teleezinde, cылыq mal kы-
зын tudup алыр cugula, monu
tudup алырар pir talazynda mal-
maganga-taa ekki, iji talazynda
arattar oenge telgem curttaaryn-
ga-taa ekki polur.

Mal-magan хой-pile xoraar
coruktu pery cedirip turar tur.
Mandyqнын teleezinde po kызы
poryny aqlap poolap olyrerin en
eviledit-pile corudar polgash pe-
ry-pile temisseldin oşke cyilder-
in хой-pile xereqler corutsa co-
guur. En kol cybezi polza, arat-
tar maly kыdarcыlyq ootlarar
polza, pory kiziden korgup, ы-
ndыq uluq kogaral cedirbes, pir
eves mal een podu coruur pol-
za, pory cezeni olyrer teen ijk,
anaa şaptık polur cybe cok tele-
ede, turazy-pile kыдыр kaar
polgaj. Pygy maldы kыdarcыlyq
oottarar coruk polza, karacangыs
poryden kamgalар eves, хамы
maldы ekki tottur oottarar, odar
cerin ekki азыраагына polgash
maldыn kышкыpaзыnga tuzalyq pol-
ur tur.

Anjak oşken polgash хамык-
тын munnunda areveçiler polza,
pottarnы maly kыdarcыlyq
oottarar turgash, oşke arat conga
yleger koryzer uzurluq. Pir eves
pir arat kizi maly odar-
lyr perge appaar polza, kaza-
xelyş turar oqler-pile cugaala-
зыр, eelcezir oottarar polur. Kы-
зыn maldыn tezeen edek-pile хан-
дырары cugula. Camdyk arattar
polza, odeenin kызы şaar ijk-
pe азы ыjaş-pile pelyp kazaalap
tutar tur. Ekki azaagan edek mal-
ga tuzalyq tur. Oon kызыga
mal cыdarga, cылыq-taa polgash
ekki хонар polgaj. Coguur-pile
kadagalaan edek eves xereqler-
tiner.

Maldы cылы, toduy cылы азы-
р алыр peletkeeri polgash co-
udarы arat connun pottarnыdan
polgash kozuun, sumu, arbannar-
нын азылылар polgash organizas-
tardan tajylyr азылы kыш хире
corutkыndan polur tur. Mandyq-
нын teleezinde, tajylyr азылы
coguur cada-ce salыр cugula.

Am udavajyn namny 10 tug-
aaz Uluq хураы cылырар ter
tutar polgaj. Myncangash, pis şur-
tubus, malyssaly kыш азыраагы-
ga pyryn pelenibis tugajynda ol
xuraga ajtkal cedirer uzurluq-
pis. Maldы kыш азыраагынын pe-
etkelinin pir tugaarynga pistin
mal emelgezini азылылар pol-
gash mal азылынын talazy-pile ert-
temniqler turar ter cybe podu
pildingir polgaj. Olarnыn азылы-
dan хой cyyl хамарары teleede,
olarnыn koncuq idepkejlil азы-
лары olardan negeeruzurluq-pis.

Mal-cer jaamyşynыn mal азы-
лынын erttemdeni Smotrof.

Xorum-taqda namny 25 tugaar yryny азылы

Coen-xemcik kozuunyn Xor-
um-taq sumuzunda namny 25
tugaar yryny 27 sannyq kez-
igynnerinin азылы agыj, kultur po-
lbaazyр-ынын talazy-pile ar koe-
ge, bilet soluşkanynun soonda
eleen sajыrap turar.

Maldыn ezyldesi:

1935 c. 1936 c.

Сылы mal	88	95	07
Inek	200	218	18
Xoj	1035	1175	139
Oşky	672	1067	95

Katışkash 2296 2555 259

Oon angыda edek-kыştay, ta-
raa, sigen ыkash азыл-agыj pa-
za eleen sajыrap turar.

Kezigynnerinin pizik pilti 25
kizi, pib ster 2 kizi, solun ca-
gaan 18 kizi. Xoj niiltinyn or-
ganizastarynda polgash cazak-ca-
gyrар азыларыnda nam kezi-
gynneri eleen kirzip turar.

Moon ar koege, mal paazyş
ezyр turar polgash oşke азылар
talazy-pile picce cedigeler par

tur. bndыq polza-taa, cetpejin
tutar азылар am-taa хой, cizee-
leerge, solun cagaan kezigynner
koncuq eves, yryny canynda
turup turar ooredilge polgymneri
koncuq koşkak азылар turar.
Camdyk nam kezigynneri araga-
tarыз izip, curum-sagылga aldaar
coruktar am-taa par polgash oon-
taa oşke cetpester хой.

Mandyqнын teleezinde, moon
songaar cetpejin turar cyilderni
cedip ar, ыlangyja cookku yjede
maldыn edek-kыştan peletker,
kysky tiinneer азылы coguur
ej şaanda şnarlyq corudar, cы-
рыдыşkыn polgymnerinin азылы
sajыradар polgash oon-taa oşke
cookku yjede kыssedir азыларны
tyrgen kыssedip алыр cugula.

Po pygy cyilderni cedip alg-
yлааш, ARN-ny 10 tugaar Uluq
хураыga cedişkinniq uzurazyр
coruk—amgy yjede kol азылыss
ol polur.

Nam kezigyny O. Torzu.

Uluq-xem kozuununda sigen kezilgezini söelgy medeezi

Uluq-xem kozuunyn хамы-
altı 13 sumularы polgash kыrek-
onom, kyr. fondu sigeni, paza
хамыaltı connun sigen kezilge-

zin po cылы 9 айн 25-te en
söelgy cecce medee-pile tynne-
erge polza:

Sigen kesken cerler attary	Kezer teen plans		Kezip algan	
	gazy	puudu	gazy	puudu
Taa connun	3253	702.000	3879	611.280
CAE, MAE-ler	101	—	134	1694
Kyr. fondu	750	42.000	475	38.000
Xemcik-ool* kыrekonom	100	10.000	90	9042
Sovet хамыaltı con	350	35.000	370	37.000
Katışkash	4554	769.000	4948	697.216

Ystynde sandan algash koege,
cernin şelyn kalbarttyр şydaan
polza-taa, oon азыл алган coguur
planнга cetpeen tur. bndыq
polza-taa, ertken cыdarga temej-
leerge, sigen kezer азыл eleen
artık sajыraan.

Arattar malyssaly cemi cangыs
sigen cybe teeş olurup алыр pol-

za, ol şyn eves, mal ceminge terek
pyryzy, şaj şaar, taraa pogu,
savan, oon-taa oşkelер хамарары
uzurluq. Moon songaar ынды
cyilderni ceccezi-pile peletkep
alyр coruk tergiin cugula polur.

Uluq-xemde nam

komızy Tarzaa.

Uluq-xem kozkoobunun mal sadыр алыşkыны

Uluq-xem kozkoobunun 36
cыlda mal sadыр алыşkынын
9 айн 30-ge cedir yrgylcyler

corudup kelgeninin kыsseldezin
san-pile koege polza:

Mal ads	Plans	Sadыр algan	Taşkar yndyrgen	
			plans	kыssetken
Inek	750	660	570	605
Cылы	130	142	130	135
Xoj	2430	1820	2000	1199
Oşky	2250	2379	2100	2342
Katışkash	5560	5001	4800	4281

Ystynde sandan koege, mal
sadыр алыşkынын cyq-le 90 %
kыss-tingen polgash koncuq
oozum corup turar. Moon cы-
dagaan polza, koece sumularda
majgyr, tergi sadырcылар arat
con-pile хамылазыр, olarnыn ort-
tuzunga massa tajylyrlyq азы-
ды corutpajyn, хамы araga-хы-
зыары munnadар turar, cыл te-
erge, Torgalyq majgyrlyq er-
gelekci Teyr-pajer 10 хонук-
ta suq sadыр een kыpkaş, ara-
galap хар turgan, piza Ezimde
majgyr ergelekci Kombu-pajer,

Ары-узынде majgyr ergelekci-
zi Silrin olar aragalar азылы
yrgylcyledip turgannar.

Camdyk majgyrnarnыn mьn-
dyq ee cok sula turgan-pile
planny kolduu kыssettinmejin
tutar tur. Moon songaar mal sa-
дыр алыşkынын am-taa yrgylcy-
ler corudar teleede. ystynde cu-
gaalaan ыkash, moonaktыq cy-
ylderni pyryn uzutkaş, sumu,
arban cagyrgalarыnda egeleeş,
xerek kызыga pottuq азыл cor-
utsa coguur.

Kozuun sekreteri Mөnge-pajer.

Buxaldыr Tegyj-ool eeldek азылар tur

Parыn-xemcik kozkoobunга
1933 cыlda sanakcыlar kigen eş
Tegyj-ool polza, podunyn хы-
eelgezin ej-şaanda kыssedip,
arat conga eptiq eeldek азылар,
азыl texniinge mergezip ooren-
ni-pile 1935 cыlda kozkoobun
uluq buxaldыr poop tepşen. Po
arazynda 1936 cылыn turguzun-
da азылар turarы koege, paş-
tar cerinin ajtyşkынын ej şaan-

da kыssedip, arat connun negel-
dezin ceptyy-pile хандыар, cer-
le oon азылар turarы koncuq
eptiq idepkejlil poop turar.

Cer-cerde kozkoobun san-
akcы, buxaldыrlyr eş Tegyj-ool
ыkash ory tepşip азылары kы-
zar polza coguur tur.

Kызыl-mazalykta
xerezen Kidir.

Oorlavajyn, хамы rev- oluscu xoojlu tyrymny pызыq tudar turgan-ijik sler

TAR cazaanыn revoluscu xooj-
lu tyrymyn arat connun orttuzun-
ga tanыştыrар, oorlaar, samcыq-
daar coruktar-pile ereştig temisse-
zir ulustar pottary-pile turgash, nam,
areve yrylerinin targalarы pottary
oorlay peerge, koncuq-la ыlangy
tur. Cyl teerge, pistin Parыn-
xemcik kozuununda mandyq cy-
y der kestyp turar.

1) Kөp-sөek sumuzunda nam-
ny 19 tugaar yryny sekreteri
Cargaa myn sumu Xyrgyl kad-
ajyn ineenin eedin oorlaaş, pir
cыlda yletpyrge şittirgen.

2) Saqıy sumuzunda areve yyr-
ynyn targazy Porumaa, myn yyr-
ynyn sekreteri Tokpak-kөk olar,
pottaryn kara turazy-pile curt
kызыgaaryn aşkash, Mool arat ul-
ustun хамыaltı terbet Cap lep
kzinin 2 aadyн oorlaaş, 3-3 cы-
da paзыnga şittirip algannar.

Ystynde yrylernin targalarы pol-
za, nam, arevenin munnundan nam,
arevenin хыndylyq азылы kылыр-
pile songudup algash, ol азылы
pottandыrарынын uluu, хамы arat
connun kazaanga nam, arevenin
at-aldары kuduladар, cazaktyn
xoojlu tyrymyn cөccyp, oor-suk
kылыр turar turlar. Po polza, nam,
areve yrylerinin targalarыndan
turuk, хамы arat pygydenin sor-
ulgaş eves tur.

Mandyqнын teleezinde, nam,
arevenin азыдыкcылар po ыkash
paak coruktardan cajlaaş, nam,
arevenin at-aldары arat connun
karaanga арыq tudup, азыл xerek-
ti nam, cazaktyn ajtyşkынын
jozugaar xerek kызыga pottan-
дырар, şak-mandyq coruktar-pile
ereştig temisseziiliner.

PXK şygyv targazy
Ongaj-ool.

Pistin arbanny sigen azaalgazy

Tozu kozuunyn Uluq-taq
sumuzun 5 tugaar arban 36
cыlda 7 ga sigen kezer teen pol-
za, cartık gany азы kыssetken.
Oon хөppeeni 225, puudu 930
polgan. Myn arbanny 10 ere-
gezi 32 cылы maldы polgash 403
ibi maldы, po malyн paazy-
ga ortumaa-pile алыга cedir xir-
re sigenni peletkep алган. bndыq
polza-taa, moon songaar mal
ceminge хамарары cyilderni am-
taa peletkeeri cugula tur.

Arban targazy Suulga.

Kulturluq xerezen

Parыn-xemcik kozuunyn
Kargy sumuzu 1 tugaar arban-
nyн хамыaltı cылыn-ooldun
kadajy eş Sevilbaa polza, oşyn
istin yrgylcy aşar turar, ajak-
хамызын kыlytтыр aşar turar,
xep-kezin yrgylcy cup turar, cer-
le eş Sevilbaanыn cybe kыlgan-
da tudungur idepkejlil-taa syrgaj,
ыlangyja mal азылыga koncuq
idepkejlil kызыmak азылар tur-
ar.

Oşke xerezenner moon yle-
ger алыр.

ŞOZUT OOL.

Askak-ool iji хайраккан uzurdu

Tozu kozuunyn Uluq-taq
sumuzu 5 tugaar arbanын хам-
aattы eş Askak-ool polza, po
36 cылы cызыnda iji maldыn
oşke-taa maldыn хоралыq tajзын,
азыq tizi şaaragan хайраккан
ter араattannы ljinі pool-
ap olyrды.

Po ыkash хайраккан-pile tem-
isseldi yrgylcyler corudalыr.
Padışyk.

ARN TK-ның тоқтаалын жозугаар солунга харыь пизиirin yrgylcyleel

„Шың“ солунун азылнын туг-
аында ARN TK президиумын
1936 с. 9 айнн 19-та ундырген
тоқтаалында айткан полза:
„Солунун арнынга... нам ке-
зигыннеринн четпес азылн иле-
редип пизир турган полза-таа,
ол солундан илереткен четпес
сыйлын... кезигыннеринн пакта-
ар турар нам организастары
көргөш, когуур хемцеени ар,
харыьсалга көргөзүр, солунга
өй-жаанда харыь перип тургань
сала“ теен.

ARN TK президиумын унд-
ырген тоқтаалында по айткан
сыйлы кансаар-таа чок шың полур
тур. Cyl тизе, солунга унген шө-
еелик сыгымцильдери нам орган-
изастары кыссыдип харыьсалга
турарында аныда, пыгы-ле хөй
ниитинин, албан церлеринин, пыдыр-
ылге церлеринин полгаш көдөе чө-
ак чөргө церлеринин ол-по чө-
пес цылдерин өбөш өбөш илере-
дип келген полза-таа, ол церлер
кыссыдип харыьсалга турар.

Ылангыя намнын 4 тугаар пл-
еумундан солунга пизеен шө-
еелик сыгымцильдери... хамма-
рыз церлер ол уйежинде харыь-
лаар...“ теп тодугай айткан пол-
га. Ам по уйеде ар көөрге, ол
айтышкыны нам, ареве органи-
застары полгаш өске-таа церлер
кыссыдип турар. Ол корукту
херечилер цыл полза:

По чөлдөн 1 айнн 1-де унг-
ен 1 (502) тугаарлык „Шың“ сол-
ундан егелее, 10 айнн 10-нун
хынды унген 79 (530) тугаар-
лык „Шың“ солунга чөдир 79 ке-
зек солунда пизеен шөеелик сы-
гымцильдери сань 250 хире
турган полза, харыьлатылгань
сый-ле 27, оон хуузу 9 хире-
ле полур. Ол харыьларны ар көөрге,
паза-ла цыг-ле козуунун пол-
гаш төп албан церлер-ле харыь-

гөлөп турган поордан аны, ке-
деенин нам, ареве полгаш чөзөк
чөргөнгөн кудукку организас-
тарандан (сумунун, арбаннын,
оон-таа өске) харыьлар тургань
парык-ла чок поор турар.

По коруктар цын айттыр тур
теер полза, „парлава полза, нам,
чөзөктөн чидиоq револустуq чө-
псе полур теп цывени чөмд-
ык кезигыннер“ полгаш паза ар-
тардан „амдыгаа чөдир пилип
алгань сулазын полгаш тооба-
зын айттыр турарь ол тур“.

Оон-пизе кадь по корук пол-
за, нам, ареве полгаш чөзөк чө-
гөргө, албан, пыдырылге церлеринин,
паза хөй ниитинин организастары,
оон азылдаркылар по талазь пизе
харыьсалга өбөш, ук азылнын
истинде пажь четпес цылдерин ил-
еридип, оон-пизе ерестик темиссе-
зип тургаш, чөдигелик азылдарны
корудары-пизе ерестик, шөдүргө
сорулгаларын араж уттыр, ол талазь-
пизе солунгалыгь кошкак тургань
айттыр турар тур. По пайдаль полза,
кандык-таа албан церлеринге чө-
пес тууу-таа ийик-пе, улустун ре-
волустуq хөйлу тырмынгө-таа
удур цыве кылганарны илеридип,
оон-пизе ерес, револусту темиссе-
лди корудуп тургаш, чок кылар
корукка консуq моондактык пай-
дал мын полур.

Солунга унген шөеелик сы-
гымцильдери ол тораан харыь-
лап, пурүүлүлгө когуур
харыьсалгазын ол тораан көр-
гөзүр турар корук полза, азыл-
ынга харыьсалга чөктөрн чок
кылар паза улук-таа, пизе-таа
азылдарны шынарлык кыссыдип, азыл-
дын истинге аарылыгь цылдер-
пизе темиссеzip, ону чок кылар-
нын пизе-ле тугаар чидиоq револус-
ту чөпсе полур узурлуq.

По сорулгаларны чөдир ар шы-
даза кандык таа азылдарны кыс-

седирде оон тыннели, оон чөдиг-
гелери шынар-ла поттуq, шынарлык
пыдырылгы полур узурлуq.

Моон парымдалааш, Тыва Арат
Республиктн тебискееринде турар
турар нам, ареве, хөй ниитинин
полгаш пыдырылге, албан церлеринин
паза чөзөк чөргөнгөн ор-
гөнгөн, оон азылдары, „Шың“,
„Хөстүк ара“, „Ареве шың“,
„Солунга ундырген кандык-таа
шөеелик сыгымцильдери ол-ла
торан хынар көгөш, оон кыс-
селдезин „Шың“, „Хөстүк ара“,
„Ареве шың“ солундарны цер-
лерин-це саадатпизе ол өйюнде
харыьлар турарын тыннөдөр тур.

Пир евес кандык пир органи-
зас оон подунга хаммарыз
шөеелик сыгымцильдери харыьзын
солун церин-це корут-
пас полза, ону солун церинден
5 хонгаш-ла негеер апаар тур.

Устынде айткан 250 хире шө-
еелик сыгымцильдери истинден
өйю, хөй ертепен өн цугула теп
санааш, 130 хире шөеелик сыгым-
цильдери харыьзын перзин тееш,
хаммарыз организастарын-це
„Шың“ солун цери пизиктер корут-
күлаан. Ол негелдери когуур
организастар цер-ле саадатпизе,
ында айткан хууссазынын истин-
де харыьзын пери цугула тур. Пир
евес моон сонгаар шөеелик сы-
гымцильдери харыьлар келбей-
ин парза, негелдезин тораан-на
корудар апаар тур.

Мөчөнгөш, моон сонгаар сол-
унга шөеелик сыгымцильдери
пизирге, оон хаммарыз органи-
застары харыьзын солун церинден
негеерин манавайын, ол өйюнде
харыьлар турар поор теп идегер
тур.

„Шың“ солунда арактор сур-
гакчы SAMBA-LYNDYP.

Ispanda faşist-q yj-
meen yrgylcylebi-şaan

Ispanda pajdal

Ispan ulustun täy—Madrid-
xoorajny kangalaar tugajanda
komiteti turguskan. Ol komitetten
ugulga pizik yndyrgen tur. Ol
pizikte pizeni polza:

„Sagylga curumnu byzq tut-
kaş, cangas ep eaileldiq temis-
sezinin öy keldi. Pistin picci-
laa kyzbysty xej ertirip polbas.
„Pis olarny peer kiirbes-pis“ lo-
zun, am „alyşpajny öly-ge tem-
issezir xerek“ tep lozun-pile sol-
utunur uzurluq“.

Oktabr aynny 8-le cöguur cer-
lernin medezin parlap yndyrgen,
ynda cyy teenil teerge, cazyktyñ

şeril oozum polza-şaa, Ovijedo
xoorajny jany pyry rajonnaryñ
cöy-pile ezelep ap turar tur.

Aragon tep taqnyñ cazynda
cazaktyñ şerilöleri 120 kizi tudup
alga polgaş şerilöni xej cyyil
cepseen polaap algan tur.

Oon byaj Angli ulustun par-
lalgaзын medeelp turars polza,
Santa-Krus tep cerni ezelep a
tulcuuşkunga kirzip turgan ym-
eencilernin uzar-xemelerini uluq
nuruuzunun calgynnarında ger-
mannyñ faşist-q temdee liden
keshyp coraan tep pizip turar.
(Agaar medeezinden).

Ispanda faşist-q ölyrylge

Anglinen solun parlagazyñ
medeelp turarından ap көөрге,
faşist-q yjmeenciler Ispannyñ mu-
rukku cygynde Sebilje polgaş
Kadis tep cerlerni polaap, ol cer-
lerde faşist-q ak ölyrylgeni kon-
cuq kargas jözu-pile corudup
turar.

Sebilje tep cerde xyn pyryde
60 dan kudu eves sannıq kizini
poolap ölyryp turar tur. Faşistar
polza, eryynyn oorlaar, tyzokta-
nyr kem-xerektyq idegetterin pot-
tarıñny şerinde elzidip kiirip ap
turar tur.

Oon byaj faşistar polza, myn

Sebilje tep cerni arat conun
ölyerde xereqler turar argas
mıñdyq tur, cyl teerge: kezee
poorga-la xerezenner polgaş pic-
cii uruqlaray tutkulap algaş, oon
olarny cyyk seorttyr aar maşına-
ga olurkaş, ölyrer cerin-ge a-
paar. Anna olarny taarıştyr tur-
guskulaaş adyp kaap turar turar.

bydyq polza-şaa, seeligy yjede

tutkannaryñ yndyryp turar tep
medeelp turar.
Faşistar ezeleen mozularda azy-
lennarın azy-telebirin cizeen
kudulatkan tep parlagga medee-
lep turar tur. SETA.

SSRE-de

Saatbyq xerezennerni saadnyga şyldaaş, azylga xyleep al-
bas polgaş olarnyñ azy-telebirin kudulatyp corukka eryy
harıyşsalgazy kargyzer tugajy

SSR Esilelinin Töp kyyssekli
komitedi polgaş Ulustun komis-
sarlarıñny cöylelinden ebiledeş-
ken respubliktarıñ Töp kyysssek-
ci komitetteringe polgaş Ulustun
komissarlarıñny cöylelidinge
taaskan polza, şaatbyq xerezen-
nerni şaatbyga şyldaaş, azylga
xyleep albas polgaş olarnyñ azy-
telebirin kudulatyp corukka 6 aj

cedir kys-azyga edip cazaar ijk-
pe, azy 1.000 akşa cedir torgap
şilder kezemce kargyzyr turarın
ebiledeşken respubliktarıñ eryy
tyrymneringe cyyil kıldyr kiirer
tur teen. Uk aytkan kemniñ
xerekterni kattap uşaa kalar
polza, myn kezemcenı 2 cıl ce-
dir şöleezin kazıyr kıldyr şy-
ledip polur. SETA.

Xejnyñ azylga kogaral cedirer- lerni harıyşsalga-ce!

Pii-xem kozuunun Pajan-kol
sumuzun aratıar, myn Kyzyl-
suqluq Pajan-koldun taras tar-
byr cerin kazaalp alar tep cugaa-
laşkandan per am 4 cıl polgan,
ol kazaazy am-taa pytpeen.

Pajan-kol ooruundan kudu Ku-
zur tep cerge cedir, ol cernin
oorunda turar aratlar, ımyra-
seekke cirtti iziq xynge kadyp
suskap, accylap xelezilenip tur-
gaş kazaalap apkannar.

Oon angda Pajan-kol asky
polgaş Kyzyl-cyga ıncar turar
con, onaşkan cerlerin am-taa
kazaalap şydaşaan. Cizeeleerge,
kozuun kыında paj şydaşdyq
Paldan adaşkylar, nam yryyn
targazy Tas-ool polgaş Topca,
Subańck alşkylar, sumu sekre-
teri Şaqdyr-cap, Tujuqban. Seden-
cap alşkylar paştas kezek ulus

onaşkan cerinde örgen-taa şaş-
paan koncuq cepes tur.

Oon xazaazy-pile conun taras-
zyn mal-magan tojlap cip kyzeeñ.
Cizeeleerge: mıñdaa cıa paj şy-
daşdyq Paldan 100 azyq cıl-
gazy, temgi kazaa tutpaan Subań-
cyktn snoopat kaan tarazyñ te-
şap kaapkan, arban targazy Tem-
birel alşkylar 20 azyq cıl-
gazy, Tyraşlektin tarazyñ paşa
cok kыar kan. Oon-taa byaj cer-
le ol cernin tarazyñnyñ tořtyñ pir
xuzun mal pudap yreqdeen
poor tur.

Ol kazaa tutpaannarda aady,
şarazy cok kizi-taa, azy kыar şy-
daşas aşşak polgaş kadaj kizi-taa
cok ulus cordu.

Am cyy poop turar tize: oor-
uq uluzun camdyk kizlerin
mal kazaa cok cerlernin tarazyñ
cipterge, mal eleri teleer teerge,
kazaa tutpaan ulus teleer-le ijen
teer, kazaa tutpaan ulus teleer
teerge, mal şydaş salypkan ulus
teleer teş uluq margaldaa ynyr
turar.

Oon angda kazaa tudup algan
aratlar cugaalazyr turar, sumu-
nun paştas ulustar, pisi kazaa
tudunar tep tuzaap turgaş tutur-
up algaş, potlar kazaa tulpaş,
mal taras cipterge am keep kezee-
lep turar tep negeldeliq margyl-
daalar paşa ynyr turar.

Şak po poop turar cagy mar-
galdaalarny coguur cerden pir
aşan tep, tarazyñdan kogaraan
aratarny pir jany aşşap keery
cugula tur.

Sula.

1936-37 cıldarda sadyp albyşkыnnarın azylga peletkel corudulgalar

1936 cıldyñ 4 tugaar polgaş
1937 cıldyñ 1 tugaar kvartalda-
nda ölyk, taras polgaş өске са-
дыр албыşkыnnarın yjezi cedip
kelgen teleede, kockoopartıñ
paştas cerleri, kozun, sumular-
nyñ ergeleer ceri-pile kadyp, paşa
idepkejilerini tırttyr algaş, arat
conun ortuzunga TTK-nyñ cor-
udup turar sadyp albyşkыnnar-
nyñ azyk-tuzazyñ tajylap, sadyp
albyşkыnnarın xuussaalar-
nyñ tugajynda tanbylga surt-
laal azyl corudary-pile kadyp,
potlarıñnyñ peletkel azyldarın am-
dan egeleer uzurluq.

По tugajynda sadyp albyşkыn-
narın ej şaanda kyyssedir polgaş
oñ azaal tezeelin cөp хандар
sorulga-pile cookku kaaş хонук
ıştinde kыar cybe polza:

TARAA FURASTY SADYP
ALBRDA

Şoodaj savalarıñ peletkeer pol-
gaş ergi savalarıñ septer seliir,
sklat polgaş teerbelernin coguur
septelgezin amdan egelep pelen
kыar algan turar. Oon-pile ka-
dy 10 aynny 20-nin pettinde şup-
tu kyrekononnar, kolxostar-pile
artıkşylyq tarazyñ sadyp alar
kereler carar. Po cyydierin
kyyss-idezin 11 aynny 1-den ege-
lep, on хонук-ла telefon-pile
occot medeezin perip turar uzur-
luq.

AN-KUUS EEDI SADYP
ALBRDA

Kuus-an eedin sadyp alarda
murnunda pergen tuzaaldarın
ederttir. Kuus corudarda aptara-
lar peletkeer, an eedin arbyk ke-
den pes-pile cagyş cerge şarbyr,
oozun xөjy-pile ovaalap cыtyr-
aşşan, kelgenin-ne tarazyñ-pile
corudup turar. An-kuus eedin

TTK bazalarıñ-це corudarda fak-
turazyn tus-tus corudar, oon-pile
kadyp myn eetti mal emcizinge
şincitkes, oon şynzylgazyñ ol ee-
dinin fakturazyp-pile kattaj bazaga
ekker tuzaap peer.

TTK-nyñ bazalarıñ-це kuus ee-
din corudar şölgü xuussaazy:
2 aynny 26-da, an eedin 2 aynny
15-le. Po xuussaalar istinde teg-
erezin corutan turar uzurluq.

MAL SADYP ALBRDA

Mal sadyp albyşkыnyñ pydyn
cıldyñ turguzunda yrgylcy coru-
dar, kыaş udur ijk-pe kыarın
maldy sadyp alarda ortumaktın
өry, kыaş azyr şydaar kыştıq
maldarın, mal emciziniñ şinceeni
jozugaar sadyp alar, kыay ortu-
maktın kudu, argan, kыrgan, tiş
cok maldarın sadyp albas, sadyp
algañ maldy cem-pile pyryn хан-
дар polgaş cыlyq kazaalar pel-
etkeer, odar-pelciirin ekki taar-
ыştyr uzurluq.

1936 cıldyñ 10 aynny 1-nin
soonda algañ maldy 11 aynny
20-de sokkaş, eedin Kyzyl-
ce corudar, kыştadyr maldar polza,
kыay şыrak uluq cыlyq mal-pile
uluq inek polur, xөj-pile eşkyny
sadyp algañ toraan sadar polgaş
kыştas, cыlyq maldy sokpas
xөbeer kыştadyr.

Palykty TTK-nyñ skladyñ-це
corudarda emciziniñ şinceen şyn-
zylgazyñ fakturazyna koşkaş coru-
dar. TTK bazalarıñ-це palyk
corudaryñnyñ şölgü xuussaazy pol-
za, 1936 cıldyñ 11 aynny 15-le
polur.

Algь-kees sadyp alarda

Algь-keesii xat-sook kirbes,
azyk pazyn istinge azaar polgaş
paksyradyp totka kadyp uzur-
luq. Pыskaktarın, caaktarın or-
ukka şynmas kıldyr tyre salar,

Namnyň anket-pyrytkelin kaapkaş corurlar-pile temissezir xerek

Namnyň 4 tugaar plenumundan polgaş namnyň bilet piziin solaan azlydan piske uluq taalgany pergen polgaj. Cyl tize nam kezigyny kizi kaj turgan uyrinden bir öske cer-ce paarda, ol pargan cerinde nam uyringe şilcip alar uzurluq. Ol şilcip alarda, temgi ergi turgan uyrinden şynzylga polgaş anket-pyrytkelin bjaap-la ap alar uzurluq.

Am pistin camdyk nam kezigynnerinde anket-pyrytkelin alabjyn, bir cer-ce tugej corup peer cyylder par tur. Cyl teerge, Uluq-xem kozuununuň Şagaanaryqda „Xemcik-ool“ kyrekonomga azlydap turgan Cöen-xemcik kozuunu monguş Şyrap, Uluq-xem kozuununuň Ezim sumuzu tylyş Semis-ool olar an-

ket-pyrytkelin alabjyn cide pergenner. Am kajdaazy-taa pildinmes, suraqlarga suraa-taa cok, mnydyq carkyl xewirliq cide pergenner.

Po 2 kezigynny pargan cerlerince şilcider tees, kyrekonomda nam uyr mnycaga cedir tpe cadaz, olarnyň 2 ankedin tus kozuunda nam komizyn-ce corutkan tur. Nam komizyndan suraqlaas paza tpe cadaan.

Po 2 kezigyn kajda taa carkyllydap pargan polzunarza, ankedinerni Uluq-xem kozuununda nam komizyndan piziqlezip turgas, ap-ap koryner tep carlaar tur.

Moon songaar namnyň azlyagyjn po bşkaş yreerler-pile eres temisseşe coguur.

UXK nam komizy Targaz-

Kök-tejde kysky azy

Kaa-xem kozuununuň Kök-tej sumuzunuň kysky azy kampani-zy şak mnycaar corup turar tur.

Po clyň uk sumunuň sigeniniň şelderin, Uluq-xemniň suu aşkaş, camdyk cerlerni sigen kezerga cok-taa klyp kaan, camdyk bir sigen kespes pagaj certaa sigenniň poop yngen. Uk-la şynarın ap kerge, tus sumunuň iştinde sigen kezerga cernin şoly po clyň algaan polgaş sigeniniň xooluzu arbyn polgan.

Ol sigenni arat connar parak kizi pygyde kezip algan turar tur. Kezip alaryn algaş, oozun xeppeenir-pile xeweer, ol xeppeenir taraa soonda sarattaar tep turar mnydyq con tur.

Tus sumunuň iştinde 4 turaalan şoly par, ol cerlernin iştinde

Pajan-kol, Terektiq suurlar tarazynny albyşkynny tegerip arkan, Pyren-xem-pile Xaja-paazyň taraan şelderinde xamaaryşkan arattarny camdyk taraan albyşkynnydan yngen-taa, camdyk araj elek-taa turup turar.

Tus sumunuň arat connar ödek kıştan peletkengeni sula. Po cyl teerge, camdyk bir arattar anaa-la seriidej pergen olurup turar mnydyq clydagaş polur tur. Po tugajyn tus sumunuň cagyrga polgaş nam, areve uyrlerinden todargaj pottuq azyly corudar cugula tur. Blangja am taraan albyş tengeri pilek, tiineer uje tabarzyr keer polgaj, mnydyq teleede tyrgen arga xemceqlerini albyş cugula.

Rev. şeriq T. NATPIT.

Emi aldyn uurgajynda profes uyrnyň azy

Emi aldyn uurgajyň profes uyrnyň 1936 clyd egezinden peer 10 ajga cedir coradup kelgen azylyny tocu pajdaly ap kerge: pygy kezigynnerin kalvak xuraly 7 udaa klygan, tus tus polykterge 43 udaa klygan, pydyrylygenin kalvak xuraly 8 udaa klygan, po xuraldaryn Kara-peldirge turgany-pile kattaj san-aan.

1936 clyda 52 caa kezigyn elzidip kiirgen, oon-pile pygy kezigyny kattışkaş 167 poop turar, moon angda clydagaan cokka tadawyr telebeeni-pile 5 kizi kezigynnden yndyrken, 2 kizi curum aldaş şygy-ce şilcittirgen, 7 kizi tonguturgen.

Kultur massalyq azy talazy-pile tbaa şini 11-ni yndyrgen, orus şini 17 udaa yndyrgen, xa-

na solunun 12 kattap yndyrgen, profes kezigynnerinde 3 kizi pizik pilbes, pizik pilirlerini xuu-zy 92,9 xuu polur.

1936 clyda profes uyrny 184 negeeskin, pildirişkin, xomudal kelgen, onu şuptuzun öj şaanda yzyp turgan. Moon-pile cergel-eştir cetpes azylyny koncuq xoj: azyly yzer, aragalaar, algyş-klyş klyr, cagyrga cerinin tuzaaly kuysselpes kezigynner am-taa par, onza-la emci cogundan camdyk azylycynnar aaraany-taa pildirbas, aarbaan-taa bşkaş, aaraan kizi poop turup peer cyylder par.

Po cetpesterni moon songaar cok klyp alar teleede, profes uyrnyň azylyny şygarzyr corudar-pis.

Profes uyrnyň targaz Nazyn.

Planda ajytkanlyga peş cetpes poldu

Tees-xem kozuununuň O. şy-naa sumuzunda kozkooptun majgan sadby 1936 clydny yş tugaar kvartalnda 604 paş mal sadby alzyň tep plannar pergen polza, po clydny 9 ajny 18-ke cedir sadby algaany: inek—29,

cylyş—20, xoj—352, eşky—198, şuptu 599 paş, am cetpezi 5-le paş.

Monu 10 ajny 1-ge cedir bjaap-la cedir alar polgaş xaryn azyr kuyssedirin oraldaşyp-pis. Majgyň ergelekci Xajdyr.

CAZALGALAR

1936 c. 10 a. 10 xynynde yngen №79 (580) „Şyn“ solunun 1 tug. amnyň 1 tug. oduruunda 2 tug. avzastyň adaanda „1936 clyda kesken sigen 3.263.1948“ teenin am „3.263.148“ tep nomcuur.

Myn arbynyň 5 tug. oduruun paazynda „Mal azylynyň tugajynda corudar azylyd“ teenin „Cet azylynyň tugajynda corudar azylyd“ teer. 2 tug. arbynyň 2 tug. oduruun ortuzunda „areve kozkomunyn targazy Parlyga“ teenin am „Kozkoop targazy Parlyga“ teer.

Myn arbynyň ortuzunda „Azylyga sagyndyryj“ tep cyyldyn iştinde: „Tiin polgaş toorgunu 10 ajny 1-den 2 ajny 1-ge cedir teenin am: „10 ajny 20-den 2 ajny 1-ge cedir“ tep cazar nomcuurun tydaatlyş.

REDAKSb.

Likpuntu egeledi, azylyň segideel

Tandy kozuununuň Mezegej sumuzunda po 1936 clydny 10 ajny 1-den egelees, 2 aj xuus-saalyq likpuntu surgaulu azytlygan. bnda 20 pizik pilbes, 30 picce pizik pilir arattarny öoredip egeledim.

Meen manaa xyleenir albym polza, pizik pilbes 20 kizini po xuussaa iştinde adny salyp tar klyd öoretkeş, picce pizik pilirlerini nomcuur, pizir klyd öoredir-men, bncangaş, moon tynnelin aj polgaş la kozuun cagyrgazynga polgaş Kultur jaamyzynga medeqler turar-men. Moon-pile kaly likpuntu adny-pile 2 xana solunun yndyrer-pis.

Po öoredilgeni po jozugaar cedip albynga tus sumuda nam, areve uyrleri pottuq paastalga tuzany kergyzer poor tep idegedim.

Likpuntu paşkyz X. Tuganby.

Likpuntu ertken tugajynda tynnel

Tees-xem kozuununuň Cergalandy sumuzunda po clydny 7 ajny 1-den egelep, 3 aj xuus-saalyq, 65 öorenikiliq likpuntu surgaulu azytlykan, myn surguul 10 ajny 1-de öoredilgezin tooskan, po arazynda 3 kezek cerge er kizi 20, xereezen kizi 45, olarnyň öorengen şynary: ekki cok, ortumak 14, adak 51 polgan.

Myn surguul tbaa pizik, sang a öerenip turgan polgaş ege paazynda mnyňaj pizik pilbes ulus öerenip egeleen polgaş ortumak-pile adak polgan tur.

Cetpes cyyl polza, arat con öoreniin koncuq oraldaşyp, blangja likpuntu surguulunga saazyň, karandas-pile tuzalap turunda, sumu cagyrgazy polgaş nam, areve uyrlerinden po yş ajny turguzunda myn likpuntu surguuldarın keer keryp, ajtyşkyn paştalga-taa perbes, bñaj peer polykter arazynga mnyar aat ulaq-taa yndyrp perbes, men podum cadaq klystap turgas paşkylap turdum. Cer-le sumunuň paastaar ulustar pizik pilbes pajdaly uzutkaar tele de, coradup turar azyly koncuq sula.

Po tugajynda kozuun cagyrgazynda, ol sumunuň targazyň iletkelin ap, kultur talazy-pile todargaj ajtyşkyn peeri cugula tur.

Likpuntu paş. K. Tolgaj-ool.

Ассылы-ла арат казак

Ak-la taldyq Cergakkyga Azyly klyp öorengen-pis, Arat kazak ajtyşkyn Aldaq cokka kuyssedir-pis.

Kara-taldyq Cergakkyga Kara caştan ojnar östyrys, Kabyjalyq cazaawystyn Xamyk ajtyşyn kuyssedir-pis. Cylyş maldy östyrege Сысaan bşkaş mannap polur, Cergakkyň arattary Cylyş maldy östyreeli.

Xej-le anaa olurarga Xerek-le cok coruk-la myn, Kezek-kezek polykterge Kegeerelge öoreniili.

Ak-la taraan tarap cirdre Agym suqluq Cergakkyň, Arat pisti ambratkan Ассылы-ла арат казак.

Ajy-pile xyny-le bşkaş Ajdyň cык cybe kajdal, Arat kazak, nam na bşkaş Aldarlyq-la ассы kajdal.

Cыгаккыда likpuntu paşkyz Tamba-syryn cogaatkan.

Мальвс тажыны аш пөры 932 өлырттыңген

Po clydny 1 ajny 1-den 9 ajny 1-ge cedir, aratlyñ amdyr-alby polur maldy polgaş oran curtun jany pyry an-meninin kыrkыс тажыны polur xoralq porylerni arat con 932-ni ulyrgen tur.

Ustynde tos cys yzen iji sanlyq xoralq porylerni arat con ulyrbeen polza, mnycaga cedir, moon songaar-taa aratlyñ maly mun-munu pile klyp, xora kogal cedirgen turar cugaa cok polur. blangja TAR-ny 20 cly polur ojunda mal paazy 2 saja cedirer teen 8 tugaar Uluq xuraldyñ ajtyşkynny kuyssediringe pir şaptık polur tur.

Maldyñ xoralq tajyňyň kek poryny oon-moon aqlap turgas, kogun yzer tep lozunnu kizi pyry utpas xerek.

Po ystynde sannы көerge, munnukku clydardan picce cedilgelik polgan polza-taa, am-taa cetpes tur. Moon munnunda pory-pile temissezir komistyn salbyrlaryn kozuunnarda turguskan polgaj, amgy yjede oon azylyñ şimcedip, aqlap turgas pory ulyrgen

cernin suraa tynnalbas, şimcedok pargan tur ev-s-pe. Camdy cerlerde poryler 10-20 şaa pory algaan, camdyk arattarny cangys aat-xelyn, xoj malyñ kaan turgulaar. bncap turda, oon pile temisseşpes cyylder xoj teebes-pe. Am moon songaar xar caap keerge, mannap coraan izin istep turgas, poolap sok kulap turbas-pe kulugurlary.

Tbaa tep koopta Syyr-ool.

Pir aş-poryny aqlap ulyrdyler

Pii-xem kozuununuň Targalandy sumuzu Öek paazynda 6 tugaar arvannы xamaatlyar eşter: Seden, Tyzyk, Pyryzyk suqlar paasty, peş kizi 9 ajny 24-ty xynynde bir kek poryny syryp aqlap turgas tongajtyr adbyr kadylar.

Öske cer-cerde eşter po eşterden ulyger algaş, malybaska xora polur araattan porynyñ kogun yze karaal eşter tep kыgydym.

Arvan targazy Şarappaj.

Xөөккыј кадајыңны ыңсаалдыр аазылаарыга кайып poor

Cöen-xemcik kozuununuň Tebe-xaja sumuzu 9 turgar arvan am podu Cadaananyn Kara-tatta turar pyzany arteldin sekreteri Cadaana-xooraj cannyda curtap turar Askak-ool teerzi, 1934 clydan tura araga işken sannda kadylyñ etteer, ajak-tabaan yreer mnydyk kizi poor keldi. Oon pizice: 1935 clyda araga izip algaş, kadyly-pile piccii uruunkatlay etep turda ulus carap algan. Oon kedereş „poolatlynar kizimen“ tees tyryge po tudup ap turda paza ulus carap algan.

Oon oozu am mnyňaj tam pargan, po 1936 clyda araga izip algaş kadyly oon korikaş, aaldarga ijk-pe, cerge parap xonar mnydyq. Ol araga işken sannda kadylyñ edik-xevin yreqdeer, kadylyñ ekki-paak ses-pile toramcylaar. Cizeeleerge, „po kы-

gan eşpi tyrgen ulyr polza, anajak kizi alar teen-men“—teer polgaş kadylyñ adazy şaqda-la elgen kizi cybe, am ol kadylyñ koncuurda „Kek-lamanyn pagaj eşpi“ tep xөөккыј kadylyñ adazyñ surap adaar mnydyk koncuq tyzok kizi turup tur-po.

Oon ol kadyly Coduu-kek, el-een aaldarga „şydaş argam cogul“—tep ulyar coruur mnydyk koncuq keergenciy kadyl appard. Askak-ool kadylyñ adazynda, eş-öory-pile ep-najyral cok, araga işken sannda calcık şyugaan klyr kizi tur.

Askak-ool po xire tyzogun xedeldirip turda cannyda kozuun şygyzy cyny keryp olurar cybel? Toran kezedipse kancap paary? Askak-ooldu am po toraan aj-teerin kozuun şygyzynda tynnadyp tur.

Tyrymcy.

Picci uruqlary ыңсаалдыр аазылап polbas

Tozu kozuununuň Pii-xem sumuzunuň Cavaş tep cerge pioner cыr azy tugajynda surgaklyp kelgen Erencin elen ep-cok pajdaly keryzyr cordu.

Cyl teerge, arattarny ortuzunga tandylyga azylyñ cөp salyp coraas, connuñ azy-telyn pelyp albynyñ uluu, xaryn „parvas-men“ tep turda-la tudup ap turgan. Oon pir todargaj parymda-azy polza, Şibiş tep cerge bñajlyñ turgan 2 uruquñ algartlyşyn-kışkыrtlyşyn tudup algaş, Erencin cugaalap turgany polza, „corubas polzunarza, idik-xevinini uzulgaş, pottarnaryn aatka tergilep alar-men“—tep ol uruqlaryñ ugaan-kudun bşkyn-

dyr korgudup turgan.

Oon bñaj pionerler mnyada-tjezinge cugaalap turgany polza, „uruqlaryñ temir kazaaga sap kaar-ster“—tep cagyrga cugaalap turgan. Oon ang ol Şibiş tep cerge tudup algan uruqlarga orustap cugaalap turgany: „cavaş uluzu cagyrga cok ulus, mujt-majt“—tep culcurup turgany, men karaam-pile kerydm.

Po Erencin po xeweer mnydyq corup coruur polza, arat connuñ setkil şygyzyga taan-taa ep-cok tur-am. Po Erencinni po coruun tugajynda xamaary cerinden taraj xemceq algaş, xaryly-aaryn tynaalap olur-men.

Kergen.

Eş Öргезік seen ооң кайып poor!

Cöen-xemcik kozuununuň Xelcyktyq sumuzunda kozuun cagyrgazynda surgaklyp pargan Öргезік teerzi, po clydny 9 ajny 15-le myn sumuga cede pergeş, bnda Ajdyñ-xam tep kizinin cangys aadyñ Xelcyktyqden ulaqga munup algaş, ak ooruuga cedir aaldarga kirip coraan xirezinde cer-le solubajyn, xaryn „meen po aadyñ xam kizi aady cybe“ tep kirgen-ne aalynga bñcap cugaalap coraas, ol aattyñ

xaryñ aldaradyr mungan.

Öргезік seen po coruun polza, şyn ewes tur, cyge teerge, Ajdyñ-xam şaanda xam coraan polza-taa, am ol coruun kaqgas, erge-liq arat polgan polgaj. Am onu şuut angnyñ tajyñy klydby onzalap keer polzunza, politik talazy-pile seen aza pergenin ol poor tur. Moon songaar mnydyq coruun kaap ker, bñajly cybe tur-mon.

Seleme.

Харыссалгалық редактор **Lyndyp.**

Kyrynenin 1 tugaar tipogravy

TARN-ның 10 tugaar Uluq xuralynga

TAR kooperazyның азылы

(TTK oralakъ targazy eъ Tartaazыkтың cyyly)

Kooperas polza, curtta sadьq şugumun tudup, curtun azy-ag-ьының kol kezee polur mal azy-ьының 1 tugaar tuzalakъzy, oranny pydyrykcy kyşterin xьq-zyderini kol cepsee polur.

TARN-ның 9 tugaar Uluq xuralyndan, am polur 10 tugaar Uluq xuralynga cedir arattың kooperazy tьgyde kьzylbeen caa cedişkinnerni cedip alğы. Tus kooperastyң nazы cыq-le 10 xar azyr turza-taa, po arazыnda SSRE-nin tuzalamъzy-pile xьjge kьst-tyr cedişkinneri par polğы.

Xereqeldin kooperazy taştk-ky sadьqnyң xarызaaзын cыq-le SSRE-pile kыlp, oon алған ciik ьrttektiq paraannary-pile arattы-ны хандьrр turar polğы taştk-kydan kiirer paraan cы-cыlda ьзыр kelgen:

Pir ewes 1932 cыlda 3.358.600 akşaryn paraannың ekkelgen polza, 1935 cыlda 5.816.700 akşaryn paraannың ekkelgeni-pile şьq-zaqda cыdar paraan xьj polğы yndeziñnin xereqleer cыzyn-pa-azyñ ekkі şьnarьq, solun paraannary ekkep turar.

Po polza, TAR-ның cazaа polğы namnyñ şьn paştalğazы-pile arat connu et-xьrengi pajdal-ьыñ saзыradьr yndeziñ kooperazyñ mьgezidip turguskany ol polur. Cer-cerde sadьqnyң sal-ьylaryn turguzup, paza sumu pyryzyngе tergi sadьyn turgu-zyr, arat tymenni şyydetpejin paraan-pile хандьrр kelgen.

Ystynde cedişkinner-pile kadь, cetpes cyylder paza par: kozko-optar, paza cer-cerde koop azyldakcыlar connun xereqlelin pa-ьyldap paraan cadyr cetpes, cagyñ corudupkaş, kattap ьskert-tyr ijik-pe, paza sadьq kildiziñ-den cyyл pyry paraannы teski yleeri am-taa cetpes, po coruk sadьp alyşkыnga paza tolkar polur. Ыncangas erken cayñ mal, tyk polğы ьske-taa sadьp alyşk-ьыñ ьndьq-la koncuq ekkі ewes erken (Tandь, Kaa-xem, oon-taa ьske kozkooptar).

Paza xuuccular polğы connun ortuzungа massalyq azyл corut-pazы-pile kooperascыlaryñ azy-ьыnga perгeler tabaryşkыlaаr tur.

Ystynde aytkan, cetpesterni uzutkaary-pile kadь, namnyñ 10 tugaar Uluq xuralynga uktuştur cedip alyr sorulgalar polza:

Am yjede cugula cyylder ьlyk, taraа polğы alyr kьc sadьp alyşkыñ polur. Ol cyyл mal azy-ьыnga paza cugula, blangьja taş-kaar yndyrer cyylybystыñ 60 xu-uzu ьlyk polur te eede, хамьk-la peletkeldi murnu-pile corudup, connu annarda ap coruуr poо cemzek, kыş kynezin polğы ьs-kezin-taa cetce хандьrр tьrgazы. tiin, ьlyk sadьp alyşkыñ planыñ kyyssedip polğы харьñ azyr ky-ysseđip-pis tep, 10 tugaar Uluq xuralyga tangьraqlar uzurluq-pis. Arattar polza, artыkşьlyq tar-

azyñ kooperaska satkaş, podu-nun xereqleen cyylyn kooperastыñ alza coguуr. Arattaryñ am pir cugula sorulgazы polza, tiinne arattarynga ekkі peletkenip, co-guуr ьjynde orannyñ ьlyk paj-laаn azyqlaary cugula.

Cer-cerde kooperastyң azyly-ary murnunda turgыñ ьşkaş tep cerden ulus keep azyldь corut-kaj-la tep olurar cyylderni cok kыlp, connu ortuzungа an-ьlyktyñ sojup azaar şьnarьñ kьd-yrer teer cergezi-pile massalyq tanьdьlga azylyñ corudary kon-cuq negettinip turar.

Connun talazыndan, xereqlelin paş ьdur cugaalар, negeldelerin salыr хerek. Cazak, namdan ьlyk vjezin arat conga azykты-ь-pile ertterin podaş, tergiin ancыlar polğы kozuun, sumularda ekkі azyldannary şannar tees, on-mun akşа şannal fonduzyn to-таatkanь parьmdalaş, TTK pa-aşaar ceri myn fondunu turgu-skan.

Moон-pile kadь sagьndьrр kaaryñ polza, am cыq-le ьlyk, taraа sadьp alyşkыñ cybe tees, mal sadьp alyşkыñ cer-le ut-tup polbas. Xarьñ sadьp алған polğы am sadьp alyr maldыñ eldep cyyл kыşkь ođar, cem, ka-zaа cyylderin paş ьdur kьryp, azyraar şigenin tarьşьrр alyr uzurluq. Kызыñ kuuştar polğы annar eedin taşkaar yndyrer te-eede, onu ььerttyr savalarыñ pel-etkep, takpыr şyydel yñmezi-pile paraan хаарзакыrыñ орта azy-qlar cergenin azyldary cugulalar corudar uzurluq.

Cazak, namnyñ şьn paştalğazы-pile sadьq polğы ьske-taa azyл-agьj talazы-pile pistin curt cedilgelіq poop, yndeziñnin ko-operazyñ cedіşpezi cok poop, arat connu podunun azylyñ tes-kinđir ewile deeni-pile kadь, yñ-derin kaadъr talazы-pile paza el-geñ cedişkinniq:

1932 cыlda yndeziñ kaadъrлар cыq-le 34% turgan polza, 1936 cыlda 64,8% apparyñnan an-ğыda, camdъk azyldaryñ 100% tyvazыtkan tep polur: kьdee maj-gыnnarda şuptu tyva kaadъrлар azyldap, arat connu cancыл paj-dalynga таарзьp, olaryñ negel-deziñ хандьrр turar. Cыл tize, 5 bugaldьr, 15 sanakъ, 7 pel-etkelci, 13 sklat ergelekci, 47 majgыñ ergelekci, 8 magazin ergelekci—mьndьq yndeziñ ka-adъrарьы par.

Kызыл-xoorajnyñ uluq magazin-nerinde pezin tyva kaadъrлар sa-dьqlar, arattaryñ хандьrргазы kyyssedip turar. Moон murnu-da ystynde aytkan sannar ьşkaş cedilgeler cer-le turbaan polğaj. Kooperas azyldakcыlaryñ tyvazы-dar tep ajтыrьq ьndьq-la pelen ewes polğaj. Nam, cazaktyñ хып pyry paştalğazы-pile pistin ko-peres po xire cedişkinni cedip алған tur.

Ыncalza-taa kaadъrларnyñ ara-зында ewes ewes cetpes cyylder paza par. Camdъk tep-taa, kьd e-taa cerlerde azylynga харьssalga cok, aragalaar, azylyñ texniin-ge mergeziñ pilas. Cizeeleerge, Kызыldыñ pir tugaar magazin-den pir хamaatъ kiz uluq ьrttektiq tonnar polğы oon-taa ьske pa-aannary mege talon pizip алғас kaaş ьdaа apturda, soonda pil-gen. Ol cыq ajтыр tur teerge, sadьq azylyñnaryñ azylynga харьssalga cok polğы oon texni-inge mergeziр şьd-ьзыñ ol tur, oon-taa ьske paraanga kogaral yndyrer cyylder eelen par.

Koop kaadъrларnyñ cetpes azylyñ kol cыdagannary polza, хуuccularnyñ хuralыñ corutpas, arattaryñ ortuzungа sadьq pa-dan tугajыnda massalyq azyл corudary sula, kozkooptarda хana solunary cok, şeeliq şьgьm-eyle corudary sula, camdъkтыñ kulturlyq caartылğazы cetpes poi-ğы oon-taa ьske. Po cetpes cyyld-er-pile şuptubus eres temisseziр, cok kыlyşьы şuptubustыñ xylel-gebis polur.

Moон songaar sorulğaby

Xooraj koovu polğы kozkoop-taryñ 4 tugaar kvartalda şuut pot oruiga-carылğazы azylga şilcider tep TTK-ның paşaar cerinden caa ajтыşkыñ ygen.

Po tугajыnda xooraj polğы kozkooptaryñ paşaar ceriñnin azyldakcыlar corudar azylyñ paş ьdur pilip udurtup, azylyñ arğa texniinge ььrenip, paza 1936 cыldыñ cartыk tynnelinde paraan saзыlğazы, cыzyn-paazyñ sadьp alyşkыnnaryñ cetpes cyylderin 4 tugaar kvartalda kyyssedip alyrnyñ uju cыdыñ cok azyldap, taştkьkыdan arat connun xereq-leer paraannaryñ murnukkыdan artыk ьlee-pile kiirip alyrda mal polğы ьlyk sadьp alyşkыnyñ planыñ azyr kyyssedip coruk polza, ystynde pot oruiga-carыл-gaga şilceen cerlernin хerek kы-ьыnga kyyssedip xyleleleri polur.

Tep polğы kьdee kozkooptar-nyñ kaadъrлары: bugaldъrлар, şьnakcыlar, majgыñ, magazin, sklat ergelekci polğы peletkel-ciler azylyñ arğa texniinge murnukkыdan artыk ььrenip, харьssalğazыñ ulğыtyrр, kogaral yndyrerler-pile temisseziр tугajыnda seremcilelin tyvazыdar uzurluq.

Slernin alyş sorulğalarynar polza, ekkі azyл-pile orannyñ et-ek-onomun tujulьga cedir saзыr-adьr, paza yndeziñ piziyinge ььrenip, хamaatъ ьsternin ekkі y-egierin alyş-şann, orus tylga ььrenip uzurluq-sler.

Tuskaj хamaatъspas TAR-ны ulam-na pьzдыр, blangьja ARN-nyñ 10 tugaar Uluq xuralynga onzagaj cedilgelerni polurьus-tu murnuuska tangьraqlap alyş-ьlynar eşter!

TAR-da харызaa aзылы

(Харызaa ergeleer cerniң targazы eş Kызыл-ooldun cyyly)

TAR-ның Харызaa ergeleer ceri tinde yñyp turar solun parlalga polza, oranda харызaa azylyñ saзыradьr tугajыnda Ustun 8 tugaar Uluq xuralыñ şiipirler-in polğы nam, cazaktyñ хып pyryde salыp turar ajтыşkыnnar-ьñ хerek kыьыnga kyyssedip tal-azyл-pile tykka uluq azyldary kыlp corutkan. Blangьja texnik talazы-pile cedi kozuunnaryñ tep cerleri-pile хып pyryñ telefon харызaaзыñ хольaşьrр turguskan, arat tymenni azy-агы-ь polğы ьrtiem kulturun хьqzydyp kьdyrer corukka ci-diқ cepsek polur—orannyñ iş-

polğы alyan, amьnyñ pizik, ca-gaa харызaaзыñ cediştirip tara-dьp turar polğы.

Moон kьerge, харызaaзыñ azyл хeree cыл kelir tudum sa-зыrap turar polğы en ьlangьja arat tymenni ьrtiem kulturun kьdyrer polğы cazak, namnyñ arat con-pile харызaa-xolbaazyñ saзыradьp tyvazыdar corukka pot-tuq azyldь corutkan. Oon-pile kadь ARN-ның 10 tugaar Uluq xuralynga харызaa azylynda par turar cedilgelerni topculap tem-deqlerge polza:

Kaadъrлар polğы tus tus cyyldernin attary	Cыдарь	
	1935 c.	1936 c.
1) Nasional kaadъrлар	18 kiz	30 kiz
Xamaatъlar	35 kiz	18 kiz
2) Bydet curumu-pile tyşkan oruigazы (akşа)	286 mun	275 mun
Carылğazы (akşа)	286 mun	275 mun
3) Kozuunnarda pošta salьbrлар	8	8
Şattыq salьbrлар	3	4
Kereeliq salьbrлар	6	14
4) Telegraf-telefon şugumu	882 km.	987 km
5) Telefon cetkiziniñ eskeni	160	185
6) Radio kыrğыñ cerlernin eskeni	178	220
7) Azaalga kassazыñ salьskularыñ eskeni	1223 kiz	1391 kiz
Oларыñ salğаn akşazы:		
a) alyzыñ cerlerinden (akşа)	124 mun	390 mun
b) хуc kizilerden (akşа)	133 mun	209 mun
8) Parlalga ьzyldezы:		
1. „Şьn“ solun (kezek)	3400	4700
2. „Areve şьny“ (kezek)	2230	3370
3. „Xostuq arat“ (kezek)	—	3740
4. „Cazaktyñ kol medeezi“ (kezek)	300	1720
5. „Purangaar solun“ (kezek)	1970	270

Po ystynde aytkan picce ke-zek cedilgeler-pile kadь, cetpes azyldaryñ temdeqlerge polza:

1. Kozuunnaryñ poştalary ar-at connu negeldernin cetce хандьrр şьdabas, solun parlalğы arattaryñ ьq-ьregizinge cedir cetce cedip perbes, saadadyr cyylder ewes ewes kьstyp turar. Oon-pile kadь kozuunnaryñ pošta ergelekci arattaryñ solun par-lalga cagaan akşа-mengynyn sam-cыdaaş polğы podunun xolun-da kadagalap turar azaalga kas-salarыñ akşа-mengynynyn oc-cot tanzы pyrytkelin puruу kыlp, akşа хьrengi samcыqdalanga on-aazyр turar cyylder par.

2. Kozuunnaryñ radio-pile хандьrр coruktu material texnik talazы-pile хандьrр şьdabьñ turar cyylder ewes ewes par.

3) Kozuunnar-ce corudup tur-ar pošta polza, maşinalar celpestin хараазы-pile coguуr ьj şaanda yñ-mes saadap turar.

4) Кызыл-xoorajnyñ іstinde tel-efon харызaaзыñ talazы-pile polğы radionun ytterin алğыdar coruk ekkі şыngьrap şьdabaan polğы texnik talazы-pile хандьrргазы cetpes.

5) Kaadъr talazы-pile cыs хуу-рьrьrр şьdabaan, cizee: nam kezigyñneri Symbaa, braan-ool-suqlar Харызaa ceriniñ nasyon-kaadъrлар poop azyldap turgas, coguуr şeleeziñ alyş ol хьbeer kelbejiñ pargan polğы oon-taa ьske.

Харызaa ceriniñ moон songa-

ar corudar tep turar tergiñ kol cugula azyldary polza:

1) Кызыл-xoorajga caa cartыk aftomat telefon stanьzyñ tur-guzar.

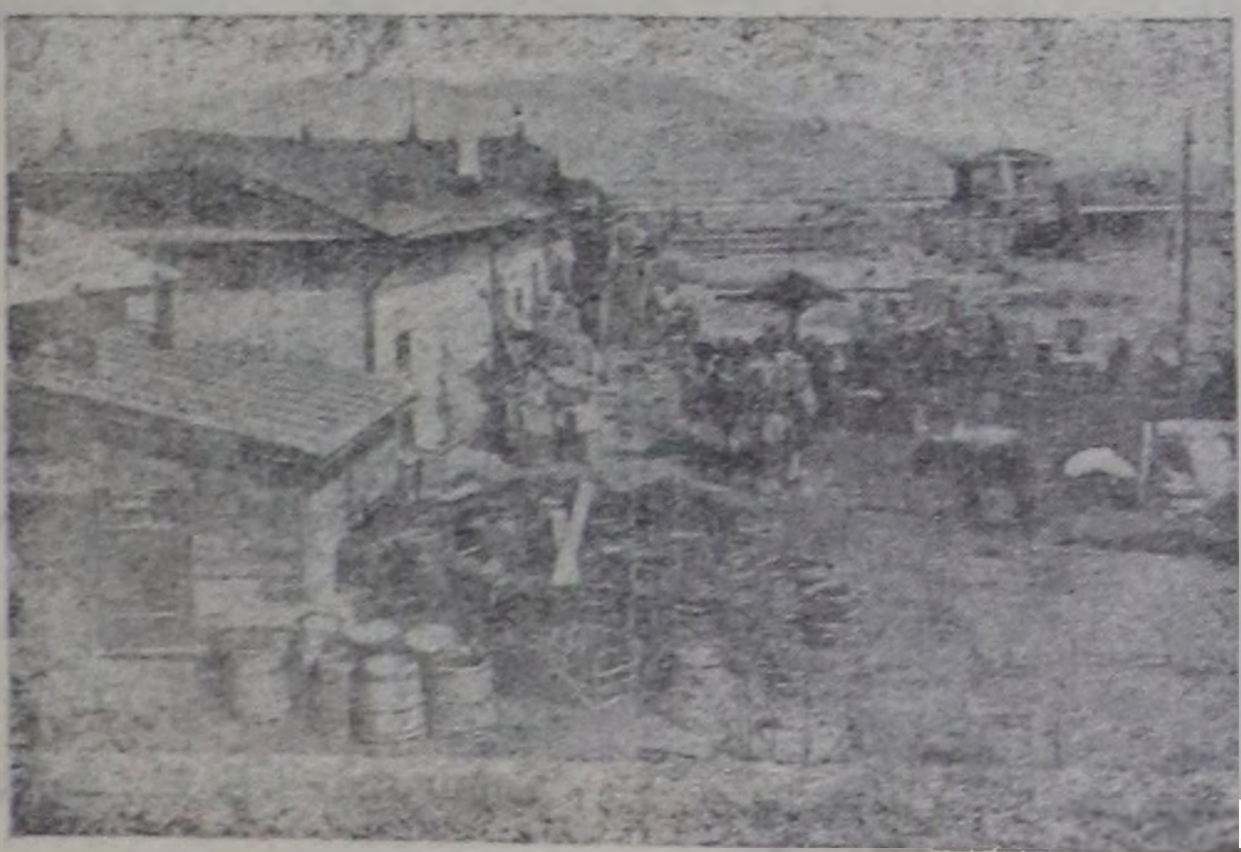
2) Tozu polğы Tere-xel kozuunnarynga telefon ijik-pe rad-ionu po 1937 cыlda materialь kelirge, egelep kыlyr tep turar.

3) Кызыл-xoorajda turar Хар-ызaa ceriniñ ceiki salьbrь alyр turar cybe teledе, Харызaa er-geleer cerniñ uluq pьзыnyñ 37 cыlda egelep kыlyr tep turar (Cьen-xemcik, Uluq-xemge plr tьmej).

4) Pygy kozuunnarda azaalga kassalarь san-xьony kamgalap, samcыqdal cok turar-pile oon sistemin ьskertiir.

5) Pygy kozuunnarda corup turar poştaly Sadьq-yletpyr ja-amьzyñ murnunga ajтыrьq tur-guskaş, poştaly pygy kozuun-narga saat cukka cedip turar-pile kozuunnar-ce corup turar maşinalaryñ kыьыnga yş maşina nemees, Харызaa ergeleer cerge харьssalğazы turguzar coruk cugula.

6) Cazak, namnyñ хып pyry-de yndyrp turar toктаal saa-ьыñ tamcыdar polğы tep cer-niñ solun cyylderin taradyr tugajыnda kozuunnar pygydeziñ rad-io-pile хандьrр, onu arat conga kalbaa-pile taradyр, anay texnik talazы-pile azyldar kaadъrларny peletkeer coruk cugula.

CURUKTA: Кызыл-хорай kooperativының таş skladының узу tur. Pydyny-pile тырттырган polza, pir kьryştыq sklat polur.

Po yjede kozuunnaryñ koопertiitarында paza uluq caagaj sk-lattar par poop turar.

Pii-xem kozuununun namny 2 tugaar kon- ferenzizi poop ertti

По 10 айна 12 хындые туз козуунда Араттан революция намын 2 тугаар конферензи пооп ertken. Ол конферензи ARN TK мурундан хындылгы еш Тока цедерге, ARN TK-нын илеткелли кыган, туз конферензин хамык төелери казан-таа көзүл-вен кайгамсык төөгүлүк пoldu. Төп консул өөрүп, хындылгы ургыч хол каскар идепкей сонур-галы кедирлүк пайылар ertken-er. Мун конферензи: 1) ARN TK иеткелли; 2) ARN козкомунун иеткелли; 3) сунгулд-таага мандык уш айттырды цугаа-ашан.

Еш Тока подун иеткеллиге по араарда ARN-нын pygy cedip алган улук төөгүлүк cedilgeleir polgas tus Pii-xem kozuununun nam kezigynnerinin po араарда улук cedilgeleir cedip алган турарын polgas camdick cetpes cyulderin ileredip илеткелли хамык төелер кангыс ыт-pile пайылар хылеп алганар.

Оон тараа-pile козком таргаз еш Амьрттаан иеткелли егелеен. Ук иеткелли танааш, туз конферензиден темдеклеен полза, Pii-xemnin nam козкому ерикен пир тугаар конферензиден peer аз-агы, культур политик талаз-pile ебес ебес cedilgelik polgan tur, cyl teerge, nam kezigynnerinin malny 20 xuu ozydlik polgan. Nam kezigynnerinin pizik piliri 80 xuu cetken polgas tus curtun istinde oruk tuduuskununun talaz-pile en-ne uluk cedilskinni cedip алган теер хире-pile оон-таа өске cedilgeleir sanap temdekleen.

Оон кадзы-pile namny praktik azyl kында cetpes cyulder paza takka хөй төп temdekleen. Cizeleerge polza, nam kezigynnerinin malny 20 xuu ozen polza-таа, туз козуунун pygy arat conunun malny 2 cыл istinde yrgy cy kudulan tur. Ол polza, namdan arat conga ylegerci poop, mal azylын хамык temisselin ce оларны кава-pile сыга ебиледеп шодуван, ханга араз узык cybe ыскаш polgan; namny azylын corudarda namny cugula иттикти организацион massalyk azylын, сындыгы, хурал-сулга, curum cоктар-pile хемчек ап temissel corudar, ы-

ангыя nam-ce идепкейли аратар-ны сыга тытыр килер суртаал азын corudar cizektyk azylдар-ны екки corudaryn sula; azyl corudarda cyq-le kandyk pир аз-агыларын yezinde kampani paj daldyq, ханга казак-саягыларын азыл corudaryn хебирли cyulder poop турган; өске хөй иеттинин азынга тугаар, coguур paas talga perip турган, оларны podun tolgandaryn ебиледеп турган sula. Cize: areve, OKIE. RTO polgas ылангыя херецен-ner orituzunga удрутуксу азыл консул sula polgan.

По cetpes cyulderin хараа-pile namny иттикти сындыгы, massalyk azylдар sula, nam kezigynnerinin polit. maderel. sermcilik araj cuga турар, cize: Pajon-kol sumuzunda camdick nam kezigynneri ijk-pe arattar-нын koskar, хунан erge cок feodal idegetke kadartyp турган cyul par. Camdick, asky kaas, ady nam kezigyny, arttan-да ar ga хамыс ijer, a gыs-кыс ydyrer calga sadargaj coruk tar таа par poleulaar ijk-pe, ol tugajanda namdan ынгыс temissel corudup турган cetpes polgas өске таа cyulderni еш Тока polgas хөй төелерден иледип syymcyler, туз конферензиден todargaj ileredip temdekleen.

По pygyny parmdalaas, moon songaar ol pygy cetpesterni uzutkar, хамык азыл cedilskin-ни-ile corudar tugajanda todargaj ынгыс toktaldy ydyryp алган polgas ol toktaldy херек кырга кысседирин caa songut-kan козкомунун plenum kezigyn-neri, prezidymy polgas хөй төе ештер еш Токанын мунунга хылеп алганар.

Туз козуунун nam козкомунун plenumunga 13 kizi songaan polgas оларны пир тугаар plenumundan caa songutkan prezidymy 5 kizi: 1) Amьrttaa, 2) Sunduj, 3) Keccil-ool, 4) Shiranapa, 5) Kombu оларны songaan. Prezidymy targaz еш Амьрт-таа хебер polgan. Bncngas, po xynden egelees, хамык азылдарны хеделдирip, ARN 10 tugaar Улук хураага cedilgelik келirin туз pygy хылеп nip ap консул omak хөйгүк тараан. S.

Кызы-хоорайда культурлук садьы азыттыган

Кызыда XOXE-nin 1 tugaar magazinin caa kыган pзыны-се көзүрeri-pile po cылды 10 айна 9-тан egelep sanaashyn corutkan, апаа киришкен ештер polza, TTK-нын cөйлөкци Kulmanof, sadyk kildizinin surgakсыз R-с-раш, оон ангыда Tedjakin, Jyn-vic, Pilipof, Ko omьsof, Arttaa олар мун айна 13-ке cedir sa-паарын polgas caa pazыга көзүр-yp ekelees telgeerin тооскан.

Bncngas, консул кара культур-лук садьы 14 те азыдарыга caplap туруу са nam, cактын paashылар хындылгы ештер morlap kelges, мун magazinin istin sonuurgap көрүп турар ара-зында magazinin шупту садьылар-ны mojuduruunda „№ 1 ma-gazin“ төп халат тоонун кеткес cыскааптарга хындылгы бок paashысы еш Токанын писке

садьы cугалаан polza, анык kaadylar! Po carash культурлук тургузууларны pakьratpajь, ulam carash культурлук poldur-gas, arat con-pile eptiq eeldek erestiq екки sadyqlanar ештер! төп перген cагы, pister ady cas-к-р хылеп алга, туз tus sadyq-clar sadyqlar cerlerine тарар туруп алды.

Ол xyn 1 шак cartькта 6 polyk-тын 10 sadyqсыз 6611 akь 42 көр. sadyqlan. Moon ap көр-ge, pydyn xynde sadyqlan polza, 24 000 akь ana amь kiler турган ijk. Bndyq polza-таа, moon songaar sadyqlarыы ulam kul-turьткаs, sadyq saarylgazьn co-guур pianьга cedir kыssedip шдаар-пис.

№ 1 Magazin ergelekci

Maadyr-ool.

Увур-савыр polganь-pile ьjadьp turdular

Еш Тока, Pii-xem kozuununun ARN-нын 2 tugaar konferenzizi erttireri-pile pargas, Turanda ko-optun sklat, magazinерinin istin polgas ьnda sovеt хамаатта-арынн школаны көрүп, азыл paj-dalьn танышкан.

Pir tugaarda-la kooptun skla-dыngа еш Тока кадь coraan өөр-pile kire peerge, 5-6 kizi taptyk kылаштыр таа cer cок, хамык paraannaryn ьnda-mында caza ьrtkылар каан, korum curum cок, хамык pөз, ton idik-xep төп cy-be-nin кыры тобурак туулаан—mындык консул pagaj poldu. Oon ьn j sklatтар istinde paraan sup kelgen хараактарын cyq-le istinden para-nыn уштур алга ол хебер oktagьlapkan pир-le ozan cybe tur.

—Po-la хамык cybeni cyge аштар аралар, emge-ses-ki-lyk kы-vas cybel anar?—төп еш Тока, ьнда азылдар туралардан айт-арга, camdык хамылаар-таа cybe ьoras, camdык—septelge po-op турар polgas хыннын paraan cazar poorga ьndык poor cybe tur-ijin—төп турдular.

—Paraan caskan саында аш-тар аралар, emgelep seskelep ap турза kandyk cybel?—төп айт-арга, хамы peer kizi-таа cок poldu. Oon sklat, magazinи каза-

зынн иш паз-ла po cookta аш-таван, pok-sak төп cybezi an-a-la pир mal казаанын иш ыскаш увур-савыр cybe cordu.

—Monu cyge ашавас cybel?... казан ашавас-слер?—төп еш Тока айттарга, ону хамылаар kizi таа cок, an-a tula pergen turdular.

—Ар-савыр komistarь par-pe?—төп еш Тока, козуунун ulustarьndan айттарга, camdыктарь „par poor-on“ теер, camdыктарь „jozuluk тургуsunmaan poor“ төп хамылар турдular.

Еш Тока ol-la corup тургаз, хамык увур-савыр cyulderni em-ge-ly-seske-lyk kылыр алар tugaj-ьнда polgas культурлук, ар-савыр, ylegr-lyk турарын, paza ар-савыр komizьn тургузар, langь komizьn азылн tirgizer tugaj-ьнда sanaldaryn perip cordu.

Еш Тока magazin ergelekci Xaazьkьpandan ажда sadьp алар plannы айттарга paza pilves po-op турду.

Ol-la corup тургаз, sovеt хам-ааттаарынн школаны paraьыс-ка, ар-савыр polgas cer-le ylegerlik екки төп cybezi консул poldu.

Школа ergelekci kizi еш Тока-га podunun азыл corudulгазын polgas школаны pajdalьn cугаал-ар p-rip, хамы-ла cyulderi-pile

tаныштыр турду.

Школа ergelekci-nin cугаалар турганьда pир solun cyul polza, Өкте кирип өөрeri Tьaa школа-pile хамыла тургузуп, sef jozu-zu-pile тугаалар, херецен өөр-еникелерден ар-савыр себерин pө-ly-yn corudup, хьдык muzuk pol-gas өске-таа ojunнарн көргүзөр төп турар-пис tidi.

Еш Тока ol corup тургаз, ко-зуунун азылларьга cyul tugaj-ьнын cагы coraan tize, sovеt хамааттаар-pile, ьлангыя школа uluzu-pile екки хамылаан тургу-зуп, олардан yleger ap өөрeri coruk консул cугула polgь cer-le оларын екки yleger азылла-арь cугула polur tugajьn sagьd-ьдыр, sanal pergleen.

Sagьdyr cyul polza, koop-tun азылларь sler, podunaryn аз-ьлыларн emge-seske-lyk, ар-савыр тургускан polzunarza, еш То-канн айттарга тубас хамыла-ар турар ijk-slery. Slernin ol cet-pes азыллар хындылгы paashы-сыытн мунунга консул-ла ep-cok poldu—kөrdьner-pe!

Mындыкын төлөзине, ol cet-pes увур-савыр cyulderinerni em-gelep-s-kelep, ар-савыр, kul-turlyk ylegerlik турар tugajьнда еш Токанын cагы кыssedip көрүнер. Medeelekci.

Саа орук азыттыр тур

Curtun pydrykcy kызыn pedidip, азыл-агынын kol adьp polur maldы азылн saьbradьrьга kol tuza polur teep-nepteredir coruktu coguур-pile saьbradьp, oruk tuduuskunyn kal-ьarttyr tugajьnda cазak, namdan cug-ula төп көрүп sagьs salganь-pile, paza ol corukka Улук Sovеt Respu-blikьn pottuq тугаалар-pile TAR-нын istinde uluk-uluk oruktar kайгам-сык polvazьnь-pile азыттыр турар.

Cizeleerge: Kызы-хоорай-pile SSRE kызыларынн араарында kandyk-таа maьinalar kызыр solcup man-na-ьp турар cazaqlыk таа oruktu tegerip турар tur. Ол oruktu kылыр kelgen cerinи peertli polza, mунунда can-gыs pottan aattыk kizi azar aaj-cok, ozan-cokkan, xorum таьтык uluk taj-galarnь puza cire kызыр kelgenin көр-yp көөрге, mындык eбес xuussaa istinde tegerer төп podaарь консул perge polur tur. ьлангыя paraan pol-gas eritem kulturьn uluk tuza am-cызын тyn-xyн cок шудуп турар У-лук Sovеt Respublik-pile араарыста mo-ondak poop cыдар perge tajgalarnь шак mьncaldьr kызыр турган, kайгам-сыктык oruktu азыткань көргөс, me-en sagьs-ытким кедирлүк kelges, pizip алган шылыкcygeimni ergim еш өөргүмге ьnqadьp:

Taq-taqьn kыp-pile
Tazьl, xorumu puza coruj
Cazar каан хоospa-teq
Cadьp каан sala-teq
Yzeq oruktu азыткань аар
Yletpyreir conun kызын аар.
Amьraldыk curtalgaьn tudar төп
Artьn саьнык орун казар төп
Cazakьn carьbь kыsselip tur
Caa oruk азыттыр tur.
Puluttuq teernи адаа-pile
Pudulgakьn tajganь kыp-pile
Uьkan kuьun tyrgeni ыскаш
Uluq-xemnin шакьны ыскаш
Karyьtyr solьstур manьatkan
Kattьzьp хөүлөзip canьashkan
Ooldun kыstьn omaan aar
Oran curtun taptyн aar
Tөngelikty Tegenи азылды
Tөrekteldir халды—
Cьccaannыn tьnn тьndьp каар
Cьndьnajьndьr manьadьp каар
Kara cernи ьraan көөрге
Karyь kulazь cырып keer
Хаттын ezin cьварьнга
Karakta uьgu sergep keer—
Cьrgaldыk caagaj curtalgaьn
Cagap kelgen херецци ol
Uluq caagaj tekumьnin
Ulaьp keer орун ol.
Saryq-ool.

37 cылды yrezinin peletkees, екки шьqzaalьnar

TAR cazaa cыл pyryde arattar-га yrezini такаартан сөрткөс, хөй саынык а-ша-mөngыны carь-qdap турар tur. ьында ap кө-өрге, arattar yrezini curt istin-den peletkep ap шдаар узурлук турган ijk. Yrezinge carьqdaар akьanь curtun kultur тургузуу-кунунга хереклеен polza, curt-un ekonomunyn kamьalgazьnga onza cugula polur-ijk.

Kырын-ден cыл pyryde-e yre-zinni ciik eritke-pile peletkep tur-ar poorga, camdыk aratta dь kon-cuq cetpes pajdalь par, cyl teer-ge, kыryneden тугаалар-ла polg-ij tees yre-in шьqzabas tur.

Po pajd-ldь moon song-ар cок kылаш, arattar pottarь yrezinni шьqzap алар узурлук. Pир eбес yrezin cок kizi polza, par cerin-den sadьp аларь cugula.

Yrezinni kandyk janьzь шьq-zap azaар алар tugajьнда sagьndьrьq:

1. Екки pьskьn caagaj po'gas pьrttak cок, өлөөн тараань yrezin kыдыр шьqzap алар узурлук.

2. Yrezinni хереклеинге ce-dir шьqzар polgas ар-ылар, ар-гы-ык polza, тараа ар-ылар ma-ьna-pile ар-ык дьrь cugula.

3. Maьna-pile ар-ыларда екки yrezinni ар-ылар, yrezin podu-ly-q polgas cыдык eбес, ар-ык ек-ki турар, karara pergen yrezinni

шьqzap polbas, cyge teerge, өl-gen ijk-pe, cок polza, edyp pek-ьraan тараа k-рарар, ьndык yre-zin херек cок polur uzurlyk.

4. Yrezinni шьqzaarda kыrgaj cerge ijk-pe, anьmarga шьqzар, хөй тараага кадьр polbas, cerge хөөp polbas.

5. Cазak, namdan тарагань шөlyn kьbарттыр төп sorulгаьн саьp турар cybe po'ganda yre-zinni po cылы caьkanьndan хө-ny шьqzар.

6. Tapa ар-ылар maьnanь ko-zuunnarda kede аз-агы skla-dьndan хөй ulуs ебиледезip ал-газ ijk-pe, азь tus tus kiziler хө-ezlep ap polur tur.

7. Yrezinni шьqzazь yner, yn-mezin pyzyrebes polza, adьs ist-i xireni a'gьs, Cadьnada „Cьrmit-tazь“ atьtyk kede аз-агынын ylegerlik stanzьngа шindidip polur. Yiegerlik stanzь ol yrezin-ni хылеп алга, yrezin polur.

polbazьn хамылар perip шдаар tur. Pир eбес arat pygydezi yre-zin шьqzар tugajьнда agronom-un po cагын kыssedip polza, 1937 cылда yrezinиk турар pol-gas caagaj yныштык тараань ap polur tur.

Mal-cer ministeri-in

sekreteri Torzu.

Mal-cer minist-rinin

agronomu Lenkof.

Кезигын Cadambань aj tibes polza, cагырга cок paardь

Улук-xem козуунун Caa-xel sumuzunda namьn kezigyny sar-ьq Cadamba теerzi, po cагьn ta-anda консул tyzokьnьn cайла-дь-am. Po polza, kыrynenin pь-zancь kaadьr poop тургаз, 35 cылда canьp kelgen kizi cybe.

Am araga iьken саында-ла ul-uska calьbьr kizi tur-po. Cize-leerge, arban targazь polgьs po-dunun akьызь polur Condannь ьlyrer-men төп pьzanьp tur-du, Kызыl-taq sumuzu arat Tap-takkajьn шарт accьlaарьngа per-

bedi tees paza pир kыzanьp tur-du. Paza козуундан аз-ьлыга хереклеерге, „Sumu sekreteri Xaj-dьp, arban targazь Condan олар ьncap tur poor, олар илал ьlyryp каас, kайнар-таа polza ар-ь peer men“ төп calьp coraan. Oon-таа ьnаз еш-өөрынге kызыр, узур tyzь cок pajdalьn көргүзyp cor-uur tur.

Кезигын Cadamaa nam talazь-pile хемчек көргьspee-ce хөзөк.

Pulak.

Кызылдың каттышкан школаларында АРН уурунун саягы азы

1935/36 өөредилге сында Кызылдың жаны-пургу школаларына өөрөнүп турган нам, араве кезигүүнөри полгаш энгиин аныктар по сыдын 6 айнн 1-ден егелеп ук сургуулунун кышкы өөредилгеzin төгерге, көдөе козуун, сумулар-се камдыктары практикалап коруткулаан полгаш камдык тыштанмь-шаан, хатаарзыр козуун, сумузунга туз туз азылды кылыгы-пйле хылеенип алгаш унгулеен.

Оларнын 9 айнн 1-ге цедир кылган азылнын тыннелин ар кө-

өргө, практик азылнга унген сургуулдар поттарынын туз туз өөрөнүп турар ертемнин аажы-пйле херек кылыгыа хоу-пйле туруп, караа-пйле көрүп елеен поттуу азыл коруткан:

1. Мал емцизинин сургуулундан 10 нам кезигүүнү, 5 араве кезигүүнү, каттышкан 15 кизи 6 козуунга практикалап coraan, олар колдуунда мaldын сар (самь) аары-пйле ерес темисезип, сыгы мaldь malejin tep суук ем-пйле шинцир coraanнa манаа сан-пйле көргүзөргө:

Козууннар аттары	Coraan кизи сань	Malejin tep ем-пйле шинцен сыгы сань	Аарык полгань	Хемцеу ар олыргени	Seziq-jeeni
Улуу-хем козууну	4	8896	—	—	15
Сөөн-хемчик	4	9923	—	—	8
Парык-хемчик	3	8293	3	3	5
Пий-хем	1	1395	2	2	12
Тее-хем	2	1640	—	—	16
Тандь козууну	1	299	—	—	—
Шүптү	15	30.446	5	5	132

Устынде sannardan ар көөргө, maldь шинцир талазы-пйле елеен cediшkinниq полган. бндьq ползатаа камдык ештер maldын аарык пилл алгаш, ону кадьк maldан анылаар талазы-пйле азыл corutpaan, ол полза, cetpes азылга сапатынар тур. Оон аныда аар-сар аарыктар-пйле пааш удур темисезип, емнеен маль 12.598 пааш, maldын халдавырлыq аарыктары-пйле темисезип тугаында 3136 кизиге танылдыга азыл corutkan.

Ол азылдар coraannарнын иштинде теере азылдан ештер полза: Улуу-хемге coraan нам кезигүүнү Каан-ool 2360 пааш мал шинцен, паза ынаар coraan нам кезигүүнү хереезен Шейдек 2237 пааш мал шинцен, СХК-га coraan нам кезигүүнү Самбал 3198 пааш мал шинцен, паза еш Mandak 2864 пааш мал шинцен. Устынде ештер полза, поттарынын практик азылн еkkizi-пйле кылгаш, сургуулунун ceringe coguur өйюнде цедип келгенер.

2. Тыванын nasional тьл пизиин араг conga telgeredirin парьмдалааш, пашкь сургуулдарындан 41 кизини көдөе сумулга cайлаq

школаларь пашкыладьр ундырген. Оларнын иштинде нам кезигүүнү 4, араве кезигүүнү 34, энгиин аныктар 3—мьндьq 41 кизи ТАР-нын 9 козуунунга парьылааш кыысеткен азыл полза, колдуунда cайлаq школаларга пашкылар cайлааннар.

Оларнын cайлаq школаларга өөреткен кизилерин көөргө: ТХК-га 6 пашкь 255 кизи, СХК-га 7 пашкь 214 кизи, УХК-га 6 пашкь 198 кизи, Тандьга 2 пашкь 63 кизи, Пий-хемге 4 пашкь 158 кизи, Тее-хемге 6 пашкь 28 кизи, Тере-хөлге 2 пашкь 99 кизи, Каа-хемге 4 пашкь 173 кизи, Тогуага 4 пашкь 233 кизи, шүптү 41 пашкь 1674 кизини өөреткен.

По устынде sandan алгаш көөргө, пашкь сургуулдары өөредилге талазы-пйле полгаш podunun ертем пилиин талазы-пйле елеен улуу cediгелиq полган, ылангыя SSRE-nin Ojrat-тура-хоорайында Тыва сургуулдарын cагаазыны харьызынга... Pister! Тыванын cаа өзүр хөдөүр хьр олурар культур революзунун пир кьпськ-сьзь роор шыдаар пис"... tep кьжгырын амдыгааштан егелеп кыу-

ssedip турарь ол тур.

Мын пашкыларнын иштинде ештер Харськ, Пужан, хер. Маньрыксь, Гумьуу, Садамба, Хырешигвей олар поттарынын онаагазын еkkizi-пйле кыыседип coraаш келгенер.

3. Кизи емцизинин сургуулдарындан 5 кизи практикалап азылдан, оларнын емнеен кизизинин сань 390 полган.

4. Солун парлаганын азылн калбартыр тееш podunun еkki туразы-пйле азылдар coraan нам кезигүүнү 7, араве кезигүүнү 16, олар 255 кизиге солун cагыткан полгаш оон хуудузунун сань 265.

5. Maldын кышкы cemin pelet-keer тугаында көдөе араг conнун ортузунга масса- таялырлыq азыл corудуп, суму, уырлернин азылнга тузалашкан нам, араве кезигүүнөри 88 кизи, еkki тура-пйле көдөе араг conга тыва пизик, сан пашкылар coraannар 34, оларнын өөреткен кизизи 608. Оон-пйле кадь суму, уырлернин ханазынын солунунга 32 кизи кирзип тузалашкан полгаш 89 хана солунун ундырышкен. Кизи, maldын таньзынга 32 кизи кирзип тузалашкан.

Устынде cediшkinнер-пйле cergeleшtr cetpes цуыл полза, ук сургуулдар көдөе-се тарып уныр турар тушта, нам, араве уырлеринден полгаш сургуулдун ергеелер cеринден, кыскы сургуул егелеешкинден озалдап полз с tep кааш такрыр cагыр турганын уттур алгаш, сургуул уйеинде озалдап keep турар тurlar: Мал емцизинин салыгындан 2 кизи 4 хонук ту-даан, нам салыгынын сургуулундан 13 кизи tudap келген полгаш амдыгаа cедир мьрнай кел-been улустар пар: УХК Кызылтау сумузу намнын оралакь кезигүүнү Таньзын, ТХК Сыргаландь сумузу нам кезигүүнү Jonzak олар мьрнай келbeen.

Мон songaar шак по ышкы сургуулунга сонургал cок, хонук шөлезин ерттирер, curum cагылгашын пьзьq tulpas нам, араве кезигүүнөри-пйле уйререштиг темиссел corudar appaar узурлуq.

Каттышкан школада нам уурунын таразы Sendazь. Секретери Oртун-ool.

Хайран тарааны-аа!

Улуу-хем козуунунун Саа-хөл сумузунда „Stalin“ tep аттыq МАЕ, по 36 cыда туз МАЕ-нин ортузунга 1½ га cинге-тараа тараан. Ол тараа 10 азыq парва cедер хире конуq еkki унген тараа cybe. Ам мын МАЕ поттарынын хунда тараазьн тем-пйле азаар алгаш, темги ортузунда хө-engi тараазьн cерге каагаш mal-га cидирткен тур.

Ук тараань con sadарга-таа, кылгаш cartтык кезиин перели теерге-таа МАЕ таразы Kenden cулуп кьлр алыр улус-пис tep узадьр cыдырьр турза-турза, ам cерде кааган тур.

Ук тараань тарьырда кизиге-таа, malга-таа cem полур-ла тьнаан тееш cyydep тараань cугаа-cок пoldur. Ам хайран тараа cyge-таа азык полважын парганы ол тур. МАЕ-ниң конуун-аа! Егеерттин-мес тараа тарь алган улус полза, cерге каарьнын орнунга өске арагтарга перипсе кандьqы?

По МАЕ-нин pagaj yleger paj-даын көргүзүр турарь ол тур. Кьлр ьндьq егеерттинмес тараа тарь алган tep олар. Ол уйеде суму cеринден ук МАЕ-ге еkki cагындырьрдан перген полза coguur. Ам по МАЕ-нин тараалары-пйле cугаа-лаша полур. Pulak.

MAR-нын төлеези Mancuur tep stanьda cede pergen

Улаан-падыдан, октаврнын 3-те (Sovel Eailelinin темир уда-зын медеези хураар cеринин ме-деези-пйле).

MAR cazaанн медеезинден көөргө, Moon-пйле Manьougo а-зында кьзгыар айттырларын таарьшлар тугаында Manьougo-

нын төлеези-пйле томактазыр кон-ферензи хуралга парь-пйле MAR-нын төлеелери ааттангаш, октавр аяын 2-де Mancuur tep stan-ьда cede pergen тurlar. Анаа мын хурал еркен cыгы ышкы хуралдап ерттер.

(„Pravda“ solundan).

Solcurda namнын polit. cьрьдышкынь азыттыган

Cөөн-хемчик козуунунун Sol-cur сумузунда намнын 14—15 тугаар уырлеринин cаьнда нам-нын polit. cьрьдышкынь 36 cы-дын 10 айнн 6-дан егелеп өөр-енир-пйле, Xandagajты, Poro-шай-да 2 пөлык тургускан.

По cьрьдышкынь пөлыгмнеринин кол өөрөнир цуылдери полза: АРН ТК-нын 2.3.4 тугаар пленумна-рын токтаалдарь, ТАР Picce ху-алынын 3.4, 16 тугаар cecillerинин токтаалдарь полгаш Ulustun 8 ту-гаар Улуу хуралынын төөгьлүq токтааль, „Cazактын кол меде-зини“ иштинде cазактын айттышкынь токтаалдарь полгаш саннын төрт аргазь, пизиктин жаньзь пурь цуыл-ын өөрөнир.

Мон мурнунда намнын polit. cьрьдышкынь сумулар иштинде аал пөлыктер тургустунган пизик пөлыгмнерин ол tep пилп турган. Ол тугаында нам козком-унун таандырганы-пйле мын уыр-лернин тергилекци хуралыга нам-нын polit. cьрьдышкынь-пйле пизик пөлыгмунун аразьнда ыла-зын таньштыр peeringe, ол хуралдан конуq өөргьшкылыq хы-леер алгаш, тугурушканы полза:

Xandagajтыда намнын 14 ту-

гаар уурунун cаьнда сумунун албан хаарларь, нам, араве уыр-леринин тергилекци кезигүүнөри, ОКТЕ, RTO уырлеринин тарааларь паашташ 17 сурукчулүq пир пө-лыкты тургускан. Оон пашкыларь Camьjan, Ijma, пөлыгм тара-зынга Хайлн-ool оларн томуй-ладь. 7 хонукта пир удаа кicce-eldeer.

Poro-шайда намнын 15 тугаар уурунде 13 сурукчулүq пир пө-лыгм, пашкыларь Lopsan, Paazan, пөлыгм таразы Tamдын оларн томуйлаан. 7 хонукта пир удаа өөрөнир полгаш намнын polit. cьрьдышкыньга поттарь tepш ал-гаш, аал пөлыктын аажьн парьм-далап тургустунган пизик пөлыгм-неринге улуу идишкин peer tep cугалашканнар.

Мынcагаш meen idegeerim полза, по cаа азыттыр турар намнын polit. cьрьдышкыньнын шынаын cайзырадьр, туз туз өөр-енир тееш podунарын padьлар алган plan програмьнарын yce-jin, kicceelinернин шак minудун tudatpайн тургаш, пизик пөлыгм-унун азылн шынарыдар corukka еkki тузалазыр узурлуq тур.

Sugакылар coraan Puga.

Toktaalьн кыыседип тurlar

Elegeste „Toka“ кьреконуун-га по cыдын 10 айнн 1-де профес кезигүүнөринин калбак хураль полган. Анаа профес tep cөуьлелин президиймын токтаалн таньшкы, тьп-тарь кирп өөрөнир школа тургузар tep поттарынын саналь жоьугаар токтаалыга шайр алган. Оон парьмдалааш, мын кирп өөрөнир школын по cыдын 10 айнн 5-тен егелеп, 45 өөр-еникчилиq азыткан, оларнын иштинде: хереезен 17, er 28, нам

кезигүүнү 9, араве кезигүүнү 13, профес кезигүүнү 12, RTO кезигүүнү 18, ОКТЕ кезигүүнү 19. Оларнын тыва пизик пилирин ылаар-га: еkki cок, ортумак 17, adak 27, pilbes 1.

Устынде өөреникчилер мон songaar поттарынын curumун пьзьq tutкаш, cагыс-таа шак minur хозудаважын тургаш, өөр-едилгенин планьн toldур кыысе-диринге сорулга салыр узурлуq.

Пашкь M. Lamazьk.

Т ь н н а д ь о

Мон мурнунда унген №79 (580) „Шьн“ солунга тиин пол-гаш тооргуну 10 айнн 1-ден егелеп өлырер tep candьр пизе-енин №80 (581) „Шьн“ солунга cazaан полгаж. Тиин-пйле тоор-гуну cер-ле 10 айнн 20-ден егелеп, 2 айнн 1-ге cедир өлыр-er tep паза каттап carлаар тур. Мындьqнын тьлеезинде, ансь con по айткан хууcсаань парьмдалаза coguur.

С а з а л г а

Октавр 14-те унген №80 (581) „Шьн“ солунун пир тугаар арнын songu иji одуруунун ортузунда Pii-xem козуунунун telegramь Парьн-хемчик tep cагына перген тур. 10 а. 11-де Pii-xemнин нам конферензиз еркен тур, Парьн-хемчиктин ам по-оп турар.

Парьн-хемчик-пйле Pii-xem козу-уннарын адьн хураангажлар пизирге „РХК“—мындьq төмөй полур теле-де, ону pyдын cөс-пйле пизир тееш Парьн-хемчик tepкен тур. Camдык көдөеден суq ол козууннарын адьн хураангажлар каан materialдар кеер-

ge, сумуларьндан ылар пилп алыр а-пар тур. Кайь-таа ес-өөрер ол козу-уннарын адьн podын cөс-пйле пизир cугула тур

70 хире cыгыр келген

Cөөн-хемчик козуунунун Хай-ыраккан сумузунда кирп өөрөнир школын по cыдын 10 айнн 3-те азыткан, аана өөрөзин teen пла-нындан 70 %-zu cыгыр келгеш, ук өөргөдилгезин егеiej пергенер Пашкь T Sy-yn.

Харьссалгалыq редактор Lyndyp.

Cидирiq: По 36 cыда (aj, хын-дуннун олурар парьымага tepтерлер аразьда cыткан тугаарын пилезим 2 тугаар cыдын-таа, 3 тугаар узер cы-дын-таа xолу 500 азыq акшаны об-

лизанын банкьга шызаткан kvitan-зын cидирдим. Ам ону кыш cок пол-дурup cайлаар тур.

Шагаан-арьqда
ОКШC төлеези САРЫQ-ОOL.

Кырыненин 1 тугаар цюграфь

Тебе-хаяа сумузунун kesken sigeni

Cөөн-хемчик козуунунун Те-бе-хаяа сумузунун pygy conu еркен 1935 cыда 153 га sigen kesken. Оон хөppeени—5570, са-раадь—134, пууду—27850 тур-ган. cаван, sigen каттышкы—30.350 пуут полган.

Ам по 1936 cыда 246 га si-gen kesken. Оон хөppeени—

8246, sараадь—244, пууду—40.230 полган. Араттар sigenni ам-таа азаар ар турар.

По полза, 9 айнн 20-ге cедир тьннел тур.

Тараанын cавань tooza cecce азааттынаан cybe төледе, по sanda кирбейин парган.

Tokkur-ool.

Хырвешейни хоожлу тырым жоьугаар хемцеу алзын

Tандь козуунунун Mezegej сумузунун таразы Хырвешей те-ерзи, по 36 cыдын тургузунда иji kadajьq роор keldi. Cыл те-ерге, podu kadajьq хирезинде Хадьнда ашша өлген Najдан tep kadajга cartтык cыл хиреде турup keldi, ол аразьнда podunun ka-dajьнда-таа турар-ла, Najдан ka-dajьн-таа kadajьныр турар—мьн-дьq иji kadajьq тара тур-по.

Iji kadajьq кизи турup полур-pe?—okta полбаш полгаж. Podu полза, хоожлу тырымны камгалар, араг conga еkki pajdaldьн yleg-erin көргьзер кизи podu-пйле тур-гаш, иji kadajьн аразьнда mal-

magan ышкы koldaajttap corup турарь улустун хоожлу тырымьге кансар-таа таарьшпас полгаш rev-олуcтуq cазактын сорулгазында пир-таа cок, харьн хоралыq cyыл-дын пиреези полур.

Мындьq төледе, Хырвешейни хоожлу тырым жоьугаар кадь-пй-ле хемцеу көргьссе coguur.

Мон мурнунда „Шьн“ солун-да иji-таа удаа Хырвешейнин азыл-сала tep пизип турган полгаж, ол cyылдын шьн, megezin козуундан cyge ам-таа илертreen cybe ирги? Ынаардагы pajdаль-пйе амгы хө-reen kadарга азылга-таа тургузар хире евес кизи тур. Кызы-хаяа.

TARN TK polgaş
Profes Tóp çewyeli-
niñ organy

„Šbn“ solunga pizideriniñ erttee:

Xuuzunda pizidikcilerge:
1 celda . . . 5 a.— 3 ajdan kudu
6 ajda . . . 3 a.— pizidişkin
3 ajda . . . 1 a.—80 aibas

Solon pizideer erler: Tóp xarızaa kontorı, oon
kódee salıylar polgaş poştacılarga pizider.

Alban polgaş yletpyr
cerleringe
1 celda 8 akşa
6 ajda 5 akşa
„Šbn“ solun redaksıyınñ adrezi: Kızıl-xooraş,
Revolus şoly. Şetükin kudemcuza paşın № 2.

1936 cıldın

oktaır 21 xynynda

sreda № 82 (583)

TARN-nyñ 10 tugaar Uluq xuralynga

ARN-nyñ 10 tugaar Uluq xur-
alynyñ yjezinde pistiñ yleger-
liq azylaw

Arattıñ revolustuq şeriiniñ canında ARN yyrınyñ azyl

TAR-nyñ kódee azyl-agıjnyñ
Cadaanada „Cyrmit-tazı“ attıq
ylegerliq stanzı turup kelgen-
inden peer 3 cıl poor turar. Po
arazında arat tymennıñ azyl-ag-
ıjnyga eleen yleger turzulgalıq
azıldar corudup kelgen polgaş
podunun azyl xereen eleen
sajzıradır kelgen. Cyny kılğan-
ıñ topıulaarga:

1. Myn stanzı polza, maldı
cılq polgaş kulturlıq kaza-
pile xandıgarınyñ cır argazın
pıduyn xevir-pile arat conun
karaanga xerek kırınga kergı-
zır, ılangıya Paşın-xemcık ko-
zuunu Ajangatı sumuzu Sotpa-
ga, Cöen-xemcık kozuunu Xön-
dergej sumuzu Mugurga, Uluq-
xem kozuunu Caa-xel sumuzu
pir iderkejliq malsın aratka y-
legerliq kazaalarnı xalaska kıl-
ıp pergileen polgaş maldın kıl-
ık kazaazın tudar argazınyñ
tugajında „Malıwıska şınarlıq
kazaa tudaalınar“ tep attıq tus-
kaj tepterni parlar yndyrgeñ.
Oon-taa öske cyıldın tepteri-
ni parlar yndyrerige peletkep
turar.

2. 1935-36 cıldarnıñ kızıñ-
ında Pajan-tala sumuzunıñ ke-
zek arattarına maldın azıral-
nyñ tugajında yleger corutkan.
Ol ylegerni polza, kızı yjezin-
de malga nemelde cem peerge,
oon kış şıdalı, syt-saın kan-
dıq janız polurun şincir sorul-
ga-pile pir kezek inekti ylegerliq
pelyk, pir kezek inekti xınal-
dalıq pelyk kıldır iji yşken.
Ol ylegerden cyu köziygenil te-
erge, 1936 cıldın 1 ajnyñ 20-
de ortumaa-pile yleger kergı-
zer inektiñ tiriq tenzizi: 335,6
kil., xınaldalıq inektiñ 340,2 kil.
turgan polza, 5 ajnyñ 4-te kö-
erge, ylegerliq inektiñ 306,3 kil.,
xınaldalıq inektiñ 293 kil., sy-
dynıñ xemcee, ylegerliq inektiñ
1,65, litir, xınaldalıq inektiñ 0,83
litir polgan.

Ol inekterni cemgerip turgan-
nyñ ılgal polza, ylegerliq inek-
ke erttenin-ne 3-4 kil. nemelde
sigenni pergeş, odarladır tur-
gan. Xınaldalıq inekter ırgılcy-
le cer oottap turgan. Olar cazyñ
töyırge ylegerliq inektiñ pı-
zaaz 22 kil., xınaldalıq inektiñ
pızaaz 16 kil. polgan polgaş
xınaldalıq inektiñ sydu yleger-
liq inekten 2 kattap kudu polgan.

3. 36 cıldın 1 ajdan egelep
cılğnyñ xajnak kulununga pa-
zıñdıq janız yleger azylın pir
cıl xıussaalıq corutkan. Myn
po cıldın 1 ajnyñ 25-te olarnıñ
tiriq tenzizi ortumaa-pile y-
legerliq pelyktyñ 182 kil., xınal-
dalıq pelyktyñ 189 kil. turgan
polza, 5 ajnyñ 4 xynynde y-
legerliq pelyktyñ 197,6 kil., xı-
naldalıq pelyktyñ 177,1 kil. pol-
gan. Polarnı azaar turganınyñ
ılgal: ylegerliq pelyk pir xyn-
ne 2-3 kil. sula cirtkeş, cer oottar-
ır turgan. Xınaldalıq pelyk ırg-
ylcy cer oottarır turgan. Söel-
ynde tenziler köerge, nemelde
sula cır turgan kızı yjezinde
20,5 kil. nemeen, cer oottap tur-
ganıñ 11,9 kil. kudulaan.

Inektiñ xajnak pızaaznyga pa-
zıñdıq janız azyl corutkan. Oon
şınar po kulunnar-pile pir tömej.

4. Cöen-xemcık kozuunun
Pora-xelde „Sajaan“ tep CAE-
niñ azyl-agıjnynda paşa yleger
azyl corudup turar. Oon kol
sorulgaş polza, cyq-le tıwa
malın ekki ylegerliq mal tır
yndyrer sorulgalıq. Oon argazı
kandıqıl teerge, uluq şırak
polgaş sytyq inekti yskeş, en
tergiin ekki yreliq tıwa pıganı
salır. Oon töreen telynge paşa
ol-la pıganı kaaş cıl eccizinde
salır turgan, oon todargaj xer-
eccizin tıwar.

Moñ ap köerge, maldın şın-
arın sajzıradır cılq kazaa
polgaş nemelde cem-pile xan-
dıır turgan, pıreede taştıkı
sajzıraj pergen mal-pile Tıwan-
ıñ malın xolup xajnakdadır tur-
gaş sajzıradır polur, ijide, cyq-
le Tıwa maldın en ekki yreliq-
lerin tır turgan, oon caş telyñ-
den Tıwanıñ podunun ekki y-
reliq malın tır polurun öörenip
turar polgaş camdıq cyılderni
todargaj xerecciler turar ol tur.

Taraalan talazı-pile:

Ylegerliq stanzı 34 cıldın 36
cılga cedir taraan cazyñ tarıır
xıussaaş polgaş cerni xan an-
dararınıñ tugajın şinciler öören-
ip kelgen. Am yjede arattar ta-
raan oraj egeleer polgaş cerni
xan andaras tur.

Ylegerliq stanzınyñ cerni xan
andarır turarınıñ azıl-tuza-
zı mındıq tur:

Cerni xan andar-	ganı	1934 c. 1 gıdan al- ganı (sentiner-pile)	1935 c. 1 gıdan al- ganı (sentiner-pile)	Po 2 cıldı pir ga- dan ortumaa-pile argan (sentiner)
8 santimetr	17,5	14,3	15,9	
12 santimetr	19,9	15,8	17,9	
16 santimetr	20,3	20,7	20,5	

1936 cıldı ylegerliq stanzı-
nyñ tarılgazınyñ şınar ıstynde
ajtkan 2 cıldın xamaan-cok
artık polgan. Cizeeleerge, sar-
ıwıra tep ak-taraan 14-16 san-
timetr xan taraaş, kyzın pas-
tırarga 1 gadan 41 sentinerni al-
gan. Cazyñ tarıyda kyzın kan-
dıq-taa taraadan 1 gadan 12 se-
ntinerni alır tep podap turgan
polza, am ortumaa-pile ak-tara-
an 1 gadan 24,3 sentiner, sul-
adan 13,8 sentinerni algan.

Ustynde ajtkan topcu cizek-
terden köerge, ylegerliq stanzı
turup kelgeninden peer kıkka
xıussaa ıstinde arattarın azyl-
agıjnyga pıcce ewes ylegerni kergı-
zyp turar tur.

TAR-nyñ nam, cazaan pıaş-
talgaş-pile polgaş SSRE-niñ iziq
tuzalamcız-pile ylegerliq stanzı
podunun sorulgaşın moñ son-
gaar ulam sajzıradır şıdaar.

İncangaz, ARN-nyñ am polur
10 tugaar Uluq xuralınyñ peer
ajtkışkınyñ xerek kırınga pot-
tandırar-pis.

Ylegerliq stanzınyñ
direktoru Occır-ool.

ARN-nyñ 9 tugaar Uluq xur-
alından peer po arazında Arat-
tın revolustuq şeril uluq cedil-
gelerni cedip ap turar. ılangıya
2-3-4 tugaar plenumnarın,
Ulustuq Pıcce xuralınyñ 3 tu-
gaar onza sessiziniñ polgaş U-

I. Nam kezigynneiniñ cıl-cıldı malınyñ özyldesi:

Cıldar	Inek	Cılğ	Xoj	Öşky	İbi
1935	181	143	422	228	68
1936	260	166	576	317	73
Kattyşkas	441	309	998	545	141

II. Areveccilerniñ cıl-cıldı malınyñ özyldesi:

Cıldar	Cılğ	Inek	Xoj	Öşky	İbi	Kattyşkas
1934	467	788	1600	1260	42	4157
1935—36	586	858	2017	1309	69	4839

Nam kezigynnerinden pizik pil-
bes kizi cok.

Myn yır kıl arazıñ aj san-
ında plannap algaş, cedilgelic
kuyssedip kelgen. Po cılın pygy
kezigynneriniñ xuralı 11, yyr-
nıñ prezidiym xuralı 10 kattap
polgan. Nam, areveñ kattyşkan
kicceelin 20 kattap kılğan. Ca-
nında areve yyrınyñ iletkelin
iji kattap algaş, corudar azylı-
ga ajtkışkınyñ perip turgan.

Po 1936 cıldı öoredilge az-
ylın ekki corutkany-pile mındıq
cedilgelic polgan.

1. Polit. peletkelge: cygeer
ekki öorengeni 98,2, koşkak pil-
iri 7, 8 xuu.

2. Tıwa pizikke: cygeer ek-
ki öorengeni 98,8, koşkak pil-
iri 1,2 xuu.

3. Poolalgaga: cygeer ekki
öorengeni 84,4 xuu, kuyssette-
eni 15,6 xuu.

4. Xolbaa kezekteri xolbaa-
nyñ ertteminge 92,4 öorengen.

5. Kış-kulturga: ekki öer-
engeni 83,7 xuu, koşkak piliri
16,3 xuu. Po polza, 1 cıldı
şeriqlerniñ öorengeniñ kergysken.

Revolustuq şeriqni paaştar tur-
ar, olarnı öoredip turar targa
komandirler şıptuzu Sovet So-
sialistıq Respublikka şeriqniñ
ortumak şkolazın tooskan ulus
poor tur. Teedi ortumak targa-
larda şkola toospa kizi cok.

35 cıldın sölünde şeriqniñ
pıcce targalarınyñ şkolazın tur-
guskaş, po 36 cıldın ıstinde
eleen xoj şeriqniñ pıcce targalarıñ
öoredip yndyrgeñ. Uk targalarıñ
öorengen erttem piliin nam, ca-
zaktyñ ceri şıut tanızır kergeş,
uluq cedişkin tep temdeqlep
xyleep ap turgan. Po polza, cyq-
le Arattın revolustuq şeriinge
töegılyq ewes, pygy arat conga
töegılyq tuzalıq tur.

Kultur massalıq azıl polgaş
klup, nom sanınyñ azyl:

1. Şeriqniñ ıstinge polgaş xoo-
raıga 11 şii yndyrgeñ.

2. Şeriqniñ ıstinge kino 12
kattap yngen.

3. Klub 7 massalıq pıgym-
nyq turgan: xıldıq muzıktun
1-2 tugaar pıgymneri, uran şy-
lykcyleriniñ pıgymı, xemejleer
pıgym, ırlaar pıgym, şıdı-
ralaar pıgym, eder xaarzaktaar

ustun 8 tugaar Uluq xuralınyñ
toktaal direktifterin öörenmi-şaan,
kuyssedip turgan, paşa ARNTK-
nyñ xyn pygy pottuq udurtul-
gaş-pile şeriqde nam, areve
yyrleri eweş ewes cedişkiner-
liq polgan.

Polgym. Po polgymnerge po
cyılderni ege-le pilbes ulustu
eleen xojny öoredip algan. Şe-
riqniñ ıstinge eldeer janız mas-
salıq ojunnar ırgılcy poor tur-
gan.
Kluptun canında tuskaj nom
sanınyñ organizastaan. Uk nom
sanınyñ xandırgazı cygeer ce-
dişkinniq, 755 azıl xire janız
pyrynyñ tıwa tepteriñliq turar.
Ustynde ajtkan nom tepter pis-
ke am-taa cetpes, uk tıptır ce-
rinden tır aarın oraldaşır tur-
ar-pis.
Nam, areve kezigynneriniñ xo-
lunda solun cok kizi cok—şıptu
100 xuu cagılgalıq, rev. şeriq-
lerniñ-taa arazında cagılgazı cok
kizi xobar.

Xana solunnarın azyl ekki
şınarlıq corup turar. Nam, are-
ve yyrleriniñ solunnarından ca-
rılgan 8 sannıq xana solunu
par. Nam yyrınyñ „Seleme“ tep
attıq xana solunu 21 kattap
yngen. Öske solunnar paşa pot-
tarınyñ yner oj şaanda ynyr turar.

Revolustuq şeriqler, nam, are-
ve kezigynneriniñ arat conu-pile
araz uluq xarızalıq turup tur-
ar. Aal curtun-ce azıl-agıj tala-
zı-pile ırgılcy politiktıq surt-
taaldıq cagaan pizip, arat con-
nun pygy amıdralıñ pilip tu-
rar todargaj.

Ködeenin arat conu podunun
Revolustuq şeriinge ınak, oon
sorulga podalgazın pilir. Cizee-
leerge: po cılın şeriqniñ aat
sadır alır azylın corudar-pile
nam, cazaaktan toktaal yndyrge
arattar cyny cugaalazır turganı
teerge: „Şeriinge perween aadın
kımga peer poor, xarın aattı
sadır alır şeriq ulus kajda paar-
dı, meen adım taarızır ırgı-pe,
pir ewes taarızpas polza, taarızır

aattan kajınyñ kızıp turgan, tır
peer coor“—tizip suraqlap corup
turgan-taa cyıldır kajı xoj. Oon
angıda aattı 100 akşa-pile sadır
azılın teen polza, arattar oon ku-
du-taa ertteke polgaş xalaska-
taa xoj aattarın perip turgan.
Po cyny ajtkır tur teer polza,
arat con podunun revolustuq
nam, cazaanga medereldic ide-
geli koncuq ulgatkan, nam, ca-
zaktyñ koncuq şın paaştalgaşın
ılap pilgeni moon todargaj tur.

1935 cıldın kızınynda cut
poor turda rev. şeriqler, targa
komandirler pottar-pile, arattar-
nyñ malın paşır azırgazır, olar-
ga pottuq tuzan kergızyr tur-
du. Oon ınaj niittiniñ azıl-agıj
cerleringe pottarın cagılgazı şaan-
da tuzalazır turganı todargaj.

Revolustuq şeriqler, nam, are-
ve kezigynneri pottarın malı-
nyñ xyeziniñ polur sigenin
pottarın ekki turazı-pile pel-
etkep, paşa nam, cazaaktyñ tok-
taal direktivin pottuu-pile kuyss-
ediringe sagış salır turgan, po
cılın tıkka xoj sigenni kezip
alğan. Kesken ceri 400 ga, ol polza,
42 saraat 25705 puut polgan.
1935 cıldı 126 ganı kesken, 25
saraat, 8740 puut polgan. Po
cılın enir cılğzından 2-3 kat-
tar azır sigen peletkep alğan
polgaş en ılangıya arat conga
koncuq ylegerliq cizekti kergys-
ken. Cıl teer polza: Ceder tep
cernin pettinde TAŞ-OBAA tep
artın aar-ijinde, taqda 4 saraat
sigenni cyq-le şıktıq suqluq
cerden kezip aar tep podaar cy-
be ewes, ol ışkası sigenniñ cer-
ler Tıwa curtunda tıkka xoj
polgaj. Po cizekten yleger al-
gaş, arat con taq, xovu cerler-
niñ sigenin cedişkinniq azaar
aar poor.

Revolustuq şeriqler po azyl-
dı corudup turgan, pottarın
onaalgazı alban azylınga, öer-
enir erttem surguulunga kandıq-
taa xozudal cok polgan.

Revolustuq şeriqlerniñ polit.
tajınyñ peletkeli pidiiri-pile ka-
dı, olarnıñ amıdralga curtal-
gazı onza sajzıraan. En ılan-
gıya turar oran paşın onza ek-
ki poor turar. Cizeeleerge: cılq,
cırık, kaas, telgem, şıptuzun
pudaan, cugajlaan polgaş şınar
talazı-pile koncuq sajzıratkan.
1936 cıldı şeriqniñ turar paşın-
nyñ murnunda cıldarga kancap-
taa tömejlep polbas kıldır saj-
zıratkan.

Po ustynde ajtkan cedişkin-
nemiñ nasional revolustuq nam,
cazaawıstın iziq udurtulgaş-pi-
le cedip ap şıdaan-pis. Po ce-
dilgebiñ ARN-nyñ am po polur
10 tugaar Uluq xuralınga tyn-
nep tur-pis.

Arattın revolustuq şeriiniñ
komandir-kamissar Şooma.
Revolustuq şeriqniñ canında
nam yyrınyñ targazı Tarıa.

Ulaan-paadır, MARN TK-ga

TARN-nyñ Tóp Komitedi MAR-nyñ aldarlıq azıldakşy-
zı eş Tazı-sevektin elekke cok polu pergeninge xan azylın
azır tur.

Oon MAR-nyñ tuskaj xamaarşpas pajdalın polgaş taj-
ınyñ kızıgarın pışy-pile kamgalap turar Mooldun Revol-
ustuq Şeriiniñ kyzın pışdarınyñ xereenge turuş cokka azıl-
dap kelgeni, Tıwanıñ arattarınıñ TAR-ny pışdar temıssel-
inge tiriq yleger polur tur.

TARN TK prezidiymynın targazı Toka.

1936 c. 10 a. 20 x. Kızıl-xooraş.

Xamık nam kozkomnar polgaş yyrleri, ARN
10 tugaar Uluq xuralınga uluq cedilgelic az-
ıldar-pile uzurazınar!

1936 cылдың pir tugaar carttyk cылда TTK sisteminiń azyl coruduuşkununyn tynneli polgaş moon songaar sorulgalarynń tugajynda TTK sisteminiń azyl dakylarynń cöwylel xuralynń toktaaly

(1936 cылдың 10 ajnıń 3 xynynde).

Eş Toru... iletkelin tyn... TTK sisteminiń azyl dakylarynń (kozkooplar targalar, peletkelciler, XООRХЕ-nıń paaştaar ceri polgaş tıp cernin paaştaar azyl dakylarynń) cöwylel xuraldan toktaadyr polza:

AZYL DAKYLAR TUGAJYNDA

1. 1936 cылдың pir tugaar carttynda paraan saarylgazyń 84,6 xuu kuyssetkenin cetpes tep sanaar-pile kadı, paraan saarylgazyń onza koskak kuyssetkeninge Tees-xem tugaar Tozu kozkoobun temdeqler.

2. 1936 cылдың pir tugaar carttynda sadır alıyşkynnyń planıń pygy sistemge nıltızi-pile 100,9 xuu kuyssetken, oon istinde Tandı kozkoobu 50,6 xuu, Pıi-xem kozkoobu 66,5 xuu kuyssetkenin koncuq cetpes tep sanaar.

3. Algy-keş sadır alıyşkynnyń 200 xuu, tırıq mal—123,7 xuu, kuuş polgaş an eedin 177,4 xuu kuyssetken, cetpes kuyssetken sadır alıyşkynnar polza: ölyk—50-ne xuu, tyk-xyl—40,2 xuu, paza taraq, tus sadır alıyşkynnyń cetpes polgan.

4. Taşkaar yndyrer cıq-ettin kuysseldezi carttyk cылdan planınga 76,1 xuu tudu polgan polgaş ölyk talazy-pile 50 xuu cedirgeni mırnıj pagaj.

5. Mal sadır alıyşkynnyń nıltı planıń paaş canıga udır kuyssetkeni: 1936 c. 9 a. 15-te 93,1 xuu, azy mırnıj uluq mal 93,5 xuu, xoj 85 xuu, eşky 96,5 xuu polganıń paza cetpes tep sanaar.

Mal sadır alıyşkynınga en pagaj kozkooplar: Kaa-xem 37,5 xuu, Tandı 64,2 xuu, Uluq-xem 87,5 xuu.

Mal sadır alıyşkynnyń cygeer kuyssetken kozkooplar: Parıyn-xemcik 110,5 xuu, Cöen-xemcik 111,5 xuu, Tees-xem 101,9 xuu.

6. Mal sadır alıyşkynnyń şaq yjezinde pyryn kuyssetpeeninden eksportun planıń 36 c. 9 a. 20-de 86-la xuu cedirgen poor tur.

Sadıq azylınnı ıstınde temdeqlen pa jaldarın parımdalaş, cöwylel xuraldan moon songaar pottandır azyl darın toktaadyr polza:

1. Sadıq cerleriniń azyl dakylaryn polgaş tergi sadıq cıyların surgar, oların azylınga xyn pyrynın tuzayn kergızer. Sadıq cerleringe polgaş tergi sadıq cıyların ekkı paraannı şaq yjezinde ılap corudır, sadıq cıyların operatıq azylınnı tındır, paraan saarylgazyń cылда planıń kuyssedırın oraldayr.

2. Tiinneer polgaş öske-taa ölykty cogur öjınde annaar tugajynda TTK-nıń paaştaar ceriniń peletkel corudulgalar ekkı tep sanaar. Cöwylel xuraldan kozkoop targaların xyleediri polza, myn corudulgaların pottandır arga xemceqler ap. ölyk polgaş öske-taa cyıl sadır alıyşkynnarın planıń pyryn kuyssediri polgaş azyr kuyssediri oraldayr. 1936 cылдың polgaş 1937 cылдың pir tugaar carttynnı eksport planıń pyryn kuyssediri uzurluq.

3. Kaje-taa paraannarın ıspej-in sadıqlar, kalbak arat tymen-nıń xereqlin ekkı xandırar polgaş sadıq cerlerinde saarylga cok paraannarın ewezedir cıladır. Sadıq cerlerin-ce şaq cokka paraan corudarın soksadır coruktu kozkoop targaların xyleediri. Majgyn, magazin azyl dakyların xyleediri polza, paraannıń sagıyn sөk şınar, cyzyn polgaş sanı edertip, connun xereqler azy-pile şaqıy, ol tugajynda connun xereqlin pyrytkeer.

Paraan sagıyn şaq yjezinde kılbas, şın ewes şaq kıl polgaş po cылdaga-pile sadıq cerinde paraan cok appaar polza, majgyn polgaş magazin ergelek-cilerinden xarılalr.

4. Kozkooplar targaların xyleediri polza, kvartalda xereqler paraannarın sagıyn şaq yjezinde kvartal egezinde ajnıń 5-tin xynynden ertirerın perip turar.

5. Kooveratıq occottun negeldezin kozkooplardan tudu kuyssediri turganı temdeqler, kozkoop targaların xyleediri polza, TTK-dan ajtkan majk-tarın jozugaar sadır alıyşkynnarın corudulgaların, paraan saarylgazyń polgaş artkan paraannarın medezin cogur xussaazynda pyryn perip turar.

6. Kılga azylınnı occot-iletkelin conga kvartalda l udaadan ewes ewes tanıstır turarın kozkooplar targaların xyleediri. Xussuların xuraldarın şыр, majgyn polgaş langıy, revis komistarın iletkelin connun muringa ap, massalıq azylı corudır, caa kezıgynner elzedip alıyın kozkooplar xaqıy.

7. Kede majgynarda-taa polgaş tıp cerlerde-taa azylı, alıvan xakıyların oran-suur, amıdralga pajdalsn moon-taa artıtk ulam saıyradırın cedip alıy.

SAN-XÖÖ AZYL.

1. Pygy koopınnı xyreeleni-ni istinde ergildenı karılgazı 1935 cылда 25,5% turgan polza, am saarylgazynga 26,6% (1,1% öşken). 1936 cылда Ca-zak cerinden toktaatkan cıze 20,0% turganından ergildenı karılgazı öşken uzuru polza, pygy sistem paraan saarylgazınnı planıń kuyssetpeen polgaş camdık kozkooplar tazelilelin azyr carıqdaan. Ergildenı carılgazı kedergej polgan kozkoop-lar polza: Tees-xem 4,15%, Kaa-xem 1,84%, Tozu 1,32%.

2. Pygy sistinde adminıstras azyl-agıj carılgazınnı tazelilelin cygeer kuyssetken polza-taa, camdık kozkooplar tazeliler-in eleen azyr carıqdar algan: Cöen-xemcik kozkoobı tazelilelin 2200 akş, azy 10,2%, Kaa-xem kozkoobı 6000 akş, azy 21,1%, Tozu kozkoobı 2500 akş, azy 15,9% xuu azyr caraan.

3. Sistemniń carttyk cылда arıq koncaazy 95.200 akş, azy saarylgazynga 1,6 xuu. Po polza araj-la cetpes tur. Cogur koncaazy saarylgazynga podarg, 3,0 xuu ewes ewes polur uzurluq. Koncaanı cetpezi kozkoopların karazaly azylından ıngan: Parıyn-xemcik kozkoobunın karazaly 1000 akş, azy saarylgazynga 0,23 xuu, Cöen-xemcik—8100 akş, azy 1,0 xuu, Tees-xem—8900 akş, azy 3,0 xuu, Uluq-xem—4500 akş, azy 1,6 xuu, Kaa-xem—33100 akş, azy 5,2 xuu karazaly polgan.

4. 1936 c. 1 a. 1-den egelep

ulustun kırında öreni 643.100 akş, azy 23,8 xuu kudulatkan. Öreni artıtk xavırgan cer Tozu kozkoobı polur (31200 akş, azy 44,1 xuu). Camdık kozkooplar-da alıy öre köydeen, tergi sadıq cıyların özezin kedergej ulgattırgan (54.300 akş, azy 47,6 xuu). Uluq-xem kozkoobı 16.400 akş (8,3 xuu), Tandı kozkoobı 15.900 akş (12,8 xuu) cetken.

Po cылдың carttynda oor, sam-cıqdal, tudaqdalı xınap xavıgarın sanazylgaların XООRХЕ-taa, kozkoopların-taa uluq nurızu cetpes corutkan.

5. Sistemniń polgaş kozkoop-ların uluq nurızunı tanı pyrytkel occodu eleen saıyraan. Carttyk cылдың tynnel occodun ses ajnıń 28 te tızaagan, 1935 cылда polza, myn yjein occodun 11 ajnıń 28-te pergen, ertken cылdaazyndan occottu 3 aj purıngan tızaagan. Occottun şınar ertken cылdan artıtk saıyraan.

Occodun xussaazy mırnıj pergenner: Kaa-xem kozkoobı (oon uluq bugaldır Fedoseef), Tandı kozkoobı (oon uluq bugaldır Şengılk).

Öşke kozkooplar polgaş XООRХЕ tanı occodun ozaldadı turar. blangıja Parıyn-xemcik kozkoobunı tanı occodu pir carttyk aj cıdır kalgan.

Po cылдың iji tugaar carttynda san xөe azylınnı tugajynda sistemni kol sorulgalar polza:

1. Pot-orulga carılgaly azyl-darın polgaş san-xөenıń xınapaldazın tızydarda cogurı polza:

a) XООRХЕ-ni polza, 4 tugaar kvartalda egeziden pyryn pot-orulga carılgaly azyl şilcider. Myn kvartalda tırgazunda Tozudan angıda şıptu kozkoopların paza pot-orulga carılgaly azyl şilcider.

b) Ergilde karılgazın artıtk todargaj planaar polgaş tazelilel curumun tızydar telerde, kozkoopların adminıstras azyl-agıj carılgazınnı tazelilel kıl curumun öşkerıttir, uk tazelilel-derni kozkooplar pottar kıl polgaş TTK paaştaar ceri keryp padılaar.

c) TTK-nıń carttyk cыл curumun jozugaar kıska xussaazı-tinde (10 a. 15-tin petinde) TTK-nı san-xөe tanı pyrytkel aparadın carttyr tırgazın tozar. Kozkoopların pot-orulga carılgaly azyl darga şilciderile xolbaalyq organızas azyl darın şaq-yjezinde xandırar.

2. Kozkoopların azylı artıtk şınarlıq tırgazır, ergilde karılgazın ewezedir, sam-cıqdal oorlaar karazaların cok kıl, xөrengin saarylgazın köyde-dir. Ol tugajynda cogurı polza:

a) Kozkooplar tıpsır turar paraannarın ertlek kuduladyş-kınnı kattar xınap kerges, cogur kuduladyş-teq xere tavarıssa kuduladyşın xıuzun öştyrıp peer. Xıu-pile kozkoop er-gilde karılgazın pyryn tuqlaar polgaş konca tıvar argazın kөer uzurluq.

3. Ulustun kırında öre celi, blangıja sam-cıqdal, oor kılga-nyndan ıngan örelerni xavıgar temisseldi tızydar polgaş tergi sadıq cıyların xussaazy ertirgen örelerni xavıgar. Ol tugajynda kozkooplar polza:

a) P/c. 10 a. 1-de kozkoopların valazızynda tırgan xamık örelerni xınapda sanazylgazyń p/c. 11 a. 1-nin petinde toozar.

b) P/c. 10 a. 1-de corudar in-ventarızın yjezinde ıleretken tı-daqaldarın p/c. 12 a. 15-tin petinde xınap toozar.

c) Xınap tooskan örelerni telerıttir alıy xandırar, xol yzy xylelgerin alıy, azy negeer tugajynda TTK-ce şilcider.

4. Occottun şınarın moon songaar saıyradır polgaş tanı pyrytkeldin cıdır kalganı pyryn uzutkaar. TTK-nıń 3 tugaar kvartalda tynnel balanzıy polgaş bugaldır occodun p/c. 11 a. 5-tin petinde toozup peerin oraldayr (occottuq yje ertken xynynden 35 xongas tooskan turar uzurluq).

TTK-nıń paaştaar

ceriniń oralakş

targazı TORUŞK.

Paaştaar cernin

sekreteri TOLBAKKAJ.

Kızılдың tıp kattışkan şkolazyńnı tugajı

Kızılдың tıp kattışkan şkolazynda 5 janız salıylar par, oların todargajlaarga:

1) Nam salıyır, 2) paşky salıyır, 3) mal emciziniń salıyır, 4) kiz emciziniń salıyır, 5) artısurguulu.

36-37 surguul cылда өörenik-ciler am-taa ceceler kelbeen. Uk planında 270 kizı turzun teen, am 216-la kizı kelgen, 22 kizı cылdagaan cokka kelbeen, 12 kizı cылdagaannı kelbeen. 20 caa kizini am şыр turar.

Po tugajynda kozuunnardan kelgen polgaş kelbeen өörenik-cilerin todargajlaarga:

Kelgeni	Kelbeen
1. Parıyn-xemcik	48 kizı
2. CXX	48
3. UXX	34
4. TXX	14
5. Yöu	27
6. PXX	15
7. Tandı	27
8. KXX	1
9. Töu-xel	2

Po ıstınde ajtkan 22 kizı polza, şkola 9 ajnıń 1-de azyt-tınar tep pottar pile tıra-la, ka-aş-kaaş kattar kılgyrtırga-taa kelbeen. Cizeleerge: Cöen-xem-cik kozuunınnı Syt-xel sumuzu өörenikci Panjan, oon-taa öşker öqlenip algan turıp turar.

Po polza, oazak, namdan con-

Amdıgaştan peletkenip turlar

Cöen-xemcik kozuunınnı Şemi sumuzu Manzyr-ool, po 36 cылда taraazyńnı savańnı cerge piccii-taa kaqıajın, kazaalar al-gan, kıştaanıń ödeen 90 ova cedir ovaalın algan.

Paza myn sumu arıylan şol-alıq turgan Camıjan, Lopsan-pajır suqlar 36 cылдың 10 ajnıń 6 yjeziden egelep, kelir calga udur 1-1 ga cerni sugar algan turlar. Moon-taa öşre ol kavyda ulustar cer tarılganı kalbartıy-pile peletkel azylı amdıgaştan eleen coruda pergen.

T. Tamdıń.

Kattışkan şkolanıń ergelekci Tıva-xөe.

"Poostaa soktaar" kizee tuza perbes

Parıyn-xemcik kozuunınnı Kızıl-mazalyk-xooraında egecada şkolazyńnı paşky C, Torzu polza, podu arevenin kezıgıny, koncuq anyjak kizı tur. Am oon pir-le koncuq cetpes cybezi polza, aragalaa-la koncuq turam. 35 cылdan peer ırgıly aragalap kelgen, am-taa ırgıly-bı-şaan, pir ajda ta ceze „poostaa soktaar“ kizı-bınaan. ırgıly aragalaa ceri Tögyj-ool-pile M. Torzunın paşky cybe tur.

Anyjak C. Torzu po cылдың 8 ajda mederedir aragalap algaş, aatian pir uşkan-ıjin. Kizı podarga, anyjak paşky ıncıar aragalavaa-teq. Mıncıar aragalap-kaş surguuldarga kancap cybe ajttır ırgı? Anaa kizı pezin tıka araga ııpkende ertten xyny

Xoojlu tyrym tugajynda ajttıyqlar

Ergim xөj eşter! Pis sierden ajttıyqlar salgaş, kyzeeribis polza, xoojlu tyrym tugajynda cugula pilip algy-teq kol-kol cyyl-derni solunnarga pizip egeleer-pis, sler polza, onu xarılalr egeleer-sler.

Oon uzur utkazı koncuq uluq tur, cyl tize, xoojlu tyrym tugajynda cugula ajttıyqların pis solunga ajttıyır xarılalr pol-zıvussa, arattarın mırnıj pilıejin turgan ijk-pe, azy öşkeer pilip turganı pilir eşterden şın-pile xarılalr peer appaar. ıncan-gaş cangıy kiziniń ajttıyından ijk-pe, tajılyıyından xөj kizı cy-be pilip alıy uzurluq tur. Mıncıgaş xamıktıń pedyyn polgaş pildingir ajttıyqların egeleer tur.

CIZEELEERGE:

1. Eryu xere tep cyl?
2. Eryu xere kancap tıptır keer cybel?
3. Eryu xereen ukta pajıssaar-pile şıyp yzernin pedyyn ılgaly cyl?

Caal po 3 ajttıyqı koncuq ewes şes-pile topculap, kım-na paştaj xarılalr ırgı tep manar tur-pis. Po ajttıyqı xarılalrda cөp, puru appaar ırgı-pe tep podaan xerek cok, xarın tajıly-ıyın tınaar cugula.

Öşke ajttıyqların moon songaar ırgılyleer-pis. Kyprokuror ceri

Tiinneeringe pelen tur-pis

Cöen-xemcik kozuunınnı Xor-um-taq sumuzunın arattar 1937 cылдың kysky tiinneer azylınga koncuq ertıq peletkenip turar. Cyl teerge, tiinneer arattar poomonguzun peletkeen, ook-cem-zeen sattıngan, aat-xöyn tıştan, idik-xevin septen, kyş-xyeziniń kıldıngan—cer-le koncuq idep-kejlıq peletkenip turar turlar.

Uk tiinci arattar polza, 10 aj-nıń 20-de tiinnezin teen, caza-kıń toktaaly jozugaar aattınar yner tep turar.

Po tugajynda tiinci arattarga meen sagındırar cybem polza, moon mırnında cer-cernı arattar tiinnı agı, karazın ılgal cokka ölyrıp turgan polgaş. Ol polza, pir talazynda, tiinci arattarın olca-azy ewes polur polgaş iji talazynda, kyrynege kogaral polur tur. Mındıqın tel-eezinde, tiinci arat pyryzy ak ti-inni adır alıy cugulalaza cogur tur.

Sumu sekreteri O. Torzu.

TAR-da sigen kezilgeziniň tynneli

1936 çyldan kysky sigen kezilgeziniň tugajynda kazyýanlardan kelgen medeclerini kerge, çamda kazyýanlarda tsikka-la çetpes tur. TAR-nyň 20 çel polur oýunda mal paazyň 2 sija cedirer tep Ulustun 8 tugaar Uluq xuralyndan pygy arat connun murnunga uluq sorul-

gany salgan polgaj. 8 tugaar Uluq xuraldyň po ajttyskyňnyň kysseclerde hamyky murnunda maldyň cemin cecçiri-pile peletkeeri polur. Sigen kezilgeziniň tugajynda 10 ajnyň 13-ke cedir kazyýanlardan kelgen cecce ewes medecler:

№	Kozyunlar, kyr-ekonomnar polgaş sovet xamaatylary	Medee kelgen aj xyny	Kysset-telelele (puut-pile)	Xolga kiirip algan			
				Kesken gazb	Puudu	Xopreen	Xuuzu
1.	Parýan-xemcik	30 IX-36 c	659.000	2526	467.134	—	67,79
2.	Pii-xem	25 IX	317.000	2015,96	335.030	67.006	5,68
3.	Kaa-xem	18 IX	92.000	1070,55	119.546	23.913	29,94
4.	Çeen-xemcik	12 IX	890.000	3422,4	510.354	112.033	57,34
5.	Teaa-xem	18 IX	326.000	1728	151.962	—	46,61
6.	Tera-xel	12 IX	40000	162	21.384	—	53,46
7.	Uluq-xem	25 IX	702000	4018	618.022	—	87,32
8.	Tandy	13 IX	107000	1133,75	90.164	5212	84,26
9.	Tozu	4 X	132000	164,5	99.505	—	75,38
	Arattaryň şuptu	—	3.294.000	16.241	2.408.131	208164	73,10
1.	Kyrekonomnar	4 X-36 c	170.000	2445	194.596	—	14,46
2.	Kyr. cutka udur fondu sigen	4 X-36 c	152.500	2260	133.772	—	86,41
3.	Sovet xamaatylary	—	—	—	522.355	—	—
Respublikanyň iştinde şuptu				—	3.616.500	20845	32.58854
				208164			

Tajyly 1) po sannyn iştinde en soelgy xunun kezeneende malyň şajbek (—) temdek kyssetinmeenini temdee tur. Paza malyň ady (+) temdek kyssetinmeenini temdee tur.

2) MAE, CAE-lerniň todargaj medeezi cok polganyňny uzurunda olarny kesken sigeni xuu arattaryňny sigeninde kadý sanattýngan.

Mal-çer jaamyzyňny san-pyrytkel tynnekizi Saarbaj.

Syt-xel sumuzunda sigen kezilgeziniň tynneli

Çeen-xemcik kozuunynyň Syt-xel sumuzunyň pygy arattaryňny 1936 çylda kesken sigeniň arwan-aryany-pile todargajlaarga:

Анаһ №	Кескен ер-ниң газы	Хөреени	Пууду	Санады
1	17	359	2898	16
2	27	836	2853	13
3	6	250	850	4
4	28	553	4740	27
5	29	686	4399	26
6	45	989	5250	28
7	26	1193	1955	40
8	36	1756	8665	40
9	34	1246	6230	30
10	33	132	6600	26
11	9	403	2014	9
12	55	1462	6997	27
13	53	2376	13565	40
14	26	1034	4720	22
15	54	1434	7305	42
16	71	1013	9765	38
Şuptu	549	16922	83806	428

Oon iştinde en teere sigen keskenner:

	Хөреени	пууду
1. Tok	60	300
2. Toska	45	225
3. Clmit	93	465
4. Tarçat	69	345
5. Paýandy	70	350
6. Padý	75	375
7. Tengyr-ak	180	900
8. Codyn	150	750
9. Parzan	150	750
10. Komauj-ool	60	300
11. Bqazak	120	600
12. Lopsan	100	500
13. Candajak	82	410
14. Munzuk	175	875
15. Kək-xuna	140	700

Myn sumuda kyr. fondu 43 ga sigen kesken, oon xopreeni—860, puudu—4300, saraady—6.

Moony-pile-le poop kaar cywe ewes, taraanyň sapaň, pogu, terek pudu, pyryzy polgaş oon-taa öske cyylderni xoy-pile peletker alyryn kyzalaýnar ešter.

Sumu sekreteri Таваа.

Cutka udur peletkel

Pii-xem kozuunynyň Sesserliq sumuzunyň Xyite № 11 arwan-nyň arat conu enir cýn 43 ga cerden 46 saraat (oon xopreeni 1502, puudu 4470) sigen kezir algan polza, po 36 çylda 81 ga cerden sigen kesken. Oon xopreeni 9383, puudu 9372 polgan.

Myn arwan-nyň arat conu po 10 ajnyň 1-den egelep, pottary-

nyň malyňny ödek-kyštaan cý-lyqlar egelej pergen. Am arat connun cugaalazýr turar polza, ertken kazyň koncuq xoralýq cýl polgan, xoj mal ölbeen polza-taa, iji cangýs anaj, xuragan-nyştan kogaraan-pis. Po kelir kyska cangýs anaj-taa perveeli tizip turar.

Palçym.

Ertken yjeden yleger ap tur-pis

Çeen-xemcik kozuunynyň Xor-um-taq sumuzunyň arat conu ekki azyldap turlar. Cyge teerge murnunda cýldarda sigen, sapaň polgaş oon-taa öske cyyl cemin ekki peletker ap şd-maajon coraanyňnyştan xaraazý-pile cýl-cýlda malyňny azyldýq cuttan ewes ewes xorap ölyp coraan.

Soelgy cýldardan peer arat con podunuy cazaq, namynga paaz-tadyr algaş, sigen, taraanyň şel-yn kalbartýp, oon-pile kadý mal-nyň azyr cemin peletker cor-ukka uluq podal salýp turar ap-

pargan. Po 36 çylda pistin sumunuy arat conu sigenni kizi kuruq cok kezir, taraazyňny azaalgazyň er-es şalyptyq corudup turar. Saraattaan sigeniniň kazaaxoraazyň koncuq şalyptyq corudup turar.

Meen ideger kaarym polza, xolda kiirip azaap arkan sigenni koncuq kamgalaby-şaan, taraanyň sapaň, pogun picci-taa xoratpaj-yn azaap alyr. Oon-pile kadý koden, şaj-şaarý cergelliq cyyl-derni azaap alyryn cugulalaza coguur.

Sumu sekreteri O. Torzu.

Xat polgan

Çeen-xemcik kozuunynyň Xor-um-taq sumuzunga polgaş oon-taa öske cerlerge po 36 çyldan 9 ajnyň 1-de uluq xat xadaan. Ol xatnyň azyly cyu polganly teerge, şapta taraanyň paazyň toqladyr, şabyň şaj şarpy-şaan, tawýccada taraany taradyr pud-aradyr caşkanaby-şaan, xopreen-de sigenni puza-caza şarpy-şaan, pistin sumunuy arat connun azy-agýjynga uluq kogaral xal-datty.

Oon angýda, ol xat polza, 46 akş 80 kər-pile xelezilep kылдырган, 9 ga kyryne fondu sigenni cyu-taa cok kылдыр ap-pargan. Ol tugajynda coguur cer-lerden kelgen kiziler akty pizik pizeen.

Xoj conga tynnadarym polza, moon songaar azy-agýjybyşka po ыşkaş xora kogaral cedire peer coruktardan ekki seremcil-eldiq turaalyr.

Sumu sekreteri O. Torzu.

Kyr. xorengi sigen azaalgazy

Çeen-xemcik kozuunuy Xor-um-taq sumuzunyň tebiskeerinde 36 çylda 24 ga kyr. fondu sigen kezir onaalga kelgen. Oon 9 gazyň 9 a. 17-de uluq xat appar-gan. Artkan 15 ga cernin sigeniň pelerge—1450 puut polgan. Oon angýda, keree-pile kылдырган 5 ga cernin sigeni 120 puut polgan, şuptu kattyşkaş—1570 puut polgan.

Sumu sekreteri O. Torzu.

Xamaatly ešter xalaska tuzalady

Pistin Pii-xem kozuununyň Öek, Tarlaq iji sumuzunuy arazynda kiirip öerenir şkolaga Tur-an-xoorajdan sovet xamaatlyz xerezenner kelgeş, 36 çyldan 10 ajnyň 5—8-ke cedir şkolan-ny 5 paazyňny xalas cugajlap tuzaladyr. Oon angýda, 20 xire pic-cii uruqlaryňny ak xojlen, cyur-yn tuzalap perdiler.

Moony ap kerge, sovet xamaatlylar-pile pistin arat tymen-nyň arazynda internasionaldyk kelgee-xolbaazy ulam-na kыль-пар турарыны херещизи полур тур.

S. Coldak-ool.

Şыныс kyrekonomga coraaş pir xyn azyldasty

Tarlaqda şыныс kyrekonom-ga coraaş, 1 xyn azyldasty.

Tus kyrekonomda eleen yr xuussaa iştinde pyzygyr azyldap kelgen kaadyrlar par tur. Bncan-gaş 3 cýl carttyktan öry 7 cýl-dan kudu azyldap kelgen kaadyr-lary todargajlaarga: 1) brigat targazy Таваа, 2) Ak-ool, 3) Uzun-kara, 4) Appykkaj, 5) Kongar, 6) xer. Öppeş, 7) xer. Şitpel, 8) Kolika-rişkin, 9) Palgancыk, 10) Cizit-ool, 11) U. Picce-ool, 12) Tyjdykpan, 13) Picce-ool, 14) Calzaj—po ešter polza, kyrynenin ылар kediliq kaadyrlar poorun oralda-zyr turar ešter tur. Carttyk xyn-de 800 şoodaj xire taraa pastyrdy.

Tыва-pile SSRE kызыгаарында komendanap turar eš Komau, revolustuq şeriqlin starşinazy eš Lopsan podu rev. şeriqleri-pile kadý kelgeş, kyrekonomnuy azylynga tuzaladyr.

Pii-xem kozuununyň Tarlaq sumuzunyň 4 tugaar arwan-nyň targazy eš Tonduppaj arat con-un ederttip algaş kelgeş, paза 2 xyn tuzalasty.

Meen maqaa ideger kaarym polza, kyrynenin kandyq-taa py-dyrylge cerlerinde azyldap turar kaadyr ešter, turgan-turgan cer-leringe, tus-tus onaaşkan azylyň ekki ak setkildil-pile kыль, yn-dezin kaadyr poorun podaza coguur tur.

Oruk tuduunda T. Şulun-xөө.

Taştıkкыда.

Ispanda yjmeenni soksadyr

Pistin Uluq Sovet Eñilelinin curttunuy azylycny tymeni Ispan-da poop turar coruktu kicceen-gejli-pile xajgaarap keryp tur-ar. Ispan respubliktyň iştikki xer-eenge German, Itali polgaş Por-tugaldyň şuut kirzip turaranyň tugajyň Sovet cazaandan med-eqleeni Ispanda poop turar cor-uktu ulam şyngý xajgaarap kerybysty tynzytkan.

Yletpyrcinneriň xuralyndan ol medeqleldi pajyrlap, şitpirin undyryp turar. Ispannyň iştikki xereenge kirispes tugajynda çep-şerezişkinni şuut çorccyp yreer coruktu cok kыль, Ispanda faş-istýq yjmeenni soksadyr tep, mitingi xuraldarga cugaalaannar şuptuzy-la cangýs ыт-pile ne-gep turar tur.

SSRE-niň Angli ulusta olurar elcinin töleeleer eš Kaganny medeqleli

Oktabr ajnyň 12 xynynde SSRE-niň Velikobritanij tep ulusta olurar elcinin töleeleer eš Kagan, Ispannyň iştikki xereenge öske cur-ttar kirispes tugajynda turguskan pygy telegejni komitediniň tar-gazynga medeqlel kыльgan. Sov-et cazaany murnundan eš Ka-gan, Ispannyň faşistýq yjmeencil-

Moskvada „Motjazar“ tep zav-ottun kolektivi polgaş Leningrat-ta Stalin tep atlyq uluq zavo-ottun yletpyrcinneri faşistýq cur-targa pygy telegejni erge-curumun xyndylettirer polgaş Is-panda faşistýq yjmeencilerge tu-zalap turarany ыjaap-la soksadyr, azy respubliktyq Ispannyň xooj-lu-tyrym jozugaar turguskan ca-zaanga teerbecci faşistýq yjme-enciler-pile temissezirde pygy-le cugula xerektlyq cybelerni alyr argalyq ergeni tьpsьr tep ne-gep turar tur.

Ispanda poop turar yjmeenni soksadyr tep negeeskinniq rezolustar Sovet Eñilelinin pygy-le talalaryndan keep turar.

(SETA).

Oktabr ajnyň 12 xynynde SSRE-niň Velikobritanij tep ulusta olurar elcinin töleeleer eš Kagan, Ispannyň iştikki xereenge öske cur-ttar kirispes tugajynda turguskan pygy telegejni komitediniň tar-gazynga medeqlel kыльgan. Sov-et cazaany murnundan eš Ka-gan, Ispannyň faşistýq yjmeencil-

eringe poo-cepsektin talazy-pile en tergliň xandyryp turar Por-tugal ulustun paroxot orteelder-inge kontrol (xьnalda) turguzar. Ol kontroldu corudaryň Angli ulustun polgaş Frans ulustun kazy pireziniň suq şeriinge, cok polza, ol iji ulustun ijildirizini suq şeriinge taqzyr.

(SETA).

Ispanda faşistýq yjmeen yrgylcylevi-şaan

Oviedo tep xoorajda tajyň

Ispan ulustun Asturi tep cer-inde taq yletpyrcinneri faşistýq yjmeencilerniň turup turar Oviedo tep xoorajny pyryn cыгы ezelep algannar. Ol Oviedo tep xoorajda faşistar am ында poo kыль zavotta polgaş şeriq turar paзында turup turarlar. Faşistar-nyň turup turar paзыnaryň ca-

zaktyn şerii yger-poo-pile yrgyl-cy poolap pemayktep turar.

Oviedo-xoorajny alyşpas teeş kel cыkkan faşistýq yjmeencil-erni eleen xoj sannыq şeriqlerin taq yletpyrcinneri cыca şapkan.

Faşistýq yjmeencilerden mun xire kizi ölgen polgaş palýq-langan.

(SETA).

Ispannyň anyjaktarynga tuzalamcy

Pii-xem kozuununyň төу—Turan-xoorajda ARE-niň 1 tu-gaar yuryryn kezigynneri Ispan-nyň maadyr revoluscu anyjaktar-nynga tuzalaary-pile 1 akşadan öry 3-4 akşadan kudu kizi kuruq cok tuzalamcy cыqdy.

Po ыşkaş tuzalamcыny maadyr-lyq Ispannyň anyjaktarynga cer-cerde arat connun xoj tymen anyjaktar am-taa ulam xoy-pile cыдырар poor tep ideger olur-men.

Радьна.

Ergi parlykta nam yuryryn azyly

Parýan-xemcik kozuununyň yuryryn kezigynneriniň cýl-cýlda Ergi-parlykta namnyň 7 tugaar azy-agýjyňny özyldezi:

	1933 c.	1934 c.	1935 c.	1936 c.	Өскен ху-узу
1. Malyňny paazy	3305	3923	5302	5468	65,45
2. Kesken sigeni (ga)	14	21	25	37¼	126,29
3. Mal kazaazy	123	204	229	248	101,63
4. Taraan taraazy (ga)	63	69	67	89	34,92
5. Azaap algan puudu	4205	4762	5621	—	36 çylda azaap al-galak

Yuryryn pygy kezigynneriniň saný 67. Olarnyň plak pilliri 60 kizi. Po 7 kizini pizikke öoredip alyryn podaaş, pottarynga taas-

py-şaan, idepkejliq 2 kezigynge şuut taqzyr kaan.

Yur targazy Ötkek-ool.

Sekreteri Idam-syryn.

Ekki turanyň azyldary

Uluq-xem kozuununyň Şa-gaan-aryqda „Xemcik-ool“ kyr-ekonomga po cýldan 10 ajnyň 3-te Şagaan-aryq sumuzunyň tar-gazy eš Seden paaştaan 56 kizi, pir azyly xynynde 240 şoodaj taraa pastyryp perdi, oon ertten-de Çeen-xemcik kozuununda „Kim“ tep CAE-niň kezigyn-nerinden 24 kizi kызыl tugun tutkan kelgeş, 43 şoodaj taraa-ny pastyryp perbi-şaan, 6 ga cer-niň taraazyň tazyр perdi, oon

taraazy-pile Şagaan-aryq-xooraj-ында sovet xamaatlyz condan 12 kizi, 5 tergelig kelgeş, 3 ga cerniň taraazyň tazyр pergen pol-gaş 5 kizi taraa pastyryşkan, ol ešterniň öory Şarvaşkof-pile Kuz-nesof olar azyly kылаjыň, saraat arttynga caşыныр xynzeen. Bn-dыq polza-taa, öskezi pottaryn-ny tuzalaar teen sorulgazyň ky-yssetkeş coj pargannar.

Sklat ergelekci Calzyp.

Eş Kastaj-ool ekki azyldap tur

Kaa-xem kozuununyň Koptu sumuzunyň Mergende 4 tugaar arwan-nyň xamaatlyz eš Kastaj-ool polza, am podu kozkooptun magazin sadýn tannыldap tur-ar polgaş ol azylynga koncuq idepkejliq. Cyl teerge, tyne tan-nyldap xongaş, xyndys malyň kыştadyr cerinde ödek pelyp, ы-angýja ol ölgen ödeen taraa şaný

eşkaş cernin xerzynyn teskilep algaş ында cadýr algan kurga-dыp turar. Taraa, sigenni eš Kas-taj-ooldu murnap kesken kizi cok.

Cer-cerde arat con Kastaj-ool ыşkaş, ekki azyldыqny pirezine-ge sanadyр, podunuy idepkej sonuurgalyň kedyrer cugula tur.

Englin anyjak LAK.

Рарьп-хемчик козуунунда 37 сьлга удур солун сагыгазын егеlep азыдај перди. Өске козууннар пазз коончук-слер

Кьзыл-мазалыкта нам уурын-ден егеleen.

Рарьп-хемчик козуунун төвү—Кьзыл-мазалык-хоорайнда намнын 1 тугаар ууру, по сьлдн 10 ајнын 12-де пыгы кезигunnerinin калбак хуралын кьлган, апаа 37 сьлга удур солун сагыгазын корудар тугајын сугалашкан.

Ол хуралга санал пергилеенnernin сугалаань 37 сьлга удур кизи пыгу ТАР-нын 4 јань парлагазын шүптүзүн сагыр алыр" тер кончук шүдургу саналдарын пергилеес, ол-ла хуралга сугаан солуннар: „Шьн"—27, „Ар-еве шьн"—25, „Хостуқ араг"—28, „Сазактын кол медеези"—23, „Пурунгаар"—4, каттышкы 107 сагыгань пир сьлдн хуусаазы-pile сьнгьс уқда сагыды. Блан-гьја ештер Парссн, Тавза, Төг-

уј-ool олар 5 цуыл сагыгань пир-пир сьлдн полса-pile сугаан-нар.

Мон ар көрге, пистин уурын кезигunneri 37 сьлдн са-гыгазын калбактын тугајында потууқ кирзилгеzin амьдгааштан егеleen тур.

Мон-pile кадь козуунун араткорларын кьжьгарь полза:

Нам, сазактын солун парлагань өреге пыгу сагыр алган тур-зун тер салып турар лозунун кы-ысс-дин парьмдалаа, 37 сьлдн солун сагыгазын ertee ciigeen теледе, араг конун орту-зунга масса-тајылырлык азыды амдан егеlep корудур турга, ол лозуну cedip алылар! Хар-ын өг-өреден ertke, кизи пыгу солунуқ потуул тер лозунга cedeliner!

ARN уурын таргазы Ongaj-ool.

Сьргаккьда ликпунту сургуулу азьттыңан

Сөөн-хемчик козуунун Сьргаккь сумузунда 36 сьлдн 9 ајнын 20-ден егеlee 37 сьлдн мај ајга cedir 7 ај хуусаалық өөренiri-pile ликпунту сургуулу азьттыңан. Ук ликпунту полза, 14 кезек cerde салып пөлыктер-лиқ, оларда шүптү 120 хире кизи өөренip турар, оларнын er кизizi 56, херееzen кизizi 64. Оларнын сургуул егеleeде пизик талазь-

pile pilii: шоккарларлар—40, мь-ьнај пилбестер—80. Сана—100 cedir санаар кизи—63, кьдар, ка-зыр сан пилр кизи—15, пилбес кизи—105.

По устынде ајткан улустары 37 сьлдн мај ајга cedir cys хуу өөредирин кьзыр oralдазыр тур-мен.

Сьргаккьда ликпунту пақызы К. Тамва-сырын.

Таспын Cydek-oolu, Sandьj-oolu

Пил-хем козуунун Таспы сумузунун сагырга cerinin таргазы Cydek ool, Cerbi арвань-нын таргазы Sandьj-ool олар ре-волустун азыл херееден таан-таа ташкаар тур-ам. Cyl teerge:

Тоу козууну еш Палыксь Ть-ва араг республиктын Араттын ре-волустуқ шериинге турга, Арат-тын револустуқ шериин тееди cer-инин тузаалын јозугаар, узун ху-ууса-pile 1936 сьлдн 9 ајнын 18-тин хуынде халашкы, ук аал curtтун-се, урук-улаа-pile сапыр пар сьткы. Пил-хем козуунунун Таспы сумузунун Cerbi арвань-нын таргазы Sandьj-ool теерзи-нин аалыга cadaqlaan тур. Еш Палыксь узур цуулын сугаалар, Араттын револустуқ шериин Кат-тышкан полказынн шавьнын cer-инден тьвышкан пызыредлиқ шь-зылгаларын көргьзурге, ук Сан-дьj-ool теерзи „pis аат мундурup cer-le шьдывас-пис, аат мундур-унар тер шуут тузаал цок тур, pis ији cernin өртеeli евес-пис, кьлаш-тар canar сен-пе, та кансаар-сен, оозун podun pil, enir сьлн шь-

иқге турган Тоу козууну пир оол пазз cadaql cana pergen, азы-вас ла cybe" тер шьрак азыл-ыр олурган тур.

Оон аат первеен. Cadaql кьла-аштаа, суму таргазы Cydek-ool теерзинин аалыга парга, пазз узур цуулын сугаалаа мьрн-ај тооваан тур. „Харын pis аат первес-пис, cadaql cor!" тер ту-зааган тур.

Оон еш Палыксь ол сумуга 16 хонга, Cerbiden cadaql кьлаш-таа, ARŞ-тын шавьны, цудай пер-ген, pudun teze кьлаштар алган, аштаан сусакаань кончук, p.c. 10 ајнын 6-да tedir cedip kelgen.

Еш Палыксь полза, Тьва араг республиктын орань камгалар, наcional револустуқ сазак, на-мнын кьжьгарьын херек кьрыга кысседip турган полга, en py-dvlyk Тоу, Одыгенин араг конун нам, сазакты теккиди сьбра ебиледееринин масса полит-иктеқ азыл аргазын peletker ар турган еш мьн евес-пе! Еш Cy-dek-ool, Sandьj-ool, пазз улақ первеенner!

ЕШ ПАЛЫКСЬНЫ ПЫЗЫРЕБЕС АРГА ЦОК

1936 сьлдн 9 ајнын 18 ху-ынде Тьва араг республиктын Ар-аттын револустуқ шериин Каттыш-кан Полказынн Шавьндан төге-рик, шьбек ији сьлде танмалық 3 шьнзылгань тудука, араг тьмен-ге idegees corutkan cybe. Еш Палыксь шериқ idik-хевин kedip cangan кизи cybe.

Таспыда нам ууру пазз сьла

Араттын револустуқ шериинге турup, сазак, намнын пааштајы кьжьгарьын кысседip, револустуқ шүгум-pile corup турган rev. шь-иқ еш Палыксь козуун, суму-зун-це тегьдеринин тугајында су-му таргазы Cydek-oolдун сери-деј перген пайдалын Таспыда нам ууру нам талазь-pile шьва тол-гаа, шьпирлиқ тегьм тузаны көр-гьсpeeri сьла тур тер шьлеелиқ шьгьмcyле салып тур-мен.

Еш Палыксь Араттын револу-стуқ шериинге турга, ам полгань

ол евес, өөренген erttem сургу-улун ам тоуракка pulgar каар teen cybe евес, харын ташькь-нын тајын imperialisteri полга, ишиккинн контрреволустуқ азалары Револустуқ сазак, нам-це, хос-туқ шьлеен араг тьмен-це шурар кеер полза, сазак, намнын па-аштајы кьжьгарьыга турар пелен шьгьы еш тер, ол темги шьнзыл-галарда пир ији сөс-pile сөкле-ен.

Араг тьменнин мундундан ТАР-ны камгалаарыга еыктыр турган езибисти по хире тыретен-инге револустуқ шериқлер шүптү хомудар тур-пис.

Cydek-ool, Sandьj-ool оларга козуунун пааштар cerлеринден тарь хемцеқ көргьзерин тилер тур.

Револустуқ шериқде

T. Natpit.

Солуну cer ара cidir- er, хонаттадыр coruk- pile temisseziil

Тандь козуун Көк-пулун су-мунун араттарын сугаан сол-уну кончук тудар турар.

Оон сьлдгаань cydel teerge, пиреде сумунун араттар келген солуну аал-аалыга шьқзар сь-дыр peerinde, ијиде суму пошта-зын тазыр турар кизи, солуну аал-ыга еккер алга шьқзар сьдар poor тур.

Оон хараазь-pile цуу poor тур-ары тизе, № 6 арванн хамат-тыз еш Siirinnin сугаан солуну cyq-le 63 тугаар-ла cetke, оон ьнајгыз келбее. 10 азық кал-бак солун көнгьс келбее турар. № 7 арванн хаматтыз еш Удывараань 10 азық солуну is цок poor турар.

Оон ағыда по ьска, сугаан солунун албайн олурар арагтар кьжь хөј. Cer-le meen-ne сугаан солуну келбеди теер кизи-ле ка-жь төген цок тур.

Араттарын сугаан солунун ор-та cedibes, саададыр, cer ара ci-direr, аалдара хонаттадыр, aptar-лаар шьқзар—по medi coruktar полза, пир талазьнда, араг тьмен-нин сьгар полваазьраар corунга кончук моондактық полга ији талазьнда, 37 сьлдн солун са-гыгазын ургьцylep corударыга кончук pudulgактық totkarлық coruk мьн тур.

Козуун, сумунун организас-тарьндан шак мьндық солун ci-direr—шьқзар corukту удаа пы-зынде istep тькьлаа, солун тар-адыгызын саат цок cedirtip turza coguur тур.

Siirin.

Өөк сумузунда школа азьл cetpes

Пил-хем козуунун Өөк суму-зунун Хақыла-алак тер cerde kirip өөренir школа пар. Ол школ-ага 70 кизи турзун teen, ам ьн-да cyq-le 25 кизи пар. Ол 25 кизинин camдызь idik-хер, кьш-хьнезинибis tendy тееш-ле поттар-ынн аалдары-це тарар canip турар. Аалыга парга, кьш-хьн-езин, idik-хер cybezin тырген тө-гьнir алга, школзынга роууу кеер өөренirinin улуу, аалында ада-ijeзинин азыл-агыын кьлр турup peer турлар.

Уруқларын ада-ijezi-таа пол-за, азы-толын erttem пиликке өө-едip алырын podabas, харын пот-тарынн азыл-ылезин кьлдьр турup peer турлар.

Ук сургуулдун турар пьзын кончук pagaj, цугајы цок, ottul-ар ьязь пазз цок, сургуулдар поттарь ceergennep ottulup тур-ар. Erttem сургуулга өөренirin егеlep турган сурукцаларын ар-азьнга ол cernin ezirik улустарь curum цок, самьн-садарын corуун уылgedip, сургуул уруқ-ларын oјladьp шүқ турар цуылдер пар: Mogaj садьнда керттик-хаажьлар Tarzaa теерzi, пир каттар-ла ezirik келгьс, сургуулдарын oјladьp тура хонган, оон ьвза-зыраа, сургуулдар canьp турар.

Ук школа по хире тудадар, өөреникчилери cecce сьлвајын, харын тарар, оон-таа ағыда ezirikter Tarzaa суқлар школанын curumунга таарьспас паак cor-укту уылgedip турда, тус суму-нун сагырга ceri, пазз ьнда нам, areve уырleri школга туза-лаар талазь-pile азыл corutpas, апаа олурар poor тур.

Шоланын устынде ајткан cet-пестерин тарь цок кьлгьс, суму сагыргазь полга, оон ьнај хөј ниитинин организастарьндан поттуқ туза көргьзери цугула тур.

Tyrym.

Малымнь өстырер тееш, өске өөрымны кьжьгарь тур-мен

Улуқ-хем козуунун Caattь сумузу ештер Camзырн, Natpit slerni idegep кьжьгарьын полза, ТАР-нын 8 тугаар Улуқ хуралы-дан араг con пистерин азыл-гыжьыс полга культурлуқ амь-дыралыстын хьн пырде тешпир сажьрап турарын парьмдалаа, ТАР-нын 20 сьл ојунда пыгу мaldьн паазын ији сажь cedirer тер писте төөгьлық улуқ ајттыс-кьнын перген полгај. Ону cedip аларда араг con пистер pot idepkeјibisti көдырвес ползубуssa, кыссеттинмес тер cybepi пилр-пис. Ындық cybe теледе, meen po-dum 8 тугаар Улуқ хуралы-н ол улуқ ајттысқынын херек кь-рынга cedip алыр тееш, ам po-dumунн xolumда пар турар 61 пааш малымнь 1941 сьлда 122 пааш кьлдыр өстырп алырмнь slernin мунунарга илергелер кьжьгарь тур-мен.

Малымнь паазын өстырерде карачангь саньн парьмдалаар евес, оон шьнарн сажьрадыр,

сьлқ казаа-pile, көбөј сьген-pile хандьрар-мен. Men enir сьлн 100 хөppeen сьген pelet-ker алган ползума, по 36 сьл-дн кьзынынде 135 хөppeen peletker алдым. Ам келir сьлн оон арттык көбөјni peletker алы-шаан, малымдан кькь соок-тарынн ајылынга cangьs-таа паашы өлырвөјin, өске өлымнық ајылындардан пир тенге шьнгь камгалаа, өскьс анај-таа хорат-пазын кьзар полга, ону шак ьнсаар cedip ар шьдаар-мен.

Устынде кысседip teen цуыл-деримни ештер Camзырн, Natpit xyleep алга, ол јозугаар кысс-седip poor тер idegebi-шаан, по кьжьгыжьмньн хьрызын тарьј тыннасар олур-мен. Ынгаа, по марьыдаань по солунга ун-дыреринден егеlep санаа, ам келir 1937 сьлдн 10 ајнын 1-де тьннеzip көер-пис.

Улуқ-хем козуунунда

араткор P. Маазьк.

Ликпунту азылнын тьннели

Сөөн-хемчик козуунун Syt-xel сумузунга по сьлдн 6 ај-нын 4-тен егеlep, 4 кезек cer-ге 71 өөреникчилиқ ликпунту сур-гуулу азыткан, мьн ликпунту ол өөредилгеzin 10 ајнын 5-те төн-дырген, по аразьнда Тьва пизик, сан полга улус төрезинге өөре-нир келген шьнарн ьлгар көөрг-е: Тьва пизикке кончук екки—3, апаа екки—14, ортумак—40, адак—14, сана кончук ек-ки—4, апаа екки—12, ортумак—29, адак—26, улус төрезинге кончук екки—1, апаа екки—8, ортумак—22, адак—40.

Мон ар көөрге, ликпунтунун өөренip еркенi шьнарлық полган, мон songaар екки өөренген ештер тус тус арваннарьнга пизик пилбестерни өөредiri цугула.

Пақы Soksut.

Екки азылдық арван таргазы

Сөөн-хемчик козуунун Сьргаккь сумузунун 13 тугаар ар-ваньнын oraлакь таргазы еш Тарь-сырын, 1935 сьлда азықал цок сьткан 400 кулаш азық cerni ка-заалаа, 1936 сьлда oорттан 110 хөppeen сьген хар алган, оон puudu 550 полган. Оон кьры-нга таразынын pogun пазз азаар ар турар.

1934 сьлда 50 пааш, 35 сьл-да 60 пааш maldьқ турга, 36 сьлда 70 азық 80 хире пааш maldьқ appargan.

Еш Тарь-сырыннын ylegerлиқ азылн өске еш-өерлер өттыныр, азықалаттмьн сьдар cerлерни азықлар ар, нам, сазактын сьген шьлн 70 % калбактын teen sor-улгазын еrestii-pile кысседилin-er.

Ликпунту пақызы Тарь-сырын.

Сангьс сьлда cedi тарга халашкань-pile corut- kan азылнын materialь цок poldu

Elegeste „Toka“ кьреком-нун профес уурын 36 сьлдн тургузунда corудup келген азыл-нын сан пыртыкелi пир-таа цок, пир сьлдн тургузунда ојун-ши-таа ундырвее, хурал-суқлаа-таа шoolуқ corудup турбаан, caa кезигьн-таа киirip албаан, cer-le култур massалық азыл парьк цок турган тер сөклер полур. Харьн профес уурынге шьдыраа, ьлаар хаарзак, тошпулур teen ьска, елен хөј materialьды херексел-дер тургулаан cybe тур, ол цуыл-дерин camдык tuduу-tulun цуыл-дери пар полза-таа, шүптү yrelgi-leen, camды мьрнәј is цок cit-ken.

Хемцеқ албаа-це хорзок

Рарьп-хемчик козууну Шькpeer сумузу 15 тугаар арванн хам-ааттыз Тарьj-ool теерzi, podunun кадајын таанда emin ертир тар-лар pastьr тур-ам. Cyl teerge, Тарьj-oolдун по сажьн кьлган-на cybezi арага, ол арага ишкен-де кадајын ургьлcy еттер, ьн-сар турга, кадајынн кьлгьзын cara шаар алган цуулы пазз пар, оон ағыда Шьва-tonнуқ тер кизи-нин табангајын syge-pile пазз одура каккан полга, нам кези-гьны Evideenекти казаа ьязь-pile хар соккулар турган.

Тарьj-oolдун по тырзок cor-уун суму, арван сагыгаларь пил-ip тура-ла хемцеқ-таа албаа, апаа-ла сьла салып каан турар poor тур. Ам тарь Тарьj-oolду суму шьгьгьзындын хемцеқ алзын тер кулак салып олур-мен.

Aratkor.

Пистин харьыбы

Samagaldajda K. Erencin—өөрен-икчилерге сугаанар-pile ојун-ши туга-јын тус козуунда хана солунуга пизинер.

UXK-да Шьри-sanaa—Coduraага тар-аа цулган нам кезигьнnerinin тугајын ол cerde хана солунуга пиз.

Elegeste O. Tuganь—Karnalajнын арь азырар турар тугајын, „Purungaар“ солунга пизип көрынер.

Cadaanada „Saқдыр-cap"—козуун-нун кизи, мал, азыл-агы тугајында пизен саньнарнын camдык цуулы пилдинмес теледе ундырвее.

Харьысалгалық
редактор

Lyndyp

Cidirioq: По сьлдн 10 ајнын 16-да Кьзыл-дың 1 ту-гаар magazine coraа, акша хавь-pile кадь тугаарын пилбөзим cola-акь биледим cidirdim. Ам ону кьш цок poldurup carladьm.

Sovtьbtranstьn гаразьнда colaакь Хуралбај.

TARN-ның 10 tugaar Uluq xuralynga

TARN-ның 10 tugaar Uluq xuralynga TAR-ның arat xereezenneri

Uluq Oktabr revolyuziynun aq-syby-pile Tybannyn er, xereezen arat tymeni nasional xostalgalyq revolyuziyn yndyrgeş, taştıkkınnı imperialisterin, iştıkkınnı tarlakc xemdıkcı feodal idegetterin ojtur-oktaaş, erge şeleenı xolunga algaş, cırgaldıq amıdalybın tıpkas, nam, cazaqtın paastalgazy-pile TAR-ның xamaarşpas pot-ergezın ulam pızydyr, azy-agıj, erttem kulturun xajnyşkynnyq saıjzradıy turar tur.

Ыlangıja malcın arat xereezen-ner ARN-ның iziq paastalgazy-pile erttem kulturun saıjzradıy, paza orannıñ azy-agıjın saıjzradıyga eres kirzip, ARN-ның xıdylyq 10 tugaar Uluq xuralynga kestyıp kórbegen cedişkin-neriñ uzurazıy turar. Oon par-ımdaazıy polza, en ılangıja or-annıñ a/a-ның kol adıy—mal-ıñ pıazy cıl-cılda ózyr, oon paraannıñ cıylderı kóydey turar coruk polza, xereezen arattar-ny todagaj kirzilgezinde poor tur.

Po yjede xereezenner erttem kultur talazı-pile paza tıkkasaj-zyraan. Cizee: namnıñ 9 tugaar Uluq xuralıy erttıp turar yjede xereezennerin pizik piliri kon-cıq kudu turgan, am xereezen-nerin 50 xıu xirezın pizıktıq tep polur.

Arat xereezennerin idepkej kicceeli kódyrlyp, erttem piliri saıjzradıy turarannı xaraazy-pile nam, cazaqtın, kyrynenin azyldarında xoj-xojy-pile kirzip azyldar turar. Arattın revolyustıq namnıñ kezigyninde 1472 kizı, areve ke-zigyninde 2598 kizı kirip al-gan xıdylyq atı edilep, arat ty-menge yiegerci poor, arat ty-mennin azy-agıjın saıjzradıyga eres kirzip turar. Paza nam, cazaqtın polgaş kyrynenin cu-gula xarışsalgalıq azyldarında xoj-xojy-pile songıdıp, azyldar turar. Ulustun 8 tugaar Uluq

xuralıdan Picce xuraldın ke-zigyninde xereezennerden 9 ki-zi songutkan. Namnıñ 9 tugaar Uluq xuralıdan TK plenumun-kezigyninde 7 kizı songut-kan. Cazaq cagırğa polgaş nam, arevenin cugula azyldarında 387 xire xereezenner azyldar turar. Oon istinden nam, cazaqtın xar-ışsalgalıq uluq azyldında 8 ki-zi par. Paza tuskaj erttemniq ka-adırlar poor, kyrynenin janzy-pyry azyldarında adırlarında 70 şaa kizı azyldar turar.

Ysynde aıstkan eueş cizek-terden ap kóerge, malcın arat xereezennerin ARN-ның xıy pyrynyñ iziq paastalgazy-pile cedip al-gan cedişkini tıkkas xoj tur.

Po cedişkinerge tajangaş, xere-ezennerin moon songar ky-yscedip corudar azyldar polza:

Nam, cazaqtın xıy pyryde yndyrp turar cugula toktaal sa-a-ıyñ kyyscedirige eres kirizir, en ılangıja po kıştyñ ajılybın-dan malıy mendi azyldaralybın-ga pottıq kirizip, maldın cem suurun taarıştarar, oqlu kışın mendi alıy coruktu oraldazır.

8 tugaar Uluq xuraldın TAR-ның 20 cıl ójunda maldın paa-zyñ 2 saıaga cedirer teen cugu-la ajıtyşkynny kyyscedirige xereezenner şuptu eres kirizir.

Azy-agıjın saıjzradıyga id-epkejtıy kirizir-pile kadıy, pot-tarannı erttem kulturun, polit-pilin óyledir coruktu cer-le ut-tıy polvas. Po kıştyñ cızyñ-paazyñ óredilge polgymneringe kirip órenip, erttem kulturun kódyreringe xoj cıyl argalarnı xereqleer. Xereezennerin pizik pilir xıuzu 50 cedip turza-taa, şıparı koncuq kudu, cıy-le nomcuur tedıyzy tıkkas xoj. Mıncagaş pizik pilısterni pilir kıldır óredir, picce pilirleriñ ekki kıldır óredir coruktu ter-giñ cugula sorulga poldurup,

ılangıja 8 tugaar Uluq xural-dın . 1937 c. 12 xardan 40 xar-ga cedir nazınnıq connu kol-dunda pizik-piliktıq poldur-pı-teen cugula ajıtyşkynny parı-m-galaş, pizik polgymnerin cer-gerge aal pelyktep turguzup, xer-eezennerni ol-ce xojy-pile orga-nizastap kiirip, oon azyldın pot-tıq paastaar talazı-pile nam, ar-eve kozkomnarı, yyrleri xerek kışynga pottıq azyldı amdıga-aştan corudar uzırlıq.

Xereezenner pottarannıñ erttem kulturun kódyreri-pile kadıy, ur-uq-tarannı revolyustıq jozu-pile kizizidip polvaazyradıy oralda-zyr, şkola-ce uruqların kiirip, şkolada órenip turar uruqlar-nyñ edik-xevin xandıy, ekki órenir tugajında cagır surgar, uruqlarannıñ órenir coruunga tuzalazır uzırlıq. Şolanıñ azy-ılyñ saıjzradıyga pottıq tuzalazır uzırlıq.

Azy alvanga, pydyrylge cer-leringe xojy-pile kirzip azyldar polgaş podunga onaaşkan azyldı ój şaanda kyyscedip, şıparıñ ekki kışyñ oraldazır, paza azyldan yner-kirer, azyga toktaa-vas coruktu soksadıy cugula.

Xoj niittin ekki turatın ebil-elderi RTO, OKTE-nin azyk-tuzalrı tanıp pilip, oon kezigyn-ynge kirer polgaş oon azyldıga tuzalazır coruktu xereezenner pa-za utıy uzırlıq.

Ystynde aıstkan cıylderni ARN-ның paastalgazy-pile eres kyys-cedip, TAR-ның azy-agıj polgaş kultur polvaazyralıy ulam saıjzradıyga xerek kışynga kirizip, paza namnıñ xıdylyq 10 tu-gaar Uluq xuralınyñ tóegilyq şıptirlerin xajnyşkynny kyys-cediribisti nam, cazaqka temdeq-leeli.

ARN TK canında xereezennerin tep tassıyñnı targazı xereezenner.

PARBYN-XEMCIKTIN ARN-NYŇ 7 TUGAAR KONFERENZIZI ERTTI

Parbyn-xemcik kozuunnnun gen polza-taa, pygy kozuunnnun ARN-ның 7 tugaar konferenzizi po cıldın 10 ajnyñ 16—18 xyn-nerinde poor ertken.

Myn kozuunnnun konferenzizin ertırciri-pile ARN TK-ның prezidiymynden eştıy Tovarışaj, Sedip-ool suqlar pargan.

Myn konferenzige kozuunnnun 1300 azyq nam kezigynnerinden 57 tólee kelir turgan polza, 10 kizı janzy-pyry cıldagañ-pile keep şdadajın pargan-pile 47 tólee kelgen polgaş oon ıñaj cöyleer ergeliq oluruşkanar-pile kattıyşkaş 60 azyq kizı olu-rup ertken.

Myn konferenzige cugaalazır ertken ajıtyşkynny polza:

1) ARN TK-ның iletkelin eştıy Tovarışaj iletken.

2) Kozkomnun azyldın tugaj-ny eştıy Padan-ool iletken.

3) Nam kozkomnun plenum kezigynnerin songaan.

3) ARN-ның 10 tugaar Uluq xuralıga tóleer songaan.

Myn konferenziden ARN TK-ga polgaş TAR-da SSRE-nin Pyryn ergeliq tóleezi eştıy Malkof-ka pajırlyq telegramnar corutkan.

Eştıy Tovarışaj podunun ilet-kelinge ARN-ның pygy cedip al-gan tóegilyq uluq cediş-kinerini todagajlap iletkeerge, pygy oluruşkanar uday-taraa adıy caskap pajırlyp turdu.

Myn konferenziden Tep komi-tettin iletkelin koncuq cıyldıy tep pajırlyp, xyleep al-gan.

Nam kozkomnun azyldın tugajın kozkom targazı polgaş Parbyn-xemciktin ARN-ның ıñak u dırtıy kuzıy eştıy Padan-ool iletken.

Eştıy Padan-ooldın iletkelin tıñnaaş, myn konferenziden tem-deqleeni polza, ARN TK-ның iziq paastalgazyñ adaanga co-raaş, tus kozuunnnun nam organi-zazı uluq cedişkinni cedip al-gan, cıl teerge: maldın ózyl-dezinge xoralıq cıyl pyry ajıy-lıdar tabarız, xoj paaş mal ol-

gen polza-taa, pygy kozuunnnun malıy 1935 cıga tómejleerge 0,19 ga óşken polgaş nam kezi-gynnerin malıy 11,4% óşken. Pygy connun sigen peletkeeni 1935 cıga tómejleerge 63% óşken polgaş nam kezigynneri-nin sigen peletkeeni 66,9% óşken.

Pygy connun tarılgazı 1935 cılda 2661 turgan polza, 1936 cılda 3493 ga polgan polgaş nam kezigynnerin tarılgazı 1935 cılda 1156 ga turgan pol-za, 1936 cılda 1313 ga appargan. Coguur nazıyq connun pizik piliri 78,3% polgaş nam kezigynneri-nin pizik piliri 88,8% c e i k e n oon-taa óşke cedişkiner par. Oon-pile kadıy cetpes azyldar paza eueş eueş tep myn konfe-renzi temdeqlees, moon songar cetpejin turar azyldar cedip alıy tugajında polgaş am kyys-cedir sorulgalar tugajında todagaj toktaaldı yndyrgeñ.

Myn konferenzinin tóleleri şuptu-la c ö r y ş k e n margışkan cıyl cok, cangıy şugum-pile can-gıy azı koncuq ööryşkylyq ide-pkejtıy sanal şygımycelin pe-rip, cedar, cetpes azyldarın toda-gajlap turdular.

Myn iji iletkelge 31 ajıtyşkyn sal-gan polgaş 41 kizı şygımycylep sanal pergen.

Kozkomnun azyldın tugajın-da ARN TK-ның Cırdıyşkyn kildizinin targazı eştıy Tovarışaj polgaş Kultur jamızyñnı saıydy eştıy Sedip-ool suqlar kajgancık-tyq sanaldarın peerge, pygy tóleer koncuq kicceengejtıy tıñnap, pajırlyp xyleep ap turdu.

Tus konferenzinin 3 tugaar ajıtyşkyn nam kozkomnun plenum kezigynneringe 27 kizı songaan, olarnıñ iştinde "TAR"-tep orden xavajalyq polgaş tus kozuunnnun arat connun xıdylyq udırtukular eştıy Padan-ool, Cadamba suqların adı ynerge pygy tóleer tıñmı-tıy adıy caskap, pajırlyp cedirip turdular.

Oon ıñaj ARN-ның 10 tugaar Uluq xuralıga paar 26 tólee songaan. Ol songutkan tóleer polza, tus kozuunnnun nam kezi-gynnerin iştinden en teere id-epkejtıy polur tur.

Oon ıñaj myn konferenziden TAR-ның xıdylyq paastalgazy-lyndan eştıy Toka, Cıymıt-tazı, Xemcik-ool suqların paastalgazy-kaş 9 kizini ARN 10 tugaar Uluq xuralıga tóleege xındılep, tıñmıttıy adıy caskap songıdular.

Konferenzi xaqdınan taarazı-pile kozkomnun pir tugaar pie-numun azıtkaş, azaa kozkom prezidiymın polgaş kozkom tar-gazıy paza kozkom canında xereezenner tassıyñnı songanıy.

Prezidiym kezigynneri:

1. Eştıy Padan-ool—k o z k o m targazı.
2. Eştıy Cadamba—kozuun targazı
3. Eştıy Arakcaa—areve kozkom targazı.
4. Eştıy Syryn-ool—kozkoop targazı.
5. Tırtık—xereezenner tassıy.

Oralakcılar:

1. Eştıy Parccın—OKŞC tóleezi.
2. Eştıy Tilgizek—Xel sumuzunda nam yryynın sekreteri.
3. Oon ıñaj kozkom targazı-nga eştıy Padan-ooldu polgaş ko-zuunnnun xereezenner tassıynga eştıy Tırtık songup padılaan.
4. Eştıy Padan-ooldu kozkom tar-gazıyga songur tep sanal yny-p keerge, plenum kezigynneri paza kattap adıy caskap, orden-xavajalyq kozuunnnun namnıñ udırtukuzınga pajır cedirip turdular.

Xövenmej.

Ispanda faşistıy yjmeen yrgılcılevi-şaan

CURUKTA: Ispan respubliktyñ najıssılab—Madrid-xoorajda azyldıñnıñ şaqdaa şeriqleri

Ispanıñ xoj tymeninge SSRE-nin arat connun tuzalamcızı

SSRE-nin Profes Ebilelderinın Tep cöylelinden medeeler turar polza, Ispan respubliktyñ pic-cil uruqlarına polgaş xere-ezenneringe tuzalaar-pile SSRE-nin xoj tymeninın cıyldıygan xöregizi 10 ajnyñ 11-de 26.003.028 akşa 10 kópejek cet-ken tur.

Ol cıylgan akşa xöregi-pile satkan aaz-cem cıylyn 3 paro xot-pile Ispan-ce tazyqlar turar. Oon ıñaj Ispanıñ piccil ur-

uqlarına cıylyq edik-xep kıldır corudar-pile profes ebil-eli polza, Moskva polgaş Lenin-grattın taaranıy fabrikarına 27 muñ piccil uruqların pyryn keder xevin 10 xonuk xıusaa iştinde taarap tegerip peeri-pile cagır kıldıygan.

Ispan respubliktyñ piccil uruqlarına polgaş xereezenneringe tuzalaar xöregi cıyldazı am-taa yrgılcılevi-şaan.

"Pravda" solundan.

Ispanıñ maadyrlyq xyrezikcileringe tuzalap tur-pis

Kyrtipograf canında areve yry po cıldın 10 ajnyñ 5-te pol-gan Kızıl-xoorajın pygy are-veccilerinın kalbak xuralıga, Is-pannıñ faşizmga udur temisse-zip turar maadyrlyq xyrezikciler-inge tuzalaar-pile 400 xire ak-şan ekki tura-pile cıylyq-şaan, 1 şini yndyrgeş oon ertteen pa-za orta tuzalaar tep xyleelge al-gan cybe. Oon kyyscedezin ma-naa todagajlaarga:

Yzen tos sannıy arevecciler polgaş 10 xire englin anıjaktar-dan ekki tura-pile cıygan akşa-nyñ sanı 522 akşa 50 kópejek, şil yndyrgeş tıpkan akşanıñ sa-nı 294 akşa 50 kópejek, şuptu-zy kattıyşkaş 817 akşa poor tur-ar. Myn eştıyden tuzalaarda, 5-ten 20-30-nep, 40-50-nep tu-zalap turgannar.

Po talazı-pile ap kóerge, Kızıl-xoorajda turup turar areve-yyrlerinın kezigynneri pistiliden xoj polza-taa, 817 xire akşa tu-zalapkan yyr-taa cok polgaş ol tugajında kyrtipograf canında

areve yryñ aşkannar-taa cok poor-on.

Şini yndyrgeş, "Cecceñ kış" tep ergi şaqnıñ yler-lik toolundan al-gan şini yndyr-gen. Uk şige areve TK prezidi-ymın targazı eştıy Padıraa, "Şın", "Areve şın" solunnar-nyñ redaktorlar eştıy Lyndyp, Sarıyq ool paza kyrynenin uran teatırnıñ surukcuzy eştıy Kara-kış suqlar kirışken, olarnıñ ol kir-ışkeninge revolyustıq iziq pajır-ny cedirer tur.

Oon-pile kadıy, óşke-taa py-dyrylge polgaş alban cerlerinde turar yyrler, Ispanıñ maadyrlyq xyrezikcileringe tuzalaar azyldıy kalbarıty corudar poor teer-den angı, pistin kyrtipograf ca-nında areve yryyden Kızıl-mazalık-xoorajda areve yryñ, Ispanıñ proletarlarına tuzalaar akşa xöregi cıylyñ tarıy coru-dar poor tep kışyryp tur.

Óşke yyrler po yryden yleger alıyñ podaza coguur tur. Yyr targazı Samıy-lyndyp.

TYŇNADYŞKYN

Mool arat respubliktyñ cıyl-pyry solun, setkyılyn cagıtkan eştıyge tıñnadıyşm polza,

1936 cıldın cagılgazıñnı akşazı xozudapcet-ken cybe

tóleede, am ol cagılgan

1937 cıldın cagıy kıldır xyleep al-gan tur.

Am moon songar ol cagılgalarnı cagañ eştıy 1937 cıldın egezinden egelep alıy appaar tur.

Xarılzaa ergeleer cernin targazı Kızıl-ool.

Namnyň 10 tugaar Uluq xuralynga Tere-xel kozuunu

ARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralynga uktuštur. Tere xel kozuunyn 1936 cýlda kыp kыssedip algan aзыl-агыjынын tynnel-in myn kozuunyn 1024 arattaryn murnundan temdeqleer tur. 2 mın paaş maldarybyska sigen peletkep alganbys:

№	Sumular attary	Kesken sigen-ini gazы	Puudu	Sigen kadbyr
1.	Kargy	65	4.894	85
2.	Palskыtq	101	15.287	89
3.	Şypaa	64	6.607	64
	Şuptuzu	230	26.788	238

1935 cýlda 84 ga sigen kesken polzubussa, 1936 cýlda 146 gany aзыr kezip algan tur-pis.

Mal kazaazyň peletkeenibis:

№	Cynq kazaalar	По cылыг caa kыlgan kazaalar	Septep algan kazaalar	Septeeben ekki kazaalar	Polyk algan ödek (paraa-pile)
1.	Inek	129	69	336	Şuptuzu
2.	Şeer mal	48	23	112	4754 paraa
3.	Cылыг	5	—	—	—
	Şuptuzu	182	92	448	—

Kultur talazy-pile:

Pizik pilirlerni ыlgarga					Pizik pilaster	
Ekki	Orttumak	adak	Er	Xer.	Er	Xereezen
24	84	185	192	101	302	429

Am pistin kolduq sorulgalarybys polza, ystynde cedilgelerge tajanyp algaş, moon songaar am-taa xej cedilgelerni cedip ar. 36-37 cýldaryn kызында cutka cer-le mal alyspas polgaş paza aзыl-агыj, kultur talazy-pile caa-caa cedilgelerliq polur-pis tep 10 tugaar Uluq xuralga tangyraqlap tur-pis.

Tere-xel kozuunyn targazy

ARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralynga UXK areveziniň aзыl

Am polur ARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralynga Uluq-xem kozuunyn 981 sannыq areve kezigynneri pottaryn cedip algan cedilgelerni tynner tur.

Tus kozuunyn areveccileri Areve TK-nyň polgaş kozuunyn nam, areve komitetleriniň paaştalgazy-pile coraaş, arevecciler eleen uluq cedilgeni cedip algan. blangbja pottarybysyn national pizibiske 95,42% öörenip algan-pis.

Arevenin özyldesi cýl-cýlda ulgadyp turar: 36 cýldyň pir ajdan peer 10 ajga cedir 93 kizini arevege kitrip algan. Ooň-pile kadь arevenin at-aldayn pakьradar, arevenin curumun yreerler-pile temissel aзыl corudup, po cýl-ы areveden 3 kizini yndyr sьыrgan.

Tus kozuunyn ištinde tuskaj öregeliq arevecciler pottaryn aзыl-агыjыň saзыradarynga eleen cedilgelik corup turar. Oon todargaj parьmdaazy: 35 cýlda nititi malь 20.347 paaş turganьdan 36 cýlda 23.941 paaş polgan. 35 cýlda 362%, ga sigen kesken polza, 36 cýlda 624%, gany keskeş, 613 saraattь turguzup algan.

Am yjede tus kozuunyn areveccileriniň aзыl-агыjы polgaş arevenin özyldesi, polit. pilişkini 33-34 cýldardan arttyk cedişkinliq polgan. bndьq polza-taa, arevenin ištinde cetpes aзыldar eleen xej, cizee: areve yyrlerinden arat anьjaktar polgaş anьjak xereezennernin orttuzunga kultur massalyq aзыldь corutkanybys cetpes, paza arevenin ištikki aзыldaryn emgelep seskeleer coruk am-taa cetpes.

Po cetpesterni cedip aлыr tugajьnda arevenin ištinge polgaş arat anьjaktar, paza anьjak xereezennernin orttuzunga tuskajlar kultur massalyq aзыldь tarьj corudarybys xyleenir-pis.

Paza 37 cыga udurerestiq aзыldь corudup, ыlangbja pizik pilbes areveccilerini piziktik kылдыr öoredir tugajьnda erestiq aзыldь corudar-pis.

Am polur ARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralyň yndyrgeň ištirpi telgerezin!

ARN-nyň udurtukularь Toka, Pajьr, Tovarıştaj telgerezin!

Areve kozkomunyn targazy Erttine.

Peletkep algan sigenibis

Parьbь - xemcik kozuunyn Şekpeer sumuzunyn arat connarь mal cemi sigen peletkeer talazy-pile ulustun 8 tugaar Uluq xuralyň ajttьbьşkьnyň kыssedip turar tur. Öske sumular pistin po cedişkinniq ylegeribisli ederer poor tep idegeer tur.

Sumu sekreteri Tьrk-kara.

Kызыl-xooraj

Uluq-xemniň ARN-nyň 10 tugaar konferenzi xuralь

Uluq-xem kozuunyn namьnyň 10 tugaar konferenzi 10 ajьn 11-den egelees, 13-te aзыl tooskan.

Uk xuraldyň cugaalaşkan ajttьbьqlary polza:

1) ARN TK-nyň iletkeli.
2) Kozuun komitediniň iletkeli.
3) ARN-nyň Uluq xuralynga paar teleeler songaan.
4) Kozkomun plenum kezigynnerin songaan.
Pir tugaar ajttьbьqny ARN TK prezidiymynyn kezigyny polgaş Mal cer jaamьzьnyň saзыbь eş Polat iletken.

Iji tugaar iletkeldi kozkom targazy eş Tazy iletken.

ARN TK-nyň 9 tugaar Uluq xuralьdan peer corudup kelgen aзыlьnyň cedişkinlerin polgaş oon paaştalgazy-pile kozuun komitediniň corutkany aзыldaryn cedişgelik cyylderin xuralьdan koncuq pajьrlap temdeqleen.

Oon-pile kadь kozkomun aзыlьnda cetpes cyylderni ileredip cugaalaşkaş, şudurgu tokaaldь yndyrge.

bncarga, myn xuralga kelze coguor telee 50 kizi turgan polza, kelgeni 35 kizi, xooraj ištinden 13 kizi oluruşkan, kattyşkaş 47 kizi xaraldь erttirge.

Uluq xuralga 26 telee songaan. Kozkomun plenum kezigynneringe 25 kizi songaan. Kozkomun prezidiymneringe 7 kizi songaan. Olaryn todargajlaaryge: 1) Tazy, 2) Tamdyň-cap, 3) Curukpan, 4) Canzal-ool, 5) Pajьr, 6) Erttine, 7) Tanzьn-ool.

Myn xuralga, ARN-nyň xundylyq paaştalьlarь Toka, Pajьr, Xemcik-ool, Cyrmittazy olarga kancaar-taa cok iziq pajьr cedirip, xundylyq prezidiymge calap songup turgan.

Erttine. Norbu.

Eş Tamba-tarzaaga pajьrlyq xarьbь

Kaa-xem kozuunyn ARE kozkom targazy xundylyq eş Tamba-tarzaa sler, pistin Pyrende namnyň 4 tugaar yurynge ARN-nyň 2 tugaar konferenzi-nin toktaalьn tanyştyrь coraaş, tus yurnyn aзыl-pile tanyşkanьdaryn № 78 (579) „Şьp“ solunda pizeenini men pajьrlap xyleep algaş, moon songaar ARN-nyň padь-curumun şьngьbьly-pile kamgalaaş, canьmda ARE yurynge poduq paaştalgany peerimni xyleenip aldьm.

Pyrende ARN yurnyn targazy Sancat.

Likpuntu öoredilgezi

Tees-xem kozuunyn Tere-xel sumuzunga po cýldь 9 ajьn 7-den egelep, pir aj xuussalyq 3 kezek cerge, 55 öörenikciliq Likpuntu surguulu aзыtkan cybe. Ol surguuldun 10 ajьn 7-de öorengen şьnarь şylgap көerge mьndьq polgan:

Ertteaner ads	öorengen şьnarь			
	ekki	orttumak	adak	pilbes
1. Tьba pizikke	15	20	20	—
2. Sanga	10	19	6	20
3. Uluq tьrege	12	20	7	16

Ystynde sandan algaş көerge, kьska xuussaa ištinda eleen cedişkinniq öorengen tur. Polar moon-pile öoregeş polup kaar cybe ebes, moon songaar am-taa öörenir uzurluq.

Likpuntu paşkьzь Peqzi.

TAR Kultur jaamьzьnyň canьnda Tөp arьq-şever komizьnyň tuzaap yndyrge toktaalь

ARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralьn aзыldaryn peletkeli-pile cergeleştir polgaş Uluq oktaar revoluzunyn 19 xar poor turarьnyň ojunga tavarьştyr, Kызыl-xoorajnyň curtakylarynga polgaş kozuunaryn төp cerleringe, paza көedeede suurlarga 10 ajьn 25-ten 11 ajьn 2-niň xynynge cedir ыjaar-la kыp corudar polza coguor cyylderni saзыndary polza:

1) Kazaa, xerimnerni emgelep seskelep arьqlaar, ongul-cingil uurgajlaryn teskileer, poktuq xaarzaktaryn cajladьr polgaş kudumcularyn şeverlep aştaar.

2) Pagaj cыttьq poktu Kызыl-xooraj polgaş kozuunaryn төp cerleri xoorajdan ыrak cer-ce текtyrer (xoorajnyň Komunal kildis ceriniň ajttьbьşkьny-pile).

3) Xoorajlaryn хejnyn stolovajlary polgaş cadьr sadьq cerleri cem-aazyň xoralьq toburaktan kamgalaar polgaş cer-le koncuq arьq-şever ap turar uzurluq.

Po ystynde cyylderni kыssettirerin xaragalzaaryn polgaş kыyssetpeennerge хemceq көrgyzerin xoorajnyň polgaş көede kozuunaryn şaqdaazynga taqьzьr.

Tөp arьq-şever komizьnyň targazy Sedip ool. Sekreteri Porbak.

Cetpesterni cok kылgaş, ajttьbьşkьnnaryn kыys-sediner

Eşter Sedip-ool, Tovarıştaj suqlar, Parьbь-xemcik kozuunyn ARN-nyň konferenzin erttirip coraaş, Parьbь, Cөөn-xemcik kozuunaryn emnelge cerlerin polgaş camdьk şkolalaryn aзыldary-pile tanyşkan.

1. Şkolalar tugajь

Myn iji kozuunyn төp cerlerinde şkolalaryn pajdalьn tanyşyp көerge, şkolalaryn sepelgelerni enir cылga podaarga ekki polgan, arьq-şeveri myn cygeer, aaş-cemi cecip turar, moon munda picce sьrьngь tumaa turgan, oon xaraazy-pile ыlangbja Parьbь-xemcik kozuunyn tebynde şkolanyň öörenikcilerini kicceelderi kaaş xonukta soksaan, ыndьq polza-taa, seelgy yjede adaktalьp kicceelde egelej pergen.

2. Emnelgeler tugajь

Parьbь-xemcik kozuunyn Kызыl-mazalykta emnelge ceriniň aзыlь enir cылgyzьdan eleen saзыrangaj polgan, emnelgenin išt, taştь arьq-silik, emci көede yныp, arattaryn öenge parьp emnep turarь көydeper turar, bncalza-taa, picce-pacca cetpes cyylder par. Ol tugajьnda eşter Sedip-ool, Tovarıştaj suqlar sanaldaryn pergileen.

Cөөn-xemciktin Cadaanada emnelge ceriniň aзыlь көerge, emnelgeniň pазьlьnyň išt arьq-şever polgaş emciniň көede yныp emnep turarь eleen xej. bndьq polza-taa, cetpes cyylder koncuq xej. Cizeeleerge, emnelgenin kazaazyň išt polgaş coogunda pазьnnaryn canь arьq-şever ebes, emnelge ceringe tömejleşpes, anьmarlaryn išt paza arьq-şever ebes, хamьk cyylderi korum curum cok, uyр-saзыr. Po coruktur polza, aзыl-агыjь ergelekci Savjalofun aзыlьnga хarьbьssalga cok, pagaj aзыldap turarьnda.

Oon ыnaj emnelge canьnda pir tudup turar pазьn par, ol pазьnyň tudup turarь koncuq cetpes, cizeeleerge, хanazь teski ebes, ыnaj peer cölben-calban polgulaazь.

Po-la pygy cetpesterni top-tor-aan cedip aлыr tugajьnda polgaş moon songaar corudar aзыldar tugajьnda eşter Sedip-ool, Tovarıştaj suqlar todargaj ajttьbьşkьn sanaldaryn perdiler.

Medeelekci.

Pireeni uzurdu

Tees-xem kozuunyn Tere-xel sumuzunyn targazy Obaadь paaş-taaş 12 kizi, po cýldь 10 ajьn 5-te pory aqlaaşkьny corutkaş pir pory ölyrgenner.

Aratkor Peqzi.

Pistin хarьbьbьs

Uluq-xemde eş Tarzaa—tus kozuunyn puzuu coruttungan aзыl tugajьn pizeeniner topcu pildingir ebes, anaa хьn temdeqlelt ыkьaş erengej ыndьq-mьndьq poor turgan teenden kadьna, cogum ol tugajьn nam komizь kancaar көrөp turgan tugajьn suq pizeen tur-sler.

Pil-xem kozuun Pajьn-kol sumuzunyn № 8 arabyňn targazy Maadьr-ool—tergin sigen keskenner 15 kizi tep pizeen cyylynmьn uzuru pildinmes poldu.

Xarьbьssalgalьq redaktor

Lyndyp

Kyrynenin 1 tugaar tipografi

TARN-ның X тугаар Улуу хуралы

(ARN TK Prezidiymynyn targazь eş Tokanьn cyyly)

1936 сьдьн 11 айнън пирин
хуньде Кызы-хоорайга Тыва
Аратын Revolustuq Намьнын 10
тугаар Улуу хураль азыттар.

TARN-нын 10 тугаар хуралы 6 консулгуулу, орагнын азын агыжыг, культур полииинга онза умуу-тузалыг айттырдыларны сугаалар, подунун консулгуулу алдарыг шипирлерин намнын хамык организастарыга, оон тус-тус кезигиннеринге полгаз ТАР-нын арат конунга айттыр токтаадыр peer. Намнын 10 тугаар хуралыга шак мандыг айттырдылар тулар:

1. TARN TK-nın politikası
poliş organizasyonu ile ilgili.

2. TARN TK-нын Нам коми-зынын азынын tugajanda iletkel.

3. TARN-ның азыл-агыйнын
politiiнын tug janda iletkel.

4. Тыва Араттын Revolustud
Намьнын саа tyrymynyn tugaj-
ында ietkel.

5. Тыва Арат Республикаһы
саарып чогаткан ындезин тыр-

6. TARN-нын paaŋaar cerleria songuur.

Тыва Араттың Революстуг Нам-
ынын 10 тугаар хураыга тур-
густунуп турар айттырыларнын
шынарын ап көөрге, намын 10
тугаар хурааь поди консуь тее-
гылыь поор ерттер полгаз ол
хураага тургустунар айттырылар
консуь онза шынарыь поор тур-
ар тур. Тыванын национал-хос-

balgalyq revolyuziýanyň tegeýzýn-
ge namdyn 10 tugaar xuraly kan-
cangastyn onza ukta şynarlyq
polurul teer polza:

Pir talazında, TARN Komunistıq Internasionaldın kyzee ergeliq salıwr namı poop paktı kirgen. Telgejinin revolyuzunın şimceeskininin udurtlukcuзу Komunistıq Internasionaldın paza pir keze poop paktı kirı algaş, pir cıl azır turgan ejde cıqlır turar uzurundan ındıq.

Iji talazlarda, Təvə Aratın
Revolustuq Namı tıvılganınd n
peer 15 cıl poor, ol ertken 15
cıldn turguzunda podunun xyr-
eeleninge mun-mun arattarab
kiirip, algaş, ol arat connarab
revolustuq pajdal-pile mederedip,
namnıń ıstinge ınyıp turgan cy-
zyn-paazyń cajygalyq ıdeget-
ter-pile kəm-xajara cokka xyr-
ezip turgaş, podunun xyreelenin
pııdıp, namnıń revolustuq
toort şugumun sudurgu kamgal-
ar ap şıdaan ejde cıqlıp turar
tur.

Yş talazında, Namnyn 9 tu-
gaar xuralından peer TAR-nyn
arat conu azy-agyjyn, kultur,
politiktyn talaz-pile nasonaldyn
revolustuq cazaq, namynza paaş-
tadyp algas, teleg-jnin arat con-
unun a jaze—Uluq SSRE-nin tu-
zazynza tajangaş, caa-caa tiilel-
geni cedip algan. Feodalizmryn
tazbyn ulam-na eresii-pile tura
tırıtp, orannyn pydyrykcy kyş-
terin xuunyn polgas xej niiti-
nin pot-sonturgainza tajangaş,
ulam-na ostryyp, kulturnyn rev-
oluzunyn terşilgezin ulam-na
tynzıdyp, TAR-nyn tuskaj togun-
naarın şudurgu kamgalap, oran-
nyn kapitalistıq ebes oruktap aj-
aar şikiderinin suurun eresiiq
salıp turar ojde cıqılp turar
tur.

Tört talazında, pygy telegej-
nln arat conunun socialistyq ada-
z—SSRE eriken 4 clydn tur-

güzüdə ulam-na rəzər, an-
cok sosialistəq niitilgeni tiit-
gelig tudup, arat conqarnən ek-
onom, kulturluq pəjdəln ulam-
na səjzərdəp, sosialistəq sistem-
ni xyn pyryde rəzərdəp turar əj-
de polqəş oon-pile cəgeleştir, ka-
pitalistəq kərnyelernin ekonom-
politik pəjdəln ulam-na irip pus-
turunga cedip, telegejnin kərən-
da kapitalizm, imperlalizmin
pəjdəlni, ezeergektin təcən-
gə, ək əyrəkci fəşizmgə udu-
revoluscu xədelişkin ulam-na
tənzəp olurar əjde, pistin ARN-
nın 10 təgaar xuralə əzəttən-
təp turar tur.

Namnyň 10 tugaar xuralynga ARN TK-nyň namnyň 9 tugaar xuralyndan peer corudup kelgen praktiktýq aýalyňnyň polgaş pol itiktýq şugumunyn tugajynda kabaak polg ş koncuq xany ut- kalyq iletki li polur. Namnyň 9 tug-ar xuralyndan songan Töp komitet pö arazynda nasional rev- oluzun ulam-na pedidip pyzýdan tugajynda uluq aýalyd corudup kelgeniň k m-ta margyzyr şyda- vas. ARN-nyň TK pö arazynda arat connu şudurgu organizas- tap turgaş azal agyjnyn, kultur, politiktyn cedişkinnerin cedip ar. TAR-nyň tuskaj togunnaar- ын ulam-na pyzýdyp, antiimper- ialisitiq, antifeodaldyq nasional- dın xostalgalyq revoluzun ulam- na tynzýdyp, arat connun agy- zyňnyň tajybnary-pile eres şudur- gu xyreziş kelgen.

ARN TK-po arazında TAR-nyň nasional revolyzynyň pol-gaş arat connun kultur tepsilge-zinin onzagaj cyylyn oereni-p kergen. Ol onzagaj pıjd-lga ta-arıspas pol'gar namnyň 9 tuga-ar xuralınyň ajttıyşkyn şlitpir-lerin ARN TK-nyň 2 tugaar on-za plenumı soluj keryp, nasional revolyzynyň moon ınyz ezyr xeqzyyr şyn oruun ajttıp per-gen. Ol şyn oruk-pile TAR am 3 cıldyň eccizinde ezyr xeqzyr kelgen soonda, namnyň 10 tuga-ar xuralı cıqlıp, ol azıdy tyn-neer tur. TAR-nyň nasional revolyzynyň po ejde sorulgazyňny tugajynda ARN TK-nyň 2 tugaar onza plenumı şak mındyq ajttıyşkynny pergen:

„Тыва арат республик полза, Октябрьн улуq революционн уyezinden peer, sosial-ekonom. nasional амьдрал полгаш кyльтур талазь-pile онза cyйдеринин cьлдaгaаппарьндан, po cada-нын uyezinde, хөqэyлденin кaпитaлистlөq ebes оруктаp аjaар cилciиринin yндезинin сальр, оран curттun иштinde feodal харьlзаa пaйдальнын тазьлн «рестlөq тура тьрттьр турар, карачангьs ор-аннын революстlөq, антиimper-ialistlөq, антиfeodalдьq сaа хе-бирлlөq буржуас-демократтlөq республик поор турup шьдаар” (мен шьждьм Т.) тeр todargaj шитпирнi перген.

Namnyň TK-nyň 2 tugaar on-
za pleniumunyň ustynde kergys-
ken ajttbşknyň şyn polganyňny
pottuq xereccizi polza, pir tala-
znda, TAR-nyň azy-abyjnyň,
kulturunun tepilgeziniň polgaş
arat conunun alydyral kultur-
luq pajdaş xyn pyryde ezyr. Ol
arattaryň polittktyq idepketi ul-
am-na serger, podunun nasional
revolustuq cazak, namenga uiam
na idepger, oon uynyrgen toktal-
at saabyryn pyryny-pile kyyssed-
ip turarandann kestyp turar tur.
Iji talaznda, ol ajttbşkannyň

margyldaа сoк ын полурун ТАР-нын 15 съл полган ојунда ТАР-нын арат сoннаръ podунун арат cазааңга јoзуиуq idegel тaңгa-аан пeрiп, „ТАР-нын тuskaj тo-гуннаарын камглаагъга кезеe-де пeлeн-пiс“ тeр пoтaрaнын пeлeн пoop турарын илeредip тургaр cорук кoнcuq xerecci pyзырeл полур тур. Ус тaлазънда, ТАР-нын нaм, cазаанын cорудup турар аз-ыль кoнcuq ын, јoзулуq рeволуc-туq полгaнынъ тугaйн пистин хa-тунмaвъ, ынак адавъ полур. Улуq ССРE-нин арат cонаръ пa-зa кeрyп кeргeс, кoнcuq пaјыр-лаp тургaнынъ тугaйында пoттуq тeмдeк кeлдeр ТАР-нын 15 съл полган ојунга тe eлeкcилeрин cорудup, пeлeк ceeлeн, пaјыр мeндi-зин cорудup, oлaрнъ тaмcыбaр хa-тунмaнын јoзузy-пилe пистин cорудup турар cорудулгaвъс cөп тeр кoнcuq пaјырлаp, cолuн тeп-тeрингe пизип, кинo-сyрууңга yн-дырып турар cорук ползa, нaмнын 2 тугaар oнзa плeнумунун шитпир-лeри кoнcuq ын полурун pyзырe-дip турар тур.

Tert talazında, TARN TK-nın corudup kelgen azyly koncuq şın, nāsional revoluzunıq amğy cadazınga koncuq taarızır, kal-bak arat connun azyk-tuazıyn pırmđalaan myn polur coruk-tu, namnıq 10 tugaar xuralınga uktuştur pıor eriken kozıunnar-nyñ ARN konferenzileri, ARN TK-nıñ ilıkelin tınnıaş, politik-tıq şugumu polgaş xerek kırı-nda corutkan azylyn pıryny-pile cıyldıq tep toктаadıp, podunun adurttuksızu ARN TK-ga ideger, namnıñ cangıs evi-rızıq, cangıs taa margıdaaıq cıyl cok polgan coruk xerecci polur tur. Peş talaz-nda, ARN TK-nıñ 2 tugaar onza plenum-nıñ ajttıyşkınnar koncuq şın polganınyñ pyzyre diq temdee—TARN-ny Kominternanıñ kyzee-ergeliq salbır namı kıldıır xyleep algan polgaş ol tıraazı-pile ARN TK-nıñ adınga eş Dimitrof-un corutkan telegramı tođarğaj xerecci polur tur. Eş Dimitrof ol telegramda mırca teen: „Bıncangış Tıvaınyñ ARN-ny Kominternanıñ kyzee ergeliq salbır kıldıır kılırip alır tu-gajında şııtır yndyrgeñ, 7 tu-gaar kongrestin idegelin ARN podunun azylınga padıtkap şıdaar tep idegedibis. ARN po-dunun TK ga paaştadıp algaş, 7 ugaar kongrestin şııtpirlerin podunun cırtıunon onza cıyıl-deringe taa bıştır pottandıırp şıdaarın polgaş onu yndezi-etkeş kalbak arat massalar-pile podunun uluq xarıl aazyñ, moon songaar nasonaldıñ tus-kaj toğunnaarın ulam pızyq-laarın, nasonaldıñ kulturun-un özyldezin, ulustun azyl-agıjınyñ kodyrylgezin, xoj ty-men arat connun caagaj pıjdal-ıñ xandıırp şıdaarın idegeer tur-pis“ (men şıjđm T.). Nam-nyñ TK 2 tugaar onza plenum-nıñ ajttıyşkınyñ pırmđalaaş, xerek kırınga corudup kelgen azylynıñ tugajın ystynde aj-tkan politik orgaolızastıq azyl-agıjnyñ polgaş Nam komizınyñ il-eikelinge tođaradıp yner polgaş tođarğaj toктаaldı yndyrer.

Namın 10 tugarı Uluç xuralı ystınde aytkan azılgıjnı, kultur, politiki uluç cedişkinlerin tenzilep kergeş, ol cedişkinlerni ylegerlep algaş, pistin moon ınaj corudar azılgıjı

Pygy telegejnin iasizymnda
general darga polgaş iasistarga
ezip turar kezigynnrlıq. İspa
komitedi polza, sosializmnyñ
ulaşkan İspan ulustun mur
unistıq namınyñ Töp komite
telegejnin proletariadnyñ ıa
ializm turguzuuşkunıñ ud
iziq calbıyıtıq kamgalakcız
dırıp tur.

İspanyan uluzu polza, mən
kədəq perge temisselde podu
gəş kəttəştərarə-pile rəzəqlat
pistin cırtıvusta faşizmə al
o n-pile pygy telegejnin faşiz
gizə cedir temisseldi cangəş m
tipe tur.

Faşizmga udur temisselge
perip turar pistin uluzubus po
cınar pistin ulustun x-j-aatto
şeriqqlerge caa erccimniq ky
gelin pyzboqlaanyñ Slerni pilz

ISPAHNYN KOMUNISTYŲ NAMŲNYN
TŲR KOMITEDI.

Moskvadan

Madrid-ce

Испанный Комунистыг Намьныг Төр комит-
edinge, Ес Хоже Диаска

Sovet Ebilelinin azyçynnarı İspannıy revolyusıy massal-arynğa xıre şaa-pile tuzalamşyın körgıspy-şaan, karacangş potıarynıy jozuluq la albanıy kyyssedip turar. Faşıstıy kargş ıdegetternin tarlalıynda İspannıy xostalar cıruu polza, İspannıy amı-xıuzunıy xeree polur eves, xarıy—pygy-le mur-nakş polgaş purungaar tepsilgelıy kızı tırelgettennin niitti xeree polur. teerzin olar todargaj pillp turar.

Ха-тинтапын рајыгь!

I. STALIN.

ajt'p' peer polgaş namn'ın azy-
nda am-taa tudap turar, am-taa
d'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'
kaap turar cetpes azyldar-
n' podunun revolustuq kad'k'
şeleerq şygymcyl'eli-pile ileredip
yndyrgeş. ulam-na cedilgel'q k'p-
l'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'
alyr argaz'n ajt'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'
kon-
cu şudurgu t'egylyq xural pol-
ur tur.

Pistin ARN 10 tugaar xural-
bnga podunun xyreeleni, kaj-
taa yjeden arttyk pyzaan, cangys
polgas eptiq par cudar sorulga-
zyn pilgen, kalbak arat con-pile
kany xarylzaalyq, olarny kara-
anga aldarlyq, podunun istinde
polyqel cok, podunun TK-ga
koncuq idegeldiq, izly cyree-
pile turalyq poop algan. Komun-
istyq Internatsionalden kyzyl tu-
gunn pedik tudup, TAR-ny kapi-
talistyq ewes oruktap ajaar silci-
deriniq suurun ereslyq peletker
tutar ejde tabarzyr utkuzup tur-
ar tur. bndyqny tollezinde,
TAR-ny arat connaryn ang-
zyyny tajzynnary—feodal ideget-
ter polgas olarny xereenge tu-
zalaşkan cyzyn-paazy cagylga-
lyq idegetter nam, cazakty az-
ylyny tugaýnda polgasoon ud-
urtukcularyny tugaýnda ceze-
taa asky kowykielgi-ce kontrevo-
lustyq surttaal salyp, connun sa-
gyzy podunun talazy-ge tarty-
lyp alar tep podar polza, olar-
ny oozu cyy-taa poop şdabas,
şwan kowyu bşkaş, arat connun
revolustyq pizinge tabarşkaş
carlyp caşaj peer coruktun xer-
eccizi ystynde aştkan cyylder
polgas caa toostungean 8 kozuun-
nun namyny konferenzileri to-
dargaj xereccileer tur.

Nambyn 10 tugaar Uluq xuraly azyttynar oýy cedip keldi. Nambyn xamyk organizastary, oon tus-tus kezizgynneri nambyn pedik eezi, nambyn Uluq xuralyga kalbaa-pile peletkenip, podunug azylyn ulam-na tynzdybp, caa-caa cedişkinniq utkup, nam-

нын 10 тугаар хураанын мун-
гунга тус-тус кезигynнер потла-
нын азынын тугагын тэр сол-
уннарга-таа полгаз хана солун-
нарынга, хурал сьышка-таа полза,
илериди, тодоргай айттышкыны ал-
ыр корукту амдыгааштан кыссе-
ди полза когуур.

ARN-ның 10 тугаар хуралы ка-
рацангыс нам, аревчилерге узур-
тузалық евес, халың ТАР-ның пы-
гы арат коннарынга улуқ узур-
тузалық. Сыге бндықыл теер полза,
ТАРН арат тыменин политика
пазшынсыз полгаз тилелгелиқ ор-
ганизаксыз полгаз. ARN удур-
тулганын харазы-пиле Тыванын
аратары куртун феодалдарын ты-
зыр идип, тастыкканын империалис-
терин сымыр ундыр, аймак се-
егун ылгавыжн Тывада куртар
турар хамык арат конга хостуқ
сыргалдык пайдаль 1921 сыда
тысыр перген полгаз. бндықын
төлеезинде, ТАР-ның тыва полгаз
хамыкты арат коннар podun
азыл-агыжн, хамыктын мунда
малыкн азылн кыстын аялынг-
га удур ерестиқ пеитекер алгаз,
нам, казактын ундырген токташ-
дарын ерестиқ потландыр тургаз,
намнын 10 тугаар хуралынга пот-
туқ цедишкенин уткузар корук
арат пыгыдезинин сорулгазы полур
узурлуқ. бндықын төлеезинде,
ТАРН хамык арат кону, нам,
аренин кезигыннери ARN-ның
10 тугаар хуралынга азылбасты
улуқ цедишкенин кылыр ар, пот-
туқ пеитекеидиқ poor, ТАР-ның
тускай тогунаарын камгалаар
полгаз ТАР-ның тооти сугун-
ун камгалаар корукка ерестиқ
кирзирибисти улам-на тызыда!

TAR-nan arat conunen politik-
tyq paastynsyz polgas revolut-
tyq tittelgezin organizastar —
TARN 10 tugaar Uluq xurals tel-
gerezin!

TARN-ның 10 тугаар хурай-
ның телеелеринге пистин револю-
туг пажьгьввс cedireel!

ARE IN Olg. Kuchizim
targaz Pazir-sat.

Solun cagylgazy polgas taradylgazyňň tugajynda sagyndyryly

1937 cildyň hatyk cagylgazyň ekizidip corudaryň parymdalaş, kazuunlarda xarablaa salygyňň ergel-ekilerine sagyndyryly.

1936 cildyň cagylgazyň corudup turda xerek kalyga közylgen cetpes cyylderni, am po 1937 cildyň cagylga yjezinde yndyrbezi pile kazuunlarda pošta ergelekçileri cyny klyza coguurlul teer polza:

1) Kozuun, sumunyn nam, areve organizastar polgas kazak cagyrge ceilerin tamcyr turgas arat connun solun cagaan akşa xerengizlin samcyqdaarlar-pile şyngy temissel corudar.

2) Kede sumular-ce cagylga tugajynda cora an ulustan cangys-taa ceeli kvitanzy xyleep albas polgas akşazyň arttyk tuduu cokka, cecce sanap pergen cagylgany par tep san-aar uzurluq.

3) Solun cagylgalyň solun kvitanzyň iji kezek klydyr pizeeş, pizeeşin cagylganyň podunga pergeş, pizeeşin kartocka tep xuudus-ka tyzyr pizeeş, pošta ceringe şyq zap alar. Paza solunyn cagylgyň tep cer-ce corudarda saazynga pyrytker pizeeş, ej-şaanyn ertirbejin paş purungaar medeezin peer uzurluq polgas solun medeezin peerde art-tyk tuduu peer coruktu cok klyr.

4) Cagylga pygydezin kvitanzyga pizirde oon coguurl polcaan todargaj pizir polgas solun kvitanzyň cidirer, onu xorum-cum cok, kajy-xamaan cokka puduldur cyylderni pir tugaarynda cok klyr xerek. Pir ewes pošta ceringe solun cagaan kvitanzyň tudup algaş, cok tur tep kajy pir kizi negeer keer polza, pošta cerinde par turgan şuptu kvitanzyň şyryr kergeş, ında cok polza, ol sumu-ce solun cagylgazyň tugajynda kym tep kizi cagaanly, ol kizini lstep tpy, ol solunyn eezinge egidip peer coruk cugula. Cyge teer polza, ol sumu-ce solun cagylgazyň tugajynda cora an kizi, pošta ceringe tuzaar perben ijk-pe samcyq-dar algaňndan ındy cyylder yn-yp polur uzurluq.

5) Solun kvitanzyň taradyr coruktu şyngy xemceq ap, azyl corudar coruk koncuq cugula polur tur. Cyge teer polza, 1936 cildyň cagylgazyň corudup turar yjede, ı-angja Cöen-xemcik polgas Uluq-xem kozuununga koncuq cetpes cyylder turgan. Cizee: Cöen-xemcik kozuununga cagylga yjezinde kozun ceriniñ tuzaaly pile kede-ce solun cagylgazynga yner surgakçylarga hatyk kvitanzyň yler pergen. Ol surgakçylar kede sumularga pargas, camdyk sumulanyň iştine solun cagaannamly adyñ saazynga pyryt-keş akşazyň albaşy, kvitanzyň ceelee taradyr pergen polgas oon arttyk sumu targalarynga polgas ar-avan targalarynga yler pergen cyylder turgan. Ol cyylderden cyy pol-gau teer polza, solun cagaan, cag-vaan kizi pir tömej pošta cerinden solun negeer turgan, ol coruktu xna-aarga, ceeli kvitanzyň polgas ak-şazy pošta cerinde şilcip kelbeen ulustar xej polgan.

Paza sumu targalar polgas arvan targalarynga yler pergen kvitanzy-dan cangys-taa negeer parymdaa cok turgan. Cyge teer polza, egelep alar ejy iji pir aj ertte pergende ceder, cetpes kvitanzy polgas arttyk tuduu akşa ekker tuzaar perip turgan cy-lyder par. Oon angda kozuun, sumu, arvan cerlerinden solun cagylgazy-nyň azyl corudup turgannamly iştinden arat connun solun cagylgan akşazyñ samcyqdaar cyylder turgan.

Xelde namnyň 2 tugaar yuryryn azyl-agyş

Parym-xemcik kozuunyn Xel sumuzunda namnyň 2 tugaar yuryryn azyl-agyş, erttem-kuluru cıl kelir tudum-na eleen ezyr xeqzyr olurar tur. Oon todargaj parymdaaz: 1935 cilda yuryryn kesken sigeni 168 ga tur-gau polza, 1936 cilda 209 ga polgan.

1935 cilda yuryryn kezigyn-neri—77 turgan polza, 1936 cilda—81 polgan tur. Kezigynner-nin mal 1935 cilda 5318 tur-gan polza, 1936 cilda—7897 pa-aş polgan, oon nemezip eskeni—2579 paş. Mal kazaaz 172, oon iştinde caa kazaaz 18.

Po 36 cilda mal ceminge caş-gy sigenni peletker ap turar ewes, xarab eske cyyil cemisterni

Cizee: Cöen-xemcik kozuunyn Xel-cyktyq sumuzun-ce solun cagylgy cora an areve kezigyny Kara-ool, ol sumunyn arattaryny solun cagaan akşazy-pile banky erezi telep pergeş, arattarga poştanyñ at-aldaşyñ pakşyradyp turgan cyylder par. Paza Uluq-xem kozuunundan Uryyn sum-un-ce solun cagylgazyň tugaj-ında surgakçylar cora an mege Cam-ıjañ, ol sumunyn arattarynyñ 17 ca-gylgazyň akşazyñ podu azylqar algaş, soonda arattardan negeer aj-tyrarga „pošta ceringe tuzaar per-gen-men“ tep megelep turgan, oon soonda şynyn tpy keerge, „akşam cok polgas azylqar algaňm şyn“ tep xarablaan. Moon tugajynda kozuun poştazy, kozuun cagylgazynga polgas kozuunyn nam komizynga cugaalap turgan. Moon tugajynda kajy-taa talazy-pile xemceq albaan cyylder par. 1936 cildyň cagylga yjezinde eske-taa kozuunarga mındy cyylder ewes ewes turgan.

Şak mındy arat connun solun cagylgan akşa xerengizlin samcyq-daarlar-pile kozuun, sumu, arvanyn cagylga cerleri polgas nam, areve yuryleri şyngy temissel polza, arat connun solun parlalga-ce xandyyr erylter uzurluq.

6) Kozuun poştazyndan kede sum-ular-ce pošta tazyr turar poştacıl-ly cagan kerezin jozugaar negel-dezin ulgattar polgas sumulanyñ poştazyñ saadadyr coruktu cok klyr. Am po yjede sumu poştacıl-ly kozuun poştazyndan pošta alar xuus-saazyñ ozaldadyr polgas cedirer teen poştazyñ aaldar tamcyşlar, kajy pir corumal kizi tamcydar cyylder ewes ewes köstyp turar.

Cizee: Uluq-xem kozuunyn Temir-suq sumuzunyn targazy Tamdyñ, kozuun poştazyndan ol sumunyn poştazyñ xyleep algaş, ol-la xyn Şagaan-aryq-xoorajynda pıeen pazynga azyp kaaş, kuruy cana pergen. Soonda 18 xonganda eske kizi tpy algaş pošta ceringe tuzaar pergen cyyil par. Po cyny ajtyr tur teer polza, cş Tam-dyñ sumu targazy kizi podu-pile tur-gaş, podunyn sumuzunyn iştine arat conunga kazak, namnyñ xyn pyryde yndyr turar toktaal-saabyrñ tamcyşlar coruktu polgas pizik pil-ves coruun uzulkaar, erttem kultur-yn eryl ködyrer coruunga podu saat uzurastyr turgan ol polur uzurluq.

Cer-le po ıřkaş arattaryny cagaan solunyn eezinge cetki-ce xej kizi tam-cyş ijk-pe, ında mında oqlerde 10-20 xonukta ıřtandyr azar coruk-tar koncuq xej köstyp turar.

Solun parlalga taradylgazyň şak-mındy cetpes azyl cok klyr, arat connun oq eregezinge cecce pyryn, ej-şaannda cedirip peer coruktu sumu targalar kandy arga-pile segidip alar teer polza, sumu ceringe pošta kelgen sanbnda-la arvan targalar, podunyn arvanyn poştazyñ sumu cerinden keep ar turar xarabşalgaly klyr kaan polza, şak mındy cet-pes cyylder cok poş polur uzurluq.

Oon-pile kad kozuunda pošta er-gelekçileri pygy kozuunyn iştine solun parlalgañ tarap turar coruun kozuun, sumunyn cagylga cerleri polgas nam, areve organizastarñ tamcyşlar xnap turar tugajynda xar-abşalgaly turar uzurluq.

Po ystynde ajytkan cetpes cyy-lerni cok klyr alar polza, am po 1937 cildyň cagylgazyñ respublikñ iştine coguurl sannıq soruqla an sanbnga cedirip ar şdaar-pis.

Xarablaa ergeleer cernin targazy Kyzyl-ool.

Cyrgalandyda eş Simcit-ool-dun ajtyrlynga xarab

Malga pydrykçylerni salyga mal pygydezinin teryr xuussaaz tömej ewes.

Erttem jozuzu-pile tus pyry maldarñ xalyşterganyñ soonda kaaş xongas teryryn ortum-ak cizee-pile şincileni polza:

1. Pe—xalyşterganyñ soonda 11 aj 10 xonuk ijk-pe 340 xon-gaş teryr.

2. Inek—9 aj 15 xonuk ijk-pe 285 xongas teryr.

3. Xoj, eşky—5 aj 4 xonuk ijk-pe 154 xongas teryr.

4. Tebe—13 aj 5 xonuk ijk-pe 390 xongas teryr.

5. Xavan—3 aj 25 xonuk ijk-pe 115 xongas teryr.

Orttumaa-pile alar ma'dar-nyñ poş coruur yjezi mındy janzylq ılgaldy polur tur. Cam-dyk inekier, peler, xojlar, eş-kyler teryry tömej ewes, cangys xyn xuna, koşkar, askyr, puga salyga camdykly coguurl xuus-sazyndan picce uzaj-taa peer, camdykly picce erite-taa teryr. Oon cıldagañ polza, mal-dyñ seek şynarında polgas aar-ıq, kadıñdan polur tur. Po aj-tyrlyqlaryñ maıcyñ arat pygydezi pilip alar cugula.

Mal polgas cer-azylynyñ tugaj-ında pildinmes ajtyrlyqlar turar polza, caga-pile ijk-pe solun parlalga tamcyşlar Mal-cer jaam-ızyndan ajtyrlyr polur polgas xarablar p-erin tınnatly.

Mal-cer jaamızyñ sekreteri Torzu.

Uzun-kyska eres xarab peer

Elegeste „Toka“ kyrekonom-ga azıldap turgan UXK Ezim sumuzu Uzun-kys teerzi, kanca-ar-taa cok uluq kampani tuzun-da kajyn-taa şelee albaşyñ, xar-ıñ kaaş kizi megelep surgap al-gaş cadaq Uluq-xem ol carbñ-ce turgunnar keze pergen.

Soonda oon ederip corutkan uluzun kyrekonomyn şaqdaal-ary şyryp ekkelgen. Temgi Uzun-kys paazy-pile pargan tur.

Myn Uzun-kys polza, „kyr-ekonoma azıldaarga xeree cok tur, akşazy picce, klyr azyl köbej, sookla xej cyge manaa turar-pis, canyr coruulunar“ tep eş-öeryñ megelep, puruı sur-taal salyp turgan. Oon ıñaj „sl-erni men sal şaraaş padırtaj-ıñ, aalyñar tuzundan yne perin-er“ tep suq pilbes öeryñ surgap, canbñar tep turgulaan.

Po Uzun-kys teerzi polza, kyr-ekonomyn köstyp turgan yle-geriñ azylñ paak asky-pile ar-attaryñ munnunga kanca-p-taa cazyr şdabas!

Po Uzun-kyska kazak cagyr-ga talazy-pile xemceq kergyzeri cugaa cok tur. Am ıñaa kan-dyq xemceq kergyskeniniñ xar-ızyñ tarıj tınnar xerek.

Kyzyl-tas.

„Şyn“ solunga yngen cyylderge Kaa-xem kozuunundan kelgen xarablar

№ 34 „Şyn“ solunda aratkor „Cer-kulaktyñ“ Ezyrciktyñ tugajynda pizee-ninge xarablaarşy polza:

Tere-xolge malğyn ergelekçiler tur-gan Kecedeki Sarıq-sepke sanazyş-kyñ corudary-pile ekkelgeş, 1 aj 17 xonukta sanazyşkyñ klyalyñ mana-dyp turgan polgas oon xaraazy-pile Kecedekiñ aalynda mal-magan cı-dap elyp turgan şyn polgan.

Ezyrcik ırgylyc aragalaar, azyl-ıga xarabşalga cok, arat conga eel-dek ewes turgan şyn.

Monu parymdalaş Ezyrcikty azyl-ıñdan yndyrtyken polgas am Kyzyl-xoorajda şygy-ce şilcitken.

Kozuun targazy Ubangur.

№ 27 „Şyn“ solunda aratkor „Ke-ergelce“ xarablaarşy polza:

Kaa-xem kozuunyn Pelbej sumu-zunyn xamaatly Pydyge teerzi, uruun korbis tep pizeenin todargaj-lar koryyske şyn ewes poldu.

OKŞC telezi polgas pajıssakcy ornu Tabaalaj.

№ 45 „Şyn“ solunda aratkor „Spirt-ke“ xarablaarşy polza:

Kaa-xem kozuunyn Sarıq-septe namnyñ 1 tugaar yuryryn kezigyny turgan Camzyñ azylıga xarabşal-ga cok tep pizittingeni şyn poldu.

Camzy magazin ergelekçiler turda 2065 akşa 48 köpejek tudaan cyy-ly paza par.

Myn Camzyñ kaaş udaa nam ta-lazy-pile xemceq ap, edip cadaaş namdan şuıt yndyrgeñ.

Nam komizyñ telezi Arapcaa.

№ 47 „Şyn“ solunda aratkor „Xart-ıganyñ“ pizeeninge xarablaarşy polza:

Kaa-xem kozuunyn Koptu sumu-zunyn Paj-seotte xana solun erge-lekçizi Lopsañ xanakorlaryñ adyñ xana solununga ileredip pizip turgan şyn polgan.

Ol tugajynda Lopsañyñ xana so-lunyn ergelekçizinden tyzyrgen polgas areve kezigyny kizi poorga areve talazy-pile xemceq kergysken. Nam komizyñ telezi Arapcaa.

№ 31 „Şyn“ solunda „Aragacş“ tep aratkor pizeeninge xarablaar-şy polza:

Kaa-xem kozuunyn Pyren sumu-zunda xana solunyn azyl corbaş-taan tugaj şyn polgan.

Po tugajynda xana solunyn er-gelekçizi turgan Adıjañyñ ol azylñ klybaanlyñ tugajynda nam talazy-pile surgav-şaan, moon songaar ol xana solunyn azylñ saşyradıñ taandırdı.

Nam komizyñ telezi Arapcaa.

Xuraldan kyş-pile ojlaannar

Kaa-xem kozuunyn Pyren sumuzunga, tus sumunyn arat-aryñ an-ıñ, cılyş pelyp ma-naar, maldy xyr caagaj klyş az-ıtar tugajynda kalbak xuraly pol-lur tep kozuun targazy iji xon-ukta carlap turunda, 5 tugaar ar-vañnyñ xamaatlyş Tangıt-ool paaştaaş, Kagaatıj, Mönge-na-zyñ, Maşkaar, Jonzok olar xural-dan tezip, ojlar coruj pargannar.

Taartızynda eş Nazıñ-cap par-gaş, xuralılyş cılyş tep tur, po-zuu paraaly eşter teerge, „ce!

№ 63 „Şyn“ solunda aratkor „Cy-dıqnyñ“ pizeeninge xarablaarşy: Kaa-xem kozuunyn Pelbej sumu-zunda 5 tugaar nam yuryryn targazy N Lopsañyñ ulustun solun cagaan akşazyñ cooqlap algan tugajynda pizitkenin xnap koryyske, Lopsañ podunyn salgaar pagajy-pile ıřkyñ-gan şyn polgan. Ol tugajynda nam talazy-pile surgav, ol arattaryñ ca-gylgazyñ jozugaar xandıyr peerin taaskan.

Nam komizyñ telezi Arapcaa.

№ 34 „Şyn“ solunda Kaa-xem ko-zuunyn Kık-tej sumuzunyn 8 tu-gaar arvanyn targazy Padarccş, azyl-ıga xarabşalga cok, aragalaar, ulus etteer tep pizittingeniñ cam-dık cyylderin xnap koryyske şyn poldu.

Po tugajyñ kazak-cagyrge xuuzu-pile tongudup edip cazaan-pis.

Paza № 1 „Şyn“ solunda, Kık-tej sumuzunyn curtu Kuskunnuq paar-ında taraa maşinalar azaavaan cer-de algyr cıdar tugajyñ pizeenin xnap korge, 4 maşınan azıldap turgan cerinde kagş-ny şyn polgan.

Ol tugajynda arvan targazy Cam-bal-oolga xemceq perbi şaan, ol-la tora an azaadyp şyqatkan.

Oon ıñaj № 1 „Şyn“ solunda, Kaa-xem kozuunyn Kık-tej sumuzunda tergi sadıqşyş Pilzenni şadyqlaas aragaar tugajyñ pizeenin xnap korge şyn polgan.

Ol tugajynda myn Pilzenni azyl-ıñdan tyzyrgeş, eş-şirezlin negeer alarñ koop-ce şilcitken.

Paza Sarıq-oolun karynda 500 akşanyñ paraanly algaş cok klygan. teenin xnap korge, 553 akşa sam-cyqdaan şyn polgan.

Ol tugajyñ ıstyky şygy-ce şilcitken Kozuun sekreteri

Pii-xemden xarab

№ 70 „Şyn“ solunda, Pii-xem ko-zuunyn uluq bugaldıy Jerogin ırgylyc aragalaar, azylıga xarabşal-ga cok tep pizittingen tur.

Ol tugajynda xarablaarşy polza: azyl şagında aragalar, klygan azylñ saadadyr turgan ceri cok, picce-pacca işkilep turgan ınga profes talazy-pile tonguturğar.

Klygan azylıga xarabşalga cok tep pizeeninge xarab polza, myn kizi bugaldıy azyl klyp corbaan telede azıldap şdabas poorga, ol azylıdan xoslaaş, ornunga eske kizi kılgen-pis.

Kozkoop paaştar ceri.

Pistin xarabşy

Pii-xemniñ Sesserliqde Palsm—Xytte Tabaan ında xana solununga cırdıy pizi.

Orukku-ıñada „Torelek“—cok tere ulus aşşak kadaj poluşkan şy sumu cagylgazynga medeele.

Pelbejde „Kus’un-kara“—xereezin Ajyzyñ ında xana solununga pizi.

Kızılada eş Peqzi-syryn—slerniñ pizeen ırların turguzup polgas ses talazy-pile ırga taarşpas poldu.

CXK Izıq-karada „Laa“—Arttak aşşak kurjaktıñ tugajynda xana solun-ıga pizi.

CXK Izıq-karada „Tilgizek-ool“—arvan targazy Taqva-laman ında sumu cagylgazynga medeele.

UXK Ezimde „Temir-udazyñ“—arevecci Sambalyñ ında areve yury-ge tınnat.

PXK Öekte Picce-ool—kyreko-nomga azılda an iderkejliq uruqlarñ ında xana solununga cıryt.

PXK-da „Toktaal“—Öekte Kyzyl-coldun tugajyñ sumu cagylgazynga medeele.

Pii-xemde „Toktaal“—cılyş mal kadadar teeş am-taa cadap kaanly ında xana solununga pizi.

Cadaanada Ulegerliq stanzyñ texnik öörenicizi Sonam—yleger-liq tarıga tep pizeen cyylynerde taraalar attaryñ uzuru pildinmes tur, paza kaaş puuttu tarıga ceze polganly pizıejin, cygeer-le yleger-liq polgan tep erengejler pizeen telede yñmeen.

UXK-da Ustıbyş surgakşyş Xor-luq-ool—ustıbyşylarga sagındyq tep cyylyner erengej cugaa polgan telede yndyrgeen.

Xarabşalgalyq redaktor

Lyndyp.

TARN TK polgaş
Profes Top cavyteli-
nin organy

„Şın“ solunga piziderinin erttee:
Xuuunda pizidikcilerge:
1 cылда . . . 5 a.— 3 ajdan kudu
6 ajda . . . 3 a.— pizidişkin
3 ajda . . . 1 a.—8(albas

Solun pizidear erler: Top xarızaa kontorı, oon
kadee salırlary polgaş poştacılarga pizider.
Albas polgaş ыletpyr
certeringe
1 cылда 8 akşa
6 ajda 5 akşa
„Şın“ solun redaksızynın adrezit: Kızıl-xooraı,
Revolus ıyly. Settinin kudumcuıu pazyın № 2.

1936 cылдын
oktabr 31 xynynde
suboda № 85 (586)

(Sovtvttranstın paaştar cerinin targazy eş Totkennın cyyly)

Po soelgy cылdarda nam, cazak-
tan (Transport polza, orannın
azyl-agyjnıy kol ady—mal
azylın xeqzyder polgaş arat ty-
mennin kalbak xereqelin xander-
yp, paraan saarylgazyın kalbartyp,
arat tymennin kulturalıq material
pajdalyın xeqzyderinge cugula
azyk tuzalyq polıurın arat tymen-
nerge tanıstyp pergen.

Tıva arattar polza, soerttylge-
ge kalbaa-pile kirzip turar po gaş
podunıy xuu azyl-agyjnıy trans-
porttıy cugula-cugula xereqeli
(terge, şanak) koncuq xereqleer
appargan.

1933 cылда terge, şanak tran-
sporttıy pygy-le soertken cini
5548 toon turda, oon işlinden
ıva arattar 1650 toon ijik-pe,
30%-zun soertken.

1934 cылда 3473 toonıy iş-
tinden 1850 toonıy ijik-pe,
53,3 %-nu ıva arattardan soert-
ken. Ol ışkaş majıyın sadıqlar
arazında soerttylgege kalbaa-pi e
kirzip turar appargan.

Terge, şanak transorttıy oran-
nıy transport soerttylge kyzynıy
negeld-zin cys xuu xanderyp ş-
dabas polgaş azyl-agyjnıy ady-
larında pir kızıa ady turgan-
dan nam polgaş cazak SSRE-
nin iziq tuzalamcız-pile kystıy
suq transporttıy polgaş afto-trans-
porttıy organizastaan.

Paroxot polgaş afto-transport
telgerep kılgenin azyk - tuzaz-
pile soelgy kaaş cылdarda arat
tymennin kalbak xereqelin
elae-pile xanderyp, paraan sarı-
gazy koncuq tyrgen eskeş, con-
nun xereqelin kalbartyp, ulus-
tıy azyl-agyjnıy estyer polgaş
arat tymennin kultur material
pajdalyın saıyradıynga uluq
idiqni pergen.

Afto-transport polza, po soel-
gy kaaş cылдын iştinde uluq
cediiskinneriniy polgan.

Sovet-Tıva nıy aksionerliq
(xuu xerengi kattyrgan) trans-
porttıy nıttıl-g-zin 1933 cылда
organizastap turguskan.

En paaşaj 27 maşınalıq, 46,5
toonıy soerttyr şıdalıyq turgaş,
77.334 toon-kilometir azıldaaş,
847 toon paraan soertken.

1935 cылда 45 maşınalıq, 127,5
toonıy soerttyr şıdalıyq tur-
gaş, 1.628.448 toon-kilometir
azıldaaş, 13.570 toon paraan
soertken.

1936 cылдын pir tugaar carttı-
ında (janvar, fevral, mart, aprel,
maj, ijyu ajarda) 45 afto-maşı-
nalyq, 132 toonıy soerttyr ş-
dalıyq turgaş, 897.948 toon-
kilometir azıldaaş, 11.286,5 toon
paraan soertken ijik-pe, cıl cart-
tıynın planın 112, % kyyset-
ken (toon-pile). Po cылдын
3 kvartalın turguzunda 17,7/6
toon ijik-pe, cıl planın 98,8 %
kyysetken.

Blangıya 1936 cылдын egezi 1
tugaar kvartalda cut-pile temis-
seziringe Sovtvttranstın kaadyl-
lar ıyegerliq azıl kılğan, 20
colaaccy esternin xyn-xynde
maşınazynın maşınan ıy ort-
tumaa-pile 250 kilometir cedip
turgan. Olarnın iştinde 9 kizi
tıva kaadylar polur: Tamva, Padı-
lama, Telger, oon-taa eskeler.

1936 cылда TAR 15 cılın
ojun tabaştır azıttıgan res-
publiktn 3 tugaar jarmarkazın-
ga paraan soerttylgezin cediş-
kinnıy kyysetken.

ARN-nın polgaş nasional re-
volustıy cazaabstın ıdurttılga-
zynın adaanga coraaş, Sovtva-

transtın administras (cagıyga ta-
laz) texnik azıldakcılary, con-
accılary, seıteki targannar,
paza afto-oruk tudulgaıy idepkej-
liq kyzyn salıp turgaş, ıstıyde
todargajlaan cedişkinnerni cedip
ar şıdaan ol tur.

Cizee: 1936 cылдын 1 tugaar
carttıında corutkan azıldın tyn-
nelinden po soelgy 9 ajda cor-
utkan azıldın tynnelinde pezin
artık cugula cedişkinner par.

Pianda afto-maşına cerinin
pygy maşınalaryn 60,0%-zun
azılqar turgan polza, 1936 cıl-
dın 1 tugaar carttıynın azıl
tynnelinde 69,1%, azılqan. Po
9 ajda pygy maşınalaryn
75,5%-zun azılqar şıdaan tur.
Seıtelge ceriniy azılın şınarı
saıyrap turar. Pir onza xemce-
qlep kaan cyıl polza, afto-maşı-
na ceri seıtelge seıteer azıl polgaş
maşınan azılqar talazı-pile
kılğan azıldı parımdalap şalın
tıpsır curum-ce şilcidip turar.

Kılğan azıl parımdalap cor-
uk polza, pydyrylge kyzyn saı-
yradır, kapaıy saıyrların
kızıy ıydyrer polgaş xej şak
erttirer calgaalarn ıleredip temis-
sezir, pydyrylgenin pydyrex
cyılınyn şınarın saıyradır,
azılın tymennin tıvıyın estıy-
yp, material pajdalyın saıyradır,
azıldın temir curumun pıyq-
laar uzırlıyq.

Afto maşına cerinin seıtelge
ceri polgaş azılqal talazında
ekki targannar polgaş ekki cola-
accılary polza, kapaıy azıldın
şınarın korgıze pergen, cizee:
Eş Tembirel polza, ajda 99 akşa
şalınnıy turda, kılğan azılın
parımdalap, şalın tıpsırğa ok-
tabr ajnıy 1 tugaar carttıında
90 akşa ijik-pe, azıl 181% azıl-
dap alğan. Colaaccy eş Tamva
ıydzın şalın 135 akşa turgaş,
aj carttıında 270 akşa azıldap
alğan, ol ışkaş xamaattı esterde
kapaıy kaadylar, paza eleen-ne
par.

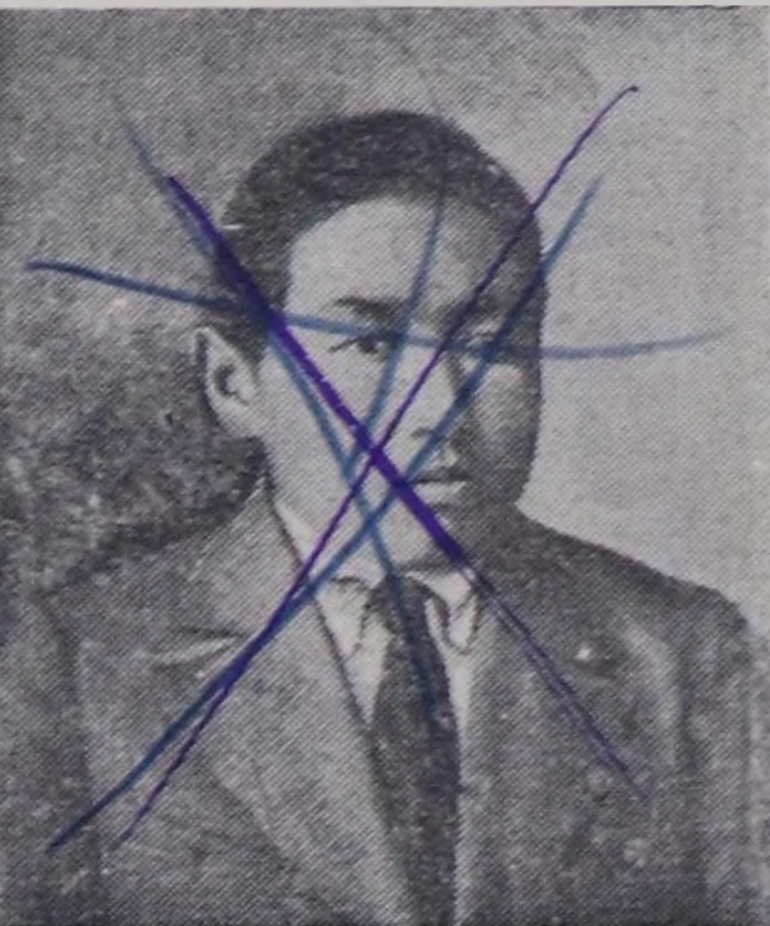
Afto-maşınan ıy oruk tudıu-
polza, afto-transporttıy xeqzyder-
inge cugula idiıy peer.

Am TAR iştinde afto-maşına-
nıy oruk tudulgaıyn kol sor-
ulgaıy polza, maşına corıur cer
pygydezinge caa oruktarnı tu-
darı bıaap-la eves, xarın cam-
dık pir kol oruktuq cerlernin
oruktarnı afto-transportka saıy-
radır azılqar cugula, ıydyq-
taa polza, ol oruktarnı afto-ma-
şınaga tarıstır camdık pir mal-
gaştır polgaş perge-perge odur-
uq xajalıy cerlerni cazaar ap-
parat, oon-pile kadı xemnerge
kavyryq turguzar cugula.

Nam, cazaktın paaştalgaıy
polgaş Sovet Cazaan ıziq tu-
zalamcız-pile uluq cedişkinnerni
cedip alğan.

1932 cылdan egelees, SSRE-
nin afto-oruk tuduunın cerinden
tuskaj cernı turguskaş, ijl cazak-
tan Kızıl, Şıbıliq-kara-suq ara-
zında 94 kilometir ekki caa or-
uktın tudıu 1936 cылдын oktabr
ajnıy 25 xynynde toozulgaş,
Tıva cazaan ıy ceringe şilcidip
perip turar. Po polza, TAR-nıy
teşgyzynde cok, pir uluq tudı-
uıyın kyysetkeni polur pol-
gaş SSRE-pile TAR arazında afto-
transport saat cok oruktuq pol-
gan.

Sovtvttranstın şugum u-pile
kozuunnarnın arazında polgaş
camdık pir afto-maşınalaryn
corıy albas cerlerinde tuskaj or-
uktar cazaaş, kavyryqlar turgu-

Eş Totken

kaş, kol kozuunnarnın arazın-
da afto-transport-pile saat cok
xarızazır turar (Tozu, Tere-xel
den angı).

Arat tymen nam, cazaktın tok-
tıal podaldarın koncuq tanıy-
pergen.

Po cылдын cayıy Tees-xem ko-
zuunnun arattar Kaldak artın
perge orıun cazaarına erestiq
xajalıy kırışken, am
Kaldak-pile cyktyq maşınalar
azır turar appargan polgaş po
cılın cayıy kys yjezinde 140 toon
paraan kızıun tıvıyde cedir-
ip pergen.

Kaa-xem-pile arazında erıy
oruktın seıtelgezin cedişkinnıy
kyyssediringe curıtın arat tymeni
kozuunnun nam k o z k o m u,
kozuun cagıyga cerinin paaş-
talgaıy-pile cedişkinnıy kırışken,
seıtelge yjezinde ıva 80 azıl-
cın polgaş xamaattı conan
ıygyly azıldap turgan.

Cöer-xemciktin arattar ko-
zuunnun organizastarnın paaş-
talgaıy-pile nam cazaktın attı-
şkinnın parımdalaaş, Xendergej
artıy-pile afto-maşına corıy par
oruk kılğannar. Paza ol kozuun-
nıy Ak-turuq, Cajlaq-alak ara-
zında oruktu ekki tura-pile aştan.
Ol ışkaş curt-curtta arat tymen-
ner oruk tudulgaıy idepkej-
liq kirzip turar todargaj tur.

Sovtvttranstın şugumu-pile
Caa xel askında malgaıy kezir
saıyap kaan caa oruktu kılğan.
Oon ıyay Caattı-xooraı canında
polgaş ıstıyde paza Eleges as-
kında, Tonmas suqda, Palgaıy-
da oruk cazaan.

1936 cылда Elegeste caa kö-
ıyryq turguskan. Parıy-xemcık-
tin Köer-keziqde köıyryq pol-
gaş pıdyyn cal oruk kılğan.

Po azıldar cer-cerde kezek-
kezek polza-taa, ol kozuunnar
arazında erıy oruktarnı afto-trans-
portka azılqarına kol tuzal-
ıyq polur.

Curıtın arat tymennernin azıl-
agyj, kultur turguzıqlarnın trans-
port talazı-pile cugula negeldel-
erin xanderarına kol-la xamaar-
zır turar oruktar polur.

Sovtvttransporttıy nasional
kaadyların peletkeeri polza,
transporttıy en ne murnap turar
sorulgaıyn pıreezi polur.

Sovtvttransporttıy azılınarın,
albas xaarlar nasional kaadyların
peletkeeringe cedişkinnıy azıl
kılğan.

1933 cылда afto-transporttıy
31 kizinde 5 kizi ijik-pe, 16,1
xuuzy, 1935 cылда 136 kiziden
24 kizi ijik-pe, 17,9 xuuzy ıva
kaadylar turgan polza, 1936
cылда afto-maşına suuru-pile or-
uk tudıuşkununda kattykaş ıy-

ıyly azıldap turar 200 kiziden
100 kizi ijik-pe, 50 xuuzy n-si-
onal kaadylar appargan. Ol kaa-
dyların iştinde colaaccılary 55
kizinin 31 ijik-pe, 56,39 xuuzy
nasionel kaadylar eskeleri polza,
slesar seıtekciler, targannar, sta-
noktıy temir cazaar uzanrların,
cyzyn-paazyın tuskaj eritem-
cen estır polgaş caa colaaccılary,
seıtecki surguul öerenikcileri,
oruk tudıunda taamal targalar—
polur polza, tuskaj eritemnerge
öerenip cingine kaadylar appargar
estır polur. Nam, cazaktın paaş-
talgaıy-pile 1936 cылда Sovtvt-
trans nasional kaadyların pelet-
keeringe uluq xemceqler alğan.

Po arazında nasional kaadylar-
nıy talazı-pile ıydyq uluq
cedişkinnerni cedip alza-taa, cet-
res ıydyrer par. Nasional kaa-
dyların peletkep ıydyreribisoon-
taa artık negettinip turar.

Amgı nasional colaaccılary pol-
za, cyq-le ıy tugaar tepşilgenin
erttemni, olarnı iji tugaar tep-
şilgenin piliin-ce tepşideri cugu-
la. Monu parımdalaaş, camdık
pir tarazır ajlarda polgym organ-
izastaaş, olarnı af o-maşına tuga-
jında pedik piliqliq poldurar.
Paza olarnın iştinde camdık
pir ekki esterden 2 kizini yskeş,
şıut azılın xostaaş, 8 aj xu-
ussaalyq surguul azıdar. Orta
erengej orttumak eritemni (san,
orus ses, ıy pizik, fizik) öeret-
pi-şaan, 2 tugaar tepşilgenin ekki
colaaccılarnı peletkep paza ek-
ki brigadirler polgaş picce mex-
anikterni oon peletkep ıydyrer-
inin argazın tilep sorulga salğan.

Monu-pile cergelestir, afto-

transportka caa colaaccılarnıy pol-
gaş afto-maşına seıtekcilerinı
peletkeer 7 aj xuussaalyq sur-
guuldu 1936 cылдын 9 ajnıy 1-
den egelep 30 öerenikciy azıl-
kan, paza seıteer targancılarnın
piliin tepşider sorulga-pile ke-
zeekki polgymnerni organizas-
taarın peletkep turar. Paza ol
ışkaş afto-oruk tudıqların paaş-
tarların, traktorcularnıy erit-
tem piliin ulam-na tepşider sor-
ılğanı salıp turar.

Po kaadylardan orttumak erit-
temni cyıyn öerenmes pol-
za, texnikti edilep şıdaarda per-
ge, monu parımdalaaş, erıy, caa
öerenip turar polgaş azıldap
turar kaadylarga afto-maşınan
azılqar polgaş seıteerin paza
oruk tuduunın texnik teorun
öerediri-pile cergelestir orttum-
ak erengej eritem öerediri cu-
gula poop turar.

ARN-nın 10 tugaar Uluq xur-
alıy, Sovtvttranstın cedişkinneri
polgaş cetpes cyıylerin tynnep
kergeş, monu songaar kyyssed-
ir azılın todargaj şıyır peer.

Transportcular! Orukcular!
ARN-nın 10 tugar Uluq xuralı-
nıy ıydyryp peer ajıyşkinnıy
izil-pile utkup algaş, curtta feo-
dalın arttıncızın eres tura tırt-
tıp, imperialisterge ıydar temis-
seldi ulam-na pıyqılap, SSRE-
nin transportcularnıy iziq tuza-
lamcız-pile, TAR kapitalistıy
eves orukka ajaar şilcılarnı su-
runı salıynga eres kirzir xerek.

ARN 10 tugaar Uluq xuralı
telgerezin!

Oktabrnın Uluq revoluzunıy
oju telgerezin!

Emci Buzotol.

Tıvalarnın arazında izin-şeyj-
ny aarby-pile aaraan ulustar kon-
cuq xej. Ol tugajında pir cizek
kıldır cızak kezıygy polgaş OKŞ
cerinin oralakıy targazı eş Syq-
dyr izinnıy jazvazı-pile aaraaş
kaaş-taa cıl polganın korgızejın.
1934 cылда SSRE-ce emnedip
coraan, 1935 cылда podunıy
aarbynın pajdalyın tıvıy kelgen,
izın jazvazı-pile aaraanın xar-
aazı-pile xalıy koncuq eweezı
pergen, ıncangaş pir udaa xan
kutkan, oon soonda cygeer ap-
pargan.

1936 cылдын oktabr ajda eş
Syqdyrynıy kadynın pajdaly
xer-xeretten koncuq paksıraj
pergen, oktabr ajnıy 5-ten 11-
ge cedir ijik-pe, 6 xonuk iştin-
de askından polgaş songı uluq
şeyjyzynden ızyk cok xan
teıylgen. Eş Syqdyr podunıy
parık pygy xalıy ışkıygan pol-
gaş emnelge ceringe koncuq
perge pajdalyq cıtkan.

Eş Syqdyrge 3 öske kizinin
xanıydan 3 udaa xan kutkan.
Eş Syqdyrge pir kattap, iji kat-
tap xan kudarga tuza polbaan,
cyge teerge, oon murnunda eş
Syqdyr koncuq sularaan polgaş
ıştinden ıygyly xan teıty—cy-
be cıy şıdaajın turganın xar-
aazı-pile 14 xonuk iştinde me-
derel cok cıtkan. Oon karacan-
gı cıir cemi polza, aıaa öske
kiziler xalıy kudary poop turgan,
xarıy ol öske xan polza, eş Syq-
dyrynıy xanıy orıunap turgan.

Karacangı 3 kattap xan kutka-
nıy xaraazı-pile eş Syqdyr
tıriq artkan. Blangıya 3 kattap
xan kutkanın soonda ol tor-
aan segip ettinip egeleen. Eş
Syqdyrynıy podunıy xalıy xan-

pile tımej ewes, xarıy eet cuq-
gan suq öny ışkaş cybe turgan.

Pir ewes izinnıy şeyjydy aar-
byn öj-şında emnetpes polgaş
oon pergederinden podun kam-
galattınmas polza, mındıy kon-
cuq cybe tur korem.

Aarby ulustarda, blangıya tı-
valarda, izin-şeyjydy aarbyşkın-
nar koncuq xej. Izın-şeyjydy
ıştinge piccii-piccii suqlangıyq,
piccii porıak xebirliq jazvalar
(palıqlar) tıptır keer polgaş xan
teıtyr coruk ol piccii jazvalardan
poıur. Podun ıydyq aarbyşkın-
nardan kamgalaar tıleede, cıny
kılar xeregi?

1) Xamıktın murnunda aarby
kizil paaş purungaar emcee par.
2) Tyne een eet polza, sinip
şingeetıneri, pagaj polur polgaş
izın aarby coruktu ulam pak-
sıradır cybe tıleede, tyne eet
cıir xerek cok.

3) Spirt polgaş araga izir pol-
za şeyjydyynın işin paksıradır,
ıye cıy kaaptar cybe tıleezinde.
spirt polgaş araga izip polbas.

4) ıyış—eet xolussaalyq aas-
cemni cıir xerek, eetti ıye cıej-
in, xındys cıir, cyge teerge, kizil
udup cııarın ıyjezinde, kizinin
ıştı-kırnıy paza udup cııdar, tış-
tanıp cııdar polur, ıncangaş şı-
geediri pagaj.
5) Podunar kan-kadık polgu-
zanaga cedir emnediner.
5) Am sler şıptınarga meen
symeleer symem polza: xamıktın
cugula, en cugula polgaş paza
kattap en cugula cybe polza—
spirt polgaş araga işpıner, cer-le
ışpıner,—arattar pottarınarın
kadynarnıy kamgalanar! Kizinin
en erttektiq cybezi polza—kadık
polur!

Oktabr revoluziyanın 19 cılı polğan uluq ojun Kızıl-xorajğa erttireriniñ organizas planı

Uluq Oktabrniñ sosialistiq revoluziyanıñ 19 cılı polur ojun cedilışkınıñ uzurazıyına Kızıl-xorajniñ cırttakçı conu, xoraj teıiskeerinde paktaap turar, kırınenin alban cerleri polgaş xoj nıttınıñ, paşa aız-ayız organizastarıñ azı-ıscın, alban xakıstıar amdıgaştan egelees pygu peletkelderniñ azıdarın corudar uzırluq:

1. Oktabr revoluziyanıñ 19 cılı polğan ojunañ tıgajında xorajniñ cırttakçı conu polgaş arbanar, paşa prof. kolektıter ortıuzınga tayılvır tanıdılğanıñ azıbn corudup, uk xınnıñ uzur sorulgaşın kalıbaa-pile pılderin parımdalaş, oktavr ajnıñ 26-dan egelees, nojavr ajnıñ 1-ge cedir tus tus cerlerge xuraldar corudar. Ol xuraldarıñ pyryn kuysseldeliq corudarınga xarış-salgalıqlar: prof. kolektıteriniñ paşa nam, areve yırleriniñ tıgarar. Xoraj sagırgazıñ tıgarız eş Seren polgaş sovet xamaatılarınñ komitediniñ tıgarız eş Tobajef suqlar. Myn xuralga iletkelcilerni nam yırlerinden tomıjlar peer.

2. Tus tus alban organizas cerleri polgaş xorajniñ cırttakçı conu pygydezi uk revolustıq rajıñniñ kultur kaastalgalıq erttireriniñ parımdalaş, azı-ayız, kulturnıñ cedilgezinin tıgajında diagram cıyldıñ pızip egelees, cıskaalga ınerde oozun tudup korgızer kıldır ekki şnarlıq caraş kıldır peletker alır polgaş ARN TK-nıñ ınydırgen lozunıñ parımdalaş, lozun cıyldı pızip peletker alır, paşa uk xınnıñ ınydırer ekki şnarlıq şiler polgaş cızyn-paazın massa-lıq ojunnardan pyryny-pile peletker uzırluq.

3. Alban organizas cerleri polgaş tus xorajniñ cırttakçı conu po xınden egelees, podıñ paızın-palgađıñniñ, kazaalrıñniñ canıñ polgaş cıok kızıyında xamaatıñ turar kudımcı-larıñniñ pok kızıymıñ pyryn arıq-sılıq kıldır aştıarın oktavr ajnıñ 31-de toozarın cedir alır. Ol azıdın kuysseldizin eş Taqbaldağa taqızır.

4. Oktabr revoluziyanıñ 19 cılı polğanıñ uzur sorulgaşın xorajda cırttap turar xereezın conıñ ortıuzınga tanıştıñ corudarın parımdalaş, oktavr ajnıñ 31-nin kezeezinde tıva polgaş sovet xamaatı xereezınernin kattışkan xuralın kino teatırğa poldırar, uk xuraldın pel-etkel azıdarın corudarın Seren, Araadova, An-cımaa, Tolvaakkaj suqlarğa taqızır. Paşa myn xuraldın iletkelcilerniñ Seren-pile Araadovannı tomıjlar tur.

5. Oktabr revoluziyanıñ rajıñniñ uzur sorulgaşın tanıştırarın parımdalaş, nojavr ajnıñ 2-nin kezeezinde kino-teatırğa xorajniñ tıva polgaş sovet xamaatı anıjaktarıñniñ kattışkan xuralın corudar, oñ peletkel azıdarıñniñ tıgajın Paız-sat-pile Ivanof xarışlaar. Uk xuralga iletkelcilerni eşter Padıraa-pile Ivanofu tomıjlar.

6. Xorajniñ xamık xana solunıñnıñ ergel-ekcilerniñ tıñnadır polza, nojavr ajnıñ 5-ten erttireriniñ koncuq solun şnarlıq xana solunı ınydırer, oñ tıgajın xıñar korgıñ Tıp solun-nıñ aratkor surgakılarınğa xıleedir.

Nojavrniñ 5-tin caazından egelees myn ajnıñ 8-tin kezeezinge cedir kuyssadır azı-dar polza:

1. Xoraj ıstinde turar alban cerleri polgaş pygu cırttakçı con, nojavr ajnıñ 5 xınynden egelees, 6 xınyñnıñ tıstekkiniñ 12 şakka cedir xamık şimilge kaastalgaşın pyrya toozur alğan turar uzırluq. Cızeleerge, lozunar, cıruktar pa-za elder cıyldın cızyn-paazın caraş rajdalıq kıldır paızın-palgađın polgaş klup, kızıl-pulıñ-nıñ şimilir, paşa ol xın paızın pyryzyñge kızı lıgun askan turar xerektıq. Oñ kuysseldizin alban cerleriñniñ paştıarlar polgaş tus-tus paızın-nıñ eeleri xarışlaar uzırluq.

2. Nojavr ajnıñ 6-nıñ kezeezinde 6 şakta uk-tulğanıñ xuralın poldırarıñniñ cırumı:

a) „Şaqır-sıryñ“ tep klupka Oktavr revoluziyanıñ 19 cılı ojunañ tıgajında cazaqtıñ uktul-

ga xuralı polur, aña cazaq ceriniñ tuskaj cal-algaş-pile keldirgenner kırıer. Myn xuraldın peletkelin eşter: Samıu-pile Talaj-seren xarışlaar.

b) TTK-nıñ klubınga, TTK polgaş XOORXE, TYEC, OKŞE, Sañ-min, Bankı, Kırspirt, Mal-cer ministeriniñ canında prof. kolektıteriniñ kattışkan utkulgaşın xuralı polur. Uk xuraldın peletkeliniñ azıbn eşter: Camız-pile Kydereq xarışlaar.

Ol xuralga iletkelcilerni, eşter: Ubangur-pile Stepunin polur.

c) Kino-teatırğa: Kultur ministeri, Emcinin, Şkolanıñ, Aptektin, Kır-kinonun, uruqlar azır-aar ceriniñ, Transportın, Cazaq ceriniñ canında, Tıp xarışlaa ergeleer ceriniñ, Kırtıpografıñ PETC-nin canında prof. kolektıteri polgaş Us-tıvıñ evileliniñ xamaatıñ ulustarıñniñ kattışkan utkulgaşın xuralı polur. Uk xuraldın peletkel azıdarın eşter: Munzuk, Aldın-xerel, paşa Totkan xarışlaar.

Ol xuraldın iletkelcilerni eşter: Sedip-ool-pile Jakovlef polur.

d) Sovet xamaatıñniñ şkolazı-pile Zagran-mestkom, uk uktulğanıñ xuralıñ taş şkolaga kızır.

e) Kırtıpografıñ klubınga, prof. kolektıter-ge kırıejin turar sovet xamaatılarınñ uktulga xuralı polur, uk xuraldın peletkelin sovet xamaatılarınñ komitedi corudar.

3. Nojavr ajnıñ 7-nin erttinde 10 şakta Kırtıpografıñ mırnında cıskaal şolıñge Kızıl-xorajniñ pygu conunıñ mıtıngızı polur:

a) Xorajda xamık prof. kolektıteri erttenginiñ 8 şakta Prof. evileliniñ Tıp cıvıllıñniñ canınga pyryn cıqlır cıskaalır algaş, revolus şolın-ce paar. Pygu prof. kolektıterin cecce keldireriniñ tıgajında tus-tus prof. teleeleri xarışlaar xerektıq polgaş mırnı pile peletkel azıbn ıjak kızır corudarın prof. kolektıteriniñ pygu cıskaal korımun taarıştıñ paştıar-ın eş Artaska xıleedir.

d) Tıva polgaş sovet xamaatılarınñ şkolazıñniñ eerenikileri polgaş alban xakıstıar taş şkola mırnınga 8 şakta pyryn cıqlır algaş, revolus şolın-ce paar, oñ xamık korımun cıskaalıñ udırtıup paştıarın eşter Tıva-xoş-pile Cıjgovskıjge xıleedir.

c) Prof. kolektıterde kırıeen polgaş xorajda xıuda cırttap turar organizas cıok tıva polgaş sovet xamaatıların erttenginiñ 8 şakta kino-teatır mırnınga cıqlır algaş, revolus şolın-ce paar. Oñ xamık cıskaal korımun eşter Seren (er) paşa Tobajef pyryn xarışlaar.

4. Nojavr ajnıñ 7-de pygu cıskaalda tert odıruq (kolon) kıldır ızyr taarıştıñ tırgızar:

1) Aratın revolustıñ şeril, 2) Kızıl dın xamık şkolalarıñniñ eerenikileri polgaş alban xakıstıar, 3) prof. kolektıteri, 4) xorajda organizas cıok tıva, sovet xamaatıların. Po 4 odıruqñnıñ pygu korımun cırumıñniñ xarışsalgaşın eş Şoomaga taqızır.

5. Nojavr ajnıñ 6-7-8-tin xınnıñde xamık klup, kızıl-pulıñnınga cıylğan conu kultur mas-salıq azı-pile xandırarıñniñ tıgajında cıguur planıñ kızır, ajtıvıskıñ peerin eşter Xavak-cır, Sedip-ool, An-cımaağa taqızır.

6. Nojavr ajnıñ 7-de tus xorajniñ ıstingı cızyn-paazın elder janız şimittin pir kaş kızılıq maşına corudup, mas-salıq ojın-pile uk cıskaalda xandırarın eş Totkan-pile Paız-satka taqızır.

OKTABR REVOLUZUNUN 19 CIL POLGAN OJUN ERTTIRERININ TOP KOMIZB.

1936 cıldın 10 ajnıñ 26 xınynde. Kızıl-xoraj.

Eş Ordzonikidze 50 xar xarlaan

SSRE-nin Aar-yletpyr jaamızıñniñ saıdı EŞ ORDZONIKIDZE

Grigoriy Konstantinovic ORDZONIKIDZE

G. K. Ordzonikidze polza, 1886 cıldın 10 ajnıñ 28-te Gruzı tep cerge toeren. Piccezinde turala revolustıq nom tep ter nom-cup tanızır tırgan.

1903 cılda namga kırıeş, Oktavr revoluzınga cedir revolustıq azıdarga ırgıley kırıeş, Lenin polgaş Stalin-pile kadı azıdarp, koncuq perge ıyelerde polgaş perge cerlerge revolus talazı-pile namnıñ uluq xarışsalgalıq taalgaların kuyssedip tırgan polgaş revolustıñ azıbn tees ak xannıñ erge tutkannarınga kaş udaa tutturup paızınnatırır, şittirip, ırak-uzak cerler-ce şolıvıtyr coraan.

Oktavr revoluzı tees kadıq perge tulcuşkunnınga kajgam-cıktıq eres maadırlı-pile kırıeş tırgan. Oktavr revoluzı ıngıeş tırgıstıñnıñ anıjak sovet erge cıgarıñ paız tees cıy-cıyken xaldı tırgan taştıkkı-nıñ polgaş ıstıkkıñniñ kontrrevolustıların paız temisseldernin uluq xarışsalgalıq cerleringe namnıñ polgaş sovet cazaqtın uluq taalgaların kuyssedip tırgan. Ol maadırlıq azıbn xar-aazı-pile „Kızıl-tuk“ tep tajıncı orden xarışlaa-pile şannatkan.

Cer-le Oktavr revoluziyanıñ se-şolıynden peer 1930 cılga cedir SSRE-nin nam, cazaan uluq-uluq paştıar azıdarın kızır kelgen.

1930 cılda SSRE-nin Ulustıñ azı-ayızıñniñ teedi cıvıllıñniñ tıgarız tırgan polgaş ol cerni eskertip caartıp tırgıskarın-pile SSRE-nin Aar-yletpyr jaam-

ızıñniñ saıdı polğan.

Aar-yletpyr polza, SSRE-de sosialistıq tırgızuuşkunnıñ kol adır polur tur.

G. K. Ordzonikidzenin kajgam-cıktıq paştıap kelgeni-pile SSRE-nin aar-yletpyr, po ıjede cıj-ınnanır turar cedilgelerni cedip ar, camdık adırlar-pile telegejinin kırında pir tıgaar cerni ezelep turar.

Eş Ordzonikidze aar-yletpyr-nı kajgam-cıktıq udırtıup, caza-tılcelgelerni kılğan tees, SSRE-nin cazaan teedi xarışlaa polur, Leninin ordeni-pile şannat.

Cer-le eş Ordzonikidze polza, Stalinin 30 azıq cılda kadı azıdarp kelgen cıok ezi polur polgaş surukcu tur.

Eş Ordzonikidze polza, SSRE-nin nam, cazaan uluq udırtı-tıkcularıñniñ pıreezi polgaş sos-ialistıq tırgızuuşkunnıñ kol adır polur aar-yletpyrnıñ kan temir ırkaş maadırlıq udırtıkcuzı.

Po cıldın 10 ajnıñ 28-te eş Ordzonikidzenin 50 xar xarlaan-ıñnıñ oju poop ertken. Po xınde SSRE-nin saja-saja azıbn-ıymeni, Aar-yletpyr jaamızıñniñ saıdı eş Ordzonikidzege kaj-gam-cıktıq ırakşılıq rajıñniñ cedirip turar.

Eş Ordzonikidzege Kominter-nanin Kuyssıekci komitedi, PK(Ş)N TK, SSRE-nin Tıp Ky-yssıekci Komitedi, SSRE-nin Ulus Komissarların Cıvıllı polgaş oon-taa eşke janız-pıry cerler-den xoj sannıq rajırlarıñ cedir-gen.

Tees-xem kozıununda cılgı malda kadır kadarar egeleen

Tees-xem kozıunıñnıñ pygu 12 sumıları cılgı malıñ oor polgaş pıryden kamgalar alır tıgajında kadarıccı manaq-pile xandırar egelej pergenin manaq korgızerge polza:

1. Erzin sumızu 9 ajnıñ 25-ten egelep 536 cılgı malda pir kodan pılyp maldaan.

2. Narın sumızu 10 ajnıñ 1-den egelep 364 cılgı malda pir kodan kıldır pılyp maldaan.

3. Tees sumızu 8 ajnıñ 23-ten egelep 300 cılgı malda pir kodan pılyp maldaan.

4. Paız-tıq sumızu 10 ajnıñ 1-den egelep 220 cılgı malda ıjı kodan kıldır pılyp maldaan.

Po 4 sumı arattarda artıñ

kalğan cılgı malda tus-tus pıl-gen cılgızınga kadır peerin kuyssıetkelek turar.

Po ıstıynde adı ıngen sum-ıulardan angı, sumılar cılgı pıl-gen medeezin kozıun sagırga-zınga pergelek turar.

Am meen sagındırarın polza, Kaccık, Cırgalandı, Tere-xel, Paız-xel, Orıkkı-şnaa, ıstıy-şnaa, Peert-tıq polgaş Şı-urmak—po 8 sumıñnıñ tıgarlar tus sumıunıñnıñ cılgı malıñ pıl-geş, oon medeezin kozıun sa-gırgazıñniñ cerin-ce peerin ıstıynde 4 sumı tıgarlarından ıleger alırın sagındırar tırmıen.

Kozıun tıgarız Taakpan.

Ispanda faşistıq ıjmeen ırgılcılevi-şaan

Sıelgy xınnıñde Ispannıñ naj-ıssıal—Madrid-ce ıjmeenciler-nin şaar xaldaarınñ ajıvıñnıñ eelen ulgađı pergen. ıjmeencilerin camdık mırnakçı kezekteri Ma-dritnıñ mırnıñ 40 kilometır xıre coogunda turar turar. Madrid kamgalarınga koncuq-la kuy-tıy-pile peletkenip turar polgaş kamgalanır corıkkı ıletpyrcin-nerni mobilizastaar corıkkı kon-cıq algađı cıgula ajtıvıq ar-pargan.

Ol ıletpyrcininner mobilizastaar corıktıñnıñ algaanıñ korgızer cıy-ılder polza: azıbnıñnıñ eren-gı evileli tep evilelin cıy-le kuyssıekci komıstarı pezin şeriq komıssarlar kızır tees, 600 pr-ofes azıbnıñnıñ tuskajlar ıskı-en. Paşa profes evilelderin

xuraldarı polgulap, orta profes kezıgınnıñnıñ toluzu-pile-taa ıjık-pe, camdıktarın-taa mobilizastaar tıgajında toktaldar ınydıryp, caalazır turar cer-ce ıletpyrcininner (onza xerek-pile so-onga cıdır kaarlardan angıvı-la) mobilizastaan turar uzırluq—po polza, xınnıñnıñ koldıq lo-zınu poop turar.

Cırtta angı-angı caalazır tur-ar cerlerden, cazaqtın şerlinin tılcelgelernin tıgajında-la me-deeler kırıp turar.

Cazaq şeril-pile Oviedo tep rajonga sıelgy ıjede ıjı cedı kon-cı ıstınde ırgılcı tulcıp kelgen ıjmeencilerin kezek şeril kon-cıq-la uluq kogaraldıq polgan. Ol cernin camdık cerlerinde ıj-meenciler arga cıok poop kel-

genin kırından tedır ojıttalap tırgulaar cıylder par.

Aragon tep taqda, cazaqtın şeril Ueski tep xorajniñ songu talazın-ce eelen purıngaarlar cıokşulaan polgaş Ueski tep raj-onnarda ıjmeencilerin koncuq uluq tarı kızır cerin cıok kıl-ır kaan.

Tardienda tep rajonda (Ma-dritnıñ cıon-sıongu talazında Aragon tep taqda) oktavrın 21-de-le egeleen tajın am-taa ulam-cılavı-şaan.

Madridnıñ medeelep turar polza, İtalıdan Ispannıñ ıjmeenciler-inge paşa caa uzar-xemeler corıtkan turar polgaş oktavrın 20-de İtalıdan Ispan-ce 3 kon-cıq kuytıq, bomvalaar uzar-xem-eler corıtkan. (SETA).

Кaa-xem козуунунуң areveziniң aзыб

Тыва таар улетпугунуң азы

Pydyrylge cerleringe kultur
massalyq azylly corutkanybyz,
şoleeliq sygymcyleldi telgeret-
kenibis, azylcynnarnyn certyq
negeldezin xandyrp turarybyz.

9. Kozunun içində bir kirp
əərenir şkolada 30 azıq uruq
lar əərenip turar.

Azərbaycanın atazınga xatunmanın xanı xarılzaazın, emılıngıja internasionaldıq xarılzaazın pıyızdır, er nıjıraldıqturur polgaş tus-tus kılgan azıylınga pottaş ımergezıp ööerınır. Oon ıstınde azıl curumun yr-

sumuzunun sekreteri
P. Clouit cogaatkan.

TAR-ның Us-тыбыş yletpyry polgaş Us-
тыбыштың azyldary

По айттышкынны парымдалааш,
нам полгаş cazak 9 тугаар Улуq

Po arazında nəm, cazak oran-
nıñ us-tıvıvş ıyletpyrın, pa za tı-
vıvştuq azıydarnıñ xeqıyder tu-
ga jında TAR Us-tıvıvş evılelınıñ
murnunga uluq sorulgalarnıñ sal-
vıv-şaan, todargaj ajıtıvıvşkınnarnıñ
perıp kelgen. Ol ajıtıvıvşkınnarnıñ
polgaş podunıñ 1 tıgaar uluq
xuralnıñ ajıtıvıvşkınnıñ kyyssedı-
rı-pıle Us-tıvıvş evılelı eleen uluq
azıydarnıñ corutkan. Ooñ coru-
dıp kelgen pottuq azıydarnıñ
tynnelin moon adaanga kergyzerge
polza:

[illegible]

Soelgy çaldarda tawşyşyq pol-
gymner polgaş pydyrylgelerni
sanı ewezeen polza-taa, azyk
şynarşyr, pydyrer kyzy ulgady
turanı ystynde sannar kergyzy
turan polgaş pydyrgen et-paraan-
nı şynar ekkişir, pot-örtte
kudulap, arat connuq xereqlelin-
ge taarımşylyq poop turar. On
xereccizi: 1933-34 çaldarda py-
dyrgen et-paraannı xereqlekçiler
albas, ölyq xorengi poop uryly-
cy şydyr turgan polza, am ındyq
ewes, pydyryp yndyrer pilek-le
xereqlekçiler sadır aptar appar-
gan. Pot-örttektin kudulaşkını:
33 çylga tömejleerge, 34 çylga
15%, 34 çylga tömejleerge, 35
çylga 20%, 35 çylga tömejleer-
ge, 36 çylga 10% kudulap
turar.

Cetpes cyylder paza
par

Po arazýnda Us-týwýş ewilleli otannyn us-týwýş yletyryp pol-gaş tıwýştýq azýldarnı xeqzyder tugajýnda nam, cazaktyn pergen ajıtýşkannarnı kuyssediri-pile el-een azýldarnı cedilgelii-pile cor-utkannıdan kadýna, am-taa co-guur negeldeni xandýr kıldır cedir ap şdavaan. Cyl teerge, tıwýştýq pydyrylgee kattýskan-narnı azýln şnarzýdar tugaj-ýnda, xun-pyrynyn tiriq paştal-gazý cetpes, us-týwýş azýln xeqzyderinge et-cepsek xereksek cetpes, oñ xarazzy-pile arat con-nı xereqleringe cugula taarzyn et-edileldi yndyryp turar am-taa cetpes polgaş yndyryp turar pa-raannın şnarı pagaj, kuy-azýl-dın curumun şny-pile taarystır-yp turuspaan polgaş o o n - t a a eske.

**Cetpes cyylderni uzut-
kaaş, cedilgelioq azyl-
daar uzurluoq**

Moon songaar ystynde celpes-
terni cok kelyp alarda TAR-nyň
8 tugaar Uluq xuralynyň ajttabyş-
kynyň xerek karynga kyyssedir-
de, tus-tus us-tabyşclarynyň ort-
tuzunga massa tajylarlyq azyl-
dy tamcyp turgaş, olarynyň py-
dyryp yndyrer et-paraanyň şar-
nar meyzyn ulam sazyradar
polgaş yndezin connuň amdyr-
al pajdalanga taarzy et edilel-
derni kelyp yndylerin kol pol-
durar. blangyja pydyryp yndyr-
er cyyldyn azyň ulgattyar, oon
karylgaзын ebeezedir coruktu tus
tus ustaryclar cedip alar uzurluq.

Us-təvvəş eviləlinin ıstıynde a-
ytkan xəmcəqlərin xərek kərən-
ga kyyssətpe-şaan, ARN-nın 10
tugaar xuralının po ayzdar tu-
gajında am ındyrer ajtəşkən-
narın pottuu-pile kyyssedir pol-
zıvussa, oranın təvəştəq ayz-
darın xəqzydyr, oon azyən ul-
gattərp şdaar pis.

Ustabyş ebilelinin paaştaar
cerinin targazy Oolak

Макталганьн ьгъзы

Parıp parıp padş kelgen
Paazь pedik paj-la tandım.
Paraan şokkar cazak syryy,
Paazь nemep özer polzun!

Eqlip eqlip eep kelgen
Ekti pedik eer-le tandyń.
Ereen şokkar cazak syryy
Ecczinge ceder polzun!

Sajaan taqdan xarap kœerge
Sajygolgaannbq Tьva curttu.
Sarbq şokkar cazak syryy
Saktъp cetpes sajbъrazn!

Ak-la taqdan xarap kœerge
Agym suqıuq Tıba curtta.
Arat connun arbyn syryy
Alyznga ceder polzun!

Күргүнениң кооперазы
Күстүк полгаш мандыр ползун!
Көдөй курттуу арат пистер
Көбөй өлкө килреелер!
Ат сарың кооперазы

Arat connu kooperaz
Alynga ceder polzun!
Arat connar pister polza
Alg kesten kiireeliner.
Tere-xel kozuunn Kargy

sumuzunun sekreteri
P. Clouit cogaatkan.

TARN-ның 10 tugaar Uluq xuralynga

Рарып-хемсиктин nam organizazynny azyl

Рарып-хемсиктин nam kozkomu, namnyn ertken xuraldaryn polgas Ulustun 8 tugaar Uluq xuralyn toktaal ajttyskynnar-yn arat connun istinge tanystryr turgas, paza ARN TK-ny

Nam kezigynnerinin syl-lyda azyl-agyly polgas pizik kul-turunun ozyldazin korgyzerge:

Tus-tus cyildernin ozyldazi	1933 c.	1934 c.	1935 c.	1936 c.	%
1. Mal (paas-pile)	56.971	64.444	81.737	91.076	11,4
2. Kesken sigen (ga-pile)	385	436	547	913	
3. Azap algan sabaq (puut-pile)	5.227	8.850	12.020	23.55	
4. Kyshy ekki kaza	1.078	1.505	1.950	2.355	
5. Kyshy ortumak kaza	688	817	900	1050	
6. Sajgy kaza	860	956	1070	1192	
Kaza katyky	2626	3277	3930	4577	
7. Polgen odek (oba-pile)	2.021	3.389	4.028	2.296	
8. Pizik piliri	902	953	1093	1183	88,8
9. Pizik pilazi	207	195	168	153	11,2

Myn cildarda nam kezigynnerinin xoj niittinin organizas-tarynda kirzilgezi:

	188	191	217	117
1. Areve kezigynnynde tapky	188	191	217	117
2. Profes kezigynny	42	50	50	52
3. Koop	905	1025	7073	1094
4. OKTE	253	315	445	513
5. RTO	97	140	140	357

Kezigynnerinin biledin solaany:

4 tugaar plenumun ajttyskynnar jozugaar namnyn azyl-agyly xnap, emgelep seskeleer polgas kezigynnerinin bilet pizilin solaan. Ol azyl tus kozuunga ekki ertken. 1488 kezigynny istinden 219 kizce caa bilet tanystryr, 50 kizini caa kezigynge kiirip algan. Ol azyl ertken son-da, yryler tanystryr xapazyn emgelep seskeleer oorengen. Kezi-gynnerinin sagylga curumu pol-gas polit. pili kodrylgen. Pir nam kezigynny iji pizik pilas kizini pizikke ooretken tur.

Yrylernin songuldazy ertkeni:

Nam yrylernin songuldazy ce-der, cetpes azylarny iletetke, moon songaar kalyr azyl ajt-tyr saavriaan. Yrylernin son-guldazy jozuluq arat tymenge azyl sheelen polgas at xyndylyq poop ertken, cizee: arattardan pezin pistin sumunyn yryryn targazynga pistin paastyngyys coraan targaby xemeer songu-dar poortep todargaj cugaalazyr turgan. Pygy yrylernin songul-dazyng xuralynga 986 kezigyn keep oluruşkan, ol polza, 73,8% polur.

Namnyn syrdyşkyn azyl:

Syl-lyda nam syrdyşkyn-ny şnar mndyq: 33 cilda 73 cerge, 34 cilda 74 cerge, 35 cilda 102 cerge, 36 cilda 118 cerge turgan. Po 36 cilda kic-cel san 1476 kattap polgan, oorengen kiz san 4614, oon istinde nam kezigynny 489, areve 614, arattar 2.282, uruqlar 1.229. Am yryler sannda syrdyşkynny turguzup egeleen-pis.

Namnyn ozyldazi polgas sa-gylga curumu

Po 36 cilda 75 kizi nam kezi-gynnynde kiirip algan-pis. 34-35 cildarda 30-40 kezigyn puruu cybe kalyr, jala xyleep turgan polza, po cilyn 8-le kezigyn xemceq aldyrgan. Moon ap koerge, nam, cazykyn toktaal şiltipirerin kuyssedip talazy-pile nam kezigynneri pottaryn sorul-gazyng kuyssedip, sagylga curumun pazyq tudup turar ol tur.

xyn pyry lziq paaştalgazy-pile coraas, eleen uluq cedilgelerni cedip algan. Ol cedilskinnerni moon adaanga topculap korgy-zer tur.

Cetpes azylarny: Ystynde cedilskinner-pile cet-gele, tir cetpes azylarny ile-retkeş. TARN-ny 10 tugaar Uluq xuralyndy todargaj şiltipirni albyllyar. Cetpes cyylde-rin kolu mndyq:

1. Nam kezigynnerinin mal 11 xuu ozyr turda, arattarny mal 0,19 xuu osken poor tur. Po polza, arat conubustun istin-ge am-taa ekki azyl corudup şdavaany ol tur.

2. Maldyn xaldarylyq aary-pile ekki temissezip şdavaany-lystyn xaraazy pile xoj sanbyq maly aary kogarap turar.

3. Maldyn cem suurun pelet-keer talazy-pile 4 tugaar plenum, 16 tugaar sessinin toktaaldaryn am-taa kuyssedip şdavaan-pis.

4. Nam kezigynnerinin pizik piliri 88,8% cedip turar polza-taa şnar talazy-pile pagaj polgas kezigynnerinin am-taa 11,2%-zu pizik pilas tur.

5. Likpuntu, kozer kalyr oq, pizik polgymneri, nam syrdyşkynnar ekki cavy pile azyqiar ap şdavaany turar-pis. Oon xaraazy-pile arat connun pizik pi-liri 78 xuu cedip turar polza-taa, şnar pagaj polgas am-taa 22 xuu pizik pilas turar tur. ARN am polur 10 tugaar Uluq xural telgerezini! PXX nam komitedinin targazy PADAN-OOL.

Xoj niittinin evelderinin azyl:

Xerezennerinin, arevenin, prof-estin, OKTE-nin, RTO-nun azyl-dary syl-lyda ozy tepşir turar. Blangyja xerezennerinin ulustun azyl-agylynga polgas erttem kul-turunga kirzilgezi ulgadyr turar. Pygy xerezennerden 4175 kizi pizik pilir, oon xuu 47,2 polur. 8-ten 40 xarga cedir xerezenner-nin 59,8% pizik pilir. Xerezennerinin tuskaj xuralyn 35 cilda 41 kattap, 36 cilda 98 kattap kalyr. Anaa 2254 xerezenner oluruşkan.

Areveccilernin mal 34 cilda 53.662 paaş turgas, 35 cilda—79.473, 36 cilda—87.177 paaş cetken polgas 9,6% osken. Oon-pile kady areveccilernin kesken sigeni, azaap algan sabaq syl-lyda ulam kozydep olurar.

Areveccilernin niitti cilyq ka-zaaz 34 cilda 2.009 turgas, 35 cilda—2.372, 36 cilda—2.689 cetken. Pizik piliri 34 cilda 1090 kizi turgas, 35 cilda—1.168, 36 cilda—1.364 cetken, pizik pilas arevecciler am 10 na.

Syrdyşkyn polgymneringe 35 cilda 671, 36 cilda 818 arevecciler oorenip turgan. Nam yrylerinden 35 cilda 8 areve yryryn iletkelin algan polza, 36 cilda 11 yryryn iletkelin algan. bndyq polza-taa, camdyk yryler, cizee: Şujda № 9, Xendelende № 17 nam yryleri areve yrylerine paaştalga peer turzuk, pottaryn azyl cetpes.

Areve kezigynnerinin san ert-ken cilyn 1.227 kizi turgan polza, po cilyn 1.314 kizi ceiken ijk-pe, azyl 87 kizi nemesken tur. Pioneer otrjadyly san 18, kezigynneri 344. Namnyn yryleri areve yrylerin tamcyr turgas, pionerlernin azyl saizyadyly cugulap koryp turar.

Profes kezigynny 35 cilda 33 turgan polza, 36 cilda 68 ap-pargan. 35 cilda 8 kattap xural kalyr, 36 cilda 9 kattap xural kalyr. Oon enaj kultur massal-ly azylarny eleen corutkan.

RTO yry 35 cilda 13 turgan polza, 36 cilda 17 polgan, 35 cilda 400 kezigynny turgan polza, 36 cilda 687 kezigynny ap-pargan. Po cilyn 17 kattap xural kalyr. 381 akş polgas taa, algy-kees cergeliq cyyl-derni cilydrgan. Nam yrylerin-den 5 RTO yryryn iletkelin algan.

OKTE yry 16. Oon kezigyn-neri 35 cilda 1063 turgan, 36

cilda 1137 polgan. Po cilyn 16 cerge polgym turguskan, anaa 413 kizi keep oorengen. Camdyk yrylernin azyl koncuq cetpes.

Cetpes azylarny: Ystynde cedilskinner-pile cet-gele, tir cetpes azylarny ile-retkeş. TARN-ny 10 tugaar Uluq xuralyndy todargaj şiltipirni albyllyar. Cetpes cyylde-rin kolu mndyq:

1. Nam kezigynnerinin mal 11 xuu ozyr turda, arattarny mal 0,19 xuu osken poor tur. Po polza, arat conubustun istin-ge am-taa ekki azyl corudup şdavaany ol tur.

2. Maldyn xaldarylyq aary-pile ekki temissezip şdavaany-lystyn xaraazy pile xoj sanbyq maly aary kogarap turar.

3. Maldyn cem suurun pelet-keer talazy-pile 4 tugaar plenum, 16 tugaar sessinin toktaaldaryn am-taa kuyssedip şdavaan-pis.

4. Nam kezigynnerinin pizik piliri 88,8% cedip turar polza-taa şnar talazy-pile pagaj polgas kezigynnerinin am-taa 11,2%-zu pizik pilas tur.

5. Likpuntu, kozer kalyr oq, pizik polgymneri, nam syrdyşkynnar ekki cavy pile azyqiar ap şdavaany turar-pis. Oon xaraazy-pile arat connun pizik pi-liri 78 xuu cedip turar polza-taa, şnar pagaj polgas am-taa 22 xuu pizik pilas turar tur. ARN am polur 10 tugaar Uluq xural telgerezini!

PXX nam komitedinin targazy PADAN-OOL.

Kyzy-caatty-xoorajda syrdyşkyn kicceeli egeleen

Uluq-xem kozuunynny tovy—Kyzy-caatty-xoorajda nam, areve yrylerinin kattyşkan kezeek-ki syrdyşkyn polgymnerin po cilyn 10 ajny 15-te azykan, ynda 2-3 tugaar polgym turgus-kan, 2 tugaar polgymde 27 kizi, 3 tugaar polgymde 42 kizi, kat-tyşas 69 kizi oorenip egeleen, olarny pashyng 8 kizini tom-ujlaan, cedi xonukta 2 udax kic-celdep turar, oorenir cyylde: tyva pizik, san, ulus tozezi, şer-iq erttemi—mndyq 4 cyildy kol kalyr oorenir, myn oorenikiler 2 kezek polgymde pir-pir xana solunu turguskan.

Myncangas, xamk oorenikiler po cily syrdyşkyn polgymny-ge 100 % kelir polgas ekki ky-zyr ooreniri cugula polur.

3 tug. polgym targazy Norbu.

Pyren, Pelvej paza cilyşyn kadyp kadara perdi

Kaa xem kozuunynny Pyren sumuzunyn arat connar 400 az-lyq cilyşyndy 300 xire cily-ny po cilyn 10 ajny 15-ten egelep, kadyp kadara pergen, oon ylegeri-pile Pelvej sumuzunda 43 cilyş malyn Pyren sumuzu-nun cilyş malnda ekkep katkan. Oşke sumu, arvannar cilyş mal kadyp kadaryn tary egel-ezin tep idegep kygyrdym.

Aratkor P. Lopsan.

Aratkorlar cagaalarny izi-pile

„Şynny“ aratkorlaryny pizeeni şyn polgan

№ 32 „Şyn“ solunda, „Tynny“ ter aratkorlaryny pizeeni xabylaar-lystyn polza:

Tees-xem kozuunynny Kogej su-muzunda 9 tugaar nam yry polgas 14 tugaar areve yryryn azyl uda-an tugajny pizeenin todargajlaarys-ka şyn poldu.

Po tugajnda ol nam yryryn tar-gazyng solaan polgas azyl sularat-kanyn nam talazy-pile xemceq al-gan, paza myn yryryn sekreterin-ke zigynnden yndyrgen.

Oon-pile kady myn yryryn songul-dazyng caatty. azyl segittis.

Areve yryryn azyl Areve koz-

komu tuskaj xabylaar poor.

№ 60 „Şyn“ solunda aratkor Pa-j-lystyn pizeeni xabylaar-lystyn polza:

Tees-xem kozuunynny Tees sumu-zunda namnyn 7 tugaar yryryn az-yl sula tep pizeeni şyn poldu.

Po tugajnda ol yryryn songul-dazyng caatty, azyl segedip cor-uda pergen.

Am soelgy yjede ol yrylernin az-yl munnukku-taq ebes, myn cyge-er şnarzyr corup turar.

Nam kozkomunyn targazy Namzyraj.

„Şyn“ solunda profes Tep cavy-lyng xamaary cyylde tugajny xabylaar-lystyn polza:

1. Aratkor „Sagys-cavaan“ slernin pizeeni şyn polgan, cyl tize: Uluq-xem kozuunynny 1934 cilda profkom targalap turgan eş Anaj-ool, kezigyn talyşyndy polgas nogaa yrezini-ly xereqleer 168 akş 30 kyp. sam-cydaany şyn. Oon istinde 100 akş ny telep pergen, am 68 akş 30 kyp. tolettinip turar.

Akş-pile sadyp algan pazyng

profes Tep cavylyndy 1935 cilda xyleep algan cybe. Turgunnaa teen-ly şyn ebes, uk azyl oske kizce xyleedip perges anaa cana pergen kizi tur.

2. Aratkor Arapcaa slernin Eleges kyrekonomda profkom azyl sula tep pizeenir şyn polgan. Ol tugajnda uk profkom targazy turgan eş Tugar-syrynny azylndy xostaaş, ornunda oşke kizi tomujlap kiirgen.

Profes Tep cavylyndy sekreteri Xorluu.

Tees-xemde pory-pile temissel

Tees-xem kozuunynny malyş arattarynny pir tugaar cavyly xuralynga „pory-pile temissel cor-udar onza xyny“ tep 10 ajny 1-nin xynynde tus kozuunynny pygy 12 sumularny arat conu pory-lyp aattangan. Ol aqlyşkyn-ny cetce ebes medezinden ap koerge polza:

1. Pert-taq sumuzunyn targa-zy eş Kəpeldin pelyy 70 kizi—3 pory olyrgen.

2. Ysty-şnaa sumuzunyn targa-zy eş Tarzyşynny pelyy 57

kizi—1 pory olyrgen.

3. Şuurmak sumuzunyn tar-gazy eş Tolaldyn pelyy 45 kizi—1 pory polgas 12 elik o-lyrgen.

Oşke sumularny ancylyng-ly poryler kozylyeen polgas cam-dyk sumularny medeezi kel-been.

Moon-pile idegeerim polza, pory-pile temisseldi kazaan-taa sul-aratpajny yrgylcyleli tep ky-gyrtur-men.

Kozuun targazy Taakpan.

Şak mndyqlarga coguur xabyşsalga kergysse coguur

Elegstin „Toka“ kyrekonom-lyda azylcynnar azylnda, ulustun xoojly tyrymyng uru cybe kalyr turar camdyk tyzok ulustar par. Olarny manaa todargajlaa-ga:

Inek saar cerde azylap turar Sancat-ool teerzi polza, kadajy pir xyn xerezenner-pile kady taraa pastyryr coraas keliirge, „anaa cyge azylaar kizi-sen, anaa-la pazyng olurup, kizi-ge cem kalyr perbes sen pe“ te-es, kadajyn ettep, xol, pudu-pile xap, tep, sop turgas, ton cok canagasy podun yndyr ojladyp-kan, cerge ulyap olugany oory-tyr algn.

Cer-le cangys ol-taa ebes, po Sancat-ool polza, taraa kadaryr turgas pir uluq xavannny olyr-ynge cedir ettep sop kaan pol-gas oon-taa oşke.

Oon enaj Taqvalday teerzi, paza-la kadajyn yrgylcy etteer polgas azylaar teerge corutpas. Uluq kampni tuzunda xerezenner-pile kadajyn kady azyladyp tur tep azyl paaştaar ulustar keliirge, „kadajyn azylatpas-men, ka-dajyn algan kizi pazyng pilir teeş-dalyr cybe, sler ulus azyladyp tep turar cyu appargan-sler, gen-eraldar byşkacy cyeler“ teeş, sa xerektep tyzoktangaş, yn-dyrgen cyyl par.

Mndyq xerezen arattarynny xos-tuq erge şoleezinge karzy, ulus-tun xoojly tyrymyng uru cybeni kalyr turar ulustarga tus cerde şaqdaa ceri polgas coguur ca-gyrga cerinden cyge-le xemceq

albas, paaşlaryn eettendir sal-gylap kaan turar coor?

Po ulustardan oşke-taa, paaş-taar cerinin paaştalga, xyleelge-zin toovas, alban-azyl kyl teer-ge ынаvas, turazynda ulustar el-een par. Olar-pile eres temissel corudar xerek. Cizeeleerge, teer-bede azylap turar Occur-ool, direktordan canar tep şelee til-eerge, koncuq azyl oiy caj cok tur teeş, şelee perbeske, „sen cyu appargan-sen, xaryn-taa kizi şelee tileerge perbes, kizi cagy-ar-men teer kapitalistar sen-pe sen“ tep calcyr, xerektep turda, kizi kajgaar cybe coraan, oon-taa oşke yndyq janyş ulustar par.

Oon-pile şaqdaa ceri coguur tenisselin corudup, uk ulustar-ny edip cazap-taa alar ijk-pe, cer-le xozoktarga coguur xabyşsalgazyng korgyzer cergezi-pile azylndy tigyse polur poor.

Oon-pile kady mndyq paj-daldar-pile temissezip turgas, cok kalyr teleede, tus cerde nam, areve, profes yryleri azylcynnar-ny ortuzunga kultur-massalyq azylndy ekki corudaryn kancaar-taa cok negettinip turar tur. Kar-cangas kultur-massalyq kizizi-dilge azylndy tynzydyp turgas, moon songaar yndyq cyylde kalyas kalyr ap şdavar-pis.

Aratkor.

Xabyşsalgalyq redaktor

Lyndyp.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 10 ajny 16-da, azyl talazy-ny tenmeende „TA“, paza estynde „MY“ tep temnektiq, cilyn kygyr-kan polgas azyl talazyng cazyk, tujuqlarynda yterliq, oorgazyng ezer oijes agara pergen kara pe cidirdim.

Typkannar Kyzy xoorajny Kocet-tof kudumcuzunda 70 tugaar pazyng-da K. A. Şuroika ekkep peer polgas typkannarga şaqqal peer-men.

K. A. Şurof.

Po cilyn 1